

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Τριμηνιαία Έκθεση

03/22

ΙΔΡΥΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

Οι Συγγραφείς

Η ανάλυση της πορείας της Ελληνικής Οικονομίας αποτελεί προϊόν συλλογικής εργασίας των ερευνητών του IOBE. Οι απόψεις που εκφράζονται εδώ δεν ανταποκρίνονται κατ' ανάγκη προς αυτές των οργανισμών που υποστηρίζουν, χρηματοδοτούν ή συνεργάζονται με το Ίδρυμα.

Το IOBE

Το Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών είναι ιδιωτικός, μη κερδοσκοπικός, κοινωφελής ερευνητικός οργανισμός. Ιδρύθηκε με σκοπό να προωθεί την επιστημονική έρευνα για τα τρέχοντα και αναδυόμενα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας και να παρέχει αντικειμενική πληροφόρηση και να διατυπώνει προτάσεις οι οποίες είναι χρήσιμες στη διαμόρφωση πολιτικής.

Copyright © 2022 Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών

ISSN 1106 – 4315

Χορηγός τεύχους

Απαγορεύεται η με οιονδήποτε τρόπο ανατύπωση ή μετάφραση οποιουδήποτε μέρους της μελέτης, χωρίς την άδεια του εκδότη.

Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE)
 Τσάμη Καρατάσου 11, 117 42 Αθήνα, Τηλ. (+30210 9211200-10), Fax:(+30210 9233977)
 Email: info@iobe.gr, <http://www.iobe.gr>.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	5
1 ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ.....	11
2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	19
2.1 Τάσεις και προοπτικές της διεθνούς οικονομίας.....	19
Α. Το παγκόσμιο περιβάλλον.....	19
Β. Οικονομίες της ΕΕ και της Ευρωζώνης.....	24
2.2 Το οικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα.....	33
Α. Οικονομικό κλίμα.....	33
Β. Δημοσιονομικές εξελίξεις.....	40
Γ. Χρηματοπιστωτικό σύστημα.....	46
3 ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ.....	55
3.1 Συνιστώσες του ΑΕΠ.....	55
Α. Πρόσφατες εξελίξεις.....	55
Β. Παραδοχές και προβλέψεις.....	61
3.2 Τάσεις σε βασικούς τομείς.....	75
3.3 Εξωτερικό ισοζύγιο.....	83
Α. Ανάλυση εξαγωγών και εισαγωγών από εθνικούς λογαριασμούς.....	83
Β. Ισοζύγιο πληρωμών.....	88
3.4 Αγορά εργασίας.....	95
3.5 Τιμές καταναλωτή και παραγωγού.....	105
4 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ: ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	117
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	129

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το ΙΟΒΕ εκδίδει την τρίτη έκθεσή του για το 2022, στο πλαίσιο των περιοδικών επισκοπήσεων της ελληνικής οικονομίας. Η έκθεση αναπτύσσεται σε τέσσερις ενότητες, ενώ συνοδεύεται από ένα παράρτημα μακροοικονομικών δεικτών, συγκρίνοντας την επίδοση της Ελλάδας με τις υπόλοιπες χώρες στην Ευρωζώνη. Προηγείται εισαγωγικό κείμενο στο οποίο επισημαίνεται η θετική δυναμική της οικονομίας στο δύσκολο παγκόσμιο περιβάλλον. Οι υπόλοιπες ενότητες περιλαμβάνουν τα εξής.

Η πρώτη ενότητα αποτελεί τη συνοπτική επισκόπηση της έκθεσης, στην οποία παρουσιάζονται τα βασικά σημεία της, που αναλύονται λεπτομερώς στις επόμενες ενότητες. Η δεύτερη ενότητα εστιάζει στο γενικότερο οικονομικό περιβάλλον και περιλαμβάνει: α) την ανάλυση του διεθνούς περιβάλλοντος στο δεύτερο τρίμηνο του 2022, καθώς και τις προοπτικές για το υπόλοιπο του 2022, β) την αποτύπωση του οικονομικού κλίματος στην Ελλάδα στο τρίτο τρίμηνο φέτος, σύμφωνα με τα αποτελέσματα των ερευνών οικονομικής συγκυρίας του ΙΟΒΕ, γ) την εξέλιξη του ισοζυγίου του Κρατικού Προϋπολογισμού στην περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου και δ) τις τάσεις στο εγχώριο χρηματοπιστωτικό σύστημα έως και τον Αύγουστο του 2022.

Η τρίτη ενότητα εστιάζει στις μακροοικονομικές επιδόσεις και προοπτικές της ελληνικής οικονομίας. Καταγράφονται οι πρόσφατες μακροοικονομικές εξελίξεις με έμφαση στο δεύτερο τρίμηνο του 2022 και παρουσιάζονται προβλέψεις για το σύνολο του τρέχοντος και του επόμενου έτους, στη βάση παραδοχών και λαμβάνοντας υπόψη τα πλέον πρόσφατα στοιχεία. Καταγράφονται οι εξελίξεις σε βασικούς παραγωγικούς τομείς στο δεύτερο τρίμηνο φέτος, ενώ παρουσιάζονται οι εξαγωγικές επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας την ίδια περίοδο, μέσα από στοιχεία τόσο εθνικών λογαριασμών όσο και ισοζυγίου πληρωμών. Κατόπιν, αναδεικνύονται οι εξελίξεις στην αγορά εργασίας κατά το δεύτερο τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου. Εν συνεχεία, αναλύεται η τάση του πληθωρισμού στο πρώτο οκτάμηνο του 2022.

Η τέταρτη ενότητα περιλαμβάνει την παρουσίαση των βασικών ευρημάτων από πρόσφατη μελέτη του ΙΟΒΕ, σχετικά με τις δημογραφικές τάσεις και τις προκλήσεις που εγκυμονούν για την ελληνική οικονομία. Η τρέχουσα έκθεση περιλαμβάνει δύο ειδικά πλαίσια, ένα που παρουσιάζει τη συνεισφορά των συνιστωσών του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών (ενότητα 3.3B) και ένα όπου απεικονίζεται ο δομικός πληθωρισμός στην Ελλάδα σε σύγκριση με άλλες χώρες της Ευρωζώνης (ενότητα 3.5).

Σε μεθοδολογικό επίπεδο, η έκθεση αναφέρεται και στηρίζεται σε στοιχεία που ήταν διαθέσιμα μέχρι και τις 10/10/2022.

Η επόμενη τριμηνιαία έκθεση του ΙΟΒΕ για την ελληνική οικονομία θα εκδοθεί προς τα τέλη Ιανουαρίου του 2023.

ΘΕΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΕ ΔΥΣΚΟΛΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η ελληνική οικονομία καταγράφει θετική δυναμική κατά το τρέχον έτος, που είναι ισχυρότερη από αυτή που αρχικά αναμενόταν και από τον μέσο όρο στις ευρωπαϊκές οικονομίες. Η μεγέθυνση της οικονομίας συνοδεύεται και από βελτίωση σε δείκτες που μπορεί να σηματοδοτούν ποιοτική αναβάθμισή της, όπως η εξωστρέφεια. Καθώς, όμως, ο ορίζοντας στην παγκόσμια και ιδίως στην ευρωπαϊκή οικονομία επιδεινώνεται έντονα, προκύπτουν ερωτήματα και για τη μελλοντική πορεία και της ελληνικής οικονομίας. Αυτά δεν αφορούν μόνο την επιβράδυνση της μεγέθυνσης κατά το επόμενο διάστημα, που σε κάθε περίπτωση αναμένεται. Προκύπτουν επίσης κρίσιμα ερωτήματα για το πώς θα εξισορροπεί δημοσιονομικά η χώρα εντός ενός ευρύτερου πλαισίου με σημαντικές προκλήσεις, ώστε να διατηρείται χαμηλό και το κόστος χρηματοδότησης. Ταυτόχρονα, εάν μπορεί να υπάρχει μια συστηματική ενίσχυση της παραγωγικής βάσης της χώρας, κάτι που, εκτός από το επίπεδο της οικονομικής δραστηριότητας, αφορά και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της.

Κατά το τρέχον έτος, η μεγέθυνση της ελληνικής οικονομίας, εξακολουθεί να είναι πολύ ισχυρή αν και σταδιακά επιβραδύνεται και ασφαλώς είναι ασθενέστερη από ό,τι στο προηγούμενο έτος. Θετική έκπληξη σε αυτό το διάστημα αποτελεί ο ρυθμός μεγέθυνσης της ιδιωτικής κατανάλωσης, παρά τον πολύ υψηλό πληθωρισμό. Επίσης θετική εξέλιξη υπάρχει στις εξαγωγές, κυρίως στον τουρισμό και τις λοιπές υπηρεσίες αλλά και ευρύτερα. Σε τμήματα της οικονομίας καταγράφεται επίσης θετική πορεία των επενδύσεων. Στον αντίποδα, ανησυχητική είναι η εξέλιξη του πληθωρισμού που κυμαίνεται σε επίπεδα υψηλότερα από τον μέσο όρο της ευρωζώνης. Επίσης ανησυχητική είναι η συστηματική διεύρυνση των εισαγωγών και γενικότερα η εξέλιξη του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Αυτές οι εξελίξεις από κοινού ορίζουν μια οικονομία που έχει δυναμική, μπορεί να είναι όμως ευάλωτη στις αναταράξεις του εξωτερικού περιβάλλοντος, ενώ βέβαια δεν έχει λύσει ακόμη πολλά δομικά προβλήματα που αποτελούν μακροχρόνια χαρακτηριστικά της.

Η ελληνική οικονομία έδειξε ανθεκτικότητα

Η κρίση στην παγκόσμια οικονομία έχει στοιχεία που έρχονται από βάθος χρόνου. Μη συμβατικά μέτρα νομισματικής πολιτικής ήδη εφαρμόστηκαν για αξιοσημείωτα μακρύ χρονικό διάστημα, ιδίως στην Ευρώπη. Κατά τη διετία της πανδημίας εμφανίστηκαν ακραίες ανισορροπίες στην παραγωγή και τη ζήτηση, όπως επίσης και στα δημοσιονομικά των κρατών. Αντί όμως να κλείσουν οι πληγές, ακολούθησε έξαρση της γεωπολιτικής αβεβαιότητας, καταιγίδα στις αγορές ενέργειας στην Ευρώπη και πολύ υψηλός πληθωρισμός.

Η νέα διεθνής κρίση απαιτεί συντονισμένη δράση και δομικές αλλαγές

Συνολικά, η κρίση δεν θα περάσει γρήγορα, ούτε αντιμετωπίζεται εύκολα με επιμέρους μέτρα πολιτικής. Η νομισματική πολιτική στην Ευρώπη οφείλει να στραφεί στην τιθάσευση του πληθωρισμού, διακινδυνεύοντας όμως να σπρώξει άμεσα τις οικονομίες προς ύφεση. Τα δημοσιονομικά περιθώρια είναι πλέον πολύ μικρά, δεδομένων των πρόσφατων μεγάλων ελλειμμάτων και της ανόδου στο κόστος χρηματοδότησης. Όσο για δομικές μεταρρυθμίσεις που θα αύξαναν την παραγωγικότητα και τα εισοδήματα μεσοπρόθεσμα, αυτές προϋποθέτουν αξιοπιστία και πολιτικό κεφάλαιο, που σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες έχει αναλωθεί. Επί του παρόντος, ο συντονισμός πολιτικής σε ευρωπαϊκό επίπεδο και στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσον αφορά την ενεργειακή κρίση αλλά και ευρύτερα, υπολείπεται σημαντικά του επιθυμητού. Δύσκολα μπορεί κανείς να περιγράψει πώς στο επόμενο διάστημα δεν θα υπάρχει μείωση των πραγματικών εισοδημάτων στην Ευρώπη, γεγονός που θα φέρνει στην επιφάνεια νέες προκλήσεις πολιτικής. Ούτε, ασφαλώς, μπορεί κανείς να αποκλείσει περαιτέρω εξάπλωση της κρίσης, με μεγάλη αύξηση του κόστους χρηματοδότησης.

Αν δεν αλλάξει η πορεία της οικονομικής κρίσης, ανάμεσα στις ευρωπαϊκές οικονομίες αυτή που κινδυνεύει να χάσει τα περισσότερα είναι η δική μας. Ακόμη και αν κατά το τρέχον διάστημα είναι περισσότερο ανθεκτική από άλλες, έχει μπροστά της μεγαλύτερες προκλήσεις. Με υψηλό δημόσιο χρέος, διαχρονικό παραγωγικό έλλειμμα και δυσμενή δημογραφικά χαρακτηριστικά, μπορεί να έχει θετικές προοπτικές μεσοπρόθεσμα μόνο εφόσον προσελκύσει σε μεγάλη κλίμακα επενδύσεις με καινοτόμα χαρακτηριστικά. Όμως, ο συνδυασμός των αυξανόμενων επιτοκίων, της εξαιρετικά ακριβής ενέργειας και της αβεβαιότητας που κυριαρχεί σήμερα παγκοσμίως δεν είναι ευνοϊκός για επενδύσεις. Αυτές θα κατευθυνθούν μόνο προς οικονομίες και τομείς που έχουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά.

Η ελληνική οικονομία παραμένει ευάλωτη

Το πώς λοιπόν θα υπάρξει, στη χώρα, άνοδος των εισοδημάτων στη συνέχεια δεν είναι προφανές. Η ροπή προς ύφεση και υψηλό κόστος χρηματοδότησης, αναμένεται να είναι μια αρνητική επίδραση του εξωτερικού περιβάλλοντος. Εάν δεν υπάρξει αύξηση των επενδύσεων σε κρίσιμους τομείς, γρήγορα η οικονομία μπορεί να οδηγηθεί σε παγίδα

ύφεσης. Κατά το επόμενο έτος, μπορούμε να αναμένουμε θετική μεγέθυνση της οικονομίας μας, όμως αυτή δεν θα μπορεί να στηρίζεται πλέον στην περαιτέρω ενίσχυση της ιδιωτικής κατανάλωσης αλλά θα είναι κρίσιμη και η συνδρομή των επενδύσεων. Σχετικά, αναμένεται να είναι πολύ σημαντική η συμβολή των πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, όπως και άλλων ευρωπαϊκών πόρων. Χωρίς αυτή τη συμβολή, κατά την επόμενη χρονιά και σε ευρωπαϊκό περιβάλλον που αναμένεται ύφεση, η μεγέθυνση της οικονομίας θα είναι αναιμική.

Η συστηματική μεγέθυνση της οικονομίας και η άνοδος των εισοδημάτων στη χώρα διέρχονται αναγκαστικά από την αύξηση των καινοτόμων επενδύσεων και της συστηματικής στροφής σε παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών που θα είναι υψηλής αξίας και ανταγωνιστική σε παγκόσμιο επίπεδο. Ιδίως, καθώς σταδιακά μειώνεται η ανεργία και, άρα, το περιθώριο μεγέθυνσης της οικονομίας και της απασχόλησης με σχετικά πιο εύκολο τρόπο, το ζήτημα της καινοτομίας και της προσέλκυσης παραγωγικών επενδύσεων και ανθρώπινου κεφαλαίου γίνεται κομβικό. Εδώ, καταγράφονται θετικές εξελίξεις σε επιμέρους κλάδους της οικονομίας, παραδοσιακούς αλλά και νέους. Συνολικά, όμως, υπάρχει ακόμη εξαιρετικά μεγάλο περιθώριο βελτίωσης.

Αντανάκλαση αυτής της πρόκλησης, αποτελεί και η εξέλιξη του εξωτερικού ισοζυγίου της χώρας. Το σχετικό έλλειμμα ανταγωνιστικότητας οδηγεί σε μεγάλη αύξηση εισαγωγών, τόσο καταναλωτικών όσο και κεφαλαιουχικών αγαθών, καθώς η οικονομία μεγεθύνεται. Ειδικότερα το εισαγωγικό περιεχόμενο των εξαγωγών καταγράφεται επίσης ισχυρό. Η ανάγκη για χρηματοδότηση της οικονομίας, όπως και το αυξημένο κόστος ενέργειας, αποτελούν πρόσθετες προκλήσεις. Για μια οικονομία με διαχρονικά ελλείμματα και υψηλό χρέος, αυτή η εικόνα προκαλεί ανησυχία, αντανάκλα αδυναμία της εσωτερικής αποταμίευσης και είναι κρίσιμο να δείχνει συστηματική βελτίωση.

Φυσικά, ιδιαίτερης σημασίας είναι και ο υψηλός και επίμονος πληθωρισμός που αλλάζει το οικονομικό τοπίο τόσο σε επίπεδο πολιτικής όσο και στην καθημερινότητα. Αρχικά, και για επιμέρους τμήματα της οικονομίας ο πληθωρισμός μπορεί να είναι ευνοϊκός έστω και συγκυριακά. Για όσους έχουν δανειστεί με σταθερούς όρους είναι έμμεσο «κούρεμα» που μειώνει το πραγματικό βάρος του χρέους. Στην ελληνική οικονομία, τόσο το ιδιωτικό όσο και το δημόσιο χρέος είναι κεντρικά ζητήματα, οπότε αυτή η θετική επίδραση δεν είναι αμελητέα. Θετική είναι επίσης η επίδραση, βραχυχρόνια τουλάχιστον, στο δημόσιο ταμείο. Μεγάλο μέρος των εσόδων στηρίζονται στην κατανάλωση και τα έσοδα από τους έμμεσους φόρους αυξάνονται ονομαστικά, καθώς αυξάνονται οι τιμές. Ταυτόχρονα, καθώς η φορολογική κλίμακα είναι προοδευτική, μια αύξηση των εισοδημάτων οδηγεί ακόμη περισσότερο σε αύξηση των σχετικών εσόδων. Εφόσον οι μισθοί του δημόσιου και οι

Η πρόκληση του
εξωτερικού ισοζυγίου

Η πρόκληση του
υψηλού πληθωρισμού

συντάξεις αυξηθούν λιγότερο, αναμένεται θετικό αποτέλεσμα στο ταμείο. Γενικότερα, εάν το επίπεδο πληθωρισμού ήταν θετικό αλλά πολύ χαμηλότερο, θα αποτελούσε έναν καλό σύμμαχο στη μετάβαση από τις ακραίες πολιτικές που ήταν αναγκαίες κατά την πανδημία, σε μια πιο κανονική περίοδο. Όμως, η ταχύτητα ανόδου σε υψηλά επίπεδα δημιουργεί έντονο πρόβλημα.

Το πρόβλημα του πληθωρισμού, έχει διάφορα επίπεδα. Πρώτα, και περισσότερο άμεσα, μεγάλο μέρος των νοικοκυριών πιέζεται καθώς αυξάνεται το κόστος βασικών αγαθών. Πολλά νοικοκυριά ήδη βρίσκονται σε δυσχερή θέση για την εξυπηρέτηση παλαιών χρεών και την κάλυψη του βασικού κόστους ενέργειας. Επιπρόσθετα, προκαλείται γρήγορη άνοδος των επιτοκίων, η οποία θα επηρεάσει το σύνολο της οικονομικής δραστηριότητας. Αναμένεται έτσι μείωση της ανάπτυξης, επιβάρυνση όλων των επενδυτικών σχεδίων και μεγαλύτερο κόστος για όσους έχουν δανειστεί με επιτόκια που θα αυξάνονται. Όσον αφορά το δημόσιο χρέος, ο πληθωρισμός μπορεί αρχικά να μειώνει το βάρος του, εάν όμως διατηρηθεί και υποσκάψει τους ρυθμούς μεγέθυνσης της οικονομίας θα αποτελέσει τελικά πρόβλημα.

Συνολικά, και παρά τις επιμέρους διευκολύνσεις που μπορεί να προσφέρει, αποτελεί σοβαρό πρόβλημα για την οικονομία μας και πρέπει να αντιμετωπιστεί ως τέτοιο. Μεγάλο μέρος του προβλήματος αναπόφευκτα εξαρτάται από την ενεργειακή κρίση στην Ευρώπη, αλλά επηρεάζεται σαφώς και από επιλογές πολιτικής στη χώρα, που είναι κρίσιμο να το περιορίσουν, κυρίως με ενίσχυση της προσφοράς αγαθών και του ανταγωνισμού.

Το τελικό ερώτημα είναι εάν και πώς μπορεί η οικονομία μας να δείξει χαρακτηριστικά που θα την καθιστούν ελκυστική για επενδύσεις όπως και για ανθρώπινο κεφάλαιο, ενώ το εξωτερικό πλαίσιο είναι δυσμενές. Θα μπορεί, δηλαδή, να κινηθεί πειστικά αντίθετα στην γενικότερη αρνητική τάση; Είναι βέβαιο πως αυτό δεν μπορεί να γίνει αυτόματα, ούτε θα είναι εύκολο. Διαχρονικά, ένα περίπλοκο και ασαφές θεσμικό πλαίσιο έχει οδηγήσει σε εσωστρεφή και ρηχή επιχειρηματικότητα και χαμηλής αξίας απασχόληση, ενώ υπάρχουν ισχυρές εσωτερικές τάσεις για διατήρηση αυτής της κατάστασης. Είναι κρίσιμο, συνεπώς, αν θα επιταχυνθεί η αξιόπιστη εφαρμογή πολιτικών που αλλάζουν το πρόσημο της οικονομίας και την καθιστούν πόλο έλξης. Εάν όχι, η σημερινή θετική δυναμική θα αποτελέσει παρένθεση και η γενικότερη τάση θα συμπαρασύρει σύντομα την οικονομία σε αρνητική πορεία.

1 ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Διεθνές περιβάλλον: Συγχρονισμένη επιβράδυνση της παγκόσμιας οικονομικής δραστηριότητας

Βάσει των πλέον πρόσφατων προβλέψεων του ΟΟΣΑ (Σεπτέμβριος 2022), η παγκόσμια οικονομία αναμένεται να αναπτυχθεί με ρυθμό 3% το τρέχον έτος, ενώ για το 2023 προβλέπεται χαμηλότερη ανάπτυξη περί το 2,2%, από 2,8% (πρόβλεψη Ιουνίου). Ο πληθωρισμός στις ανεπτυγμένες οικονομίες, μέλη του ΟΟΣΑ, άγγιξε διψήφιο ποσοστό τον Αύγουστο, που αποτελεί μέγιστο επίπεδο 39 ετών, ως απόρροια της ισχυρής ανόδου των τιμών ενέργειας, πρώτων υλών και τροφίμων. Η εξέλιξη και η διάρκεια του πολέμου στην Ουκρανία είναι καθοριστικός παράγοντας των τάσεων στον πληθωρισμό και την οικονομική δραστηριότητα. Ο δείκτης παγκόσμιας καταναλωτικής εμπιστοσύνης παραμένει κοντά σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα. Η νομισματική πολιτική παγκοσμίως στρέφεται ταχύτερα προς μια περιοριστική στάση, εξέλιξη η οποία αυξάνει τις πιθανότητες απότομης «προσγείωσης» της οικονομικής δραστηριότητας. Εκτενέστερη ανάλυση παρουσιάζεται στην ενότητα 2.1Α.

Ευρωπαϊκή οικονομία: Έκθεση σε κίνδυνο ύφεσης για το 2023

Το διεθνές οικονομικό περιβάλλον επιδεινώνεται, με τον κίνδυνο ύφεσης στην Ευρωζώνη να καθίσταται ολοένα και πιο ορατός. Η συνεχιζόμενη ενεργειακή κρίση, ο πόλεμος στην Ουκρανία και οι γενικευμένες πληθωριστικές πιέσεις αποτελούν κυρίαρχες εστίες αβεβαιότητας για τις οικονομικές προοπτικές. Το ενδεχόμενο μερικής ανεπάρκειας προμήθειας ενέργειας κατά την επικείμενη χειμερινή περίοδο, ειδικά για τις ευρωπαϊκές οικονομίες με ενεργειακή εξάρτηση από τις χώρες σε σύρραξη, δημιουργεί κινδύνους και ανάγκη για συντονισμένο σχεδιασμό δράσεων αντιμετώπισης. Στο πλαίσιο αυτό, είναι πιθανή η ανάγκη λήψης πρόσθετων δημοσιονομικών και νομισματικών μέτρων σε συλλογικό επίπεδο, πέραν όσων ήδη έχουν ληφθεί για την αντιμετώπιση των συνεπειών του πολέμου.

Ο ρυθμός μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ στην Ευρωζώνη το δεύτερο τρίμηνο του 2022, παρέμεινε σημαντικά θετικός, αν και επιβραδυνόμενος σε 4,1%. Το οικονομικό κλίμα επιδεινώθηκε περαιτέρω στην Ευρώπη το τρίτο τρίμηνο, ενώ διεθνείς οργανισμοί αναθεωρούν επί τα χείρω τις προβλέψεις τους για την ευρωπαϊκή οικονομία το 2023. Η ΕΚΤ έχει προβεί ήδη σε δύο γύρους αύξηση των βασικών επιτοκίων, ενώ η ανοδική τάση αναμένεται να συνεχιστεί τα επόμενα τρίμηνα, με άμεσες συνέπειες στο κόστος χρηματοδότησης και τις προοπτικές της εγχώριας ζήτησης. Οι τάσεις στην Ευρωπαϊκή οικονομία παρουσιάζονται αναλυτικά στην ενότητα 2.1B.

Υψηλότερη των προσδοκιών η ανάκαμψη στην Ελλάδα στο πρώτο εξάμηνο του 2022

Υψηλότερη των προσδοκιών ετήσια ανάκαμψη της τάξης του 7,7% καταγράφηκε στο δεύτερο τρίμηνο του 2022, οριακά ηπιότερη έναντι της ανάκαμψης του 8,0% στο προηγούμενο τρίμηνο. Σημαντική συμβολή στην ανάκαμψη είχε για άλλο ένα τρίμηνο η ανθεκτική κατανάλωση των νοικοκυριών οποία ενισχύθηκε ετησίως κατά 11%, μετά την παρόμοια περίπτωση σε μέγεθος αύξηση του προηγούμενου τριμήνου. Η υψηλή ανάκαμψη του β' τριμήνου του 2022 προήλθε σε εξίσου μεγάλο βαθμό από την ισχυρή ετήσια αύξηση των εξαγωγών υπηρεσιών κατά 47,4%, έναντι 22,8% του α' τριμήνου του 2022, ενώ οι εξαγωγές αγαθών αυξήθηκαν κατά 3,3%. Αντίρροπα στην τάση ανάκαμψης επέδρασε η αύξηση των εισαγωγών κατά 15,5%, από 18,1% στο πρώτο τρίμηνο, με το έλλειμμα του εξωτερικού ισοζυγίου σε εθνικολογιστικούς όρους να μειώνεται σε σχέση με ένα χρόνο πριν κατά περίπου €307 εκατ. ή 1,1 π.μ. του τριμηνιαίου ΑΕΠ. Οι επενδύσεις παρουσίασαν μικρή μόνο ετήσια αύξηση κατά 3,5% κατά το β' τρίμηνο του 2022, έναντι του 20,3% στο προηγούμενο τρίμηνο, η οποία οφείλεται αποκλειστικά στη διεύρυνση του σχηματισμού πάγιου κεφαλαίου κατά 8,7%, ενώ τα αποθέματα μειώθηκαν. Αναλυτική παρουσίαση των μακροοικονομικών επιδόσεων το δεύτερο τρίμηνο φέτος περιλαμβάνεται στην ενότητα 3.1A.

Θετικές τάσεις σε βασικούς τομείς δραστηριότητας και το τρίτο τρίμηνο

Η βιομηχανική παραγωγή ενισχύθηκε συστηματικά στο πρώτο επτάμηνο του 2022, με μέσο όρο κατά 4,1%, σε σύγκριση με ρυθμό αύξησης 9,5% το 2021. Οι κατασκευές κατέγραψαν ισχυρή άνοδο παραγωγής, κατά 23,9% στο πρώτο εξάμηνο του 2022, αντί 6,1% στην ίδια περίοδο του 2021. Το Λιανικό Εμπόριο αυξήθηκε σε όγκο κατά 5,1% στο επτάμηνο 2022, αντί αύξησης κατά 9,1% το 2021. Ωστόσο καταγράφεται επιδείνωση προσδοκιών κατά τη διάρκεια του 2022. Επιπλέον έξι από τους δεκατρείς υποκλάδους των Υπηρεσιών παρουσιάζουν βελτίωση κύκλου εργασιών το πρώτο εξάμηνο του 2022. Οι βραχυχρόνιες τάσεις σε βασικούς τομείς της ελληνικής οικονομίας αναδεικνύονται στην ενότητα 3.2.

Συστηματική αύξηση εξωστρέφειας, αλλά με επιδείνωση του εξωτερικού ισοζυγίου

Το 2022 καταγράφεται συστηματική ενίσχυση των εξαγωγών και εισαγωγών, το άθροισμα των οποίων αγγίζει πλέον το διαχρονικά υψηλό, για την ελληνική οικονομία, 82%, ως ποσοστό του ΑΕΠ. Στην πλευρά των εξαγωγών προϊόντων στους εθνικούς λογαριασμούς, καταγράφηκε ισχυρή αύξηση σε ονομαστικούς όρους, το πρώτο επτάμηνο του 2022, με ρυθμό 39,8%. Ηπιότερη, αλλά μεγάλη ήταν η άνοδος των εξαγωγών εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών (+22,5%). Άνοδος σε ονομαστικούς όρους παρουσιάζεται σε όλες τις κατηγορίες προϊόντων, με τη μεγαλύτερη αύξηση να σημειώνεται στις εξαγωγές Καυσίμων και στα Βιομηχανικά προϊόντα. Στην πλευρά των

εισαγωγών, η αύξηση σε τρέχουσες τιμές ήταν μεγαλύτερη από την αντίστοιχη των εξαγωγών, με ρυθμό 49,0% στο επτάμηνο. Ως αποτέλεσμα, διευρύνθηκε το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου σε σχέση με το 2021 κατά 65,4%, σε €20,7 δισεκ.

Από την πλευρά του Ισοζυγίου Πληρωμών, καταγράφηκε σημαντική αύξηση του ελλείμματος στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (ΙΤΣ) στο πρώτο επτάμηνο του 2022, στα €9,7 δισεκ., έναντι €6,8 δισεκ. το 2021. Η επίδραση των τιμών στην αξία εξαγωγών και εισαγωγών είναι σημαντική, με αυξήσεις κατά τουλάχιστον 20%. Οι συνιστώσες που συνέβαλαν κύρια στην επιδείνωση του ΙΤΣ το τελευταίο 12μηνο είναι η άνοδος σε καθαρές εισαγωγές καυσίμων και λοιπών αγαθών, η οποία και αντισταθμίστηκε μερικώς από την άνοδο σε καθαρές εξαγωγές τουρισμού και μεταφορών. Παράλληλα, επιδεινώθηκαν τα ισοζύγια Αγαθών και Πρωτογενών Εισοδημάτων, ενώ βελτιώθηκαν τα ισοζύγια Υπηρεσιών -λόγω τουρισμού και μεταφορών- και Δευτερογενών Εισοδημάτων. Αναλυτικότερα οι εξελίξεις στο εξωτερικό ισοζύγιο περιγράφονται στην ενότητα 3.3.

Επιβράδυνση της προόδου στην αγορά εργασίας

Συνεχής μείωση του ποσοστού ανεργίας το β' τρίμ. του 2022 στο 12,4% από 15,8% το β' τρίμ. του 2021. Οι κλάδοι με τη μεγαλύτερη άνοδο στην απασχόληση ήταν ο Τουρισμός (+84,4 χιλ. άτομα), η Εκπαίδευση (+30,4 χιλ. απασχολούμενοι) και η Μεταποίηση (+27,9 χιλ. απασχολούμενοι), ενώ ο κλάδος με την ισχυρότερη μείωση ήταν η Δημόσια Διοίκηση (-20,9 χιλ. άτομα). Ωστόσο, καταγράφονται πρώιμα σημάδια κόπωσης της αγοράς εργασίας το τρίτο τρίμηνο, όπως ότι το εποχικά μη προσαρμοσμένο ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε οριακά τον Αύγουστο σε 11,6%, από 11,5% τον Ιούλιο του 2022. Ο εποχικά διορθωμένος δείκτης μισθολογικού κόστους σημείωσε μικρή αύξηση για τρίτο συνεχόμενο τρίμηνο, ωστόσο παραμένει στο β' τρίμ. 2022 κατά 0,9% χαμηλότερο συγκριτικά με το β' τρίμ. του 2021, σε συνέχεια απότομης μείωσής του στα μέσα του 2021.

Η απασχόληση αναμένεται να επηρεαστεί ηπιότερα θετικά από την ενίσχυση των επενδύσεων, την ωρίμανση μεγάλων έργων υποδομής, την αξιοποίηση των πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης, την μικρότερη άνοδο κατανάλωσης και εξαγωγών, καθώς και το σχέδιο προσλήψεων στο δημόσιο τομέα. Οι παράγοντες αυτοί αναμένεται να αντισταθμίσουν μερικώς την αρνητική επίδραση της περιοριστικής νομισματικής πολιτικής και του επίμονα υψηλού ενεργειακού κόστους στη ζήτηση εργασίας από τις επιχειρήσεις. Αναμένεται περαιτέρω πτωτική τάση της ανεργίας τα επόμενα τρίμηνα, με σαφή ωστόσο τάση επιβράδυνσης. Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω επιδράσεις, το ποσοστό ανεργίας το 2022 αναμένεται να κυμανθεί στην περιοχή του 12,3%, ενώ το 2023 στην περιοχή του 11,5%. Οι πρόσφατες εξελίξεις και προσδοκίες για την τάση στην αγορά εργασίας περιλαμβάνονται στην ενότητα 3.4.

Ισχυρές και επίμονες πληθωριστικές πιέσεις

Οι διεθνείς τιμές ενεργειακών αγαθών, παρά μια μικρή διόρθωση τον Σεπτέμβριο, συνεχίζουν να κυμαίνονται σε πολύ υψηλά επίπεδα. Το ευρώ σημείωσε περαιτέρω πτώση έναντι του δολαρίου, σε χαμηλά επίπεδα εικοσαετίας. Σε εγχώριο επίπεδο, καταγράφηκε άνοδος του ΓΔΤΚ το α' εννιάμηνο του 2022, στο 10,1%, ρυθμός σε ιστορικά υψηλό επίπεδο 27-ετίας, έναντι πληθωρισμού μόλις 0,2% ένα χρόνο πριν.

Η ενίσχυση τιμών αποδίδεται κυρίως στην αυξητική επίδραση των τιμών ενεργειακών αγαθών. Στο πρώτο οκτάμηνο του έτους, η Ελλάδα παρουσιάζει τον 7^ο υψηλότερο ρυθμό ετήσιας μεταβολής του ΕνΔΤΚ μεταξύ των 19 χωρών της Ευρωζώνης (Παράρτημα), τον 6^ο υψηλότερο πληθωρισμό με βάση τον ΕνΔΤΚ ενέργειας, και τον 8^ο υψηλότερο πληθωρισμό αγαθών πλην ενεργειακών αγαθών, με σταθερούς φόρους. Ενδεικτικά, ο ρυθμός μεταβολής ΕνΔΤΚ με σταθερούς φόρους και χωρίς την ενέργεια ανήρθε στο 5,1% το πρώτο οκτάμηνο του 2022, από υποχώρηση 0,7% ένα χρόνο πριν. Από την πλευρά των τιμών παραγωγού, η Ελλάδα παρουσιάζει τη δεύτερη υψηλότερη αύξηση στην Ευρωζώνη του δείκτη τιμών εισαγωγών, το πρώτο οκτάμηνο του έτους. Η ενότητα 3.5 περιγράφει αναλυτικότερα τις πρόσφατες τάσεις στις τιμές καταναλωτή και παραγωγού, καθώς και προσδοκίες για την εξέλιξή τους έως και το 2023.

Βασικές υποθέσεις για την πρόβλεψη του πληθωρισμού αποτελούν: (α) η εξέλιξη της τιμής του πετρελαίου Brent αποτιμημένη σε ευρώ, η οποία αναμένεται να μειωθεί περίπου κατά 7% το 2023, (β) η εξέλιξη της συνολικής καταναλωτικής ζήτησης, η οποία αναμένεται να καταγράψει σημαντική ηπιότερη άνοδο και (γ) η πλευρά της προσφοράς, η οποία θα πληγεί από διαταραχές στο κόστος και δευτερογενείς επιδράσεις της ανόδου των τιμών ενέργειας.

Για το σύνολο του 2022, προβλέπεται πως ο Γενικός Δείκτης Τιμών Καταναλωτή θα σημειώσει ενίσχυση στην περιοχή του 9,7%, λόγω κυρίως της έντονης ανόδου των τιμών στα ενεργειακά προϊόντα, αλλά και της καταναλωτικής ζήτησης. Για το 2023, προβλέπεται πως ο Γενικός Δείκτης Τιμών Καταναλωτή θα ενισχυθεί με ρυθμό στην περιοχή του 4,2%.

Το εγχώριο οικονομικό κλίμα κινείται ήπια πτωτικά

Ήπια υποχώρηση κατέγραψε ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος στην Ελλάδα κατά το γ' τρίμηνο του 2022 σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο (102,9 από 105,6 μον.). Αισθητή είναι η υποχώρηση σε σύγκριση με το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο (111,6 μον.), παρά το ότι το δίμηνο Αυγούστου-Σεπτεμβρίου 2022 καταγράφηκε σταθεροποίηση. Οι επιχειρηματικές προσδοκίες υποχώρησαν στο τρίτο τρίμηνο του έτους σε σύγκριση με το προηγούμενο σε Βιομηχανία και Κατασκευές, ενώ ενισχύθηκαν σημαντικά σε Υπηρεσίες και ηπιότερα στο Λιανικό Εμπόριο. Ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης εξασθένησε οριακά την περίοδο Ιουλίου-Σεπτεμβρίου έναντι του προηγούμενου τριμήνου του, στις -53,6 (από -53,0) μονάδες. Παράλληλα, είναι έντονα χαμηλότερος από ότι ένα χρόνο νωρίτερα (-33,6 μον.). Αναλυτική περιγραφή των τάσεων στις συνιστώσες του οικονομικού κλίματος περιλαμβάνεται στην ενότητα 2.2Α.

Επεκτατική δημοσιονομική πολιτική εντός στόχων, με προκλήσεις για το 2023

Σε συνέχεια της ενεργειακής κρίσης, οι χώρες της ΕΕ έθεσαν σε εφαρμογή ένα ευρύ πλαίσιο δημοσιονομικών μέτρων στήριξης νοικοκυριών και επιχειρήσεων, σε εθνικό επίπεδο. Τα μέτρα αυτά βασίστηκαν τόσο στο σκέλος των δημοσίων εσόδων (μείωση φόρων) όσο και των δημοσίων δαπανών (επιδοτήσεις). Στην Ελλάδα τα μέτρα έως και το τρίτο τρίμηνο του 2022 επικεντρώθηκαν κυρίως στην πλευρά των δαπανών, δηλαδή σε επιδοτήσεις με ανακύκλωση εσόδων, οι οποίες είχαν είτε οριζόντιο είτε στοχευμένο χαρακτήρα. Ταυτόχρονα, με την υποχώρηση της έντασης της υγειονομικής κρίσης, μειώθηκε η πίεση για έκτακτες δημόσιες δαπάνες με στόχο την αντιμετώπιση της πανδημίας. Επιπλέον, ο υψηλός πληθωρισμός μειώνει την πραγματική αξία του

αποθέματος δημοσίου χρέους, στο βαθμό που το μεγαλύτερο μερίδιο αυτού βασίζεται σε σταθερά επιτόκια.

Στο πλαίσιο αυτό, η εκτέλεση του προϋπολογισμού κινείται καλύτερα από τους αρχικούς στόχους για το τρέχον έτος, ωστόσο οι προοπτικές για το 2023 αναδεικνύονται αρνητικές. Ενδεικτικά, σε ταμειακή βάση, το Ισοζύγιο Κρατικού Προϋπολογισμού την περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου 2022 κατέγραψε έλλειμμα ύψους €4.105 εκατ., δηλαδή υπερ-απόδοση έναντι στόχου για έλλειμμα €9.992 εκατ. και ελλείμματος €10.519 εκατ. την αντίστοιχη περίοδο του 2021. Αντίστοιχα, το πρωτογενές αποτέλεσμα του Κρατικού Προϋπολογισμού την ίδια περίοδο κατέγραψε οριακό πλεόνασμα €19 εκατ., σημαντικά βελτιωμένο έναντι στόχου για πρωτογενές έλλειμμα €5.942 εκατ. και έναντι πρωτογενούς ελλείμματος €6.381 εκατ. την ίδια περίοδο πέρυσι. Η βελτίωση προήλθε κυρίως από την αύξηση των καθαρών εσόδων (+€4.546 εκατ. ή +13,1%) σε σχέση με πέρυσι. Το προσχέδιο του Κρατικού Προϋπολογισμού για το 2023 αναφέρει αναθεωρημένο δημοσιονομικό στόχο για πρωτογενές πλεόνασμα -1,7% το 2022 (αντί -2,0%) και 0,7% το 2023 (αντί 1,1%). Οι πρόσφατες δημοσιονομικές εξελίξεις περιγράφονται αναλυτικά στην ενότητα 2.2B.

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα επιδεικνύει ανθεκτικότητα

Τα θεμελιώδη μεγέθη του τραπεζικού συστήματος βελτιώνονται, ωστόσο οι τράπεζες θα αντιμετωπίσουν αυξανόμενες προκλήσεις μεσοπρόθεσμα. Στις θετικές εξελίξεις, τα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια (ΜΕΔ) στους ισολογισμούς των τραπεζών μειώθηκαν περαιτέρω το δεύτερο τρίμηνο του 2022, στο 10,0% των συνολικών δανείων, υποχωρώντας στο χαμηλότερο επίπεδο από τον Δεκέμβριο του 2009. Η πιστωτική επέκταση ενισχύθηκε προς τις επιχειρήσεις το διάστημα Ιουνίου-Αυγούστου, αντισταθμίζοντας την πιστωτική συρρίκνωση προς τα νοικοκυριά. Παράλληλα, οι ιδιωτικές καταθέσεις ενισχύθηκαν το διάστημα Ιουνίου-Αυγούστου, με βραδύτερο ωστόσο ρυθμό από την ίδια περίοδο πέρυσι.

Από την πλευρά των προκλήσεων, επιταχύνθηκε η αύξηση του κόστους χρήματος μέσα από ανοδική πορεία των βασικών επιτοκίων της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, με στόχο να καμφθούν οι πληθωριστικές προσδοκίες μεσοπρόθεσμα κοντά στον στόχο πληθωρισμού. Οι συνθήκες χρηματοδότησης από τις αγορές κεφαλαίου έχουν επιδεινωθεί σημαντικά. Το κόστος νέου δανεισμού για το ελληνικό δημόσιο σημείωσε άνοδο το τρίτο τρίμηνο του 2022, ενώ παράλληλα διευρύνθηκε το spread με τον «πυρήνα» της Ευρωζώνης. Το κόστος νέου τραπεζικού δανεισμού στον ιδιωτικό τομέα παρέμεινε χαμηλά, αν και καταγράφηκε άνοδος στην στεγαστική πίστη. Μη αμελητέος είναι και ο κίνδυνος για νέο γύρο ληξιπρόθεσμων οφειλών λόγω των συνεπειών της ενεργειακής κρίσης στη δυνατότητα αποπληρωμής νοικοκυριών και επιχειρήσεων.

Η επιτάχυνση εφαρμογής του δανειακού σκέλους του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας αποτελεί κρίσιμη ευκαιρία, με τη συνδρομή και του τραπεζικού συστήματος, καθώς δύναται να ενισχύσει τις προοπτικές για πιστωτική επέκταση και τόνωση των επενδύσεων. Παράλληλα, η επιτάχυνση στην εφαρμογή του νέου πτωχευτικού κώδικα δύναται να ωφελήσει σημαντικά περαιτέρω την ποιότητα ρου ενεργητικού των τραπεζών. Οι πρόσφατες τάσεις και προκλήσεις για το εγχώριο χρηματοπιστωτικό σύστημα περιγράφονται αναλυτικά στην ενότητα 2.2Γ.

Μακροοικονομικές προβλέψεις για τα έτη 2022 και 2023

Η γεωπολιτική αστάθεια σε ανατολική Ευρώπη και Μεσόγειο, η επιβράδυνση της ανάπτυξης στην Ευρωζώνη, ο υψηλός πληθωρισμός, οι δημοσιονομικές εξελίξεις και η εκτέλεση του σχεδίου «Ελλάδα 2,0», θα αποτελέσουν τους πλέον καθοριστικούς παράγοντες της εξέλιξης του ΑΕΠ το 2022 και το 2023.

Οι παραδοχές του βασικού σεναρίου παρουσιάζονται αναλυτικά στην ενότητα 3.1B, ενώ περιλαμβάνουν (α) υποχώρηση επίδρασης της πανδημίας, (β) μη περαιτέρω όξυνση της γεωπολιτικής αστάθειας, (γ) αδύναμη ανάπτυξη στην Ευρωζώνη σύμφωνα με βασικό σενάριο της ΕΚΤ, (δ) μικρή καθυστέρηση στην υλοποίηση του ελληνικού σχεδίου «Ελλάδα 2,0» και (ε) μικρή υποχώρηση των εσόδων από τουρισμό σε πραγματικές τιμές.

Αναλυτικά οι προβλέψεις ανά συνιστώσα του ΑΕΠ περιγράφονται στην ενότητα 3.1B. Συγκεκριμένα, το IOBE αναθεωρεί προς τα πάνω την πρόβλεψη για ανάκαμψη το 2022, σε 6%, σε σταθερές τιμές, λόγω ισχυρότερης διεύρυνσης της ιδιωτικής κατανάλωσης (8,1%) και των εξαγωγών (12,5%). Η πρόβλεψη για το σύνολο του τρέχοντος έτους περιλαμβάνει επίσης αύξηση των εισαγωγών κατά 13,5% και ηπιότερη των προηγούμενων προβλέψεων ενίσχυση των επενδύσεων (6,6%). Για το 2023, το IOBE αναμένει σαφώς βραδύτερη ετήσια ανάπτυξη, κατά 1,6% σε πραγματικούς όρους, λόγω επιβράδυνσης της παγκόσμιας οικονομίας και διατήρησης του πληθωρισμού και της αβεβαιότητας. Ως προς τις συνιστώσες, μόνο οι επενδύσεις αναμένεται να υπερβούν την φετινή τους επίδοση, με υψηλότερη ετήσια διεύρυνση το 2023 (10,5%) ενώ η κατανάλωση αναμένεται να επιβραδυνθεί (0,6%). Αναμένεται μικρή περαιτέρω επιδείνωση στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (από περίπου 7% του ΑΕΠ φέτος), με τις εξαγωγές και τις εισαγωγές να αυξάνονται ετησίως το 2023 κατά 3,8% και 4,8% αντιστοίχως.

Η πρόβλεψη στο βασικό σενάριο μακροοικονομικών προβλέψεων του IOBE (Πίνακας 1.1) εγκυμονεί θετικές προοπτικές για το 2022 και αρνητικές προοπτικές για το 2023. Οι βασικοί κίνδυνοι και θετικές προοπτικές αναφέρονται αναλυτικά στην ενότητα 3.1B.

Πίνακας 1.1

Μακροοικονομικές προβλέψεις IOBE (Οκτώβριος 2022) για τα έτη 2022 – 2023 (σε σταθερές αγοραίες τιμές, ετήσιες % μεταβολές, εκτός αν αναγράφεται διαφορετικά)

	2021 (πραγμ.)	2022	2023
ΑΕΠ	8,0%	6,0%	1,6%
Κατανάλωση	6,9%	6,9%	0,6%
Ιδιωτική Κατανάλωση	8,1%	8,1%	0,8%
Δημόσια Κατανάλωση	3,8%	2,2%	0,6%
Ακαθάριστες Επενδύσεις	9,2%	6,6%	10,5%
Εξαγωγές	21,9%	12,5%	3,8%
Εισαγωγές	16,4%	13,5%	4,8%
Ρυθμός πληθωρισμού	1,2%	9,7%	4,2%
Ανεργία (% εργατικού δυναμικού)	14,8%	12,3%	11,5%

Ειδική μελέτη: Δημογραφικό πρόβλημα: προκλήσεις και προτάσεις πολιτικής

Ο σκοπός της μελέτης είναι η ανάδειξη του δημογραφικού ζητήματος και των συνολικών κοινωνικοοικονομικών επιδράσεων του στην Ελλάδα. Ειδικότερα, η μελέτη εξετάζει τις τάσεις, τις προοπτικές, τις προκλήσεις και τις επιπτώσεις στην οικονομία που προκύπτουν από τη γήρανση του πληθυσμού. Επιπλέον, στη μελέτη διατυπώνονται προτάσεις πολιτικής με στόχο αφενός την αντιμετώπιση και προσαρμογή στην δυναμική που διαμορφώνεται και αφετέρου στην άμβλυνση και αντιστροφή της.

2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

2.1 Τάσεις και προοπτικές της διεθνούς οικονομίας

A. Το παγκόσμιο περιβάλλον

- Βάσει των πλέον πρόσφατων προβλέψεων Σεπτεμβρίου του ΟΟΣΑ, η παγκόσμια οικονομία αναμένεται να αναπτυχθεί με ρυθμό 3% το τρέχον έτος, ενώ για το 2023 προβλέπεται χαμηλότερη ανάπτυξη σε σχέση με τις προβλέψεις Ιουνίου (2,2% από 2,8%).
- Ο πληθωρισμός παγκοσμίως έχει ανέλθει σε μέγιστο επίπεδο 39 ετών, από την ισχυρή άνοδο των τιμών ενέργειας, πρώτων υλών και τροφίμων.
- Η εξέλιξη και η διάρκεια του πολέμου στην Ουκρανία πλέον καθοριστικός παράγοντας των τάσεων στον πληθωρισμό και την οικονομική δραστηριότητα.
- Η νομισματική πολιτική παγκοσμίως γίνεται σταδιακά περιοριστική, εξέλιξη η οποία αυξάνει τις πιθανότητες απότομης «προσγείωσης» της οικονομικής δραστηριότητας.

Η παγκόσμια οικονομία πλήττεται από την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία και οι προοπτικές επιδεινώνονται, καθώς οι αρνητικές συνέπειες του πολέμου αναμένονται να διαρκέσουν. Οι οικονομίες των χωρών του ΟΟΣΑ αναπτύχθηκαν με ετήσιο ρυθμό 3,7% το δεύτερο τρίμηνο του 2022, κατόπιν αύξησης του ΑΕΠ κατά 4,4% στο προηγούμενο τρίμηνο και ανάπτυξης 13,3% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2021. Ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ στις πλέον αναπτυγμένες οικονομίες (G7) διαμορφώθηκε σε 2,3%, έναντι ρυθμού 3,8% στο προηγούμενο τρίμηνο και ανάπτυξης 12,9% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2021. Οι 20 μεγαλύτερες οικονομίες του ΟΟΣΑ αναπτύχθηκαν με ρυθμό 2,8% το δεύτερο τρίμηνο του 2022, από 4,5% το προηγούμενο τρίμηνο, και κατόπιν ανάπτυξης 12% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2021.

Ο πόλεμος στην Ουκρανία βρίσκεται σε εξέλιξη, χωρίς να διαφαίνεται πως θα ολοκληρωθεί σύντομα, αποτελώντας την πιο σημαντική πηγή αβεβαιότητας για την παγκόσμια οικονομία. Σημαντικότερη οικονομική συνέπεια του πολέμου σε παγκόσμια κλίμακα είναι η εκτίναξη του πληθωρισμού, ο οποίος τον Αύγουστο στις 38 χώρες του ΟΟΣΑ έφτασε το 10,3%, επίπεδο που είναι το μέγιστο των τελευταίων 39 ετών. Ο δομικός πληθωρισμός (εξαιρώντας δηλαδή ενέργεια και τρόφιμα) έφτασε στο 7,2% ενώ οι τιμές τις ενέργειας και των τροφίμων αυξήθηκαν κατά 30,2% και 15%, αντίστοιχα.

Καθώς η Ρωσία και οι Ουκρανία συνιστούν σημαντικούς εξαγωγείς ενεργειακών αγαθών και βασικών τροφίμων, οι τιμές της ενέργειας και των τροφίμων έχουν εκτοξευτεί επηρεάζοντας τις ζωές πολλών ανθρώπων παγκοσμίως. Ο κίνδυνος εκδήλωσης επισιτιστικής κρίσης είναι ορατός, ειδικότερα στις πιο φτωχές και στις αναπτυσσόμενες χώρες. Η διάβρωση του πραγματικού εισοδήματος των νοικοκυριών ως συνέπεια του πληθωρισμού και η επιδείνωση του επιπέδου διαβίωσης επηρεάζει το ύψος της κατανάλωσης, ενώ η έντονη αβεβαιότητα οδηγεί σε χαμηλότερες επενδύσεις από την πλευρά των επιχειρήσεων, δημιουργώντας κινδύνους για την ανάπτυξη μακροπρόθεσμα. Όλα τα παραπάνω δημιουργούν νέες προκλήσεις για τους φορείς χάραξης πολιτικής, που ήδη αντιμετώπιζαν σημαντική επιβάρυνση των δημόσιων οικονομικών εξαιτίας της πανδημίας και ανισορροπίες στην πορεία ανάκαμψης από αυτή. Από την άλλη πλευρά, ο υψηλός πληθωρισμός συμβάλλει εν μέρει στη μείωση του χρέους, ιδιωτικού και δημόσιου.

Ειδικότερα στην Ευρώπη, με τον χειμώνα να πλησιάζει, η ανάγκη υποκατάστασης των ρωσικών προϊόντων ενέργειας είναι επιτακτική, καθώς τόσο οι κυρώσεις εναντίον της Ρωσίας όσο και η προσπάθεια της τελευταίας να ασκήσει πιέσεις στα ευρωπαϊκά κράτη, δημιουργούν σημαντικούς κινδύνους για την ενεργειακή επάρκεια. Η διαφοροποίηση των ενεργειακών πηγών, ακόμα και με τη αυξημένη χρήση ορισμένων ρυπογόνων, όπως ο λιγνίτης, καθώς και η εξοικονόμηση ενέργειας βρίσκονται στο επίκεντρο των προσπαθειών των περισσότερων χωρών. Επιπλέον, συνεχίζονται οι προσπάθειες για την εύρεση κατάλληλα σχεδιασμένων και στοχευμένων δημοσιονομικών παρεμβάσεων στήριξης νοικοκυριών και επιχειρήσεων, προκειμένου να περιοριστεί η αρνητική επίδραση στην ανάπτυξη, χωρίς να επιβαρυνθούν σημαντικά τα δημοσιονομικά ισοζύγια των χωρών. Ωστόσο, παρά την πρόοδο που καταγράφεται, η Ευρώπη εξακολουθεί να βρίσκεται αντιμέτωπη με έντονη αβεβαιότητα σε βραχυπρόθεσμο αλλά και σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα.

Η αύξηση του πληθωρισμού σε πολυετή μέγιστα επίπεδα και η ισχυρή αγορά εργασίας σε πολλές χώρες, οδηγούν τη νομισματική πολιτική να μεταβάλλει σταδιακά τη στάση της σε περιοριστική. Παρά το γεγονός ότι η άνοδος του πληθωρισμού οφείλεται σε περιορισμούς στην πλευρά της προσφοράς, τους οποίους η νομισματική πολιτική δεν μπορεί να επηρεάσει, ωστόσο, οι περισσότερες κεντρικές τράπεζες παγκοσμίως στρέφονται σε περιοριστικές πολιτικές, προσπαθώντας να μειώσουν τη ζήτηση, κάνοντας έτσι σαφή την πρόθεσή τους να ελέγξουν εγκαίρως τον υψηλό πληθωρισμό πριν εδραιωθεί. Αν και πρόθεση των κεντρικών τραπεζών των μεγάλων οικονομιών είναι η «ομαλή προσγείωση» της ζήτησης, οι σχεδιαζόμενες περαιτέρω παρεμβάσεις καθώς και η ταχύτητα της μεταβολής του ύψους των βασικών τους επιτοκίων αυξάνουν την πιθανότητα μιας πιο απότομης από την σκοπούμενη προσγείωση της οικονομικής δραστηριότητας.

Ο ρυθμός μεταβολής του παγκόσμιου ΑΕΠ το περασμένο έτος διαμορφώθηκε σε 5,8%, ενώ για το 2022 προβλέπεται ανάπτυξη 3% στην πρόσφατη έκθεση του ΟΟΣΑ, όπως και στην πρόβλεψη του

περασμένου Ιουνίου. Στον Πίνακα 2.1 περιλαμβάνονται οι ετήσιες μεταβολές του ΑΕΠ το 2021 και οι πλέον πρόσφατες προβλέψεις του ΟΟΣΑ (Σεπτεμβρίου 2022) για τις ετήσιες μεταβολές του κατά τα έτη 2022 και 2023, στην παγκόσμια οικονομία και σε επιλεγμένες αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες.

Πίνακας 2.1

Διεθνές Περιβάλλον (ετήσια % μεταβολή ΑΕΠ σε σταθερές τιμές, εκτός αν αναφέρεται διαφορετικά)

Οικονομία	2021	2022		2023	
		Πρόβλεψη	Διαφορά από προηγούμενη πρόβλεψη *	Πρόβλεψη	Διαφορά από προηγούμενη πρόβλεψη *
Παγκόσμια	5,8	3,0	0,0	2,2	-0,6
ΗΠΑ	5,7	1,5	-1,0	0,5	-0,7
Ιαπωνία	1,7	1,6	-0,1	1,4	-0,4
Καναδάς	4,5	3,4	-0,4	1,5	-1,1
Ηνωμένο Βασίλειο	7,4	3,4	-0,2	0,0	0,0
Ευρωζώνη	5,2	3,1	0,5	0,3	-1,3
<i>Γερμανία</i>	2,6	1,2	-0,7	-0,7	-2,4
<i>Γαλλία</i>	6,8	2,6	0,2	0,6	-0,8
<i>Ιταλία</i>	6,6	3,4	0,9	0,4	-0,8
Τουρκία	11,0	5,4	1,7	3,0	0,0
Κίνα	8,1	3,2	-1,2	4,7	-0,2
Ινδία	8,7	6,9	0,0	5,7	-0,5
Βραζιλία	4,9	2,5	1,9	0,8	-0,4
Παγκόσμιο Εμπόριο	10,0	4,9	0,0	3,9	0,0

* Διαφορά σε ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με τις προηγούμενες εκτιμήσεις του ΟΟΣΑ (OECD Economic Outlook, Ιούνιος 2022).

Πηγή: OECD Economic Outlook, Interim Report, ΟΟΣΑ, Σεπτέμβριος 2022

Στην συνέχεια αναλύονται οι πρόσφατες και αναμενόμενες τάσεις στις οικονομίες των σημαντικότερων κρατών και ενώσεων κρατών για το τρέχον έτος και το 2023.

Μεταξύ των πλέον ανεπτυγμένων χωρών, στις ΗΠΑ το δεύτερο τρίμηνο του 2022 σημειώθηκε ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης 1,7% από 3,5% το προηγούμενο τρίμηνο και 10,2% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2021. Η επιβράδυνση αντανακλά τη μείωση επενδύσεων σε αποθέματα, των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου σε κατοικίες και των κυβερνητικών δαπανών, που αντισταθμίστηκαν μερικώς από την αύξηση των εξαγωγών και της καταναλωτικής δαπάνης. Ο πληθωρισμός διαμορφώθηκε σε 8,3% τον περασμένο Αύγουστο, χαμηλότερος από το υψηλό επίπεδο 40ετίας που σημειώθηκε τον περασμένο Ιούνιο (9,1%). Προκειμένου να ελέγξει τις πληθωριστικές πιέσεις, η FED έχει προχωρήσει σε διαδοχικές αυξήσεις του βασικού της επιτοκίου ανεβάζοντας το συνολικά κατά 300 μονάδες βάσεις από τον Μάρτιο έως και τον Σεπτέμβριο του 2022, στο 3,00%-3,25%, ενώ αναμένεται περαιτέρω αύξηση του στο 4,25%-4,50% μέχρι το τέλος του τρέχοντος έτους. Στο σύνολο του 2022 η αμερικανική οικονομία πλέον προβλέπεται ότι θα αναπτυχθεί με ρυθμό 0,5%, ενώ για το επόμενο έτος αναμένεται να περάσει σε αρνητικό ρυθμό ανάπτυξης (-0,7%).

Η οικονομία της Ευρωζώνης αναπτύχθηκε με ρυθμό 4,1% το δεύτερο τρίμηνο του 2022, από 5,4% το προηγούμενο τρίμηνο και έναντι ρυθμού 14,4% στο ίδιο τρίμηνο του 2021. Σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο, σημειώθηκε ανάπτυξη 0,8% σε εποχικά διορθωμένη βάση, λόγω κυρίως της

αύξησης της δαπάνης των νοικοκυριών κατά 1,3% και, δευτερευόντως, της δημόσιας δαπάνης (+0,6%) και των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου (+0,9%). Ο πληθωρισμός αναρριχήθηκε σε νέο ιστορικό υψηλό επίπεδο (9,1%) τον περασμένο Αύγουστο στην Ευρωζώνη, ενώ σύμφωνα με πρόσφατα προσωρινά στοιχεία, ο πληθωρισμός του Σεπτεμβρίου αναμένεται να βρίσκεται στο 10%. Η ΕΚΤ αύξησε το βασικό της επιτόκιο κατά 50 μονάδες βάσης τον Ιούλιο και, ακολούθως, κατά 75 μονάδες βάσης τον Σεπτέμβριο, στο 0,75%. Αναμένονται επιπλέον αυξήσεις μέχρι το τέλος του έτους, με το βλέμμα στα υψηλά επίπεδα του πληθωρισμού ο οποίος προβλέπεται στο 8,1% συνολικά για το 2022, πριν υποχωρήσει στο 5,5% το 2023 και στο 2,3% το 2024. Στο σύνολο του 2022 η Ευρωζώνη προβλέπεται να αναπτυχθεί με ρυθμό 3,1%, από 5,2% πέρυσι, ενώ για το 2023 προβλέπεται περαιτέρω επιβράδυνση της ανάπτυξης, σε 0,3%.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, το ΑΕΠ ενισχύθηκε κατά 2,9% στο δεύτερο τρίμηνο του έτους, από αύξηση 8,7% το προηγούμενο τρίμηνο και ανάπτυξη 24,5% πριν ένα χρόνο. Για το σύνολο του 2022 προβλέπεται ανάπτυξη 3,4% από 7,4% το προηγούμενο έτος, ενώ για το επόμενο έτος αναμένεται στασιμότητα.

Στην Ιαπωνία, το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 1,4% στο δεύτερο τρίμηνο του 2022, κατόπιν αύξησης 0,9% στο προηγούμενο τρίμηνο και αύξησης 7,3% ένα χρόνο πριν. Για το σύνολο του 2022 η ιαπωνική οικονομία προβλέπεται ότι θα αναπτυχθεί με ρυθμό 1,6%, ελαφρώς χαμηλότερα από ότι το 2021 (1,7%), ενώ για το προσεχές έτος προβλέπεται ανάπτυξη 1,4%.

Στη συνέχεια της τρέχουσας υπό-ενότητας παρουσιάζονται οι πρόσφατες τάσεις και οι προκλήσεις οικονομικής πολιτικής σε πέντε αναπτυσσόμενες χώρες και οικονομικές περιφέρειες, οι οποίες παράγουν συνολικά σχεδόν το 1/3 του παγκόσμιου ΑΕΠ.

Αναλυτικά, η οικονομία της Κίνας κατέγραψε σημαντική επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξής της στο δεύτερο τρίμηνο του 2022, στο 0,4%, από ρυθμό 4,8% το προηγούμενο τρίμηνο και 7,9% ένα χρόνο νωρίτερα. Τα εκτεταμένα lockdown λόγω της πολιτικής μηδενικών κρουσμάτων είχαν έντονα αρνητικό αντίκτυπο τόσο στη βιομηχανική δραστηριότητα όσο και στη πλευρά της εγχώριας ζήτησης. Συνολικά για φέτος προβλέπεται ανάπτυξη 3,2% από 8,1% το 2021 και επιτάχυνση σε 4,7% το 2023.

Η οικονομία της Ινδίας κατέγραψε ισχυρή ανάπτυξη 13,5% στο δεύτερο τρίμηνο του 2022, από ανάπτυξη 3,6% στο προηγούμενο τρίμηνο και ανάπτυξη 19,9% ένα χρόνο πριν. Ο ισχυρός ρυθμός ανάπτυξης του δεύτερου τριμήνου είναι συνέπεια κυρίως της χαμηλότερης βάσης σύγκρισης αλλά και της καταπιεσμένης ζήτησης λόγω της εξάπλωσης της μετάλλαξης όμικρον το προηγούμενο τρίμηνο. Για το σύνολο του 2022 εκτιμάται ανάπτυξη 6,9%, ενώ για το 2023 προβλέπεται μεγέθυνση 5,7%.

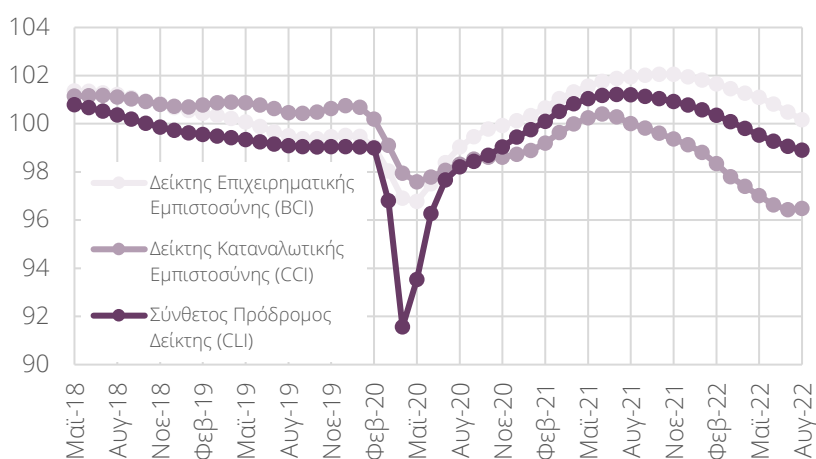
Η οικονομία της Τουρκίας κατέγραψε ρυθμό ανάπτυξης 7,2% σε ετήσια βάση το δεύτερο τρίμηνο του 2022 από 7,1% το προηγούμενο τρίμηνο, έναντι ανάπτυξης 22,4% πριν ένα χρόνο. Ο ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού επιταχύνθηκε στο 80% τον περασμένο Μάιο, με την ισοτιμία της τουρκικής λίρας να συνεχίζει να υποχωρεί (ετήσια άνοδος 109% και 72% δολαρίου και ευρώ, αντίστοιχα, σε σχέση με την τουρκική λίρα τον Αύγουστο). Πάρα ταύτα, η κεντρική τράπεζα της χώρας μείωσε το βασικό της επιτόκιο κατά 200 μονάδες βάσης συνολικά τον Αύγουστο και τον Σεπτέμβριο, στο 12%. Για το σύνολο του 2022 η τουρκική οικονομία προβλέπεται ότι θα αναπτυχθεί με ρυθμό 5,4%, ενώ για το 2023 αναμένεται ανάπτυξη 3%.

Από τις χώρες της Λατινικής Αμερικής, η οικονομία της Βραζιλίας κατέγραψε μεγέθυνση 3,2% στο δεύτερο τρίμηνο του 2022, από 1,7% το προηγούμενο τρίμηνο και 12,3% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2021. Για το σύνολο του τρέχοντος έτους προβλέπεται αύξηση του ΑΕΠ κατά 2,5% από 4,9% το περασμένο έτος, ενώ για το 2023 προβλέπεται ασθενής ανάπτυξη 0,8%.

Διάγραμμα 2.1

Δείκτες οικονομικού κλίματος και σύνθετος πρόδρομος δείκτης για τις χώρες του ΟΟΣΑ (στοιχεία εποχικά διορθωμένα, 100 = μακροχρόνιος μέσος όρος)

Σταθεροποίηση του δείκτη καταναλωτικής εμπιστοσύνης παγκοσμίως, ενώ συνεχίζει να υποχωρεί ο δείκτης επιχειρηματικής εμπιστοσύνης και ο πρόδρομος δείκτης οικονομικής δραστηριότητας

Πηγή: ΟΟΣΑ

Ο σύνθετος πρόδρομος δείκτης του ΟΟΣΑ για τις χώρες-μέλη του, εξακολουθεί να βρίσκεται σε τροχιά πτώσης από τον Σεπτέμβριο του 2021, υποχωρώντας κάτω από τον μακροχρόνιο μέσο όρο του. Ο δείκτης επιχειρηματικής εμπιστοσύνης του ΟΟΣΑ βρίσκεται σε καθοδική τροχιά από τον Δεκέμβριο του 2021, παραμένοντας όμως υψηλότερα του μακροχρόνιου μέσου όρου. Αδύναμη παραμένει η καταναλωτική εμπιστοσύνη, με τον σχετικό δείκτη ωστόσο να σταθεροποιείται μετά από πτώση δεκατριών μηνών και να κινείται ελαφρώς ανοδικά τον περασμένο Αύγουστο (Διάγραμμα 2.1).

Ο ρυθμός αύξησης του όγκου του παγκοσμίου εμπορίου προβλέπεται ότι θα μετριαστεί σε 4,9% το 2022, από 10% την προηγούμενη χρονιά, λόγω των συνεχιζόμενων lockdown στην Κίνα, την πιο αδύναμη ζήτηση στην Ευρώπη εξαιτίας του ρωσο-ουκρανικού πολέμου, και την μετάβαση της ζήτησης στις ΗΠΑ από τα αγαθά στις υπηρεσίες.

B. Οικονομίες της ΕΕ και της Ευρωζώνης

- Η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, οι οικονομικές επιπτώσεις των κυρώσεων στην ενεργειακή επάρκεια, τον πληθωρισμό και την ανάπτυξη, οι πιο σημαντικές προκλήσεις πολιτικής στην ΕΕ.
- Πιθανή ανάγκη λήψης πρόσθετων δημοσιονομικών και νομισματικών μέτρων σε συλλογικό επίπεδο, πέραν όσων ήδη έχουν ληφθεί για την αντιμετώπιση των συνεπειών του πολέμου.
- Σημαντικός θετικός ετήσιος ρυθμός μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ στην ΕΕ και την Ευρωζώνη το δεύτερο τρίμηνο του 2022, κατά 4,2% και 4,1% αντίστοιχα.
- Πλέον αναμένονται χαμηλότερη ανάπτυξη και υψηλότερος πληθωρισμός για το 2022 και περεταίρω επιβράδυνση το 2023.
- Ανάσχεση της επεκτατικής νομισματικής πολιτικής που εφάρμοζε η ΕΚΤ επί σχεδόν μια δωδεκαετία, με σταδιακή αύξηση των βασικών επιτοκίων που αναμένεται να συνεχιστεί.

Από την έναρξη του πολέμου στην Ουκρανία τον Φεβρουάριο του 2022 μία καινούρια κοινωνικοοικονομική κρίση έχει ξεκινήσει στην Ευρώπη, με πολύ ισχυρές επιπτώσεις σε ανθρωπιστικό επίπεδο, από τον εκτοπισμό εκατομμυρίων ανθρώπων από τις κατοικίες τους, αλλά και την επίδραση στις ζωές των ανθρώπων, κυρίως στις γειτονικές χώρες. Ο πόλεμος έχει επίσης πολλές σημαντικές οικονομικές επιπτώσεις. Για την Ευρώπη σχετίζονται κυρίως με την ενεργειακή εξάρτησή της από τη Ρωσία. Πριν από το ξέσπασμα του πολέμου, μία τάση επιστροφής προς την κανονικότητα είχε αρχίσει να γίνεται αισθητή, με τη σταδιακή άρση ποικίλων περιοριστικών μέτρων σε πολλές χώρες. Επιπλέον, οι προβλέψεις για την οικονομία της ΕΕ πριν από το ξέσπασμα του πολέμου συνέτειναν στην έναρξη μιας ισχυρής επεκτατικής φάσης, κυρίως μέσω της υλοποίησης του Ταμείου Ανάκαμψης. Σε επίπεδο οικονομικής πολιτικής, αναμενόταν η σταδιακή κατάργηση των έκτακτων νομισματικών και δημοσιονομικών μέτρων για την αντιμετώπιση της πανδημίας.

Οι επιπτώσεις από την πανδημία το 2020-2021 ήταν έντονες στη ζήτηση, στις εφοδιαστικές αλυσίδες, στην προσφορά εργασίας, στη βιομηχανική παραγωγή, στις τιμές, στο εμπόριο και στις ροές κεφαλαίων. Τις επιπτώσεις της υγειονομικής κρίσης όξυνε το γεγονός ότι κατά την έναρξη της πανδημίας η ευρωπαϊκή οικονομία ήταν σχετικά ευάλωτη σε εξωτερικές διαταραχές, καθώς είχε ήδη σημειώσει σημαντική επιβράδυνση το 2019, εξαιτίας κυρίως ορισμένων διαρθρωτικών προβλημάτων σε κλάδους της βιομηχανίας της. Οι περιορισμοί στην προσφορά παγκοσμίως, που συνδέονται με τις διαταραχές στη λειτουργία των οικονομιών λόγω της πανδημίας και η ανάκαμψη της ζήτησης πέρυσι, είχαν ως αποτέλεσμα τη διεύρυνση του πληθωρισμού, που όμως, πριν την έναρξη του πολέμου, αναμενόταν ότι θα αρχίσει να διορθώνεται προς το τέλος του έτους. Η οικονομική δραστηριότητα θα ενισχύονταν μέσω από τη βελτίωση της αγοράς εργασίας, τις μεγάλες συσσωρευμένες αποταμιεύσεις, τις ευνοϊκές συνθήκες χρηματοδότησης και την κλιμακούμενη υλοποίηση του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (RRF).

Για το μετριασμό των επιπτώσεων της υγειονομικής κρίσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προχώρησε από την αρχή της στην υλοποίηση παρεμβάσεων πολιτικής, νομισματικού και δημοσιονομικού χαρακτήρα. Οι πλέον σημαντικές εξ' αυτών είναι το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάκαμψης (NextGenerationEU), με προϋπολογισμό €1,85 τρισεκ. και ο ενισχυμένος προϋπολογισμός της ΕΕ για την περίοδο 2021-2027, κοντά στο €1,05 τρισεκ.

Ο πόλεμος όμως άλλαξε άρδην το διεθνές περιβάλλον, φέρνοντας νέες διαταραχές στην παγκόσμια προσφορά, τροφοδοτώντας περαιτέρω πιέσεις στις τιμές των εμπορευμάτων και αυξάνοντας εκ νέου την αβεβαιότητα. Ειδικότερα, Ρωσία και Ουκρανία είναι σημαντικοί παραγωγοί και εξαγωγείς ορισμένων βασικών ειδών διατροφής, κάποιων ορυκτών και κυρίως, ενεργειακών προϊόντων. Ειδικά ως προς την κατανάλωση φυσικού αερίου, το 40% αυτής στη Δυτική Ευρώπη προέρχεται από την Ρωσία. Σε συνδυασμό με προγενέστερες δυσκαμψίες στην παραγωγή και το διεθνές εμπόριο εξαιτίας των περιοριστικών μέτρων για την αντιμετώπιση της πανδημίας, η Ευρώπη οδηγείται σε μία νέα οικονομική, ενεργειακή, ίσως και επισιτιστική κρίση για ορισμένες από τις φτωχότερες οικονομίες της, με τις τιμές του φυσικού αερίου, του πετρελαίου και των σιτηρών να φτάνουν σε πολύ υψηλά επίπεδα. Οι τρέχουσες τάσεις στην ευρωπαϊκή οικονομία, θα εξαρτηθούν κυρίως από την εξέλιξη του πολέμου και δευτερευόντως, από την εμφάνιση μεταλλάξεων του ιού SARS CoV-2, με ισχυρή εξάπλωση στον πληθυσμό, που θα επιδεινώσουν τα υγειονομικά δεδομένα.

Δύο από τα πιο κύρια προβλήματα που έχει να αντιμετωπίσει τώρα η ΕΕ είναι αφενός η ενεργειακή κρίση και αφετέρου η αλματώδης αύξηση του πληθωρισμού. Σύμφωνα με το δελτίου τύπου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που δημοσιεύθηκε στις 14 Σεπτεμβρίου 2022 προτάθηκε μία παρέμβαση έκτακτης ανάγκης στις αγορές ενέργειας της Ευρώπης. Η ΕΕ βρίσκεται αντιμέτωπη με τις επιπτώσεις μιας σοβαρής αναντιστοιχίας μεταξύ ζήτησης και προσφοράς ενέργειας, εξαιτίας των περιορισμών που απορρέουν από τον πόλεμο. Η πρώτη απάντηση για την αντιμετώπιση των υψηλών τιμών είναι η μείωση της ζήτησης και η Επιτροπή προτείνει την υποχρέωση μείωσης της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας κατά τουλάχιστον 5% κατά επιλεγμένες ώρες αιχμής. Ο στόχος είναι η μείωση των τιμών της ενέργειας φέρνοντας την αγορά σε ισορροπία.

Η υπερβολικά μεγάλη αύξηση των τιμών της ενέργειας και των ειδών διατροφής, οι πιέσεις από την πλευρά της ζήτησης λόγω της επανεκκίνησης της οικονομίας μετά την λήξη των περιοριστικών μέτρων και οι δυσκαμψίες της προσφοράς, συμβάλλουν στην διαρκή άνοδο του πληθωρισμού, τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα. Εφόσον οι τρέχοντες παράγοντες διαμόρφωσης του πληθωρισμού εξασθενίσουν με την πάροδο του χρόνου και οι παρεμβάσεις της νομισματικής πολιτικής μεταδίδονται στην οικονομία και στο επίπεδο των τιμών, ο πληθωρισμός αναμένεται να υποχωρήσει.

Συγκεκριμένα, ως προς την τάση της οικονομικής δραστηριότητας κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2022 στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωζώνη, σημειώθηκε επιτάχυνση της ανάπτυξης σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, σε 4,2% και 4,1%, από 5,5% και 5,4% αντιστοίχως, έναντι σημαντικής ανάκαμψης κατά 13,9% και 14,4% σε ΕΕ και ΕΖ αντίστοιχα ένα έτος νωρίτερα. Σύμφωνα με την πρόσφατη έκθεση προβλέψεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής¹, η ανάπτυξη στην Ευρωζώνη εκτιμάται πως διαμορφώθηκε σε 5,3% για το 2021 ενώ για το 2022 προβλέπεται ανάκαμψη 2,6%, ομοίως για την Ευρωπαϊκή Ένωση η ανάπτυξη το 2021 υπολογίζεται στο 5,4% το 2021 και στο 2,7% για το τρέχον έτος.

Η ανάπτυξη στις οικονομίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης την περίοδο Απριλίου - Ιουνίου του 2022 προέκυψε από την αύξηση της εγχώριας ζήτησης, με τη συμβολή των επενδύσεων να φθάνει το 1,5% του ΑΕΠ, ελαφρώς μεγαλύτερη από το προηγούμενο τρίμηνο (1,3%). Η συμβολή της κατανάλωσης μεγεθύνθηκε στο 2,8%, έναντι μεγαλύτερης συμβολής στο πρώτο τρίμηνο του 2022,

¹ European Economic Forecasts Summer 2022, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ιούλιος 2022

4,1 π.μ. του ΑΕΠ. Η επίδραση των καθαρών εξαγωγών στη μεταβολή του ΑΕΠ το δεύτερο τρίμηνο του 2022 ήταν αρνητική, κατά -0,4%, από -0,5% το προηγούμενο τρίμηνο. Παρόμοιες είναι οι τάσεις στη διάρθρωση της ανάπτυξης στις οικονομίες της Ευρωζώνης, με την εγχώρια ζήτηση να αποτελεί αναπτυξιακό παράγοντα (4,4 π.μ. από 5,6 π.μ. στο δεύτερο τρίμηνο φέτος). Επίσης, σημειώθηκε θετική συμβολή των επενδύσεων σε σχέση με το δεύτερο τρίμηνο του προηγούμενου έτους (1,1% του ΑΕΠ), μεγαλύτερης έντασης συγκριτικά με το προηγούμενο τρίμηνο (0,8% του ΑΕΠ), ενώ παρατηρήθηκε θετική επίδραση της κατανάλωσης, 2,9 π.μ. από μεγαλύτερη επίδραση στο πρώτο τρίμηνο 4,1 π.μ. Επιπλέον, στο εν λόγω τρίμηνο, η συμβολή των καθαρών εξαγωγών στην Ευρωζώνη ήταν αρνητική κατά -0,3%, με σχεδόν όμοια μεταβολή ένα τρίμηνο νωρίτερα στο, -0,2%.

Η διάρθρωση των συνιστωσών του ΑΕΠ από την πλευρά της δαπάνης παραμένει παραπλήσια σε ΕΕ-27 και Ευρωζώνη, με την ιδιωτική κατανάλωση να αντιπροσωπεύει το 52,6% και 52,5% του ΑΕΠ αντίστοιχα, τις επενδύσεις να αποτελούν το 23,0% και 22,3% του ΑΕΠ, τις εξαγωγές το 53,6% και το 52,2% και τις εισαγωγές το 50,7% και 48,8% του ΑΕΠ.

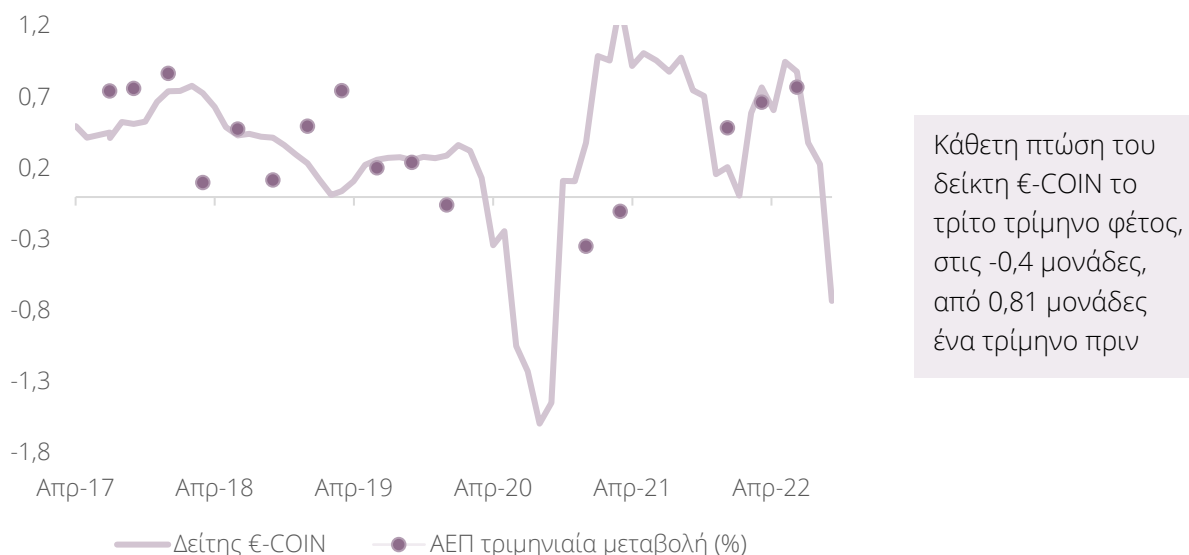
Ισχυρότερη μεταξύ των χωρών της ΕΕ στο δεύτερο τρίμηνο του έτους, ήταν η ανάπτυξη (ετήσιες μεταβολές σε εποχικά διορθωμένα στοιχεία) στην Ιρλανδία, όπου ο σχετικός ρυθμός έφτασε το 10,8%. Ακολούθησαν η Μάλτα (8,9%), η Σλοβενία (8,3%) και η Κροατία (7,8%). Οι χώρες στις οποίες σημειώθηκε η μικρότερη ανάπτυξη, ήταν η Εσθονία (0,3%), το Λουξεμβούργο (1,6%) και η Σλοβακία (1,7%). Σε επίπεδο κυλιόμενου 12-μηνου, η Ελλάδα παρουσίασε θετικό ρυθμό ανάπτυξης 8,9%, αρκετά υψηλότερο από τη μέση απόδοση σε αμφότερες την ΕΕ και την ΕΖ (4,6% και 4,5%). Η χώρα με τη μικρότερη ανάπτυξη, σε δωδεκάμηνη βάση, ήταν η Σλοβακία (1,8%), ακολουθούμενη από το Λουξεμβούργο (2,6%). Στον αντίποδα, η χώρα με το μεγαλύτερο θετικό κυλιόμενο ρυθμό ανάπτυξης στην ΕΕ ήταν η Ιρλανδία (11,5%) ακολουθούμενη από την Μάλτα (10,7%) και την Κροατία (9,9%).

Ως προς τις τάσεις στο οικονομικό κλίμα και τους βασικούς πρόδρομους δείκτες οικονομικής δραστηριότητας σε Ευρωζώνη και Ευρωπαϊκή Ένωση, ο δείκτης €-COIN υποχώρησε σημαντικά κατά το τρίτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους στις -0,4 μονάδες (Διάγραμμα 2.2). Ειδικά η μηνιαία επίδοση του Σεπτεμβρίου 2022, ήταν αρνητική στις 0,73 μονάδες, αντιδιαμετρικά αντίθετη με αυτή του περυσινού Σεπτεμβρίου (0,75) υποδεικνύοντας προσδοκίες για μείωση του ΑΕΠ.

Διάγραμμα 2.2

Μηνιαίος Δείκτης €-COIN & ΑΕΠ Ευρωζώνης*

*Το ερευνητικό κέντρο Centre of Economic Policy Research σε συνεργασία με την Τράπεζα της Ιταλίας εκτιμά κάθε μήνα τον πρόδρομο δείκτη οικονομικής δραστηριότητας €-COIN για την Ευρωζώνη. Ο δείκτης συνιστά πρόβλεψη της τριμηνιαίας ανάπτυξης του ΑΕΠ και προκύπτει από τη σύνθεση ποικίλων διαφορετικών δεδομένων, όπως η πορεία της βιομηχανικής παραγωγής, των τιμών, στοιχείων από την αγορά εργασίας, καθώς και χρηματοοικονομικών στοιχείων. Πηγή: CEPR και Bank of Italy

Ο δείκτης Οικονομικού Κλίματος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην ΕΕ-27 και την Ευρωζώνη υποχώρησε την περίοδο Ιουλίου - Σεπτεμβρίου του φετινού έτους σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, κατά 7,7 και 7,6 μονάδες αντίστοιχα, ενώ ως προς την ίδια περίοδο πέρυσι μειώθηκε κατά 20,4 και 20,3 μονάδες. Συγκεκριμένα, ο δείκτης διαμορφώθηκε στις 95,3 και 96,5 μονάδες. Τον Σεπτέμβριο φέτος ο δείκτης Οικονομικού κλίματος διαμορφώθηκε στις 92,6 μονάδες στην ΕΕ-27 και στις 93,7 μονάδες στην Ευρωζώνη, σε επίπεδο μικρότερο συγκριτικά με τον προηγούμενο μήνα. Από την άλλη πλευρά, διαμορφώθηκε 22,7 μονάδες χαμηλότερα από ότι πριν ένα χρόνο, σε αμφότερες τις ΕΕ-27 και ΕΖ (Πίνακας 2.2).

Μεταξύ των μεγαλύτερων οικονομιών της ΕΕ, στη Γαλλία το τρίτο τρίμηνο φέτος ο δείκτης μειώθηκε σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο (-3,3 μονάδες), ενώ σε σύγκριση με το τρίτο τρίμηνο του 2021 διαμορφώθηκε 13,3 μονάδες χαμηλότερα. Μείωση σε σχέση με το δεύτερο τρίμηνο του προηγούμενου έτους παρατηρήθηκε στη Γερμανία, κατά 9,6 μονάδες, μεγαλύτερης έκτασης με εκείνη έναντι του τρίτου τριμήνου του 2021 (20,0). Στην Ιταλία, ο δείκτης μειώθηκε κατά 6,3 μονάδες σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο και κατά 17,9 μονάδες έναντι του αντίστοιχου τριμήνου το προηγούμενο έτος. Τέλος, την περίοδο Ιουλίου - Σεπτεμβρίου 2022, ο δείκτης Οικονομικού Κλίματος στην Ελλάδα μειώθηκε συγκριτικά με το προηγούμενο τρίμηνο κατά 2,7 μονάδες, στις 102,9 μονάδες, επίπεδο που είναι περίπου 8,1 μονάδες χαμηλότερο από ότι ένα χρόνο νωρίτερα (111,0 μονάδες).

Πληρέστερη πληροφόρηση για τις μεταβολές στα μεγέθη που συνθέτουν το ΑΕΠ της Ευρωζώνης και της ΕΕ στο πρώτο τρίμηνο του 2022 και τις υπόλοιπες μακροοικονομικές μεταβλητές, καθώς

και για τις εκτιμώμενες τάσεις σε αυτές το προσεχές χρονικό διάστημα παρέχεται στη συνέχεια της παρούσας υπό-ενότητας.

Πίνακας 2.2

Δείκτης Οικονομικού Κλίματος ΕΕ-27 & Ευρωζώνης (μ.ό. 2000-2020=100)

Μήνας	Οκτ-20	Νοε-20	Δεκ-20	Ιαν-21	Φεβ-21	Μαρ-21	Απρ-21	Μαϊ-21	Ιουν-21	Ιουλ-21	Αυγ-21	Σεπ-21
ΕΕ-27 (2020)	91,7	88,6	91,6	91,1	93,1	99,9	108,8	112,8	115,8	116,6	115,3	115,3
Ευρωζώνη	92,5	89,3	92,4	91,5	93,4	100,9	109,4	113,4	116,7	117,6	116,3	116,4

Μήνας	Οκτ-21	Νοε-21	Δεκ-21	Ιαν-22	Φεβ-22	Μαρ-22	Απρ-22	Μαϊ-22	Ιουν-22	Ιουλ-22	Αυγ-22	Σεπ-21
ΕΕ-27 (2020)	116,2	115,2	114	112,6	113,3	106,1	104,1	103,3	101,5	97,2	96,1	92,6
Ευρωζώνη	117,2	116,2	114,3	113,1	114,1	106,3	104,6	104,4	103,3	98,5	97,3	93,7

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (DG ECFIN), Σεπτέμβριος 2022

Παρουσιάζονται οι προβλέψεις για την περίοδο 2022-2023, όπως αυτές προκύπτουν για την ΕΕ και την Ευρωζώνη στην πλέον πρόσφατη έκθεση προβλέψεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Πίνακας 2.3). Συνοπτική απεικόνιση βασικών μακροοικονομικών μεταβλητών ανά χώρα μέλος της Ευρωζώνης παρουσιάζεται στο Παράρτημα.

Πίνακας 2.3

Βασικά Μακροοικονομικά Μεγέθη, ΕΕ-27, Ευρωζώνη (πραγματικές ετήσιες % μεταβολές, εκτός αν δηλώνεται διαφορετικά)

	ΕΕ			Ευρωζώνη		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023
ΑΕΠ*	5,4	2,7	1,5	5,3	2,6	1,4
Ιδιωτική Κατανάλωση	3,8	3,3	2,7	3,5	3,2	2,6
Δημόσια Κατανάλωση	3,8	0,8	0,4	3,9	0,8	0,5
Ακαθάριστες επενδύσεις	4,2	3,1	3,6	4,2	3,1	3,5
Εξαγωγές αγαθών – υπηρεσιών	10,7	5	4,6	11	5,1	4,7
Εισαγωγές αγαθών – υπηρεσιών	9,3	5	4,7	8,8	5,1	4,8
Απασχόληση	0,7	1,2	0,7	1,1	1,3	0,8
Ανεργία (% εργατικού δυναμικού)	7	6,7	6,5	7,7	7,3	7
Πληθωρισμός	2,9	8,3	4,6	2,6	7,6	4,0
Ισοζύγιο Γεν. Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	-4,7	-3,6	-2,5	-5,1	-3,7	-2,5
Χρέος Γεν. Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	89,7	87,1	85,2	97,4	94,7	92,7
Ισοζύγιο Τρεχ. Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	3,0	2,1	2,6	3,2	2,4	2,9

Πηγή: European Economic Forecasts, Spring 2022, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μάιος 2022

*Πηγή: European Economic Forecasts Summer 2022, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ιούλιος 2022

Αναλυτικά, σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat για το δεύτερο τρίμηνο του 2022 (ετήσιες μεταβολές σε εποχικά διορθωμένα στοιχεία), η ιδιωτική κατανάλωση στην Ευρωπαϊκή Ένωση αυξήθηκε κατά 5,5%, όταν το προηγούμενο τρίμηνο κατέγραψε μεγαλύτερη άνοδο, κατά 8,0%, ενώ στην αντίστοιχη περίοδο του 2021 η τάση της ήταν έντονα αυξητική (12,2%). Στην Ευρωζώνη, η κατανάλωση των νοικοκυριών ενισχύθηκε κατά 5,6%, από μεγαλύτερη αύξηση 8,1% στο προηγούμενο τρίμηνο, ενώ ένα έτος νωρίτερα παρουσίασε αύξηση 12,3%. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προέβλεψε τον περασμένο Μάιο αύξηση της κατανάλωσης των νοικοκυριών στο σύνολο του 2022 στην ΕΕ κατά 3,3% και επιβράδυνση της το 2023 στο 2,7%. Για την Ευρωζώνη προέβλεψε άνοδο της ιδιωτικής κατανάλωσης κατά 3,2% φέτος και διεύρυνση 2,6 % στο επόμενο έτος (Πίνακας 2.3). Σε επίπεδο χωρών, στη Γερμανία η ιδιωτική κατανάλωση ήταν 6,4% υψηλότερη το δεύτερο τρίμηνο του τρέχοντος έτους, ενώ το προηγούμενο τρίμηνο παρουσίασε αύξηση 9,1%, ενώ στη Γαλλία σημειώθηκε μικρότερη αύξηση (5,5%). Στην Ιταλία ενισχύθηκε κατά 5,0%, μικρότερη άνοδο 6,8% ένα τρίμηνο πριν, ενώ στην Ισπανία μεγεθύνθηκε κατά 2,4% όταν το περασμένο τρίμηνο η αύξησή της έφτασε το 3,4%. Στην Ελλάδα η ιδιωτική κατανάλωση παρουσίασε άνοδο 11,0%, από παρόμοια αύξηση 11,9% το προηγούμενο τρίμηνο, ενώ την ίδια περίοδο του 2021 σημείωνε αύξηση της τάξης του 15,0%.

Η δημόσια κατανάλωση αυξήθηκε στην ΕΕ και στην Ευρωζώνη το δεύτερο τρίμηνο του 2022 κατά 1,4% και 1,6% αντίστοιχα, από ενίσχυση 2,8% και 3,0% ένα τρίμηνο πριν. Στο ίδιο τρίμηνο του 2021 η δημόσια κατανάλωση είχε ενισχυθεί κατά 7,9% στην ΕΕ και 8,5% στην Ευρωζώνη. Για το 2022 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέμενε τον Μάιο έντονη επιβράδυνση της αύξησης της δημόσιας κατανάλωσης στην ΕΕ σε σχέση με το 2021, πρωτίστως λόγω των λιγότερων μέτρων αντιμετώπισης των επιπτώσεων της υγειονομικής κρίσης, σε 0,8% από 3,8%. Ίδια διεύρυνση εκτίμησε για την Ευρωζώνη (0,8%, έναντι 3,9%). Το 2023 η διεύρυνση θα συρρικνωθεί, σε 0,4% και 0,5% σε ΕΕ και ΕΖ αντίστοιχως.

Οι επενδύσεις παρουσίασαν άνοδο την περίοδο Απριλίου – Ιουνίου 2022 στην ΕΕ κατά 6,4%, ελαφρώς μεγαλύτερης έκτασης συγκριτικά με το προηγούμενο τρίμηνο 5,6%. Παρομοίως στην Ευρωζώνη, η άνοδος ήταν της τάξης του 5,1%, έναντι ανόδου 3,4% στο πρώτο τρίμηνο πέρυσι. Το αντίστοιχο τρίμηνο του 2021 οι επενδύσεις είχαν αυξηθεί κατά 16,4% στην ΕΕ και 16,2% στην Ευρωζώνη. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προέβλεψε ενίσχυσή τους κατά 3,1% για το 2022 και 3,6% για το 2023 στην ΕΕ, ενώ 3,1% και 3,5% στην Ευρωζώνη. Στο πρώτο τρίμηνο του 2022, στη Γερμανία οι επενδύσεις αυξήθηκαν κατά 0,5% ύστερα από μικρής έντασης συρρίκνωσης 0,9% στο προηγούμενο τρίμηνο, ενώ στην Ιταλία καταγράφηκε κατακόρυφη αύξηση 17,3%, από μικρότερη άνοδο όμως 12,6%, στο τρίμηνο Ιανουαρίου – Μαρτίου 2022. Ο ρυθμός μεταβολής των επενδύσεων στη Γαλλία ήταν θετικός, 1,9%, από αύξηση 1,8% στο προηγούμενο τρίμηνο.

Σημαντική αύξηση καταγράφηκε στην εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών στην ΕΕ (7,2%), και στην Ευρωζώνη (7,4%), έναντι ελαφρώς ισχυρότερης αύξησης, κατά 7,9% και 8,7% αντίστοιχως, στο προηγούμενο τρίμηνο και σημαντικά ισχυρότερης αύξησης στο δεύτερο τρίμηνο του 2021 (26,2% και 26,1%). Για το 2022 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προέβλεψε άνοδο των εξαγωγών στην ΕΕ-27 σε σύγκριση με το 2021 κατά 5,0% και μικρότερη αύξηση στο επόμενο έτος 4,6%. Για την Ευρωζώνη ανέμενε διεύρυνση 5,1% για το σύνολο του 2022 και άνοδο 4,7% το 2023. Σε επίπεδο χωρών, στη Γερμανία σημειώθηκε μεγέθυνση των εξαγωγών στο δεύτερο τρίμηνο του 2022 κατά 2,1%, από μεγαλύτερη αύξηση 2,7% στο δεύτερο τρίμηνο του έτους. Η ενίσχυση των εξαγωγών στη Γαλλία το δεύτερο τρίμηνο του τρέχοντος έτους ήταν 8,4%, από άνοδο 10,3% ένα τρίμηνο πριν. Στην

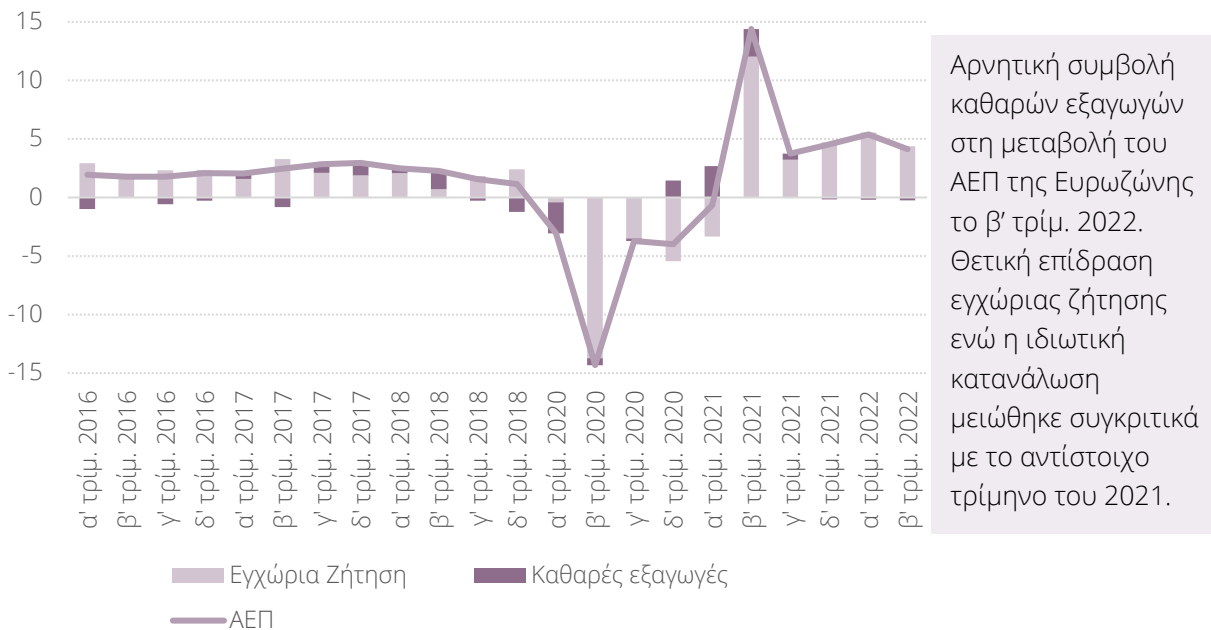

Ιταλία σημειώθηκε αύξηση κατά 11,4%, από μεγαλύτερη άνοδο, κατά 14,1%, ένα τρίμηνο νωρίτερα. Ισχυρή επέκταση των εξαγωγών σημειώθηκε στην Ισπανία, κατά 23,1%, κατόπιν παραπλήσιας ανόδου 19,9% στο προηγούμενο τρίμηνο, όπως και στην Κύπρο (17,1%), κατόπιν αύξησης 22,4% στο δεύτερο τρίμηνο του 2021.

Για ακόμα ένα τρίμηνο έντονη ήταν η αύξηση των εισαγωγών το δεύτερο τρίμηνο του 2022 στην ΕΕ, 8,6%, ωστόσο ηπιότερη από ότι ένα τρίμηνο πριν (9,6%). Όμοια μεταβολή παρατηρήθηκε στην ΕΖ, κατά 8,6%, από άνοδο 9,9% το δεύτερο τρίμηνο του 2022. Ένα χρόνο νωρίτερα είχε καταγραφεί σημαντική αύξηση 22,8% και 21,9% αντίστοιχως. Για τα έτη 2022 και 2023, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει προβλέψει για την ΕΕ αύξηση 5,0% και 4,7% αντίστοιχα. Για την Ευρωζώνη αναμένει άνοδο το 2022 κατά 5,1% και μεγέθυνση το 2023 4,8%. Σε επίπεδο χωρών, το δεύτερο τρίμηνο του 2022 οι εισαγωγές αυξήθηκαν στην Ισπανία κατά 8,8%, έναντι μεγαλύτερης ανόδου 12,2% στο προηγούμενο τρίμηνο. Στη Γαλλία διευρύνθηκαν κατά 7,6%, από ενίσχυση 9,5% ένα τρίμηνο πριν, ενώ στην Ιταλία σημειώθηκε αύξηση 16,9% από άνοδο 15,8%. Σημαντικός θετικός ρυθμός σημειώθηκε στη Γερμανία (7,2%), από όμοια ενίσχυση στο πρώτο τρίμηνο του 2022.

Διάγραμμα 2.3

Ευρωζώνη – Συμβολή συνιστωσών ΑΕΠ στον πραγματικό ρυθμό μεταβολής του (σε ποσοστιαίες μονάδες)

Πηγή: Eurostat

Με βάση τις εξελίξεις στις συνιστώσες του ΑΕΠ στην Ευρωζώνη (Διάγραμμα 2.3), η συμβολή των καθαρών εξαγωγών ήταν αρνητική (-0,3%), έναντι οριακά αρνητικής επίδρασης το προηγούμενο τρίμηνο (-0,2%). Η ελαφρώς αρνητική συμβολή των καθαρών εξαγωγών στο δεύτερο τρίμηνο φέτος προήλθε από την ταυτόχρονη μικρή μείωση της συμβολής των εξαγωγών, από 4,4% στο πρώτο τρίμηνο σε 3,8%, σε συνδυασμό με την ίδια έκτασης αρνητική επίδραση των εισαγωγών, από 4,6% το πρώτο τρίμηνο σε 4,0% στο επόμενο. Όπως ήδη αναφέρθηκε, η συμβολή της εγχώριας ζήτησης ήταν της τάξης του 4,4% του ΑΕΠ, από θετική επίδραση 5,6 ποσοστιαίων

μονάδων το προηγούμενο τρίμηνο. Το μεγαλύτερο μέρος της συμβολής προήλθε κυρίως από την ιδιωτική κατανάλωση, η οποία επενέργησε θετικά στο δεύτερο τρίμηνο του 2022 κατά 2,9% του ΑΕΠ, ενώ το πρώτο τρίμηνο η θετική συμβολή της ήταν στις 4,1 π.μ.

Ο εναρμονισμένος πληθωρισμός αυξήθηκε το δεύτερο τρίμηνο του 2022 στην ΕΕ και την Ευρωζώνη, καταγράφοντας ρυθμό 8,8% και 8,0% από 6,5% και 6,1% αντίστοιχα ένα τρίμηνο νωρίτερα. Στο δεύτερο τρίμηνο του 2021 ο εναρμονισμένος πληθωρισμός είχε διαμορφωθεί σε 2,2% στην ΕΕ και 1,8% στην ΕΖ αντιστοίχως. Συνολικά για το 2022 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προέβλεψε προσφάτως (Ιούλιος 2022) ότι ο πληθωρισμός θα αυξηθεί έντονα το 2022 στην ΕΖ σε 7,6% από 2,6%, αλλά και στην ΕΕ, σε 8,3% από 2,9%, ενώ το 2023 θα υποχωρήσει σε 4,0% και 4,6% αντιστοίχως.

Ηπιότερη ενίσχυση της απασχόλησης σημειώθηκε το δεύτερο τρίμηνο του 2022, κατά 2,4% στην ΕΕ και 2,7% στην ΕΖ, από 2,9% και 3,1% σε ΕΕ και ΕΖ αντίστοιχα ένα τρίμηνο πριν, ενώ την ίδια περίοδο του 2021 σημειωνόταν αύξηση των θέσεων εργασίας, κατά 2,2% σε αμφότερες τις ζώνες. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προβλέπει αύξηση της δημιουργίας θέσεων εργασίας στην ΕΕ για το 2022 και το 2023, κατά 1,2%, και 0,7% αντιστοίχως. Για την Ευρωζώνη επίσης προέβλεψε άνοδο της απασχόλησης φέτος, κατά 1,3%, και αύξηση (0,8%) το 2023. Αύξηση της απασχόλησης το δεύτερο τρίμηνο του 2022 σημειώθηκε κυρίως στην Ιρλανδία (8,8%), στην Λιθουανία (7,0%), στην Εσθονία (5,6%) και στην Μάλτα (5,5%). Μείωση παρουσιάστηκε στη Ρουμανία (-0,6%) ενώ η μικρότερη αύξηση της απασχόλησης σημειώθηκε στην Πολωνία και τη Λετονία (1,2%).

Η ανεργία το δεύτερο τρίμηνο του 2022 υποχώρησε στο 6,1% στην ΕΕ και στο 6,6% στην Ευρωζώνη από 6,2% και 6,8% αντιστοίχως στο πρώτο τρίμηνο. Στο δεύτερο τρίμηνο πέρυσι βρισκόταν στο 7,3% στην ΕΕ και στο 8,0% στην ΕΖ. Για το 2021 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει εκτιμήσει υποχώρηση των ποσοστών ανεργίας στην ΕΕ-27 και την Ευρωζώνη έναντι του προηγούμενου έτους, σε 6,7% και 7,3%, ενώ για το 2023 αναμένει ποσοστά ανεργίας 6,5% και 7,0%. Την περίοδο Απριλίου – Ιουνίου 2022 το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας καταγράφηκε στην Ισπανία (12,5%), με την Ελλάδα (12,2%) και την Ιταλία (8,1%) να έπονται, ενώ στη Γαλλία η ανεργία ήταν της τάξης του 7,5%.

Στο πεδίο των δημοσιονομικών επιδόσεων, το έλλειμμα του ισοζυγίου γενικής κυβέρνησης στην ΕΕ-27 το πρώτο τρίμηνο του 2022 ήταν της τάξης του 3,1% του ΑΕΠ, ενώ το τέταρτο τρίμηνο του 2021 ήταν ίσο με 2,9%. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει προβλέψει ότι το δημοσιονομικό έλλειμμα θα διαμορφωθεί το 2022 και το 2023, σε 3,6% και 2,5% του ΑΕΠ αντιστοίχως. Σχετικά με το δημοσιονομικό έλλειμμα κατά μέσο όρο Ευρωζώνη, αναμένει πως θα επιτευχθεί το 3,7% του ΑΕΠ το 2022 και το 2,5% το 2023, από 7,1% πρόπερσι. Όσον αφορά στο δημόσιο χρέος, διαμορφώθηκε στις χώρες της Ευρωζώνης το πρώτο τρίμηνο πέρυσι στο 95,6% του ΑΕΠ, ενώ ο μέσος όρος αναμένεται να διαμορφωθεί στο 94,7% φέτος και στο προσεχές έτος να μειωθεί στο 92,7% του ΑΕΠ. Το δημόσιο χρέος, ως ποσοστό του ΑΕΠ υποχώρησε το τέταρτο τρίμηνο του 2021 σε πολλές χώρες μέλη, με το μεγαλύτερο επίπεδό του να σημειώνεται στην Ελλάδα (189,3%), την Ιταλία (152,6%), την Πορτογαλία (127,0%), την Ισπανία (117,7%) και την Γαλλία (114,4%).

Ως προς το πλαίσιο νομισματικής πολιτικής, σύμφωνα με την ανακοίνωση της ΕΚΤ στις 8 Σεπτεμβρίου 2022, η ΕΚΤ προχώρησε στην αύξηση των τριών βασικών επιτοκίων κατά 75 μονάδες βάσης, με σκοπό την διασφάλιση της έγκαιρης επαναφοράς του πληθωρισμού στον μεσοπρόθεσμο στόχο της ΕΚΤ του 2,0%. Επιπλέον, αναμένεται ότι θα αυξήσει τα επιτόκια

περαιτέρω προκειμένου να μετριάσει τη ζήτηση και να αποτρέψει τον κίνδυνο αυξημένων προσδοκιών σχετικά με τον πληθωρισμό. Συνεπώς, το επιτόκιο των πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης καθώς και τα επιτόκια της διευκόλυνσης οριακής χρηματοδότησης και της διευκόλυνσης αποδοχής καταθέσεων αυξήθηκαν τον Σεπτέμβριο σε 1,25%, 1,50% και 0,75%. Τα ποσά από την εξόφληση τίτλων αποκτηθέντων στο πλαίσιο του προγράμματος APP κατά τη λήξη τους για παρατεταμένη χρονική περίοδο θα συνεχίσουν να επανεπενδύονται, για όσο χρονικό διάστημα κρίνεται αναγκαίο για τη διατήρηση συνθηκών ρευστότητας. Σε ό,τι αφορά το πρόγραμμα PEPP, η ΕΚΤ θα επανεπενδύει τα ποσά κεφαλαίου από την εξόφληση τίτλων που αποκτήθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος κατά τη λήξη τους τουλάχιστον μέχρι το τέλος του 2024. Σε κάθε περίπτωση, η μελλοντική σταδιακή μείωση (roll-off) του χαρτοφυλακίου PEPP θα ρυθμιστεί κατά τρόπο ώστε να συμβαδίζει με την νομισματική πολιτικής. Τέλος, το μέσο για την προστασία της μετάδοσης (Transmission Protection Instrument - TPI) είναι διαθέσιμο για να αντισταθμιστούν ανεπιθύμητες, άτακτες εξελίξεις στην αγορά που μπορεί να επηρεάσουν αρνητικά τη μετάδοση της νομισματικής πολιτικής στην ευρωζώνη, με στόχο την σταθερότητα των τιμών.

Επιγραμματικά, η οικονομία στην Ευρώπη, και ειδικότερα στην Ευρωζώνη, βρίσκεται την τρέχουσα περίοδο αντιμέτωπη με μια σειρά από προκλήσεις. Οι κυριότερες εξ' αυτών έγκεινται σε:

- Η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία και οι οικονομικές επιπτώσεις των κυρώσεων ως προς την ανάπτυξη και τον πληθωρισμό. Ο πόλεμος έχει ήδη οδηγήσει σε ισχυρές αναταραχές στις αγορές βασικών ειδών διατροφής (π.χ. σιτηρά), ορυκτών και ενεργειακών προϊόντων, με τις τιμές του πετρελαίου, του φυσικού αερίου και του σιταριού να έχουν ανέλθει σε μέγιστο επίπεδο πολλών ετών.
- Ραγδαία αύξηση του πληθωρισμού και περαιτέρω ενδείξεις για πιέσεις στις τιμές σε διάφορα τμήματα της αλυσίδας παραγωγής. Οι πρόσφατες προβλέψεις για την ΕΕ δείχνουν χαμηλότερη ανάπτυξη και υψηλότερο πληθωρισμό, ιδίως για το 2022. Υπό δυσμενή σενάρια παραδοχών διεθνών οργανισμών, όπως η ΕΚΤ, για την εξέλιξη των διεθνών τιμών και τη διαθεσιμότητα ενέργειας, είναι ορατός ο κίνδυνος της ύφεσης εντός του ερχόμενου έτους.
- Η ενεργειακή κρίση και οι παρεμβάσεις στην ζήτηση από την ΕΕ.
- Πιθανή ανάγκη λήψης πρόσθετων δημοσιονομικών και νομισματικών μέτρων σε συλλογικό επίπεδο, πέραν των όσων έχουν ληφθεί για την αντιμετώπιση των συνεπειών του πολέμου.
- Κίνδυνος επισιτιστικής κρίσης σε κάποιες φτωχές χώρες, λόγω των αυστηρών περιοριστικών παρεμβάσεων στις εξαγωγές.
- Η διαχείριση της πανδημίας COVID-19 εξακολουθεί να αποτελεί παγκόσμια πρόκληση κυρίως ως προς την αντιμετώπιση των μεταλλάξεων.

2.2 Το οικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα

A. Οικονομικό κλίμα

- Ήπια υποχώρηση του Δείκτη Οικονομικού Κλίματος στην Ελλάδα κατά το γ' τρίμηνο του 2022 σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο (102,9 από 105,6 μον.). Αισθητή υποχώρηση σε σύγκριση με το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο (111,6 μον.).
- Οι επιχειρηματικές προσδοκίες υποχώρησαν στο πρόσφατο τρίμηνο σε σύγκριση με το προηγούμενο σε Βιομηχανία και Κατασκευές, ενώ ενισχύθηκαν σημαντικά σε Υπηρεσίες και ηπιότερα στο Λιανικό εμπόριο
- Ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης εξασθένησε οριακά την περίοδο Ιουλίου-Σεπτεμβρίου έναντι του προηγούμενου τριμήνου του, στις -53,6 (από -53,0) μονάδες. Παράλληλα, είναι έντονα χαμηλότερος από ότι ένα χρόνο νωρίτερα (-33,6 μον.).

Οι έρευνες οικονομικής συγκυρίας του IOBE προσφέρουν σημαντική πληροφόρηση για τις εξελίξεις στην οικονομία, τόσο από την πλευρά των επιχειρήσεων, όσο και από την πλευρά της τελικής ζήτησης, δηλαδή των καταναλωτών. Εξάλλου, βασικοί δείκτες που περιλαμβάνονται σε αυτές αποτελούν πρόδρομους δείκτες για διάφορα μεγέθη της οικονομίας και μπορούν να χρησιμοποιηθούν με επάρκεια για την πρόβλεψη των άμεσων εξελίξεων, ακόμα και για την πορεία του ΑΕΠ².

Στο τρίτο τρίμηνο φέτος ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος υποχώρησε σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, κατά 2,7 μονάδες. Παράλληλα, ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης διαμορφώθηκε οριακά χαμηλότερα σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, στις -53,6 (από -53,0) μονάδες. Η επιδείνωση προήλθε από την υποχώρηση των προσδοκιών σε Κατασκευές και Βιομηχανία, ενώ ανοδικά κινήθηκαν οι προσδοκίες σε Υπηρεσίες και Λιανικό εμπόριο. Ο τομέας της Βιομηχανίας, αλλά και των Κατασκευών πλήττεται πλέον από την άνοδο των τιμών στην ενέργεια και σε άλλες πρώτες ύλες εξαιτίας του πολέμου, καθώς και από τις δυσχέρειες στη λειτουργία των διεθνών εφοδιαστικών αλυσίδων. Αυτές οι τάσεις είναι πιθανό να συνεχιστούν τουλάχιστον στο επόμενο τρίμηνο, όσο ο πόλεμος θα συνεχίζεται και οι κυρώσεις προς τη Ρωσία και από αυτή θα κλιμακώνονται, ενώ δεν θα είναι εφικτή η ολοκλήρωση των αναδιαρθρώσεων στις εφοδιαστικές αλυσίδες, για την αντιμετώπιση των τρεχουσών διαταραχών. Στην ενίσχυση στον τομέα των Υπηρεσιών και του Λιανικού εμπορίου, επενέργησε το εξεταζόμενο τρίμηνο η ισχυρή δυναμική του διεθνούς τουρισμού, η οποία είχε διαφανεί σταδιακά από τα μέσα του προηγούμενου τριμήνου. Στην πλευρά των νοικοκυριών, οι διαδοχικές δέσμες παρεμβάσεων πολιτικής για την ενεργειακή κρίση και οι συνεχώς εντεινόμενες πληθωριστικές πιέσεις τα προβληματίζουν για την οικονομική τους κατάσταση προσεχώς, βάσει και του σχετικού ισοζυγίου στις έρευνες συγκυρίας. Η επίδραση των υγειονομικών εξελίξεων, αν και θα επηρεάσει

² Επισημαίνεται ότι από τον Μάρτιο του 2018, οι σειρές που παρουσιάζονται στους επιμέρους δείκτες επιχειρηματικών προσδοκιών, δηλαδή οι δείκτες στη Βιομηχανία, το Λιανικό Εμπόριο, τις Υπηρεσίες και τις Κατασκευές έχουν αλλάξει ως προς την περίοδο βάσης τους. Συγκεκριμένα, ως νέα βάση ορίστηκε η περίοδος 2000-2010 (=100), διαφοροποιώντας έτσι τους δείκτες, οι οποίοι μέχρι και τον Φεβρουάριο 2018 διαμορφώνονταν με βάση την περίοδο 1996-2006. Οι σειρές όμως έχουν αναθεωρηθεί πλήρως προς τα πίσω, έτσι ώστε τα στοιχεία να είναι μεταξύ τους συγκρίσιμα. Ως αποτέλεσμα οι δείκτες με τη νέα περίοδο βάσης είναι συνολικά υψηλότεροι συγκριτικά με εκείνους με την παλαιότερη περίοδο βάσης. Η αλλαγή περιόδου βάσης από το IOBE δεν επηρεάζει το συνολικό δείκτη οικονομικού κλίματος για την Ελλάδα ή οποιαδήποτε άλλη χώρα.

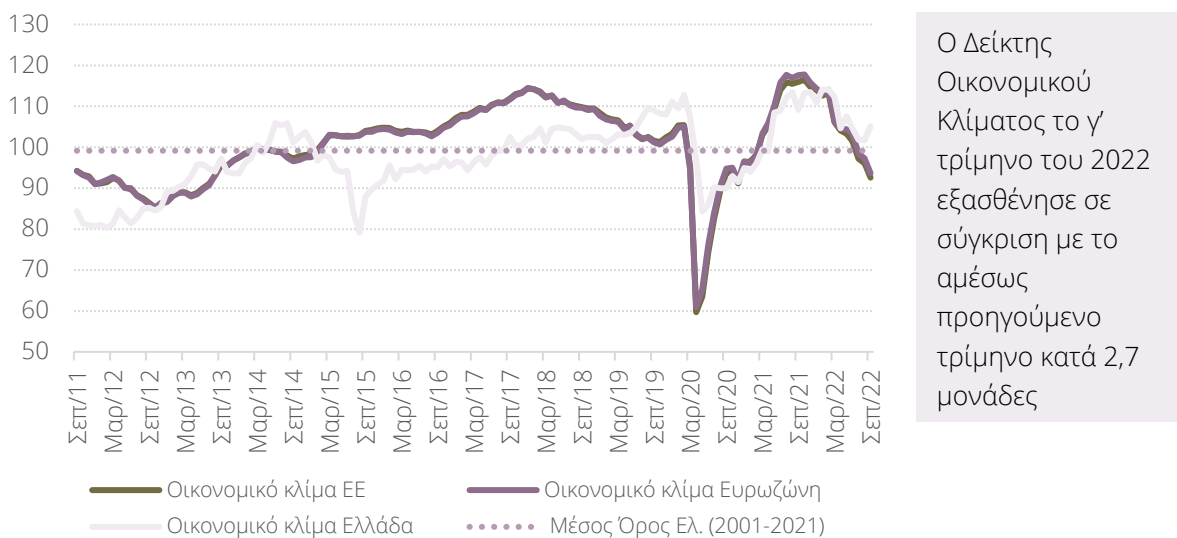
τις εξελίξεις το επόμενο χρονικό διάστημα, συγκριτικά με τις υπόλοιπες τρέχουσες εξελίξεις στην οικονομία φαίνεται να μην έχει πλέον τόσο μεγάλη βαρύτητα.

Αναλυτικά, ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος στην Ελλάδα το τρίμηνο Ιουλίου-Σεπτεμβρίου ήταν ήπια εξασθενημένος σε σύγκριση με το προηγούμενο τρίμηνο (Διάγραμμα 2.4), στις 102,9 από 105,6 μονάδες, ενώ κυμάνθηκε σε επίπεδο αισθητά χαμηλότερο σε σχέση με το μέσο αντίστοιχο περσινό (111,6 μον.).

Στην Ευρώπη, ο αντίστοιχος μέσος δείκτης διαμορφώθηκε αισθητά χαμηλότερα κατά την εξεταζόμενη περίοδο σε σύγκριση με την προηγούμενη, τόσο στην ΕΕ, όσο και στην Ευρωζώνη. Συγκεκριμένα, ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος διαμορφώθηκε στις 95,3 (από 103,0) μονάδες το τρίτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους στην ΕΕ, και στις 96,5 (από 104,1) μονάδες στην Ευρωζώνη.

Διάγραμμα 2.4

Δείκτες Οικονομικού Κλίματος: ΕΕ-27, Ευρωζώνη και Ελλάδα (2000-2020=100, εποχικά εξομαλυμένα στοιχεία)

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG ECFIN

Σε επίπεδο τομέων, οι επιχειρηματικές προσδοκίες στην Ελλάδα υποχώρησαν στη Βιομηχανία και τις Κατασκευές, ενώ ενισχύθηκαν σημαντικά στις Υπηρεσίες και ηπιότερα στο Λιανικό εμπόριο. Στην πλευρά των καταναλωτών, ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης υποχώρησε οριακά έναντι του προηγούμενου τριμήνου. Σε σύγκριση με το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο, οι μέσοι δείκτες εξασθένησαν σημαντικά στη Βιομηχανία στο Λιανικό εμπόριο και τις Υπηρεσίες, ενώ υποχώρησαν κατακόρυφα στις Κατασκευές. Αναλυτικότερα:

Ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης στην Ελλάδα το τρίμηνο Ιουλίου-Σεπτεμβρίου του τρέχοντος έτους διαμορφώθηκε οριακά χαμηλότερα κατά μέσο όρο από το β' τρίμηνο του 2022, στις -53,6 από -53,0 μονάδες, επίπεδο πολύ χαμηλότερο και του αντίστοιχου περσινού (-33,6 μον.). Ο αντίστοιχος μέσος δείκτης υποχώρησε αισθητά στην ΕΕ, στις -27,9 (από -22,8) μονάδες, όπως και στην Ευρωζώνη (-27,0 από -22,3 μονάδες). Αυτά τα επίπεδα είναι πολύ χαμηλότερα σε σχέση με τα αντίστοιχα ένα χρόνο πριν (-5,9 και -4,2 μον. αντίστοιχα).

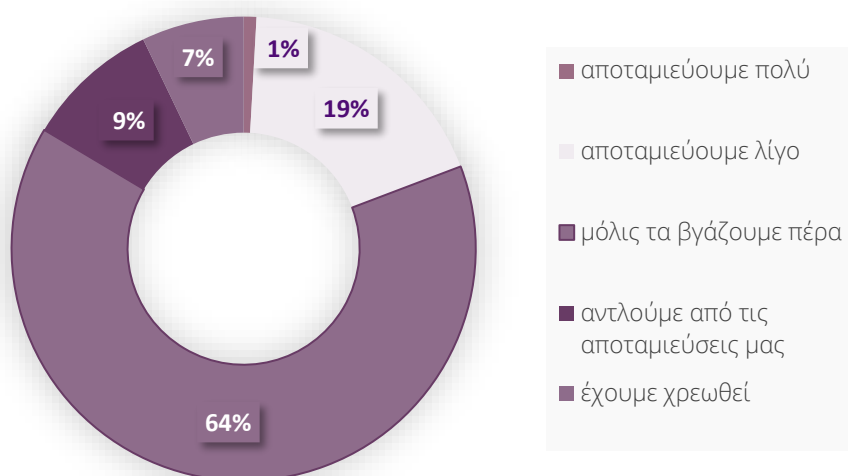

Οι τάσεις στα επιμέρους βασικά ισοζύγια απαντήσεων που απαρτίζουν το συνολικό δείκτη ήταν κυρίως πτωτικές στο τρίτο τρίμηνο του 2022 σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο. Έτσι, οι δυσοίωνες προβλέψεις των καταναλωτών στην Ελλάδα για την οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών τους το επόμενο 12μηνο ενισχύθηκαν ελαφρά, όπως και εκείνες για την οικονομική κατάσταση της χώρας. Παράλληλα οι εκτιμήσεις των νοικοκυριών για την τρέχουσα κατάστασή τους επιδεινώθηκαν οριακά, ενώ η πρόθεση για μείζονες αγορές το προσεχές χρονικό διάστημα βελτιώθηκε ελαφρά.

Αναλυτικότερα, το ποσοστό εκείνων οι οποίοι είναι απαισιόδοξοι για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους το επόμενο 12μηνο ενισχύθηκε ήπια, στο 67% (από 65% το προηγούμενο τρίμηνο), ενώ ενισχύθηκε στο 4% (από 3%) το ποσοστό όσων δηλώνουν το αντίθετο. Παράλληλα, ενισχύθηκε στο 76% (από 74%) το ποσοστό των καταναλωτών στην Ελλάδα οι οποίοι διατυπώνουν δυσοίωνες προβλέψεις σχετικά με την οικονομική κατάσταση της χώρας, με το 6% να αναμένει βελτίωση. Ως προς την πρόθεση για αποταμίευση, το ποσοστό των νοικοκυριών που δεν αξιολογούν ως πιθανή την αποταμίευση το επόμενο 12μηνο ενισχύθηκε στο 85% (από 83%), ενώ υποχώρησε οριακά στο 14% το ποσοστό εκείνων που τη θεωρούν πιθανή. Στις προβλέψεις για την εξέλιξη της ανεργίας, επιδεινώθηκε στο 59% (από 54%) το ποσοστό όσων εκτιμούν ότι η κατάσταση θα επιδεινωθεί, με το 12% (από 17%) κατά μέσο όρο να διατυπώνει αντίθετη άποψη. Το ποσοστό των καταναλωτών που αναφέρει ότι είναι «χρεωμένοι» το γ' τρίμηνο του 2022 υποχώρησε στο 7%, στα ίδια επίπεδα με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2021. Επίσης, διατηρήθηκε στο 18% το ποσοστό των ερωτηθέντων που δηλώνουν ότι αποταμιεύουν λίγο (από 21% στο αντίστοιχο τρίμηνο του 2021). Τέλος, το ποσοστό εκείνων που αναφέρουν ότι «μόλις τα βγάζουν πέρα» διατηρήθηκε στο 64% και το ποσοστό των νοικοκυριών που αναφέρουν ότι «αντλούν από τις αποταμιεύσεις τους» διαμορφώθηκε εκ νέου στο 9%, με το αντίστοιχο ποσοστό για το 2021 να κυμαίνεται μόλις στο 6% (Διάγραμμα 2.5).

Διάγραμμα 2.5

Στοιχεία έρευνας καταναλωτών για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους (Ιούλιος-Σεπτέμβριος 2022)

Διατήρηση σε σχέση με το β' τρίμηνο του 2022 του ποσοστού που δηλώνει ότι μόλις τα βγάζει πέρα (64%). Μικρή υποχώρηση στο ποσοστό όσων αναφέρουν πως έχουν χρεωθεί

Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στη Βιομηχανία το τρίτο τρίμηνο του 2022 διαμορφώθηκε στις 99,6 (από 108,0 το β' τρίμηνο του 2022) μονάδες, αισθητά χαμηλότερα σε σύγκριση με την αντίστοιχη επίδοση το 2021 (111,3 μονάδες). Στα βασικά στοιχεία δραστηριότητας, ο δείκτης στις προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξη της παραγωγής από τις +24,9 μονάδες στο β' τρίμηνο του 2022 υποχώρησε σημαντικά το εξεταζόμενο τρίμηνο και διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο στις +10,3 μονάδες. Παράλληλα, βελτιώθηκαν οριακά οι ήπια αρνητικές εκτιμήσεις για το επίπεδο παραγγελιών και ζήτησης (στις -7,4 από -8,0 μονάδες ο σχετικός δείκτης). Οι εκτιμήσεις για τα αποθέματα ετοιμών προϊόντων υποδηλώνουν έντονη κλιμάκωση (στις +13,8 από +3,5 μον. ο σχετικός δείκτης), ενώ οι τάσεις στις εξαγωγικές μεταβλητές είναι κυρίως πτωτικές: οι προβλέψεις για την εξαγωγική δυναμική του επόμενου τριμήνου εξασθένησαν έντονα (+12,3 από +27,8 μον.), ενώ παράλληλα αισθητά πτωτικά κινήθηκαν οι τρέχουσες εκτιμήσεις για τις εξαγωγές του τομέα (στις +11,2 από τις +17,1 μον.), με τις εκτιμήσεις για τις παραγγελίες και τη ζήτηση εξωτερικού να ενισχύονται ήπια (+1,2 από τις -9,9 μον.). Στις προβλέψεις για την απασχόληση, το σχετικό μέσο τριμηνιαίο ισοζύγιο διατηρήθηκε σχεδόν αμετάβλητο, στις +0,8 (από +1,4) μονάδες κατά μέσο όρο. Το ποσοστό χρησιμοποίησης του εργοστασιακού δυναμικού κυμάνθηκε αρκετά χαμηλότερα, στο 73,9% (από 77,2%), ενώ οι μήνες εξασφαλισμένης παραγωγής των επιχειρήσεων υποχώρησαν ελαφρά, στους 4,5 (από 4,8) μήνες κατά μέσο όρο.

Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο το υπό εξέταση τρίμηνο ήταν ελαφρά υψηλότερος σε σχέση με το προηγούμενο, στις 88,3 μονάδες (από τις 87,9), επίδοση αισθητά χαμηλότερη συγκριτικά με το αντίστοιχο τρίμηνο πέρυσι (102,0 μον.). Από τις βασικές μεταβλητές του δείκτη, το μέσο ισοζύγιο για τις εκτιμήσεις των τρεχουσών πωλήσεων βελτιώθηκε ελαφρά στις -12 (από -16) μονάδες. Από τις επιχειρήσεις του κλάδου, το 39% (από 44%) κρίνει ότι οι πωλήσεις του μειώθηκαν, με το 26% (από 29%) να εκτιμά το αντίθετο. Ως προς τις προβλεπόμενες πωλήσεις, ο δείκτης των -4 μονάδων ενισχύθηκε ελαφρά και διαμορφώθηκε στις -11 μονάδες, με τα αποθέματα να αποκλιμακώνονται ήπια (στις -5 μον. ο δείκτης). Από τα υπόλοιπα στοιχεία δραστηριότητας, πτωτικά κινήθηκε το ισοζύγιο των προβλέψεων για τις παραγγελίες προς προμηθευτές και διαμορφώθηκε στις -9 μονάδες (από -7 μονάδες), ενώ παράλληλα, ως προς την απασχόληση του τομέα, το μέσο ισοζύγιο προβλέψεων επιδεινώθηκε σημαντικά, εντούτοις παρέμεινε οριακά θετικό, στις +1 (από +11) μονάδες. Τέλος, σε όρους τιμών, το αντίστοιχο ισοζύγιο υποχώρησε ελαφρά (+61 από +67 μονάδες), με μόλις 3% εκ των επιχειρήσεων να εκφράζει προσδοκίες αποκλιμάκωσης των τιμών και το 64% (από 69%) να προβλέπει το αντίθετο. Βελτίωση των επιχειρηματικών προσδοκιών καταγράφηκε το τρίτο τρίμηνο του 2022 σε όλους τους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους του Λιανικού εμπορίου πλην του κλάδου Πολυκαταστημάτων, όπου σημειώθηκε κατακόρυφη υποχώρηση.

Οι επιχειρηματικές προσδοκίες στις Κατασκευές υποχώρησαν σημαντικά το τρίτο τρίμηνο του 2022, με το σχετικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις 95,2 μονάδες κατά μέσο όρο, από 119,6 μονάδες το προηγούμενο τρίμηνο, μεταβολή που ήταν η μεγαλύτερη μεταξύ των βασικών τομέων δραστηριότητας. Αυτή η επίδοση βρίσκεται σε έντονα χαμηλότερο επίπεδο σε σχέση με εκείνη στο αντίστοιχο τρίμηνο του 2021 (144,7 μον.). Στις βασικές μεταβλητές, οι προβλέψεις για την απασχόληση του τομέα υποχώρησαν έντονα, με το σχετικό ισοζύγιο από τις +16 μονάδες να διαμορφώνεται στις -8 μονάδες, και το 30% (από 33%) των επιχειρήσεων να αναμένουν περισσότερες θέσεις εργασίας, όταν το 38% (από 17%) αναμένει μείωσή τους. Οι αρνητικές προβλέψεις των επιχειρήσεων για τις προγραμματισμένες εργασίες επιδεινώθηκαν (στις -58 από

-47 μον. ο δείκτης), ενώ αντίθετα οι εκτιμήσεις για το τρέχον επίπεδο του προγράμματος εργασιών βελτιώνονται σημαντικά (στις +24 από +6 μον. το σχετικό ισοζύγιο).

Οι μήνες εξασφαλισμένης δραστηριότητας των επιχειρήσεων του τομέα εξασθένησαν ήπια, στους 7,0, ενώ παράλληλα το ισοζύγιο στις προβλέψεις των τιμών κινήθηκε ήπια ανοδικά στις +23 (από +18) μονάδες, με το 8% (από 19%) των επιχειρήσεων να αναμένει μείωσή τους βραχυπρόθεσμα και το 31% (από 37%) αύξηση. Τέλος, το ποσοστό των επιχειρήσεων που αναφέρει ότι δεν αντιμετωπίζει προσκόμματα στη λειτουργία του υποχώρησε στο 9%, ενώ από τις υπόλοιπες επιχειρήσεις, το 42% (από 22%) κρίνει ως σημαντικότερο εμπόδιο την έλλειψη εργατικού δυναμικού, το 14% (από 24%) τη χαμηλή ζήτηση, το 25% (από 28%) την ανεπαρκή χρηματοδότηση, και ένα μόλις 5% παράγοντες όπως η γενική οικονομική κατάσταση της χώρας, οι υψηλές τιμές των πρώτων υλών, η έλλειψη έργων, η καθυστέρηση πληρωμών από το κράτος, κ.ά. ως τα μεγαλύτερα προσκόμματα στη λειτουργία του. Σε κλαδικό επίπεδο, οι επιχειρηματικές προσδοκίες κινήθηκαν έντονα πτωτικά στον κλάδο των Ιδιωτικών Κατασκευών, σε αντίθεση με τον κλάδο των Δημόσιων Κατασκευών που κινήθηκαν μεν πτωτικά αλλά ηπιότερα.

Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στις Υπηρεσίες το υπό εξέταση τρίμηνο ήταν αισθητά υψηλότερος σε σχέση με το προηγούμενο, στις 112,3 μονάδες (από τις 97,9), επίδοση ωστόσο χαμηλότερη συγκριτικά και με εκείνη στο αντίστοιχο τρίμηνο του 2021 (123,4 μον.). Από τις βασικές μεταβλητές, οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα ζήτηση ενισχύθηκαν σημαντικά, με το σχετικό δείκτη να κερδίζει 19 μονάδες κατά μέσο όρο και να διαμορφώνεται στις +27 μονάδες. Έντονα ανοδικά κινήθηκαν και οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα κατάσταση της επιχείρησης (+42 από +6 μον. το μέσο ισοζύγιο), με το ισοζύγιο στις προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη ζήτηση των επιχειρήσεων του τομέα να υποχωρεί ελαφρά (+24 από +29 μονάδες). Από τα υπόλοιπα στοιχεία δραστηριότητας, μικρή υποχώρηση παρουσίασε το ισοζύγιο προβλέψεων των ερωτηθέντων σχετικά με την απασχόληση, το οποίο εξασθένησε κατά 6 μονάδες, στις +18 μονάδες, ενώ στις τιμές ο μέσος δείκτης προσδοκιών των επιχειρήσεων υποχώρησε ελαφρά και διαμορφώθηκε στις +25 (από +31) μονάδες. Τέλος, ενισχύθηκε αισθητά, στο 37% κατά μέσο όρο (από 27%) το ποσοστό των ερωτηθέντων που αναφέρουν απρόσκοπτη επιχειρηματική λειτουργία, με το 18% να δηλώνει την ανεπάρκεια εργατικού δυναμικού ως βασικότερο εμπόδιο στη λειτουργία του, το 12% την ανεπάρκεια της ζήτησης, το 5% την ανεπάρκεια κεφαλαίων κίνησης και το 22% (από 27%) λοιπούς παράγοντες, οι οποίοι συνδέονται με τη γενική οικονομική κατάσταση, τις τιμές στην ενέργεια, τον πόλεμο στην Ουκρανία κ.ά. Από τους εξεταζόμενους κλάδους των Υπηρεσιών, οι επιμέρους δείκτες υποχώρησαν ελαφρά στο τρίτο τρίμηνο του 2022 στον κλάδο Ξενοδοχείων-Εστιατορίων-Τουριστικών πρακτορείων, στην Πληροφορική και στον κλάδο Ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών, ενώ στους υπόλοιπους κλάδους παρατηρήθηκε έντονη βελτίωση.

Πίνακας 2.4

Δείκτες Οικονομικού Κλίματος

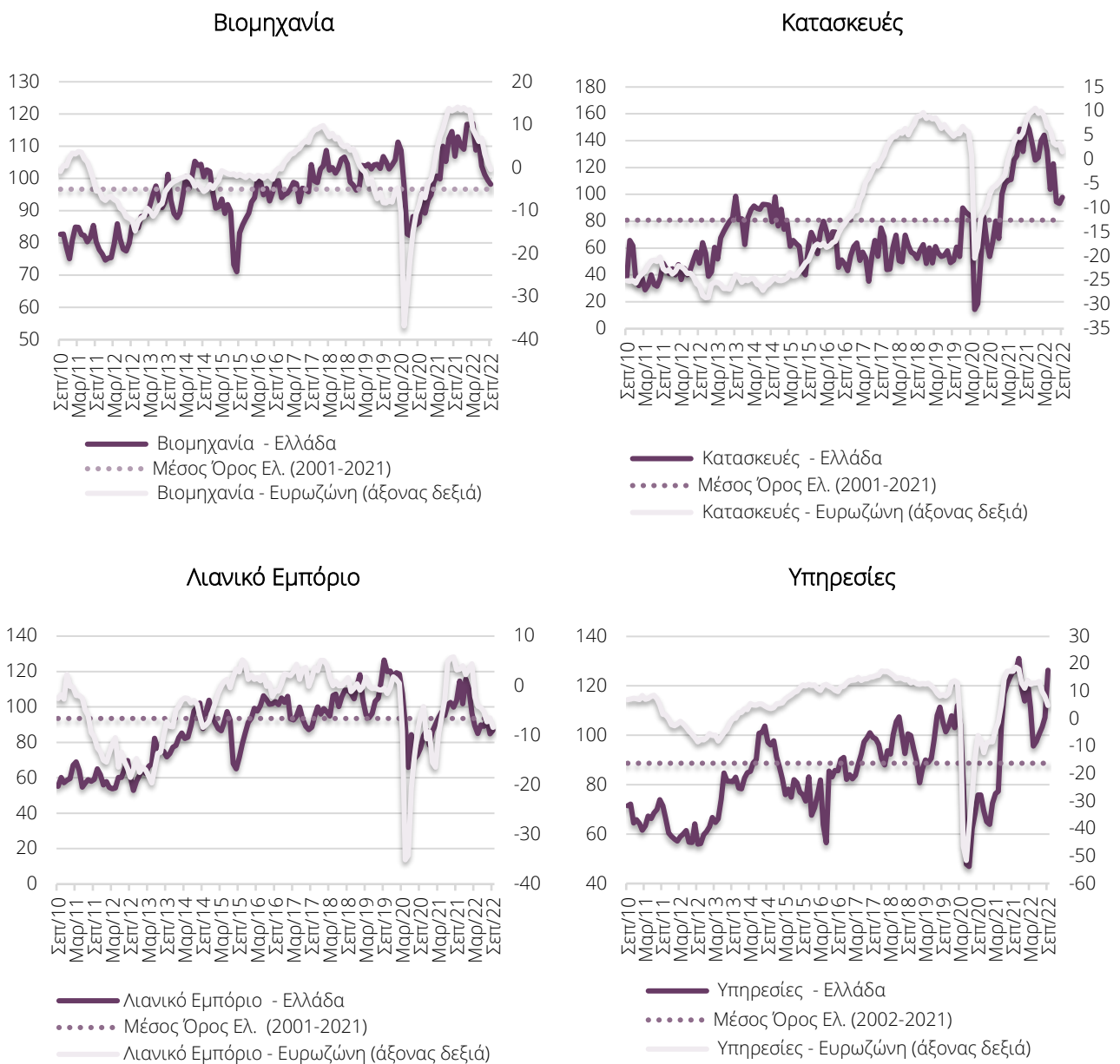
Χρονική περίοδος	Δείκτης Οικονομικού Κλίματος			Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών (Ελλάδα)				Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης (Ελλάδα)
	ΕΕ-27	Ευρωζώνη	Ελλάδα	Βιομηχανία	Κατασκευές	Λιανικό Εμπόριο	Υπηρεσίες	
2010	98,6	98,3	85,5	79,9	52,2	61,3	68,1	-57,9
2011	98,3	98,4	83,9	81,1	37,7	60,9	66,1	-69,8
2012	89,0	89,0	83,6	81,4	47,5	59,1	58,8	-73,8
2013	91,9	91,8	93,6	92,6	71,5	72,6	75,3	-69,7
2014	98,6	98,3	101,7	99,7	88,4	92,3	93,3	-53,0
2015	102,9	102,8	91,6	86,3	62,0	83,9	78,2	-51,6
2016	104,4	104,1	95,0	96,1	61,3	101,4	79,3	-61,3
2017	110,7	110,5	98,5	98,1	55,4	94,6	92,7	-58,0
2018	111,1	110,9	103,3	102,8	58,1	104,5	97,0	-44,1
α' τρίμ. 2019	106,9	106,5	102,1	101,8	56,7	105,8	85,7	-32,8
β' τρίμ. 2019	104,3	104,3	103,8	103,8	54,8	97,8	92,6	-30,9
γ' τρίμ. 2019	102,0	101,9	108,7	104,8	52,7	115,5	108,2	-10,6
δ' τρίμ. 2019	102,3	101,7	109,1	104,1	68,1	119,1	104,4	-4,2
α' τρίμ. 2020	102,0	101,5	109,9	108,6	84,9	115,1	106,5	-14,4
β' τρίμ. 2020	65,9	67,5	89,1	87,6	28,1	80,3	58,6	-38,3
γ' τρίμ. 2020	88,5	89,8	90,0	86,7	67,0	73,5	68,8	-37,0
δ' τρίμ. 2020	93,9	94,5	93,1	92,6	70,7	83,0	70,0	-40,2
α' τρίμ. 2021	99,2	99,1	96,5	98,2	106,2	90,2	70,9	-40,7
β' τρίμ. 2021	109,5	110,6	105,5	105,0	121,9	97,9	99,3	-28,3
γ' τρίμ. 2021	115,8	117,4	111,6	111,3	144,7	102,0	123,4	-33,6
δ' τρίμ. 2021	115,1	115,9	112,6	110,7	137,2	110,7	125,4	-38,8
α' τρίμ. 2022	110,7	111,2	113,5	116,9	137,2	98,8	115,7	-43,6
β' τρίμ. 2022	103,0	104,1	105,6	108,0	119,6	87,9	97,9	-53,0
γ' τρίμ. 2022	95,3	96,5	102,9	99,6	95,2	88,3	112,3	-53,6

Πηγές: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG ECFIN, IOBE

Διάγραμμα 2.6

Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών

Πηγή: IOBE

Οι επιχειρηματικές προσδοκίες επιδεινώθηκαν το γ' τρίμηνο του 2022 σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο στη Βιομηχανία και τις Κατασκευές, ενώ ενισχύθηκαν σημαντικά στις Υπηρεσίες και ηπιότερα στο Λιανικό εμπόριο.

Β. Δημοσιονομικές εξελίξεις

- Ισοζύγιο Κρατικού Προϋπολογισμού, Ιανουάριος-Αύγουστος 2022: έλλειμμα €4.105 εκατ., δηλαδή υπερ-απόδοση έναντι στόχου για έλλειμμα €9.992 εκατ. και ελλείμματος €10.519 εκατ. την αντίστοιχη περίοδο του 2021.
- Πρωτογενές αποτέλεσμα Κρατικού Προϋπολογισμού, Ιαν.-Αύγουστος 2022: πλεόνασμα €19 εκατ., έναντι στόχου για πρωτογενές έλλειμμα €5.942 εκατ. και πρωτογενούς ελλείμματος €6.381 εκατ. την ίδια περίοδο πέρυσι.
- Η βελτίωση προήλθε κυρίως από την αύξηση των καθαρών εσόδων (+€4.546 εκατ. ή +13,1%) σε σχέση με πέρυσι.

Εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού το 2022 (Ιανουάριος – Αύγουστος)

Η διεθνής ενεργειακή κρίση προκαλεί σοβαρούς κλυδωνισμούς στην αγοραστική δύναμη των νοικοκυριών και την βιωσιμότητα πολλών επιχειρήσεων. Στο πλαίσιο αυτό, οι ασκούντες δημοσιονομική πολιτική διεθνώς προβαίνουν σε επεκτατικά μέτρα άμβλυνσης των αρνητικών επιδράσεων του υψηλού πληθωρισμού. Στις χώρες της ΕΕ εφαρμόστηκε ευρύ πλαίσιο μέτρων σε εθνικό επίπεδο για την αντιμετώπιση των υψηλών τιμών ενέργειας, τόσο στο σκέλος των δημοσίων εσόδων (μείωση φόρων) όσο και των δημοσίων δαπανών (επιδοτήσεις).

Υπό αυτές τις εξελίξεις διεθνώς έχουν ληφθεί εγχωρίως από την ελληνική κυβέρνηση από την αρχή του Ιανουαρίου διαδοχικές δέσμες μέτρων. Στην Ελλάδα τα μέτρα επικεντρώθηκαν κυρίως στην πλευρά των δαπανών (επιδοτήσεις με ανακύκλωση εσόδων). Αφορούν στην στήριξη της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου από τα νοικοκυριά, καθώς και σε όλα τα μη οικιακά τιμολόγια (αγροτών, εμπορικής χρήσης, βιομηχανικά, επαγγελματικά κ.ά.). Πρόσθετη έκπτωση στα νοικοκυριά για το φυσικό αέριο χορηγείται από τους παρόχους. Τον Απρίλιο θεσπίστηκε κάρτα καυσίμων για φυσικά πρόσωπα (fuel pass) με ετήσιο οικογενειακό εισόδημα έως ένα επίπεδο (€30 χιλ.), για την περίοδο Απριλίου-Ιουνίου. Τον Σεπτέμβριο έγινε προς τα πάνω αναθεώρηση του ανώτατου εισοδήματος (€45 χιλ.). Θεσπίστηκαν μεταβιβάσεις σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες (χαμηλοσυνταξιούχοι, ΑΜΕΑ, δικαιούχοι ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος κ.ά.). Στα μέσα Ιουνίου ενεργοποιήθηκε η ηλεκτρονική πλατφόρμα (power pass), μέσω της οποίας οι δικαιούχοι (νοικοκυριά με εισόδημα έως €45 χιλ.) μπορούν να λάβουν επιδότηση ηλεκτρικού ρεύματος έως και €600, για λογαριασμούς πρώτης κατοικίας ή φοιτητικής στέγης που έχουν εκδοθεί από την 1^η Δεκεμβρίου του 2021 έως και την 31^η Μαΐου του τρέχοντος έτους. Επιπλέον, στα τέλη Αυγούστου ολοκληρώθηκε η επιστροφή του ΕΦΚ πετρελαίου κίνησης των αγροτών, ενώ έγινε αναστολή στη ρήτρα αναπροσαρμογής στα τιμολόγια ρεύματος από την 1^η Αυγούστου 2022 έως την 1^η Ιουλίου 2023, με σκοπό να επαναφέρει τους λογαριασμούς στα επίπεδα προ της ενεργειακής κρίσης. Στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης ανακοινώθηκαν περαιτέρω μέτρα στήριξης από την κυβέρνηση, ανεβάζοντας το καθαρό κόστος για το 2022 στα €4,3 δισεκ. Το ετήσιο κόστος των μέτρων που ανακοινώθηκαν στη ΔΕΘ για το 2023 και το 2024 είναι €3,2 δισεκ. και €3,6 δισεκ. αντίστοιχα.

Ευνόητα, όσο οι τιμές των προϊόντων ενέργειας παραμένουν υψηλές, στο βαθμό που υπάρχει δημοσιονομικό περιθώριο, θα συνεχίζονται τα μέτρα στήριξης νοικοκυριών και επιχειρήσεων, με αναπροσαρμογές, ενδεχομένως και προσθήκες νέων. Η επιβάρυνση του δημοσιονομικού ισοζυγίου από όσες παρεμβάσεις στήριξης έχουν ήδη εφαρμοστεί ή ανακοινωθεί είναι μεγάλη,

ενώ ενδέχεται να διευρυνθεί. Αυτή η επίδραση μετριάζεται από τα μεγαλύτερα των αναμενόμενων στον Προϋπολογισμό του 2022 έσοδα έμμεσης φορολογίας από ενεργειακά προϊόντα, λόγω των υψηλών τιμών τους, αλλά και της καλύτερης επίδοσης της οικονομικής δραστηριότητας, όπως προκύπτει και από τα στοιχεία εκτέλεσης του προϋπολογισμού που αναλύονται στη συνέχεια. Μεγαλύτερη ώθηση στα δημοσιονομικά έσοδα αποδίδεται και στην έντονη κλιμάκωση της τουριστικής κίνησης το 2022, βάσει των διεθνών αφίξεων στα διεθνή αεροδρόμια της χώρας (+0,9% τον Ιούνιο και +0,1% σε σχέση με το 2019 αντίστοιχα³), παρά τον πόλεμο. Η ενίσχυση αφορά κυρίως στα έσοδα από έμμεσους φόρους, αλλά και από τη φορολογία εισοδήματος στον κλάδο.

Ισοζύγιο και πρωτογενές Ισοζύγιο Κρατικού Προϋπολογισμού

Σύμφωνα με τα στοιχεία εκτέλεσης του κρατικού προϋπολογισμού, σε τροποποιημένη ταμειακή βάση, για το οκτάμηνο Ιανουάριος – Αύγουστος 2022, παρουσιάζεται έλλειμμα στο ισοζύγιο του κρατικού προϋπολογισμού ύψους €4.105 εκατ. έναντι στόχου για έλλειμμα €9.992 εκατ. που έχει περιληφθεί για το αντίστοιχο διάστημα του 2022 στην εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού 2022 και ελλείμματος €10.519 εκατ. το αντίστοιχο διάστημα του 2021. Το πρωτογενές αποτέλεσμα διαμορφώθηκε σε πλεόνασμα ύψους €19 εκατ., έναντι στόχου για πρωτογενές έλλειμμα €5.942 εκατ. και πρωτογενούς ελλείμματος €6.381 εκατ. για την ίδια περίοδο το 2021. Η βελτίωση του ισοζυγίου του ΚΠ σε σχέση με πέρυσι, οφείλεται κυρίως στην αύξηση των καθαρών εσόδων (+13,1% ή +€4.55 δισεκ., Πίνακας 2.5).

Πίνακας 2.5

Εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού: Ιανουάριος-Αύγουστος 2022* (εκατ. €)

	Ιαν. – Αύγουστος		% Μεταβ. 22/21	2021*	2022* Προϋπ.	% Μεταβ. 22Ε/21
	2021*	2022*				
I. ΚΑΘΑΡΑ ΕΣΟΔΑ ΚΠ (1+2)	34.686	39.232	13,1	54.878	57.101	4,1
1. Καθαρά έσοδα ΤΠ	28.972	35.593	22,9	47.999	47.736	-0,5
Έσοδα προ επιστροφών φόρων	31.796	39.168	23,2	53.102	55.172	3,9
Μείον επιστροφές φόρων	2.824	3.575	26,6	5.103	4.957	-2,9
2. Έσοδα ΠΔΕ ⁴	5.714	3.639	-36,3	6.879	7.436	8,1
II. ΔΑΠΑΝΕΣ ΚΠ (3+4)	45.205	43.337	-4,1	69.750	67.929	-2,6
3. Δαπάνες ΤΠ	39.504	37.144	-6,0	60.749	54.595	-10,1
Πρωτογενείς δαπάνες ΤΠ	35.188	32.990	-6,3	55.876	49.995	-10,5
Τόκοι	4.316	4.154	-3,8	4.873	4.600	-5,6
4. Δαπάνες ΠΔΕ ⁵	5.701	6.193	8,6	9.001	10.999	22,2
III. Έλλειμμα(-)/Πλεόνασμα (+) ΚΠ	-10.519	-4.105		-14.872	-10.827	
% στο ΑΕΠ	-5,9	-2,2		-8,4	-5,8	
IV. Πρωτογενές Πλεόνασμα ΚΠ	-6.381	19		-10.327	--6.257	
% στο ΑΕΠ	-3,6	0,0		-5,8	-3,3	
ΑΕΠ (σε τρέχουσες τιμές)	177.608	187.278	5,4	177.608	187.278	5,4

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού Αυγούστου 2022, Υπουργείο Οικονομικών, Σεπτέμβριος 2022.*Σε τροποποιημένη ταμειακή βάση. Σύμφωνα με τη νέα κατάταξη εσόδων που ισχύει από 01/01/2019

³ Πηγή: Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας

⁴ Η κατηγορία «έσοδα ΠΔΕ» πλέον περιλαμβάνει και τις εισροές του Ταμείου Ανθεκτικότητας και Ανάκαμψης

⁵ Η κατηγορία «δαπάνες ΠΔΕ» πλέον περιλαμβάνει και τις πληρωμές από το Ταμείο Ανθεκτικότητας και Ανάκαμψης

Έσοδα τακτικού προϋπολογισμού

Το ύψος των καθαρών εσόδων του κρατικού προϋπολογισμού το οκτάμηνο Ιανουαρίου-Αυγούστου 2022 ανήλθε σε €39.232 εκατ., παρουσιάζοντας αύξηση κατά €5.695 εκατ. ή 17% έναντι της εκτίμησης για το αντίστοιχο διάστημα που έχει περιληφθεί στην εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού 2022 και κατά €4.546 εκατ. ή 13,1% σε σχέση με πέρυσι, παρά τα μειωμένα έσοδα του ΠΔΕ. Τα συνολικά έσοδα του κρατικού προϋπολογισμού ανήλθαν σε €42.808 εκατ., και είναι αυξημένα κατά €6.399 εκατ. ή 17,6% έναντι του στόχου.

Πίνακας 2.6

Έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού: Ιανουάριος-Αύγουστος 2022* (εκατ. €)

	Ιαν. – Αύγουστος		% Μεταβ. 22/21	2021*	2022* Προϋπ.	% Μεταβ. 22Ε/21
	2021*	2022*				
Καθαρά Έσοδα ΚΠ	34.686	39.232	13,1	54.878	57.101	4,1
Καθαρά Έσοδα ΤΠ	28.972	35.593	22,9	47.999	47.736	-0,5
Έσοδα ΤΠ	31.796	39.168	23,2	53.102	55.172	3,9
<i>Επιστροφές φόρων</i>	2.824	3.575	26,6	5.103	4.957	-2,9
Φορολογία Εισοδήματος	8.669	10.750	24,0	14.697	15.683	6,7
<i>Εκ των οποίων:</i>						
--Φυσικών Προσώπ.	6.707	7.577	13,0	10.173	10.410	2,3
--Νομικών Προσώπ.	1.234	2.298	86,2	3.374	4.076	20,8
Φορ. Ακίνητης Περιουσίας	715	2.079	190,8	2.652	2.631	-0,8
Φορ. Κληρ., Δωρεών, κλπ.	125	147	17,6	198	170	-14,1
Δασμοί και φόροι Εισαγ.	186	298	60,2	305	297	-2,6
Φόροι επί αγαθών και υπ.	16.911	20.362	20,4	26.736	28.462	6,5
<i>Εκ των οποίων:</i>						
--ΦΠΑ	11.128	13.924	25,1	17.431	18.735	7,5
--Ειδικοί Φόροι Κατ/σης	4.226	4.511	6,7	6.659	7.065	6,1
Λοιποί φόροι παραγωγής	764	896	17,3	1.086	991	-8,7
Λοιποί τρεχ. φόροι	1.346	1.203	-10,6	2.452	2.209	-9,9
Κοινωνικές Εισφορές	37	37	0,0	55	55	0,0
Μεταβιβάσεις	6.762	4.318	-36,1	8.690	7.377	-15,1
Πωλήσεις αγαθών & υπηρ.	392	555	41,6	611	2.104	244,4
<i>Εκ των οποίων:</i>						
Λοιπά τρέχοντα έσοδα	1.599	2.155	34,7	2.495	2.067	-17,2
Πωλήσεις παγίων	4	7	75,0	4	13	225
Έσοδα ΠΔΕ ⁶	5.714	3.639	-36,3	6.879	7.436	8,1

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού Αύγουστου 2022, Υπουργείο Οικονομικών, Σεπτέμβριος 2022.

*Σε τροποποιημένη ταμειακή βάση. Σύμφωνα με τη νέα κατάταξη εσόδων που ισχύει από 01/01/2019

Οι περισσότερες κατηγορίες παρουσίασαν αύξηση σε σχέση με πέρυσι. Τα έσοδα του Τακτικού Προϋπολογισμού αυξήθηκαν κατά 23,2%, ενώ τα καθαρά έσοδα του ΤΠ αυξήθηκαν κατά 22,9%, με αύξηση των επιστροφών φόρων κατά 26,6%. Τα έσοδα από τη φορολογία εισοδήματος ενισχύθηκαν κατά 24,0% σε σχέση με πέρυσι, κυρίως από την αύξηση των εσόδων από τη φορολογία νομικών προσώπων (+86,2%), ενώ και η άνοδος στα φυσικά πρόσωπα ήταν σημαντική. Τα έσοδα από φόρους επί αγαθών και υπηρεσιών διευρύνθηκαν από πέρυσι κατά 20,4%, πρωτίστως από την αύξηση κατά 25,1% των εσόδων από ΦΠΑ. Τα έσοδα από φόρους, γενικότερα,

⁶ Η κατηγορία «έσοδα ΠΔΕ» πλέον περιλαμβάνει και τις εισροές του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

είναι αυξημένα και σε σχέση με τον στόχο που έχει περιληφθεί στην εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού 2022 (+18,2%). Η αύξηση αυτή οφείλεται στην καλύτερη απόδοση των φόρων του προηγούμενου έτους που εισπράχθηκαν σε δόσεις μέχρι και το τέλος Φεβρουαρίου 2022, στην παράταση της προθεσμίας πληρωμής των τελών κυκλοφορίας μέχρι το τέλος Φεβρουαρίου 2022, και στην καλύτερη απόδοση στην είσπραξη των φόρων του τρέχοντος έτους.

Τα έσοδα από τον φόρο ακίνητης περιουσίας είναι αυξημένα κατά 190,8% σε σχέση με πέρυσι διότι μέχρι το τέλος Αυγούστου, έγινε η είσπραξη των τεσσάρων από τις οκτώ δόσεις του ΕΝΦΙΑ οι οποίες είχαν προβλεφθεί ότι θα εισπραχθούν από τον Σεπτέμβριο έως τον Δεκέμβριο του τρέχοντος έτους. Σημαντικές αυξήσεις παρατηρήθηκαν επίσης στους δασμούς και φόρους εισαγωγών (+60,2%), στις πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών (+41,6%) και στα λοιπά τρέχοντα έσοδα (+34,7%). Αντίθετα, μείωση κατά 36,1% παρουσίασαν οι μεταβιβάσεις λόγω των μειωμένων εσόδων του ΠΔΕ+ΤΑΑ (Πίνακας 2.6).

Δαπάνες Τακτικού Προϋπολογισμού

Οι δαπάνες του Κρατικού Προϋπολογισμού για την περίοδο του Ιανουαρίου – Αυγούστου 2022 ανήλθαν στα €43.337 εκατ. και παρουσιάζονται μειωμένες κατά €192 εκατ. έναντι του στόχου (€43.529 εκατ.), που έχει περιληφθεί στην εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού 2022 και κατά €1.868 εκατ. ή 4,13% σε σχέση με πέρυσι. Στο σκέλος του Τακτικού Προϋπολογισμού οι πληρωμές παρουσιάζονται μειωμένες τόσο σε σχέση με τον στόχο (κατά €864 εκατ.) όσο και σε σχέση με πέρυσι (-5,97%). Η εξέλιξη αυτή οφείλεται κυρίως στον ετεροχρονισμό των πληρωμών των εξοπλιστικών προγραμμάτων κατά €803 εκατ. Η πτώση στις πρωτογενείς δαπάνες έφτασε το 6,25% ενώ η μείωση στους τόκους ήταν της τάξης του 3,8%.

Παρά την περιστολή των δαπανών συνολικά, οι παροχές σε εργαζομένους και οι κοινωνικές παροχές ενισχύθηκαν σε σχέση με πέρυσι, κατά 1,4% και 6,1% αντίστοιχα (Πίνακας 2.7). Η μεγαλύτερη διεύρυνση δαπανών, τόσο σε σχετικούς, όσο και σε απόλυτους όρους, σημειώθηκε στις αγορές αγαθών και υπηρεσιών (+€178 εκατ. ή +19,3%), στις επιδοτήσεις (+656,3%) και στις λοιπές δαπάνες (+33,3%). Η σημαντική αύξηση στις επιδοτήσεις πιθανώς να οφείλεται στα μέτρα στήριξης της ενέργειας τα οποία αναφέρονται λεπτομερώς παρακάτω. Οι μεγαλύτερες μειώσεις παρατηρήθηκαν στις μεταβιβάσεις (-10,4%) και τις αγορές παγίων περιουσιακών στοιχείων (-10,3%). Η πτώση των μεταβιβάσεων θα ήταν ευρύτερη εάν δεν είχαν πραγματοποιηθεί οι έκτακτες πληρωμές δαπανών που αφορούν σε παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης.

Ως προς τις πληρωμές που αφορούν σε μέτρα κατά της πανδημίας την περίοδο του Ιανουαρίου - Αυγούστου, οι σημαντικότερες ήταν οι εξής: α) η ενίσχυση μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων που επλήγησαν από τον COVID-19 στις Περιφέρειες ύψους €160 εκατ. από το ΠΔΕ, β) η συνεισφορά του δημοσίου για την αποπληρωμή επιχειρηματικών δανείων πληγέντων δανειοληπτών ύψους €83 εκατ. από το ΠΔΕ, γ) η επιδότηση κεφαλαίου κίνησης σε τουριστικές επιχειρήσεις ύψους €42 εκατ. από το ΠΔΕ, δ) η ενίσχυση των φορέων υγείας με επικουρικό προσωπικό στις Περιφέρειες ύψους €62 εκατ. από το ΠΔΕ, ε) η έκτακτη επιχορήγηση των πληττόμενων από την πανδημία επιχειρήσεων ψυχαγωγίας, γυμναστηρίων, σχολών χορού κ.λπ. ύψους €44 εκατ., από το ΠΔΕ, στ) η δαπάνη αποζημίωσης ειδικού σκοπού ύψους €149 εκατ., η οποία πληρώθηκε από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων (κατηγορία μεταβιβάσεων), ζ) οι πρόσθετες επιχορηγήσεις προς τον ΕΟΠΥΥ, ύψους €100 εκατ. και προς τα νοσοκομεία και τις ΔΥΠΕ, ύψους €91 εκατ. καθώς και η αγορά εμβολίων ύψους €269 εκατ., η) η

πρόσθετη επιχορήγηση προς την ΔΥΠΑ (πρώην ΟΑΕΔ) ύψους €400 εκατ. για την κάλυψη της απώλειας εσόδων λόγω μείωσης των ασφαλιστικών εισφορών των εργαζομένων και η επιχορήγηση προς τον e-ΕΦΚΑ ύψους €150 εκατ. για την κάλυψη απώλειας εσόδων από τη μείωση των υπέρ της ΔΥΠΑ συνεισπραττόμενων εισφορών και θ) η κρατική αποζημίωση εκμισθωτών ύψους €49 εκατ., λόγω μειωμένων μισθωμάτων που λαμβάνουν. Επισημαίνεται πως το σύνολό τους (€1,6 δισεκ.) είναι πολύ μικρότερο σε σχέση με πριν ένα έτος (€6,65 δισεκ.), εξέλιξη η οποία αντικατοπτρίζεται στην εκτεταμένη υποχώρηση των μεταβιβάσεων που προαναφέρθηκε.

Πίνακας 2.7

Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού: Ιανουάριος-Αύγουστος 2022* (εκατ. €)

	Ιανουάριος- Αύγουστος		% Μεταβ. 22/21	2021*	2022* Προϋπ.	% Μεταβ. 22Ε/21
	2021*	2022*				
Δαπάνες ΚΠ (1+2+3)	45.205	43.337	-4,13	69.750	67.929	-2,6
Δαπάνες ΤΠ (1+2)	39.504	37.144	-5,97	60.749	54.595	-10,1
1.Πρωτογενεις δαπ. ΤΠ	35.188	32.990	-6,25	55.876	49.995	-10,5
Παροχές σε εργαζόμενους	8.874	8.997	1,4	13.494	13.610	0,9
Κοινωνικές παροχές	147	156	6,1	281	221	-21,4
Μεταβιβάσεις (εκ των οποίων σε ΟΚΑ)	23.276 12.595	20.852 13.613	-10,4 8,1	37.038 21.574	30.583 20.441	-17,4 -5,3
Αγορές αγαθών & υπηρεσιών	924	1.102	19,3	1.992	1.355	-32,0
Επιδότησεις	16	121	656,3	346	80	-76,9
Λοιπές δαπάνες	30	40	33,3	52	101	94,2
Πιστώσεις υπό κατανομή	0	0	0,0	0	2.923	-
Αγορές παγίων	1.921	1.723	-10,3	2.672	3.456	29,3
2. Τόκοι (ακαθάριστη βάση)	4.316	4.154	-3,8	4.873	4.600	-5,6
3. Δαπάνες ΠΔΕ ⁷	5.701	6.193	8,6	9.001	10.999	22,2

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού Αύγουστου 2022, Υπουργείο Οικονομικών, Σεπτέμβριος 2022.

*Σε τροποποιημένη ταμειακή βάση. Σύμφωνα με τη νέα κατάταξη εσόδων που ισχύει από 01/01/2019

Όσον αφορά στα μέτρα αντιμετώπισης της ενεργειακής κρίσης, η εικόνα είναι η ακόλουθη: α) επιχορήγηση προς τον ΟΠΕΚΑ ύψους €207 εκατ. η οποία αναλύεται στα εξής επιμέρους: €120 εκατ. για την έκτακτη δόση του επιδόματος τέκνου, €46 εκατ. για την καταβολή της προσαύξησης της εισοδηματικής ενίσχυσης των δικαιούχων του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, €33 εκατ. για την έκτακτη οικονομική ενίσχυση των ΑμεΑ και €7 εκατ. για την προσαύξηση της σύνταξης των ανασφάλιστων υπερηλίκων, β) επιχορήγηση προς τον e-ΕΦΚΑ ύψους €135 εκατ. για την έκτακτη οικονομική ενίσχυση των ευάλωτων συνταξιούχων, γ) επιχορήγηση προς την Κοινωνία της Πληροφορίας για την ενίσχυση φυσικών προσώπων και ελεύθερων επαγγελματιών με σκοπό την αντιμετώπιση της αύξησης του κόστους των καυσίμων κίνησης (fuel pass) ύψους €301 εκατ. και για την ενίσχυση λόγω αυξημένων λογαριασμών ηλεκτρικού ρεύματος (power pass) ύψους €280 εκατ., δ) επιχορήγηση προς τον ΟΠΕΚΕΠΕ ύψους €50 εκατ. για την αντιμετώπιση των συνεπειών στην ελληνική κτηνοτροφία λόγω των διεθνών εξελίξεων, ε) αποζημίωση ειδικού σκοπού για τη στήριξη εκμεταλλευτών και οδηγών ΤΑΞΙ ύψους €5 εκατ. και στ) επιδότηση του πετρελαίου εσωτερικής καύσης (diesel) κίνησης ύψους €102 εκατ.

⁷ Η κατηγορία «δαπάνες ΠΔΕ» περιλαμβάνει πλέον και τις πληρωμές από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ)

Τα έσοδα του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) και τα έσοδα του ΤΑΑ (μετρώνται μαζί βάσει της νέας κατηγοριοποίησης) ανήλθαν σε €3.639 εκατ. παρουσιάζοντας μείωση 36,3% σε σχέση με πέρυσι. Ωστόσο, χωρίς να ληφθεί υπόψη η εκταμίευση της δόσης του ΤΑΑ, τα έσοδα του ΠΔΕ διαμορφώθηκαν σε €1.921 εκατ., δηλαδή ήταν μειωμένα κατά 43,6% σε σχέση με πέρυσι. Όσον αφορά στις δαπάνες, αυτές έφτασαν τα €6.139 εκατ., παρουσιάζοντας αύξηση κατά 8,6% σε σχέση με πέρυσι κυρίως λόγω της μεγάλης αύξησης των δαπανών του ΤΑΑ (από €72 εκατ. σε €1,25 δισεκ.) Οι δαπάνες του ΤΑΑ αυξήθηκαν σημαντικά διότι η εκτέλεση πολλών έργων του Σχεδίου «Ελλάδα 2.0» ξεκίνησε στις αρχές του 2022.

Γ. Χρηματοπιστωτικό σύστημα

- Επιταχύνθηκε η πορεία ανόδου των βασικών επιτοκίων από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα με στόχο να καμφθούν οι πληθωριστικές προσδοκίες μεσοπρόθεσμα κοντά στον στόχο πληθωρισμού.
- Το κόστος νέου δανεισμού για το ελληνικό δημόσιο σημείωσε άνοδο το τρίτο τρίμηνο του 2022, ενώ παράλληλα διευρύνθηκε το spread με τον «πυρήνα» της Ευρωζώνης. Το κόστος νέου δανεισμού στον ιδιωτικό τομέα παρέμεινε χαμηλά, αν και καταγράφηκε άνοδος στην στεγαστική πίστη.
- Τα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια (ΜΕΔ) στους ισολογισμούς των τραπεζών μειώθηκαν περαιτέρω το δεύτερο τρίμηνο του 2022, στο 10,0% των συνολικών δανείων, υποχωρώντας στο χαμηλότερο επίπεδο από τον Δεκέμβριο του 2009.
- Η πιστωτική επέκταση ενισχύθηκε προς τις επιχειρήσεις, αντισταθμίζοντας την πιστωτική συρρίκνωση προς τα νοικοκυριά.
- Οι ιδιωτικές καταθέσεις ενισχύθηκαν το διάστημα Ιουνίου-Αυγούστου, με βραδύτερο ωστόσο ρυθμό από την ίδια περίοδο πέρυσι.
- Η επιτάχυνση εφαρμογής του δανειακού σκέλους του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, με τη συνδρομή και του τραπεζικού συστήματος, δύναται να ενισχύσει τις προοπτικές για πιστωτική επέκταση και επενδύσεις.

Ο υψηλός πληθωρισμός, η προοπτική επιβράδυνσης της οικονομικής δραστηριότητας και η οξυμμένη αβεβαιότητα, δημιουργούν προκλήσεις και στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Το διεθνές νομισματικό περιβάλλον καθίσταται σφιχτότερο ταχύτερα από ότι αναμενόταν, με τις κεντρικές τράπεζες να αυξάνουν συστηματικά τα βασικά επιτόκια στοχεύοντας στην κάμψη των μεσοπρόθεσμων πληθωριστικών προσδοκιών. Μετά την πρώτη άνοδο επιτοκίων από την ΕΚΤ έπειτα από 11 έτη, κατά 50 μονάδες βάσης τον Ιούλιο του 2022, ακολούθησε δεύτερη άνοδος, κατά 75 μ.β., τον Σεπτέμβριο, με τις αγορές να προεξοφλούν μία έως και εξίσου μεγάλη άνοδο στα τέλη Οκτωβρίου και επιπλέον -μικρότερες ενδεχομένως- αυξήσεις έως την άνοιξη του 2023.

Το επενδυτικό κλίμα στις χρηματαγορές επιδεινώθηκε τον Σεπτέμβριο, χωρίς ο χρηματοπιστωτικός κλάδος να αποτελεί εξαίρεση. Έπειτα από μια διετή περίοδο υψηλής μεταβλητότητας, σε συνέχεια δύο διαδοχικών εξωτερικών διαταραχών (υγειονομική-πόλεμος), ο τραπεζικός δείκτης στο τέλος Σεπτεμβρίου διαπραγματεύεται περίπου 40% χαμηλότερα σε σύγκριση με τις αρχές του 2020 και 30% χαμηλότερα σε σχέση με τα μέσα Φεβρουαρίου του τρέχοντος έτους, πριν από το ξέσπασμα του πολέμου στην Ουκρανία.

Οι κίνδυνοι και η αβεβαιότητα για την πραγματική οικονομία επηρεάζουν και τις προοπτικές του χρηματοπιστωτικού τομέα, μεταξύ άλλων σε επίπεδο ποιότητας ενεργητικού και προοπτικών κερδοφορίας. Μεταξύ των προκλήσεων από το παρελθόν, συγκαταλέγονται το υψηλό ποσοστό των Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων (ΜΕΔ), το οποίο έχει μειωθεί σημαντικά, το υψηλό μερίδιο αναβαλλόμενης φορολογίας στα ίδια κεφάλαια, και η αδύναμη κερδοφορία.

Από την πλευρά της νομισματικής πολιτικής, πέρα από την πρώτη αύξηση επιτοκίων, η ΕΚΤ ολοκλήρωσε τις καθαρές νέες αγορές στο πλαίσιο του έκτακτου προγράμματος αγοράς τίτλων PEPP και APP τον Μάρτιο και Ιούνιο του 2022 αντίστοιχα. Ωστόσο, συνεχίζονται οι επανεπενδύσεις των σχετικών ομολόγων που λήγουν. Για την περίπτωση της Ελλάδας, η ΕΚΤ είχε

ανακοινώσει ότι υπάρχει περιθώριο να συνεχιστούν κατ' εξαίρεση οι καθαρές νέες αγορές PEPP, προκειμένου να συνεχιστεί η ομαλή μετάβαση νομισματικής πολιτικής σε όλα τα κράτη μέλη. Σε συνέχεια της ενεργειακής κρίσης, τον Ιούλιο του 2022 η ΕΚΤ ανακοίνωσε τη δημιουργία ενός Εργαλείου Προστασίας Μετάδοσης (Transmission Protection Instrument – TPI) της νομισματικής πολιτικής, με στόχο να διασφαλίσει την ομαλή και αποτελεσματική μετάδοση της νομισματικής πολιτικής σε κάθε χώρα μέλος, στη βάση ορισμένων ελάχιστων προϋποθέσεων.

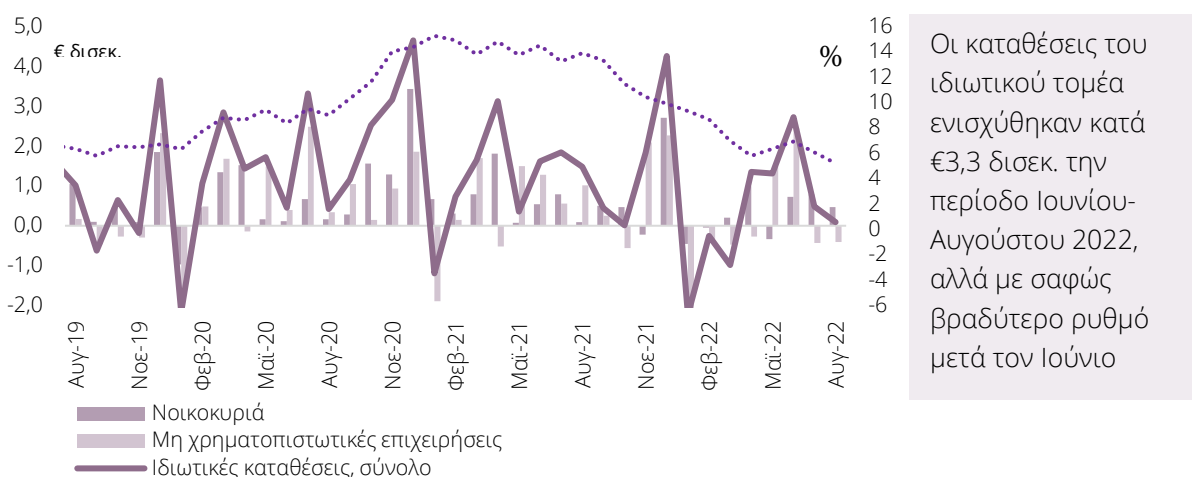
Μεταξύ των θετικών τάσεων στα θεμελιώδη μεγέθη των τραπεζών, ενισχύεται η πιστωτική επέκταση προς τις επιχειρήσεις, παραμένουν ενισχυμένες οι ιδιωτικές καταθέσεις, ενώ συνεχίζεται η μείωση των ΜΕΔ στους ισολογισμούς των τραπεζών. Η έγκαιρη εφαρμογή του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας δημιουργεί ευκαιρίες για μεσοπρόθεσμη τόνωση των πιστώσεων προς παραγωγικές επενδύσεις.

Μεταξύ των αρνητικών τάσεων, η αβεβαιότητα λόγω πολέμου επιδεινώνει το ευρύτερο επενδυτικό κλίμα, ενώ καταγράφηκε σημαντική άνοδος στο κόστος νέου δανεισμού του ελληνικού δημοσίου, και λιγότερο του ιδιωτικού τομέα. Οι αποδόσεις των κρατικών ομολόγων άγγιξαν το 5% στην περίπτωση του 10-ετούς τίτλου, στα τέλη Σεπτεμβρίου, επιστρέφοντας στα επίπεδα του 2017. Αντίστοιχα, διευρύνθηκε και η απόκλιση από την απόδοση των αντίστοιχων γερμανικών ομολόγων, ξεπερνώντας στην περίπτωση του 10-ετούς, τις 270 μονάδες βάσης. Η πιστωτική συρρίκνωση προς τα νοικοκυριά συνεχίστηκε αμείωτη.

Στο σκέλος του παθητικού των τραπεζών, οι ιδιωτικές καταθέσεις αυξήθηκαν την περίοδο Ιουνίου-Αυγούστου 2022 κατά €3,3 δισεκ., εκ των οποίων εισροές €2,0 δισεκ. προήλθαν από τα νοικοκυριά (Διάγραμμα 2.7). Ωστόσο, η αύξηση εμφανίζει σημάδια επιβράδυνσης, καθώς τον Αύγουστο ήταν μόνο οριακή, κατά €0,1 δισεκ. Ο δωδεκάμηνος ρυθμός μεταβολής μειώθηκε στο 5,2% τον Αύγουστο, σε σχέση με μέσο ρυθμό 9,0% κατά τη διάρκεια της διετίας 2020-2021, υπό συνθήκες πανδημίας και διεύρυνσης αποταμιεύσεων. Σωρευτικά από τον Μάρτιο του 2020, οι ιδιωτικές καταθέσεις έχουν αυξηθεί κατά €40,3 δισεκ., εκ των οποίων τα €21,4 δισεκ. προέρχονται από νοικοκυριά.

Διάγραμμα 2.7

Μηνιαία καθαρή ροή ιδιωτικών καταθέσεων στις Ελληνικές τράπεζες

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

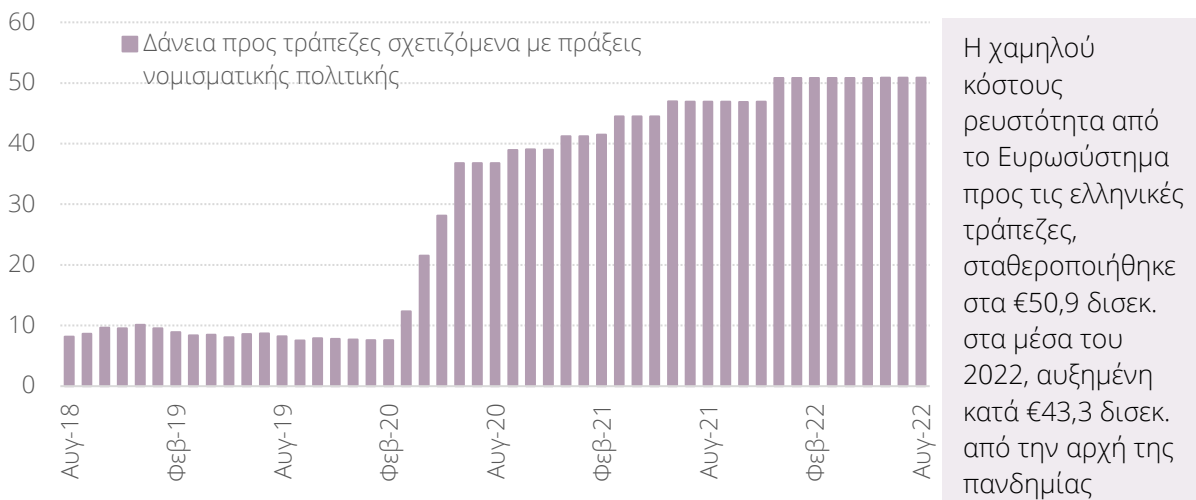

Για το τέταρτο τρίμηνο του 2022 και τις αρχές του 2023 αναμένεται σημαντική επιβράδυνση ή και αντιστροφή τάσης στις ιδιωτικές καταθέσεις. Καθώς ο πληθωρισμός αποκτά ένταση και διάρκεια, ενώ δημοσιονομικοί περιορισμοί σταδιακά θα περιορίζουν το ύψος των οικονομικών μέτρων στήριξης, το πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα και η αποταμίευση νοικοκυριών και επιχειρήσεων αναμένεται να συρρικνωθούν περαιτέρω.

Το δεύτερο σκέλος του παθητικού των τραπεζών αφορά στη χρηματοδότηση από το Ευρωσύστημα. Η χρηματοδότηση των τραπεζών με χαμηλού κόστους δάνεια από το Ευρωσύστημα κατά τη διάρκεια της κρίσης πανδημίας, αυξήθηκε από το Φεβρουάριο του 2020 κατά τουλάχιστον €43,3 δισεκ., (Διάγραμμα 2.8). Οι πράξεις μακροχρόνιας ανά-χρηματοδότησης χαμηλού κόστους για τις τράπεζες (π.χ. LTROs, PELTROs, TLTROs) παρέχουν σημαντική ρευστότητα, καθώς το ύψος τους άγγιξε τα €50,9 δισεκ. το τρίτο τρίμηνο του 2022 ή 27,8% του ΑΕΠ (2021), ποσοστό που είναι το δεύτερο υψηλότερο μεταξύ των χωρών μελών της Ευρωζώνης. Ταυτόχρονα, τα περιουσιακά στοιχεία του εγχώριου τραπεζικού συστήματος που είναι αποδεκτά από το Ευρωσύστημα ως εξασφάλιση για πράξεις νομισματικής πολιτικής, όπως αποτυπώνονται στις οικονομικές καταστάσεις της Τράπεζας της Ελλάδος, αυξήθηκαν την ίδια περίοδο, αγγίζοντας τον Αύγουστο τα €68,9 δισεκ. Το τρίτο σκέλος του παθητικού των τραπεζών αφορά στη χρηματοδότηση από τις αγορές κεφαλαίων. Ωστόσο, η γεωπολιτική αστάθεια και η ενεργειακή κρίση ανέκοψαν την ανάκαμψη του σκέλους χρηματοδότησης μέσω των αγορών κεφαλαίου.

Διάγραμμα 2.8

Μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση των Ελληνικών τραπεζών από το Ευρωσύστημα (δισεκ. €)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Στην πλευρά του ενεργητικού των τραπεζών, ο 12-μηνος ρυθμός πιστωτικής επέκτασης προς τον εγχώριο ιδιωτικό τομέα ενισχύθηκε σε 5,3% την περίοδο Ιουνίου-Αυγούστου 2022. Ο αντίστοιχος ρυθμός προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις (ΜΧΕ) επιταχύνθηκε σε διψήφιο 10,5% την ίδια περίοδο (Διάγραμμα 2.9). Παραμένει χαμηλή η αύξηση πιστώσεων προς ελεύθερους επαγγελματίες και ατομικές επιχειρήσεις, με ρυθμούς κοντά στο 0,6% ενώ διατηρήθηκε η πιστωτική συρρίκνωση προς τα νοικοκυριά, με ετήσιο ρυθμό μεταβολής περί το 2,1%. Ως αποτέλεσμα, ο 12-μηνος ρυθμός μεταβολής της καθαρής χρηματοδότησης στο σύνολο του ιδιωτικού τομέα, χωρίς να συνυπολογίζονται οι διαγραφές δανείων, ανέκαμψε στα μέσα του 2022,

αγγίζοντας το 5,8% τον Αύγουστο, έπειτα από συστηματική πτώση κατά τη διάρκεια του περασμένου έτους (Πίνακας 2.8).

Πίνακας 2.8

Εγχώρια τραπεζική χρηματοδότηση ανά κλάδο (ετήσια % μεταβολή 12-μηνων ροών*)

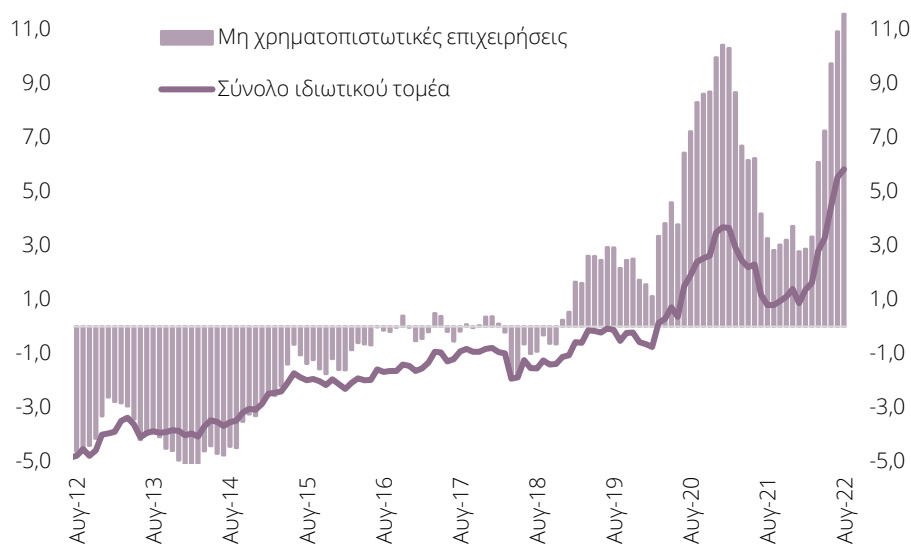
Τρίμηνο/Έτος	3/21	4/21	1/22	2/22	Ιούλ.22	Αύγ.22
Σύνολο ιδιωτικού τομέα	0,9	1,1	1,3	3,5	5,5	5,8
Νοικοκυριά & ΜΚΙ	-2,6	-2,4	-2,2	-2,1	-2,1	-2,1
Καταναλωτική πίστη	-2,0	-0,8	0,0	0,7	1,1	1,2
Στεγαστική πίστη	-2,8	-2,9	-2,9	-3,0	-3,1	-3,1
Ελεύθεροι Επαγγελματίες	2,4	1,8	0,9	0,6	0,7	0,3
Μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις	3,4	3,3	3,0	7,7	10,9	11,5
Επιτόκια νέων χορηγήσεων (μέσος όρος περιόδου, %)						
Καταναλωτική πίστη	10,4	10,3	10,5	10,3	10,7	10,5
Στεγαστική πίστη	2,85	2,77	2,83	2,95	3,01	3,14
Δάνεια προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις	3,11	2,87	2,88	3,22	2,72	3,13

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

* Οι ροές προκύπτουν από τις μεταβολές των υπολοίπων διορθωμένες για τις διαγραφές δανείων, απομειώσεις αξίας χρεογράφων, τις συναλλαγματικές διαφορές και τις αναταξινομήσεις/μεταβιβάσεις δανείων

Διάγραμμα 2.9

Τραπεζική χρηματοδότηση του εγχώριου ιδιωτικού τομέα 2012-2022 (ετήσια % μεταβολή 12-μηνων ροών*)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

* Οι ροές προκύπτουν από τις μεταβολές των υπολοίπων διορθωμένες για τις διαγραφές δανείων, απομειώσεις αξίας χρεογράφων, τις συναλλαγματικές διαφορές και τις αναταξινομήσεις/μεταβιβάσεις δανείων.

Σε αυτές τις τάσεις στη χρηματοδότηση του ιδιωτικού τομέα, συντελούν τόσο οι μεταβολές της προσφοράς, όσο και της ζήτησης δανείων, υπό την επίδραση της πανδημίας. Στην πλευρά της

προσφοράς, θετικά για τις ΜΧΕ επιδρούν η ταχεία μείωση των ΜΕΔ και η έναρξη εφαρμογής του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Στην πλευρά της ζήτησης, η νέα κλιμάκωση της αβεβαιότητας δρα αποτρεπτικά προς νέες επενδύσεις, ωστόσο αντισταθμίζεται από έργα τα οποία έχουν ήδη προβλεφθεί να ενταχθούν στο Σχέδιο Ανάκαμψης. Η έρευνα της Τράπεζας της Ελλάδος για τις τραπεζικές χορηγήσεις το πρώτο τρίμηνο του 2022 κατέγραψε ενίσχυση των προσδοκιών για ζήτηση νέων δανείων, ειδικά στην επιχειρηματική και την καταναλωτική πίστη, με μικρή υποχώρηση να αναμένεται στη στεγαστική πίστη. Τα πιστωτικά κριτήρια παρέμειναν στάσιμα, χωρίς επίσης να αναμένεται να μεταβληθούν βραχυπρόθεσμα.

Κατά την περίοδο της πανδημίας, παρατηρήθηκε αυξανόμενος ρόλος του ελληνικού Δημοσίου ως προς την απορρόφηση πόρων του εγχώριου τραπεζικού συστήματος. Στην πλευρά της νέας τραπεζικής χρηματοδότησης συνεχίστηκε, αν και μειώθηκε σημαντικά, ο υψηλός ετήσιος ρυθμός πιστωτικής επέκτασης προς τη Γενική Κυβέρνηση, που διαμορφώθηκε σε 12-μηνη κυλιόμενη βάση τον Αύγουστο σε 10,9% από 55,0% τον ίδιο μήνα πέρυσι. Στην πλευρά του ενεργητικού των τραπεζών, οι τράπεζες διατήρησαν στα μέσα του 2022 την έκθεσή τους σε κρατικά χρεόγραφα, με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί σε €26,1 δισεκ. τον Αύγουστο του 2022 ή 7,8% του συνολικού ενεργητικού τους. Έτσι, το μερίδιο του συνολικού ενεργητικού των ελληνικών τραπεζών που έχει τοποθετηθεί σε κρατικά ομόλογα είναι λίγο υψηλότερο από το αντίστοιχο μερίδιο των υπόλοιπων χωρών του «νότου» της Ευρωζώνης, αλλά σημαντικά υψηλότερο από το αντίστοιχο μερίδιο για τον μέσο όρο των χωρών της Ευρωζώνης (Διάγραμμα 2.10).

Διάγραμμα 2.10

Μερίδιο ενεργητικού τραπεζών σε κρατικά ομόλογα (ως % του συνολικού ενεργητικού)

Η σχετική έκθεση των ελληνικών τραπεζών σε κρατικά ομόλογα παρέμεινε σταθερή στα μέσα του 2022, υψηλότερα του μέσου όρου της Ευρωζώνης

Πηγή: ΕΚΤ

Τα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια (ΜΕΔ) κατέγραψαν περαιτέρω μείωση το δεύτερο τρίμηνο του 2022, κατά 2,1 π.μ. ή €2,9 δισεκ.⁸, αγγίζοντας τον Ιούνιο του 2022 τα €14,8 δισεκ. ή 10,9% των συνολικών δανείων (Διάγραμμα 2.11), το χαμηλότερο ποσοστό από το τέλος του 2009. Το συνολικό επίπεδο των ΜΕΔ παραμένει υψηλότερο από τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, όπου κινείται σε χαμηλά μονοψήφια ποσοστά. Στην επιχειρηματική πίστη, το ποσοστό των ΜΕΔ

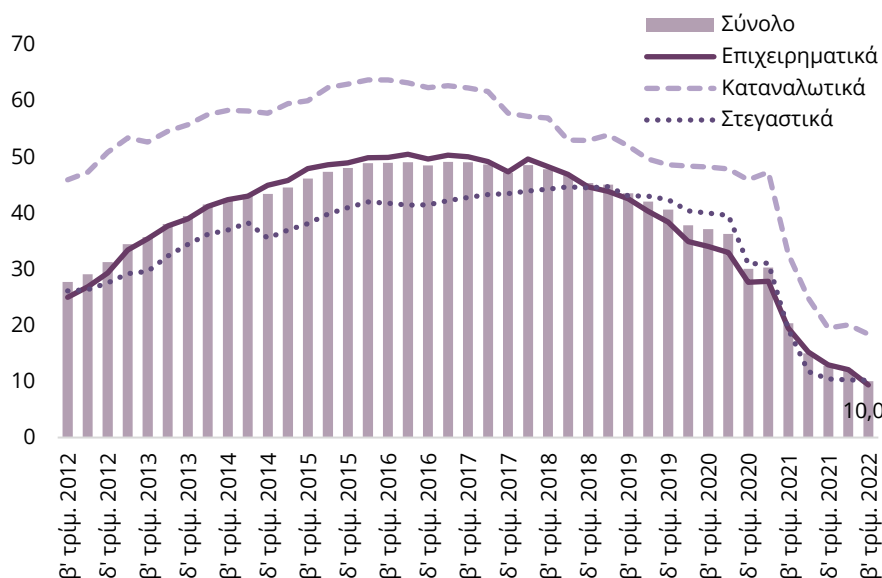
⁸ Παρουσιάζονται στοιχεία για τα ΜΕΔ που περιλαμβάνουν μόνο τα στοιχεία εντός ισολογισμού, σε ατομική βάση

μειώθηκε το δεύτερο τρίμηνο του 2022 στο μονοψήφιο ποσοστό 9,4% των σχετικών δανείων, από 12,1% το προηγούμενο τρίμηνο, όπως και στα καταναλωτικά δάνεια, από 20,1% σε 18,4%. Αντίθετα, στασιμότητα καταγράφηκε στα στεγαστικά δάνεια, σε ποσοστό 10,2%.

Διάγραμμα 2.11

Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια, % του συνόλου των δανείων ανά κατηγορία*

Το β' τρίμηνο του 2022, τα ΜΕΔ μειώθηκαν με βραδύτερο ρυθμό, κατά €2,9 δισεκ., στο 10,0% του συνολικού δανειακού χαρτοφυλακίου. Είναι το χαμηλότερο ποσοστό από τον Δεκέμβριο του 2009.

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

* Δάνεια εντός ισολογισμού (προ προβλέψεων) σε ατομική βάση

Παρά τη δυσμενή οικονομική συγκυρία διαδοχικών εξωτερικών διαταραχών, όπως η πανδημία, ο πόλεμος στην Ουκρανία και η ενεργειακή κρίση, στο ζήτημα των ΜΕΔ, οι τράπεζες σημείωσαν σημαντική πρόοδο από τις αρχές του 2020 όταν ξεκίνησε η υλοποίηση του προγράμματος τιτλοποίησης με κρατικές εγγυήσεις (Ηρακλής), μειώνοντας εντυπωσιακά το απόθεμα των ΜΕΔ κατά €53,7 δισεκ. ή 30,6 π.μ.. Ωστόσο, το απόθεμα μη εξυπηρετούμενου ιδιωτικού χρέους, τόσο εντός, όσο και εκτός ισολογισμών του τραπεζικού συστήματος, παραμένει υψηλό, με αποτέλεσμα να θεωρείται κομβική για τη διαχείριση και τη μείωσή του, η επιτυχημένη εφαρμογή μεταρρυθμίσεων σε σχέση με τον πτωχευτικό κώδικα και τον εξωδικαστικό μηχανισμό ρύθμισης οφειλών. Το πρόγραμμα τιτλοποιήσεων «Ηρακλής» προβλέπεται να βρίσκεται σε εφαρμογή έως τον Οκτώβριο του 2022.

Μεσοπρόθεσμα, η δυναμική μείωσης των ΜΕΔ αναμένεται να συνεχιστεί με μειούμενο ρυθμό, οδηγούμενη από περαιτέρω τιτλοποιήσεις χαρτοφυλακίων οι οποίες μεταφέρουν τα «κόκκινα» δάνεια εκτός των ισολογισμών των τραπεζών. Βραχυπρόθεσμα, η μείωση των ΜΕΔ είναι πιθανό να αντισταθμίζεται μερικώς από διαταραχές, εξαιτίας των επιπτώσεων της νέας ενεργειακής κρίσης και του υψηλού πληθωρισμού που πλήττει τόσο νοικοκυριά όσο και επιχειρήσεις, ειδικά στους κλάδους έντασης ενέργειας. Οι διαταραχές ενδέχεται να συνδέονται επίσης με τη σταδιακή παύση των προσωρινών μέτρων ενίσχυσης των δανειοληπτών που επλήγησαν από την υγειονομική κρίση (Γέφυρα I, II καθώς και λήξη στα μορατόρια πληρωμών), όπως επίσης με την αύξηση των επιτοκίων στα δάνεια με κυμαινόμενο επιτόκιο, λόγω των διαδοχικών αυξήσεων στα βασικά επιτόκια της ΕΚΤ.

Ως προς τις νέες πιστώσεις, αναμένεται να συνεχιστεί η πιστωτική συρρίκνωση στα νοικοκυριά, ενώ οι εισροές από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάκαμψης και η σχετική μόχλευση ιδιωτικών επενδύσεων εκτιμάται πως θα ενισχύσουν σημαντικά την πιστωτική επέκταση προς τις επιχειρήσεις. Οι τράπεζες καλούνται να έχουν συγχρηματοδοτικό ρόλο-κλειδί στο δανειακό σκέλος του Ταμείου Ανάκαμψης, ύψους €12,7 δισεκ. για την Ελλάδα έως το 2026, ενώ η εκταμίευση της πρώτης δόσης του Ταμείου, συνολικού ύψους €3,6 δισεκ. έλαβε χώρα στις αρχές Απριλίου, εκ των οποίων €1,84 δισεκ. αφορούν στο δανειακό σκέλος. Η αίτηση για δεύτερη, ισόποση εκταμίευση, υποβλήθηκε από τις ελληνικές αρχές στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή στα τέλη Σεπτεμβρίου και αναμένεται να εξεταστεί από την ΕΕ έως τα τέλη του τρέχοντος έτους.

Τα επιτόκια νέων καταθέσεων παρέμειναν σε εξαιρετικά χαμηλά επίπεδα την περίοδο Ιουλίου-Αυγούστου 2022, στο 0,01% και 0,04% για τις Μη Χρηματοπιστωτικές Επιχειρήσεις (ΜΧΕ) και τα νοικοκυριά αντίστοιχα, από 0,02% και 0,07% αντίστοιχα στο σύνολο του 2021. Στο ίδιο δίμηνο, το μέσο επιτόκιο νέων χορηγήσεων κυμάνθηκε στο 3,9%, διαμορφωμένο σε περίπου 5,1% για ιδιώτες, 5,3% για ελεύθερους επαγγελματίες και 2,9% για τις ΜΧΕ. Η διαφορά του μέσου επιτοκίου δανείων και καταθέσεων (περιθώριο επιτοκίου) αυξήθηκε στο 4,0% τον Αύγουστο, σε σχέση με 3,8% στο σύνολο του 2021.

Το μέσο κόστος νέας τραπεζικής χρηματοδότησης των ΜΧΕ του ιδιωτικού τομέα αυξήθηκε στο 3,2% τον Αύγουστο, παραμένει ωστόσο σε χαμηλά, σε σχέση με πριν το 2020, επίπεδα (Διάγραμμα 2.12). Πάρα ταύτα, το κόστος χρηματοδότησης των ελληνικών επιχειρήσεων είναι υψηλότερο από το αντίστοιχο στις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης. Ενδεικτικά, σύμφωνα με το σταθμισμένο δείκτη κόστους τραπεζικού δανεισμού της ΕΚΤ, το κόστος για τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις τον Αύγουστο του 2022 διαμορφώθηκε σε 1,5% στην Ευρωζώνη, 1,7% στην Γερμανία, και 2,0% στις χώρες του «νότου» της Ευρωζώνης (Πορτογαλία, Ιταλία, Κύπρος, Ισπανία). Ακολούθως, το spread του κόστους δανεισμού για τις ελληνικές επιχειρήσεις σε σχέση με το μ.ό. της Ευρωζώνης και το μ.ό. του «νότου», καταγράφεται στις 175 μ.β. και 123 μ.β. αντίστοιχα. Συγκρίνοντάς το με το επίπεδο προ της δημοσιονομικής κρίσης του 2010, το spread του κόστους δανεισμού για τις ελληνικές επιχειρήσεις σε σχέση με το μέσο όρο των άλλων χωρών του «νότου» της Ευρωζώνης, παραμένει αισθητά υψηλότερο.

Οι αποδόσεις των ελληνικών κρατικών ομολόγων κατέγραψαν σημαντική περαιτέρω αύξηση στα μέσα του 2022, υπό την αρνητική επίδραση της αβεβαιότητας που προκαλεί η ενεργειακή κρίση, ο πληθωρισμός και η γεωπολιτική αστάθεια. Έτσι, για το 10-ετές αξιόγραφο η μέση απόδοση αυξήθηκε σε 3,5% τον Αύγουστο, ενώ στα τέλη Σεπτεμβρίου άγγιξε το 5%, που αποτελεί υψηλό επίπεδο πενταετίας (Διάγραμμα 2.13). Η επιπλέον επιβάρυνση στο νέο κόστος 10-ετούς δανεισμού του ελληνικού Δημοσίου σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης σημείωσε επίσης αύξηση στα μέσα του τρέχοντος έτους. Έτσι, διαμορφώθηκε τον Αύγουστο στις 243 μ.β. και 79 μ.β. σε σχέση με το γερμανικό ομόλογο και το μέσο όρο των χωρών του «νότου» της Ευρωζώνης αντίστοιχα, από 110 μ.β. και 28 μ.β. στα μέσα του 2021. Ως αποτέλεσμα, τα spreads παραμένουν αισθητά υψηλότερα από τις μέσες τιμές τους την πρώτη δεκαετία της ένταξης της χώρας στην Ευρωζώνη (54 μ.β. και 2 μ.β. αντίστοιχα).

Στο πλαίσιο της χρηματοδοτικής στρατηγικής του ελληνικού δημοσίου, το 2021 αντλήθηκαν συνολικά από τις αγορές €14 δισεκ. μέσα από έξι επιτυχημένες μακροπρόθεσμες εκδόσεις. Το 2022, λόγω επιδείνωσης των διεθνών συνθηκών, αλλά και ύπαρξης εναλλακτικών επιλογών χρηματοδότησης, το ελληνικό δημόσιο εκτιμάται ότι θα αντλήσει σημαντικά μικρότερο όγκο

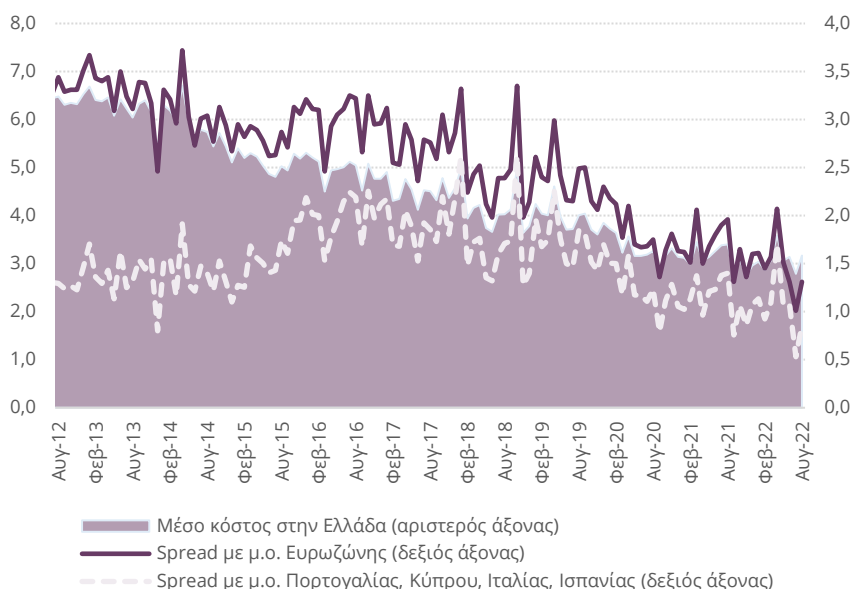

κεφαλαίων από τις αγορές (εκτίμηση για €7-10 δισεκ.) σε σχέση με πέρυσι. Πέρα από μικρές επανεκδόσεις μακροχρόνιων τίτλων και συστηματικές εκδόσεις βραχυπρόθεσμης διάρκειας, το ελληνικό δημόσιο έχει ήδη προβεί εντός του 2022 σε μία έκδοση τον Ιανουάριο (10-ετές, €3,0 δισεκ., 1,8%), μία τον Απρίλιο (7-ετές, €1,5 δισεκ., 2,4%) και μία επανέκδοση τον Ιούλιο (10-ετές, €0,5 δισεκ., 3,67%). Για το 2023, ο στόχος του ελληνικού δημοσίου για άντληση κεφαλαίων από τις αγορές αναμένεται να κυμανθεί σε επίπεδα κοντά με αυτά το 2022, σύμφωνα με τις τρέχουσες συνθήκες και προσδοκίες.

Κατόπιν της έξαρσης της γεωπολιτικής έντασης στην ανατολική Ευρώπη, σε συνδυασμό με την ενεργειακή κρίση, παρατηρείται από τις αρχές του 2022 μια συστηματική και αξιοσημείωτη άνοδος των αποδόσεων κρατικών ομολόγων διεθνώς, με ελαφρώς εντονότερη την αύξηση αποδόσεων για χώρες της «περιφέρειας», όπως η Ελλάδα. Σε αυτό το πλαίσιο, το ελληνικό αξιόγραφο δεν έχει κατορθώσει ακόμα να ανακτήσει την επιδιωκόμενη «επενδυτική βαθμίδα» από τους διεθνείς οίκους αξιολόγησης, με τρεις εξ αυτών (S&P, DBRS, R&I) να αξιολογούν το ελληνικό δημόσιο ένα μόλις σκαλί παρακάτω, με τον σχετικό στόχο να προσδιορίζεται εντός του 2023. Το ύψος του ελληνικού δημόσιου χρέους παραμένει από τα μεγαλύτερα διεθνώς ως ποσοστό του ΑΕΠ. Αντισταθμιστικά σε αυτό το ποσοτικό χαρακτηριστικό του, δρουν τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του, όπως η υψηλή μέση διάρκεια αποπληρωμής, το μεγάλο ποσοστό χρέους σε σταθερό και χαμηλό επιτόκιο προς διεθνείς οργανισμούς, τα οποία και βελτιώνουν την προοπτική μακροπρόθεσμης βιωσιμότητάς του.

Διάγραμμα 2.12

Σταθμισμένο μέσο κόστος τραπεζικού δανεισμού προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις (%)

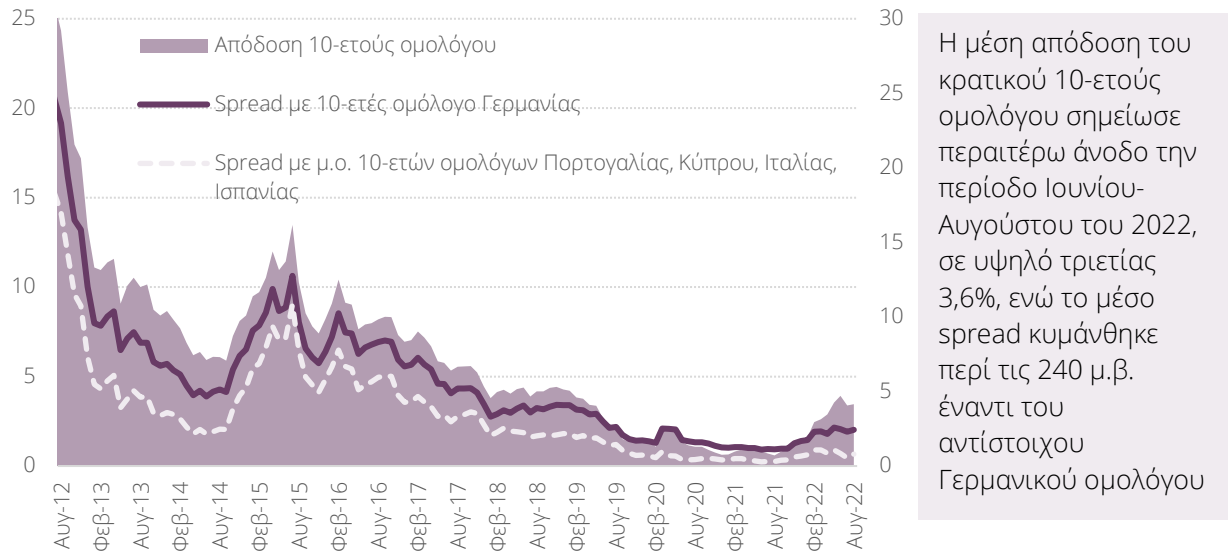
Τα επιτόκια νέου δανεισμού του ιδιωτικού τομέα παρέμειναν σε χαμηλά επίπεδα, αν και αυξήθηκαν τον Αύγουστο, στο 3,2%, με την απόσταση από το μέσο κόστος δανεισμού στις χώρες του «νότου» της Ευρωζώνης να διευρύνεται στις 131 μ.β.

Πηγή: EKT

Διάγραμμα 2.13

Απόδοση και spread 10-ετούς ομολόγου Ελληνικού Δημοσίου (%)

Η μέση απόδοση του κρατικού 10-ετούς ομολόγου σημείωσε περαιτέρω άνοδο την περίοδο Ιουνίου-Αυγούστου του 2022, σε υψηλό τριετίας 3,6%, ενώ το μέσο spread κυμάνθηκε περί τις 240 μ.β. έναντι του αντίστοιχου Γερμανικού ομολόγου

Πηγή: ΕΚΤ

3 ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

3.1 Συνιστώσες του ΑΕΠ

A. Πρόσφατες εξελίξεις

- Υψηλότερη των προσδοκιών ετήσια ανάκαμψη της τάξης του 7,7% (y-o-y) στο 2^ο τρίμηνο του 2022, οριακά ηπιότερη έναντι της ανάκαμψης του 8% στο προηγούμενο τρίμηνο.
- Η ανάκαμψη του 2^{ου} τριμήνου του 2022 προήλθε κυρίως από τη σημαντική ετήσια αύξηση των εξαγωγών υπηρεσιών κατά 47,4% (y-o-y), έναντι 22,8% του 1^{ου} τριμήνου του 2022.
- Λόγω της επιβράδυνσης του αντίστοιχου ετήσιου ρυθμού αύξησης των εισαγωγών (15,5% από 18,1%), το έλλειμμα του εξωτερικού ισοζυγίου σε εθνικολογιστικούς όρους μειώθηκε σε σχέση με ένα χρόνο πριν κατά περίπου €307 εκατ. ή 1,1 π.μ. του τριμηνιαίου ΑΕΠ.
- Σημαντική συμβολή στην ανάκαμψη είχε για άλλο ένα τρίμηνο και η κατανάλωση των νοικοκυριών οποία ενισχύθηκε κατά 11% (y-o-y), μετά την παρόμοια περίπτωση σε μέγεθος αύξηση του προηγούμενου τριμήνου.
- Οι επενδύσεις παρουσίασαν μικρή ετήσια αύξηση κατά 3,5% (y-o-y) κατά το 2^ο τρίμηνο του 2022, έναντι του 20,3% στο προηγούμενο τρίμηνο, η οποία οφείλεται αποκλειστικά στη διεύρυνση του σχηματισμού πάγιου κεφαλαίου κατά 8,7%, ενώ τα αποθέματα μειώθηκαν.

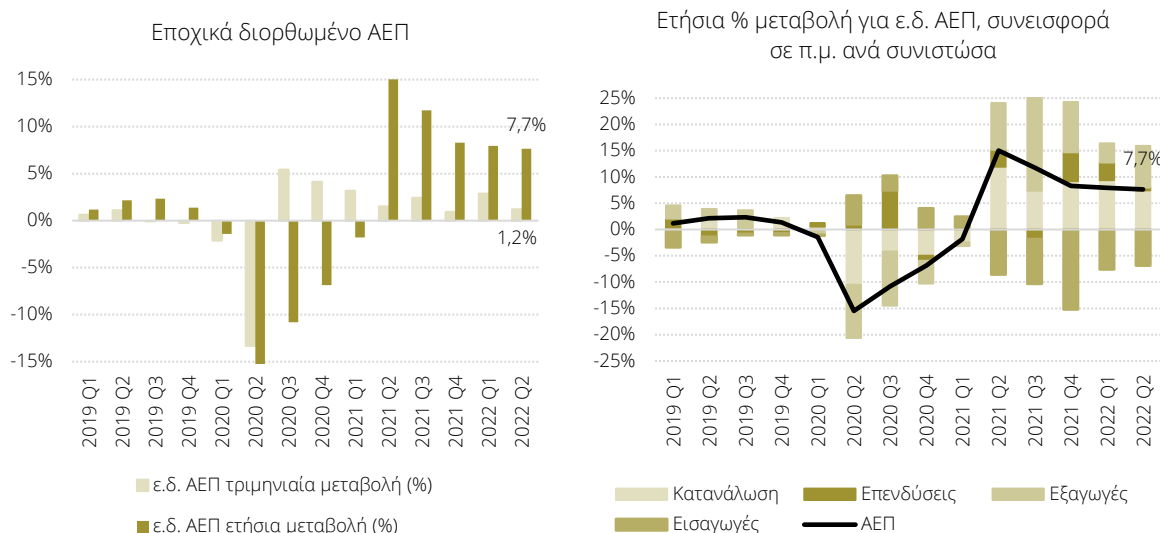

Πρόσφατες μακροοικονομικές εξελίξεις στην Ελλάδα

Η ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας αν και υπερέβη σημαντικά τις προσδοκίες, επιβραδύνθηκε ελαφρώς στο δεύτερο τρίμηνο του 2022 σε σύγκριση με το προηγούμενο. Συγκεκριμένα, το ΑΕΠ αυξήθηκε την περίοδο Απριλίου-Ιουνίου φέτος με ετήσιο ρυθμό 7,7%, από 8,0% στο προηγούμενο τρίμηνο, ενώ ένα χρόνο νωρίτερα αυξανόταν κατά 15% με την επανεκκίνηση της ελληνικής οικονομίας μετά την άρση των μέτρων κατά Covid-19. Η εκ νέου σημαντική ανάκαμψη προήλθε κυρίως από τη μεγέθυνση του ρυθμού αύξησης των εξαγωγών, ο οποίος υπερτερώντας του αντίστοιχου ρυθμού αύξησης των εισαγωγών, βελτίωσε το έλλειμμα του εξωτερικού ισοζυγίου σε εθνικολογιστικούς όρους. Σημαντική συμβολή στην ανάκαμψη είχε για άλλο ένα τρίμηνο και η κατανάλωση των νοικοκυριών, με τη σημασία της αύξησης των επενδύσεων, η οποία οφείλεται αποκλειστικά στη διεύρυνση του σχηματισμού πάγιου κεφαλαίου, να έπεται (Διάγραμμα 3.1).

Διάγραμμα 3.1

Εξέλιξη ΑΕΠ και συνεισφορά συνιστωσών τους

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Εξαγωγές και κατανάλωση οι βασικές συνιστώσες ανάκαμψης

Ως προς τις ακριβείς εξελίξεις στις συνιστώσες του ΑΕΠ κατά το δεύτερο τρίμηνο του τρέχοντος έτους, η εγχώρια κατανάλωση διευρύνθηκε κατά 8,1% (y-o-y), ηπιότερα έναντι της αύξησης του 10,2% του προηγούμενου τριμήνου. Η ενίσχυση προήλθε σχεδόν αποκλειστικά από τη συνεχιζόμενη άνοδο της ιδιωτικής κατανάλωσης (+11%), μετά την παρόμοια σε μέγεθος αύξηση του προηγούμενου τριμήνου. Παρά την άνοδο του πληθωρισμού, η απομείωση της συσσωρευμένης αποταμίευσης από την περίοδο της πανδημίας, σε συνδυασμό με τα δημοσιονομικά μέτρα στήριξης αλλά και την αύξηση της απασχόλησης, τόνωσαν τις καταναλωτικές δαπάνες κατά τη διάρκεια της λειτουργίας της τουριστικής περιόδου χωρίς ιδιαίτερους υγειονομικούς περιορισμούς. Μικρή ετήσια αύξηση κατά 0,8% σημείωσε και η δημόσια κατανάλωση, η οποία ένα τρίμηνο νωρίτερα είχε μειωθεί οριακά κατά -0,1%.

Μεγάλη επιβράδυνση παρουσίασε ο ετήσιος ρυθμός αύξησης των επενδύσεων, οι οποίες διευρύνθηκαν μόλις κατά 3,5%, έναντι του 20,3% στο προηγούμενο τρίμηνο και του 20,5% ένα έτος νωρίτερα. Σε αντίθεση με το προηγούμενο τρίμηνο, σε αυτό το τρίμηνο η αύξηση προήλθε αποκλειστικά από τη διεύρυνση του σχηματισμού πάγιου κεφαλαίου κατά 8,7%, ενώ τα αποθέματα μειώθηκαν.

Συγκεκριμένα, στην αύξηση των επενδύσεων πάγιου κεφαλαίου, συνέβαλλαν θετικά, και σχεδόν ισόποσα, οι τομείς των Κατοικιών και των Κατασκευών, όπως και του Μηχανολογικού και Μεταφορικού Εξοπλισμού, ενώ αρνητική, αν και οριακή της τάξης του -0,2%, ήταν η συμβολή των Λοιπών προϊόντων (Διάγραμμα 3.2). Αναλυτικότερα στις επιμέρους κατηγορίες των επενδύσεων πάγιου κεφαλαίου, διψήφια θετικός εξακολούθησε να είναι ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής των επενδύσεων σε Κατοικίες, Λοιπές Κατασκευές και Μηχανολογικό/οπλικό εξοπλισμό, ενώ επιβράδυνση παρουσιάζουν οι επενδύσεις σε Μεταφορικό και τεχνολογικό (ICT) εξοπλισμό, όπως και σε αγροτικά προϊόντα. Συγκεκριμένα, για ένα ακόμα τρίμηνο, την εντονότερη ετήσια ενίσχυση παρουσίασε η κατηγορία Μηχανολογικός εξοπλισμός-οπτικά συστήματα (+25,4%), η οποία ενδεχομένως να οφείλεται μερικώς στην καταγραφή προμήθειας αμυντικών συστημάτων. Τη δεύτερη μεγαλύτερη σε μέγεθος ετήσια άνοδο σημείωσαν οι Κατοικίες (+16%), ενώ ακολουθούν οι Λοιπές Κατασκευές (+10,2%). Ένα χρόνο νωρίτερα η ετήσια άνοδος ήταν ηπιότερη σε αμφοτέρες τις κατηγορίες, 11,5% και 6% αντίστοιχα. Στον αντίποδα, η μεγαλύτερη ετήσια υποχώρηση επενδύσεων σημειώθηκε για ακόμα ένα τρίμηνο, με ηπιότερο ωστόσο ρυθμό, στον Εξοπλισμό Τεχνολογίας-Πληροφορικής-Επικοινωνίας κατά -14,9%, έναντι -36,4% στο προηγούμενο τρίμηνο. Αρκετά μικρότερη ήταν η ετήσια υποχώρηση των επενδύσεων σε Αγροτικά προϊόντα (-7,7%) και σε Μεταφορικό εξοπλισμό (-5,4%).

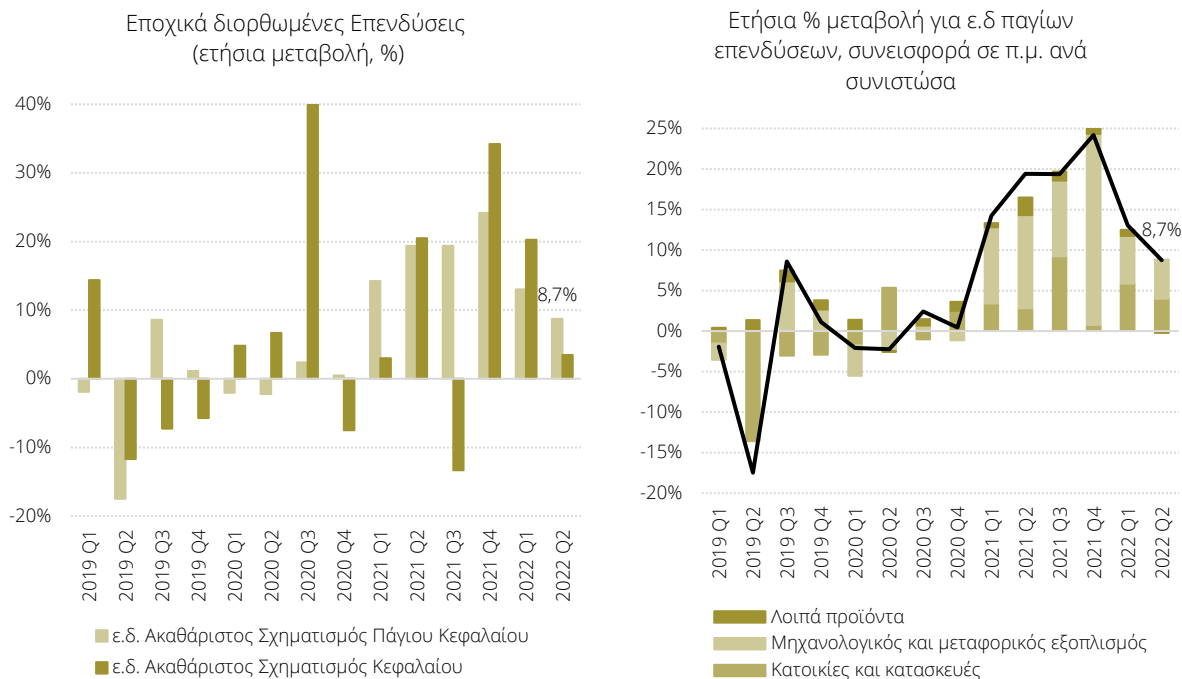
Ως προς τις εξελίξεις στο εξωτερικό ισοζύγιο της οικονομίας, η μη επιβολή περιορισμών στην πραγματοποίηση διεθνών ταξιδιών και στην ευρύτερη λειτουργία των οικονομιών, οδήγησε στην έντονη ετήσια ενίσχυση της διεθνούς τουριστικής κίνησης και των διεθνών μεταφορών στη διάρκεια του δευτέρου τριμήνου του 2022, με αποτέλεσμα οι εξαγωγές να έχουν τη μεγαλύτερη συμβολή στην εγχώρια ανάκαμψη. Συγκεκριμένα, η ετήσια αύξηση των εξαγωγών υπηρεσιών (+47,4%) είναι διπλάσια έναντι του προηγούμενου τριμήνου (+22,8%). Ετήσια άνοδο παρουσίασαν και οι εξαγωγές προϊόντων (+3,3%), οριακά υψηλότερη σε σχέση με ένα τρίμηνο νωρίτερα (+2,9%), παρά τη συνέχιση του πολέμου και των προβλημάτων που αυτός δημιουργεί στις εφοδιαστικές αλυσίδες. Συνολικά οι εξαγωγές διευρύνθηκαν σημαντικά κατά 20,8% (y-o-y), έναντι 9,8% στον πρώτο τρίμηνο του έτους.

Λόγω της μεγέθυνσης του ετήσιου ρυθμού αύξησης των εξαγωγών αλλά και της επιβράδυνσης του αντίστοιχου ρυθμού αύξησης των εισαγωγών (+15,5% από +18,1%), το έλλειμμα του εξωτερικού ισοζυγίου σε εθνικολογιστικούς όρους, μειώθηκε σε σχέση με ένα χρόνο πριν κατά περίπου €307 εκατ. ή 1,1 π.μ. του τριμηνιαίου ΑΕΠ. Σε αντίθεση με τις εξαγωγές, η άνοδος στις εισαγωγές ήταν μεγαλύτερη στο σκέλος των αγαθών από ότι των υπηρεσιών (+17,8% και +9,3% αντίστοιχως). Αξίζει επίσης να σημειώσουμε τη συστηματική ενίσχυση της εξωστρέφειας της εγχώριας οικονομίας, με τον ετήσιο μ.ό. του λόγου του αθροίσματος των εισαγωγών-εξαγωγών προς το ΑΕΠ να διαμορφώνεται στο ιστορικό υψηλό του 82% το 2ο τρίμηνο του 2022.

Διάγραμμα 3.2

Εξέλιξη επενδύσεων και συνεισφορά συνιστωσών τους

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Επιβράδυνση του ετήσιου ρυθμού αύξησης των επενδύσεων. Ανοδικές τάσεις στους τομείς των Κατοικιών και των Κατασκευών, όπως και του Μηχανολογικού και Μεταφορικού Εξοπλισμού

Προσεγγίζοντας το ΑΕΠ από την πλευρά της παραγωγής, η εγχώρια ακαθάριστη προστιθέμενη αξία (ΑΠΑ) διευρύνθηκε κατά το πρώτο τρίμηνο ηπιότερα από ότι το ΑΕΠ, κατά 6,9% (y-o-y), καθώς οι επιδοτήσεις επί των προϊόντων, που προσμετρώνται στο ΑΕΠ, αλλά δεν αποτελούν εγχώρια παραγωγή, παρουσίασαν ετήσια άνοδο κατά 21,1% έναντι της μείωσης του -46,8% του προηγούμενου τριμήνου.

Σε κλαδικό επίπεδο, οι κλάδοι του Τουρισμού, των Μεταφορών και του Εμπορίου (χονδρικού και λιανικού) είχαν την μεγαλύτερη συμβολή στην αύξηση της ΑΠΑ, ενώ ακολουθούν με σημαντικά μικρότερο ποσοστό, ο δευτερογενής τομέας, με τους κλάδους της Βιομηχανίας και των Κατασκευών. Αρνητική, αν και οριακή, στη μεγέθυνση της ΑΠΑ ήταν συμβολή του τομέα των Λοιπών υπηρεσιών, η οποία οφείλεται στη σημαντική ετήσια μείωση των Χρηματοπιστωτικών και ασφαλιστικών δραστηριοτήτων (-28,7%), η οποία υπερέβη την αύξηση της δραστηριότητας στον κλάδο Τέχνες-Διασκέδαση-Ψυχαγωγία (+27,3) (Διάγραμμα 3.3). Αναλυτικότερα στους επιμέρους τομείς της παραγωγής, έξι εκ των δέκα βασικών κλάδων της ελληνικής οικονομίας παρουσίασαν ετήσια διεύρυνση της δραστηριότητάς τους, η οποία σε τρεις από αυτούς ήταν ηπιότερη έναντι του προηγούμενου τριμήνου, ενώ σε δύο ήταν ουσιαστικά αμετάβλητη. Συγκεκριμένα, η μεγαλύτερη άνοδος κατά το δεύτερο έναντι του πρώτου τριμήνου σημειώθηκε στον κλάδο του Χονδρικού και λιανικού εμπορίου, το οποίο ενισχύθηκε κατά 23,2% σε σχέση με 17,2% ένα τρίμηνο νωρίτερα, αντανακλώντας πρωτίστως την ισχυρή αναθέρμανση της καταναλωτικής ζήτησης των νοικοκυριών. Ισχυρή διεύρυνση κατά 27,3%, ηπιότερη ωστόσο του 49,9% του

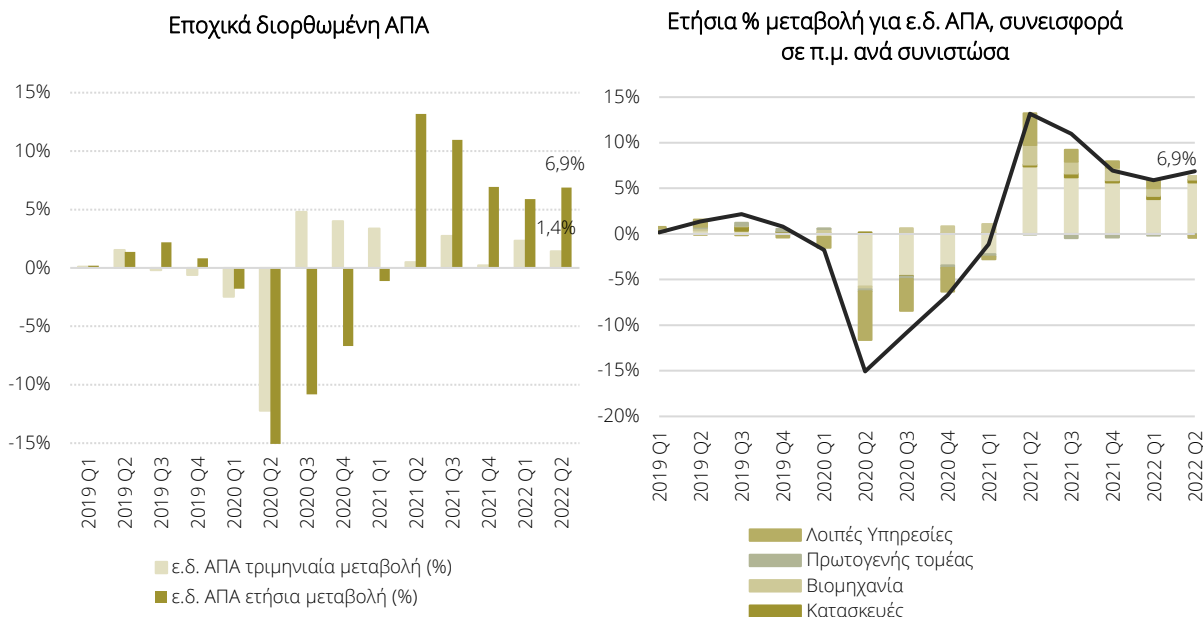

προηγούμενου τριμήνου, παρουσίασε για άλλο ένα τρίμηνο και ο κλάδος Τέχνες-Διασκέδαση-Ψυχαγωγία, ο οποίος είχε πληγεί ιδιαίτερα ένα χρόνο νωρίτερα από τα μέτρα προστασίας της δημόσιας υγείας. Μικρότερη άνοδο έναντι του προηγούμενου τριμήνου σημείωσαν και οι κλάδοι της Βιομηχανίας και των Κατασκευών, όπου η δραστηριότητα ενισχύθηκε ετήσια κατά 2,7% και 15,3% αντιστοίχως (έναντι 5,8% και 16,8% στο προηγούμενο τρίμηνο). Οριακή ετήσια άνοδο σημείωσε και ο κλάδος της Ενημέρωσης και επικοινωνίας (+1,4%), ο οποίος ένα τρίμηνο νωρίτερα υποχωρούσε κατά 1,6%. Αμετάβλητη σε σχέση με την περίοδο Ιαν-Μαρτ παρέμεινε η δραστηριότητα στους κλάδους της Διαχείρισης Ακίνητης Περιουσίας (+0,3%) και στις Επαγγελματικές- επιστημονικές - τεχνικές - διοικητικές δραστηριότητες (+9,2%).

Στον αντίποδα, την ισχυρότερη ετήσια συρρίκνωση του προϊόντος τους παρουσίασαν για ένα ακόμα τρίμηνο οι Χρηματοπιστωτικές και Ασφαλιστικές δραστηριότητες, κατά -28,7%, αρκετά υψηλότερη σε σχέση με τη μείωση του -18,6% του προηγούμενου τριμήνου. Ακολούθησε σε υποχώρηση η Γεωργία-Δασοκομία-Αλιεία, με -3,1%, συνεχίζοντας την πτωτική τάση των προηγούμενων τριμήνων, ενώ μείωση κατά 2,-4% σημειώθηκε στη Δημόσια διοίκηση-άμυνα-υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση μετά την οριακή άνοδο κατά 0,6% στο προηγούμενο τρίμηνο.

Διάγραμμα 3.3

Εξέλιξη ΑΠΑ και συνεισφορά συνιστωσών τους

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Σε κλαδικό επίπεδο, οι κλάδοι του Τουρισμού, των Μεταφορών και του Εμπορίου (χονδρικού και λιανικού) είχαν την μεγαλύτερη συμβολή στην αύξηση της ΑΠΑ

Τέλος, η ανάλυση του ΑΕΠ από την πλευρά του εισοδήματος αποτυπώνει μια σημαντική και ταυτόχρονη αύξηση στις συνολικές αμοιβές της εργασίας και του κεφαλαίου, με την τελευταία να είναι σχεδόν διπλάσια της πρώτης.

Ανακεφαλαιώνοντας, η διάρθρωση της ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας μεταβλήθηκε ελαφρώς στο δεύτερο τρίμηνο του τρέχοντος έτους σε σχέση με το προηγούμενο, με τις εξαγωγές υπηρεσιών να έχει πρωταρχικό ρόλο σε αυτήν, καθώς παρά τη νέα έξαρση της πανδημίας, δεν εφαρμόστηκαν περιοριστικά μέτρα στον τομέα του τουρισμού και στο σύνολο της οικονομίας. Λόγω της μεγέθυνσης του ρυθμού αύξησης των εξαγωγών αλλά και της επιβράδυνσης του αντίστοιχου ρυθμού αύξησης των εισαγωγών, το έλλειμμα του εξωτερικού ισοζυγίου σε εθνολογιστικούς όρους βελτιώθηκε. Σημαντική συμβολή στην ανάκαμψη είχε για άλλο ένα τρίμηνο και η κατανάλωση των νοικοκυριών, με την ενίσχυση του σχηματισμού παγίου κεφαλαίου να ακολουθεί.

Πίνακας 3.1

Εξέλιξη βασικών μακροοικονομικών μεγεθών-Εθνικοί Λογαριασμοί (εποχικά διορθωμένα στοιχεία, σταθερές τιμές 2015) προσωρινά στοιχεία

Τρίμηνο	ΑΕΠ		Τελική Κατανάλωση		Επενδύσεις		Εξαγωγές		Εισαγωγές	
	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής
2010	216.357	-9,5%	191.295	-13,0%	37.513	-13,1%	47.721	-0,1%	61.433	-14,3%
2011	194.452	-10,1%	175.803	-8,1%	25.608	-31,7%	48.026	-0,6%	56.085	-8,7%
2012	180.406	-7,2%	163.352	-7,1%	20.222	-21,0%	48.968	2,0%	52.855	-5,8%
2013	175.948	-2,5%	156.897	-4,0%	19.589	-3,1%	49.843	1,8%	50.623	-4,2%
2014	176.942	0,6%	156.797	-0,1%	20.440	4,3%	53.954	8,2%	54.048	6,8%
2015	176.402	-0,3%	156.615	-0,1%	21.377	4,6%	56.661	5,0%	58.302	7,9%
2016	175.568	-0,5%	156.076	-0,3%	22.780	6,6%	56.426	-0,4%	59.963	2,8%
2017	177.424	1,1%	158.957	1,8%	21.646	-5,0%	61.229	8,5%	64.528	7,6%
α' 2018	44.976	2,1%	40.230	2,1%	5.281	-9,5%	16.091	8,5%	16.468	4,6%
β' 2018	45.040	1,7%	39.770	0,2%	6.157	16,3%	16.991	8,0%	17.228	8,4%
γ' 2018	44.917	0,4%	39.910	0,2%	5.544	-0,7%	16.839	6,8%	17.804	8,9%
δ' 2018	45.219	2,0%	39.886	-0,4%	6.332	28,5%	16.890	13,4%	17.661	6,8%
2018	180.152	1,5%	159.797	0,5%	23.315	7,7%	66.812	9,1%	69.161	7,2%
α' 2019	45.505	1,2%	40.322	0,2%	6.041	14,4%	17.144	6,5%	17.878	8,6%
β' 2019	46.010	2,2%	40.629	2,2%	5.436	-11,7%	17.864	5,1%	17.689	2,7%
γ' 2019	45.965	2,3%	40.113	0,5%	5.142	-7,2%	18.212	8,2%	17.928	0,7%
δ' 2019	45.842	1,4%	40.867	2,5%	5.968	-5,7%	16.856	-0,2%	17.782	0,7%
2019	183.322	1,8%	161.933	1,3%	22.588	-3,1%	70.076	4,9%	71.277	3,1%
α' 2020	44.861	-1,4%	40.577	0,6%	6.333	4,8%	16.667	-2,8%	17.934	0,3%
β' 2020	38.887	-15,5%	36.003	-11,4%	5.800	6,7%	12.061	-32,5%	15.204	-14,1%
γ' 2020	41.001	-10,8%	38.320	-4,5%	7.295	41,9%	11.511	-36,8%	16.690	-6,9%
δ' 2020	42.697	-6,9%	38.622	-5,5%	5.520	-7,5%	14.740	-12,6%	15.834	-11,0%
2020	167.446	-8,7%	153.523	-5,2%	24.948	10,4%	54.978	-21,5%	65.662	-7,9%
α' 2021	44.061	-1,8%	39.480	-2,7%	6.522	3,0%	16.328	-2,0%	16.997	-5,2%
β' 2021	44.728	15,0%	40.732	13,1%	6.989	20,5%	15.211	26,1%	18.384	20,9%
γ' 2021	45.816	11,7%	41.456	8,2%	6.324	-13,3%	17.217	49,6%	19.941	19,5%
δ' 2021	46.240	8,3%	42.504	10,1%	7.410	34,2%	18.284	24,0%	21.103	33,3%
2021	180.846	8,0%	164.172	6,9%	27.244	9,2%	67.040	21,9%	76.425	16,4%
α' 2022	47.568	8,0%	43.587	10,2%	7.844	20,3%	17.923	9,8%	20.069	18,1%
β' 2022	48.153	7,7%	44.052	8,1%	7.232	3,5%	18.376	20,8%	21.242	15,5%

* προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί, ΕΛ.ΣΤΑΤ., Σεπτέμβριος 2022

B. Παραδοχές και προβλέψεις

Μεσοπρόθεσμες προοπτικές

- Η γεωπολιτική αστάθεια σε ανατολική Ευρώπη και Μεσόγειο, η επιβράδυνση της ανάπτυξης στην Ευρωζώνη, ο υψηλός πληθωρισμός, τα δημοσιονομικά μεγέθη και η εκτέλεση του σχεδίου «Ελλάδα 2,0», πλέον καθοριστικοί παράγοντες της εξέλιξης του ΑΕΠ το 2022 και το 2023.
- Εκτίμηση για τον πληθωρισμό στο 9,7% για το 2022 και στο 4,2% για το 2023, και της ανεργίας στο 12,3% και 11,5% αντιστοίχως.
- Προς τα πάνω αναθεώρηση της ανάκαμψης σε 6%, σε σταθερές τιμές για το 2022, λόγω ισχυρότερης διεύρυνσης της ιδιωτικής κατανάλωσης (8,1%) και των εξαγωγών (12,5%). Αύξηση των εισαγωγών κατά 13,5% και ηπιότερη των προηγούμενων προβλέψεων ενίσχυση των επενδύσεων (6,6%).
- Σαφώς βραδύτερη ανάπτυξη κατά 1,6% το 2023, λόγω επιβράδυνσης της παγκόσμιας οικονομίας και διατήρησης του πληθωρισμού και της αβεβαιότητας.
- Μόνο οι επενδύσεις αναμένεται να υπερβούν την φετινή τους επίδοση, με υψηλότερη ετήσια διεύρυνση το 2023 (10,5%) ενώ η κατανάλωση αναμένεται να επιβραδυνθεί (0,6%).
- Πιθανή επιδείνωση στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, με τις εξαγωγές και τις εισαγωγές να αυξάνονται ετησίως το 2023, κατά 3,8% και 4,8% αντιστοίχως.

Η αβεβαιότητα ενισχύεται διεθνώς και αποτελεί τον πλέον καθοριστικό παράγοντα των οικονομικών και γεωπολιτικών εξελίξεων τουλάχιστον κατά το τρέχον, και πιθανόν κατά τα προσεχή έτη. Ο πόλεμος κλιμακώνεται ανάμεσα στη Ρωσία και την Ουκρανία, δύο χώρες ιδιαίτερα σημαντικές για την τροφοδοσία της παγκόσμιας οικονομίας σε ενεργειακά προϊόντα και είδη διατροφής, ενώ η επίτευξη ενεργειακής επάρκειας ή τουλάχιστον η μετάβαση σε πιο καθαρές μορφές ενέργειας απαιτεί χρόνο.

Υψηλός και επίμονος πληθωρισμός

Η πιο σημαντική οικονομική συνέπεια του πολέμου σε παγκόσμια κλίμακα είναι η εκτίναξη των ενεργειακών τιμών και ευρύτερα του πληθωρισμού, ο οποίος συρρικνώνει τη ζήτηση, διαβρώνοντας τα πραγματικά εισοδήματα όλων των οικονομικών παραγόντων. Ο ΟΟΣΑ στην πρόσφατη έκθεσή του εκτιμά πως λόγω υψηλού πληθωρισμού τα πραγματικά εισοδήματα μπορεί το 2022 να είναι χαμηλότερα κατά περίπου €2,8 τρισεκ. δολάρια σε σχέση με ό,τι προβλεπόταν ένα χρόνο πριν, ποσό που αντιστοιχεί στο 2% του παγκόσμιου ΑΕΠ με βάση τις ισοτιμίες της αγοραστικής δύναμης. Ο πληθωρισμός στις 38 χώρες του ΟΟΣΑ έφτασε τον Αύγουστο το 10,3%, επίπεδο που είναι το υψηλότερο των τελευταίων 39 ετών. Η άνοδος του πληθωρισμού οφείλεται πρωτίστως στην υστέρηση της παραγωγής λόγω των υψηλών τιμών ενέργειας, πρώτων υλών και τροφίμων (οι τιμές της ενέργειας και των τροφίμων αυξήθηκαν κατά 30,2% και 15%, αντίστοιχα τον Αύγουστο του τρέχοντος έτους), αλλά και στην υψηλή ζήτηση κυρίως σε τμήματα της οικονομίας που επαναλειτούργησαν μετά την άρση των περιορισμών για τον κορωνοϊό.

Στην Ευρωζώνη, ο πληθωρισμός αναρριχήθηκε στο νέο ιστορικό υψηλό επίπεδο του 9,1% τον περασμένο Αύγουστο, ενώ στην Ελλάδα διαμορφώθηκε στο 11,4% κατά την ίδια περίοδο. Ο

υψηλότερος εγχώριος πληθωρισμός σε σχέση με το μ.ο. της Ευρωζώνης, μπορεί εν μέρει να ερμηνευθεί από την εξάρτηση της ελληνικής οικονομίας από τις εισαγωγές ενέργειας και ενδιάμεσων αγαθών, καθώς και από την αναποτελεσματικότητα της εγχώριας αγοράς ενέργειας, σε σχέση με τις αντίστοιχες αγορές των άλλων χωρών της Ευρωζώνης. Ανοδική επίδραση στο δομικό πληθωρισμό έχει επιφέρει και η μείωση του ποσοστού ανεργίας, καθώς και η σημαντική αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων, η οποία ενίσχυσε ιδιαίτερα τις τιμές των ακινήτων.

Σε ό,τι αφορά τις αναμενόμενες εξελίξεις στις τιμές των ενεργειακών προϊόντων διεθνώς, πέρα από τις πιθανές επιδράσεις του πολέμου, αυτές θα εξαρτηθούν από τις κινήσεις των υπόλοιπων χωρών-παραγωγών. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τη Διεθνή Υπηρεσία Ενέργειας, η παγκόσμια ζήτηση για πετρέλαιο ανέρχεται σε σχέση με πέρυσι και υπερβαίνει την αντίστοιχη διεύρυνση της προσφοράς, με αποτέλεσμα η διεθνής τιμή του πετρελαίου Brent να διαμορφωθεί κατά μέσο όρο τον Σεπτέμβριο στα \$89,7 ανά βαρέλι, σημειώνοντας αύξηση 20,5% σε σχέση με ένα χρόνο, ενώ αναμένεται να μειωθεί περίπου κατά 7% το 2023. Ο ΟΟΣΑ επίσης εκτιμά πως αν ο χειμώνας είναι βαρύς, η τιμή του πετρελαίου θα αυξηθεί κατά 10% ήδη από το πρώτο τρίμηνο του 2023, ενώ η τιμή του φυσικού αερίου κατά 50% και των λιπασμάτων κατά 25%.

Σημαντικό ρόλο στη μείωση του πληθωρισμού αναμένεται να διαδραματίσουν οι παρεμβατικές πολιτικές της ΕΚΤ και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία αποφάσισε τη μείωση της χρήσης φυσικού αερίου έως και 15% ενώ συζητείται η επιβολή πλαφόν στην τιμή του. Η αποκλιμάκωση του πληθωρισμού είναι πιθανό να ξεκινήσει σταδιακά στο τέλος του έτους μετά την αναμενόμενη εξασθένιση της ζήτησης, και να ενισχυθεί στη συνέχεια από την επίδραση βάσης. Σύμφωνα με τις πρόσφατες προβλέψεις του Ευρωσυστήματος, ο πληθωρισμός στην Ευρωζώνη αναμένεται να κυμανθεί κοντά στο 8,1% στο τέλος του 2022 και να μειωθεί στο 5,5% το 2023, ενώ ο ΟΟΣΑ προβλέπει μεγαλύτερο πληθωρισμό, στο 6,2% για το 2023. Στην Ελλάδα προβλέπεται πως ο πληθωρισμός θα διαμορφωθεί υψηλότερα από το μέσο όρο της Ευρωζώνης για το 2022, στο 9,7% για το 2022 και στο 4,2% για το 2023, επιδρώντας αρνητικά στην ανταγωνιστικότητα της εγχώριας οικονομίας. Μια πληρέστερη ανάλυση σχετικά με τον πληθωρισμό, των βασικών παραγόντων καθορισμού του, καθώς και ένα Ειδικό Πλαίσιο στο οποίο αναδεικνύεται η τάση του δομικού πληθωρισμού στην Ελλάδα σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρωζώνη, υπάρχουν στην ενότητα 3.5.

Μείωση της οικονομικής δραστηριότητας παγκοσμίως

Λόγω των πληθωριστικών πιέσεων και των ευρύτερων επιπτώσεων του ρώσο-ουκρανικού πολέμου, οι οποίες γίνονται σταδιακά περισσότερο αισθητές και επιδεινώνουν τις οικονομικές προοπτικές, παρατηρείται μία συνεχόμενη επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης των χωρών παγκοσμίως. Οι οικονομίες των χωρών του ΟΟΣΑ αναπτύχθηκαν με ετήσιο ρυθμό 3,7% το δεύτερο τρίμηνο του 2022, έναντι του 4,4% στο προηγούμενο τρίμηνο, ενώ ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ στις πλέον αναπτυγμένες οικονομίες (G7) διαμορφώθηκε σε 2,3%, έναντι ρυθμού 3,8% στο προηγούμενο τρίμηνο.

Εστιάζοντας στην ΕΕ και στην Ευρωζώνη, κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2022, η ετήσια πραγματική ανάπτυξη παρέμεινε σταθερή στο 4,2% και 5,5% αντιστοίχως (από 4,1% και 5,4% το προηγούμενο τρίμηνο), με την Ελλάδα να παρουσιάζει ετήσιο θετικό ρυθμό ανάπτυξης 7,7%, υψηλότερο από τη μέση επίδοση στην Ευρωζώνη. Ηπιότερη ανάκαμψη παρουσίασαν και οι βασικοί εξαγωγικοί εταίροι της Ελλάδας κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2022, με τον ετήσιο ρυθμό μεταβολής του

πραγματικού ΑΕΠ να διαμορφώνεται σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΟΣΑ, στο 4,7% στην Ιταλία, στο 1,7% στη Γερμανία, στο 7,2% στην Τουρκία, στο 5,8% στην Κύπρο, στο 4% στη Βουλγαρία και στο 4,2% στη Γαλλία (περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις μεταβολές των βασικών μακροοικονομικών μεγεθών των χωρών της ΕΕ και παγκοσμίως υπάρχουν στις ενότητες 2.1.A και 2.1.B)

Σύμφωνα με τις προβλέψεις του Σεπτεμβρίου από τον ΟΟΣΑ, η παγκόσμια ανάπτυξη θα κυμανθεί στο 3% για το 2022 και το 2,2% για το 2023. Στην Ευρωζώνη η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προβλέπει ανάπτυξη 2,6% για το 2022, από 5,2% πέρυσι, ενώ για το 2023 προβλέπει περαιτέρω επιβράδυνση της ανάπτυξης, σε 1,4%. Η ΕΚΤ εκτιμάει ανάπτυξη 3,1% στην Ευρωζώνη το 2022 ενώ παρουσιάζει δύο σενάρια για το 2023, με το βασικό σενάριο να αναμένει ανάπτυξη 0,9% και πληθωρισμό 5,5%. Το δυσμενές σενάριο της ΕΚΤ, στο οποίο υποθέτει πλήρη διακοπή της ροής του ρωσικού φυσικού αερίου στην Ευρωζώνη με στενά περιθώρια πρόσβασης σε εναλλακτικές πηγές παροχής αερίου, υψηλότερες τιμές εμπορευμάτων και επιδείνωση των συνθηκών χρηματοδότησης, η οικονομική δραστηριότητα θα υποστεί ισχυρότερους κλυδωνισμούς, με αναμενόμενη ύφεση -0,9% το 2023 και υψηλότερο πληθωρισμό στο 6,9%. Οι συνέπειες του πολέμου και του υψηλού πληθωρισμού αναμένεται να είναι ακόμα πιο δραματικές για τις φτωχότερες κυρίως οικονομίες, με μία επισιτιστική κρίση να μοιάζει πλέον περισσότερο πιθανή.

Περιοριστική νομισματική πολιτική από την ΕΚΤ

Παρά την επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης των περισσότερων οικονομιών παγκοσμίως, η ενίσχυση του πληθωρισμού σε πολυετή μέγιστα επίπεδα και η χαμηλή ανεργία σε πολλές χώρες, έχουν οδηγήσει τις Κεντρικές Τράπεζες να στραφούν σε λιγότερο επεκτατικές πολιτικές ώστε να επιτύχουν τον πρωτεύοντα στόχο τους, τη σταθερότητα των τιμών. Συγκεκριμένα η FED, αύξησε το βασικό της επιτόκιο κατά 75 μονάδες βάσης το Σεπτέμβριο, στο 3,00%-3,25%, μετά την ισόποση αύξηση τον Ιούνιο, ενώ ετοιμάζεται για μελλοντική αύξηση επιτοκίων, εφόσον κάτι τέτοιο απαιτηθεί. Η αύξηση των επιτοκίων από τη FED είχε ως αποτέλεσμα την υποτίμηση του ευρώ έναντι του δολαρίου.

Η ΕΚΤ αποφάσισε στην τελευταία συνεδρίαση της στις αρχές Σεπτεμβρίου, να αυξήσει, για δεύτερη φορά φέτος, τα παρεμβατικά επιτόκια κατά 75μ.β., με προοπτικές περαιτέρω ανόδου σε τουλάχιστον 2 ακόμα συνεδριάσεις. Άμεση ήταν η αντίδραση των επενδυτών στην ανακοίνωση των υψηλότερων επιτοκίων, με το κόστος δανεισμού των κρατών-μελών να αυξάνεται. Συγκεκριμένα, η απόδοση των γερμανικών δεκαετών κρατικών ομολόγων διαμορφώθηκε κοντά στο 2,11% στο τέλος Σεπτεμβρίου, ενώ η απόδοση των αντίστοιχων ελληνικών ομολόγων κυμάνθηκε στο 4,83% την ίδια περίοδο. Παράλληλα, οι τιμές των μετοχών υποχώρησαν, ενώ το spread των εταιρικών ομολόγων διευρύνθηκε αρκετά, μειώνοντας ακολούθως των χρηματοοικονομικό πλούτο των επενδυτών. Επιπλέον, η άνοδος αυτή των επιτοκίων αναμένεται να επηρεάσει ιδιαίτερα αρνητικά τις ήδη υπάρχουσες δανειακές υποχρεώσεις, καθώς και το κόστος του νέου δανεισμού των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών, με αποτέλεσμα την επιβράδυνση των επενδύσεων και της κατανάλωσης αντιστοίχως. Αντίθετα με τα ονομαστικά επιτόκια, τα πραγματικά επιτόκια είναι πιθανό να συνεχίσουν την καθοδική τους πορεία λόγω του υψηλότερου αναμενόμενου πληθωρισμού.

Σχετικά με νομισματικές πολιτικές ποσοτικής χαλάρωσης, η ΕΚΤ ανακοίνωσε πως θα επανεπενδύσει το κεφάλαιο των τίτλων που λήγουν και που αγοράστηκαν μέσω του APP (η αξία

των ομολόγων του Ευρωσυστήματος μέσω του APP ανήλθε σε €3.436 δισεκ. στο τέλος Αυγούστου 2022) και PEPP (η αξία των ομολόγων του Ευρωσυστήματος μέσω του PEPP ανήλθε σε €1.715 δισεκ. στο τέλος Αυγούστου 2022), ώστε να διασφαλιστεί η απαραίτητη ρευστότητα κυρίως στην αγορά ομολόγων, Τέλος, η ΕΚΤ θα συνεχίσει να παρακολουθεί τις συνθήκες χρηματοδότησης των ιδιωτικών τραπεζών μετά την ολοκλήρωση της τρίτης σειράς στοχευμένων πράξεων περισσότερο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης (TLTRO III) τον Ιούνιο του 2022, ώστε να διασφαλίσει την ομαλή μετάδοση της κεντρικής νομισματικής πολιτικής.

Παρά το γεγονός ότι η άνοδος του πληθωρισμού οφείλεται κυρίως σε περιορισμούς στην πλευρά της προσφοράς, τους οποίους η νομισματική πολιτική δεν μπορεί να επηρεάσει, οι περισσότερες κεντρικές τράπεζες παγκοσμίως έχουν καταστήσει σαφές πώς θα συνεχίσουν τις παρεμβάσεις στο ύψος των βασικών τους επιτοκίων, στοχεύοντας να περιορίσουν την υπερβάλλουσα ζήτηση που δημιουργείται ώστε να ελέγξουν εγκαίρως τον υψηλό πληθωρισμό πριν εδραιωθεί. Η περιοριστική αυτή νομισματική πολιτική, σε συνδυασμό με την στασιμότητα της οικονομικής δραστηριότητας καθιστούν ορατό τον κίνδυνο ύφεσης μεσοπρόθεσμα.

Επεκτατική δημοσιονομική πολιτική, νέα μέτρα στήριξης στη ΔΕΘ

Στον αντίποδα της περιοριστικής νομισματικής πολιτικής από την ΕΚΤ, η δημοσιονομική πολιτική στις περισσότερες χώρες της ΕΕ και της Ευρωζώνης, συνεχίζει να είναι επεκτατική με στόχο την μετρίαση των επιπτώσεων του υψηλού πληθωρισμού και την εξομάλυνση της οικονομικής δραστηριότητας. Ωστόσο, μετά από μια διετία παρεμβάσεων λόγω της πανδημίας, σε συνδυασμό με την ηπιότερη ανάκαμψη των οικονομιών, οι δυνατότητες αντίδρασης των κυβερνήσεων είναι περιορισμένες.

Η ελληνική κυβέρνηση ανακοίνωσε στη ΔΕΘ μία νέα δέσμη μόνιμων και παροδικών μέτρων για τη στήριξη του διαθέσιμου εισοδήματος των πολιτών και τη διατήρηση της αναπτυξιακής δυναμικής της ελληνικής οικονομίας, σε μία περίοδο που τα αντίστοιχα μέτρα για την αντιμετώπιση της πανδημίας έχουν υποχωρήσει αρκετά. Συγκεκριμένα τα επιπλέον δημοσιονομικά μέτρα, που ανακοινώθηκαν στη ΔΕΘ, ανέρχονται στα €1,2 δισεκ. για το 2022, €3,2 δισεκ. για το 2023, και €3,6 δισεκ. για το 2024. Εστιάζοντας στο τρέχον έτος και λαμβάνοντας υπόψη και τα μέτρα που έχουν ανακοινωθεί νωρίτερα μέσα στο 2022, το συνολικό ύψος των μέτρων ανέρχεται στα €13,2 δισεκ. το 2022 (ή 7,3% του εγχώριου ΑΕΠ του 2021), εκ των οποίων τα €10,6 δισεκ. είναι το κόστος επιδότησης ρεύματος και φυσικού αερίου για τα νοικοκυριά (€4,1 δισεκ.) και τις επιχειρήσεις (€6,5 δισεκ.). Τα υπόλοιπα μέτρα για το 2022 αφορούν σε γενικές γραμμές, επιπλέον του μηχανισμού επιδότησης ρεύματος και φυσικού αερίου και των γενικότερων μέτρων για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης, τη δημιουργία ποιοτικών θέσεων εργασίας, την κατάργηση της εισφοράς αλληλεγγύης, την αναμόρφωση του μισθολογίου δημοσίων υπαλλήλων και των γιατρών του ΕΣΥ, ενισχύσεις για τους συνταξιούχους και ένα πλέγμα μέτρων για την αντιμετώπιση του αυξημένου κόστους στέγασης.

Επιτυχής εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού

Επομένως, οι κρατικές δαπάνες αναμένεται να διατηρηθούν σε υψηλά επίπεδα, με το καθαρό δημοσιονομικό κόστος της ενεργειακής στήριξης των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων να υπολογίζεται σε περίπου 2% του ΑΕΠ για το 2022. Όσο αφορά τα έσοδα της ελληνικής κυβέρνησης, ένα μέρος των φορολογικών εσόδων αναμένεται να μειωθεί λόγω της μείωσης

ορισμένων φορολογικών συντελεστών (π.χ. μείωση των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης, του φόρου μερίσματος και εισοδήματος των επιχειρήσεων, τα ειδικά φορολογικά καθεστώτα για την προσέλκυση μη-φορολογικών κατοίκων κτλ.), καθώς και λόγω επιβράδυνσης της οικονομικής δραστηριότητας που θα συρρικνώσει τα έσοδα από τους φόρους εισοδήματος και κατανάλωσης (οι φόροι προστιθέμενης αξίας αποτελούν βασικά κομμάτι των κρατικών εσόδων). Αντιθέτως τα έσοδα έμμεσης φορολογίας από ενεργειακά προϊόντα αναμένεται να αυξηθούν λόγω των υψηλών τιμών αυτών των προϊόντων, και της φορολόγησης των κερδών των παραγωγών ενέργειας, όπως προτείνει και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, μετριάζοντας έτσι την επιβάρυνση του δημοσιονομικού ισοζυγίου. Τα κρατικά έσοδα για το 2023 αναμένεται να ενισχυθούν σημαντικά και λόγω του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων, με την ολοκλήρωση των διαγωνισμών για την Εγνατία Οδό και την ΔΕΠΑ Υποδομών. Με την επιτυχή εκτέλεση του Κρατικού Προϋπολογισμού για το οκτάμηνο Ιανουάριος – Αύγουστος 2022, οι αναθεωρημένοι στόχοι για το πρωτογενές ισοζύγιο διαμορφώνονται σε πρωτογενές έλλειμμα της τάξης 1,7% του ΑΕΠ (αντί για 2,0%) για το 2022, και σε πρωτογενές πλεόνασμα της τάξης του 0,7% (αντί για 1,1%) για το 2023 (περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τα επικείμενα δημοσιονομικά μέτρα και με την εκτέλεση του ΚΠ παρουσιάζονται στην ενότητα 2.2.B).

Αυξημένες οφειλές του ιδιωτικού τομέα, πτωτική τάση δημοσίου χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ

Ωστόσο, η ελληνική οικονομία εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται από μια ακόμα σημαντική ανισορροπία που επηρεάζει τα δημόσια οικονομικά, τις οφειλές του ιδιωτικού τομέα. Σύμφωνα με τη τοποθέτηση της Ειδικής Γραμματέως Ιδιωτικού Χρέους τον Ιούλιο, το ιδιωτικό χρέος στην Ελλάδα ανέρχεται στο 125% του ΑΕΠ, με τα ληξιπρόθεσμα χρέη να φτάνουν τα €251 δισεκ. (με πάνω από €150 δισεκ. σε δημόσιους φορείς) και παραμένουν ένα βασικό βάρος στην ελληνική οικονομία. Ιδιαίτερα σημαντική και αρνητική αναμένεται να είναι και η επίδραση της αύξησης των επιτοκίων στις προαναφερθείσες οφειλές. Άλλοι παράγοντες που δύνανται να επιβαρύνουν μελλοντικά το δημοσιονομικό προϋπολογισμό είναι η ενεργοποίηση των κρατικών εγγυήσεων που εκδόθηκαν στο πλαίσιο των μέτρων στήριξης, καθώς και η εκκρεμής απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας για την αναδρομική αποζημίωση για περικοπές στις επικουρικές συντάξεις και τα εποχικά επιδόματα. Εάν δεν εισέλθει η ελληνική οικονομία σε φάση σταθερής και δυναμικής ανάκαμψης τα επόμενα χρόνια, αυτές οι τάσεις θα ασκήσουν σημαντική επίδραση στα δημόσια οικονομικά και τις μακροπρόθεσμες προοπτικές της.

Όσον αφορά το δημόσιο χρέος της ελληνικής οικονομίας, το απόλυτο επίπεδό του αυξήθηκε το 2022 λόγω του δανεισμού της κυβέρνησης μέσω μακροπρόθεσμων ομολόγων καθώς και της εκταμίευσης των δόσεων του δανειακού σκέλους του Ταμείου Ανάκαμψης. Παρά τη διεύρυνση του αριθμητή στο λόγο του χρέους ως προς το ΑΕΠ, η ιδιαίτερα ισχυρή ανάκαμψη κατά το περασμένο έτος, η οποία σε ονομαστικούς όρους έφτασε το 10,6% του ΑΕΠ του 2020, καθώς και ο υψηλός πληθωρισμός, που συμβάλλει στη μείωση τόσο του ιδιωτικού όσο και του δημόσιου χρέους σε πραγματικούς όρους (ειδικά στο βαθμό που το μεγαλύτερο μερίδιο του δημόσιου χρέους είναι σε σταθερά, χαμηλά επιτόκια), είχαν ως αποτέλεσμα ο λόγος χρέους προς ΑΕΠ να υποχωρήσει από το 206,3% το 2020 στο 193,3% το 2021. Σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία της Eurostat το ελληνικό χρέος μειώθηκε περαιτέρω στο 189,3% το πρώτο τρίμηνο του 2022, με πτωτική τάση για το σύνολο του 2022 και για το 2023. Ο Οργανισμός Διαχείρισης του Δημοσίου

Χρέους προβλέπει μείωση του χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ στο 169,1% το 2022 και στο 161,6% το 2023.

Από την άλλη πλευρά το κόστος νέου δανεισμού της ελληνικής κυβέρνησης, όπως και όλων των κυβερνήσεων της Ευρωζώνης, αυξήθηκε, με τη μέση απόδοση του 10-ετούς ομολόγου να διαμορφώνεται σε 3,6% τον Αύγουστο, ενώ στα τέλη Σεπτεμβρίου άγγιξε το 5%, που αποτελεί υψηλό επίπεδο πενταετίας. Αυτή η άνοδος του επιτοκίου νέου δανεισμού, σε συνδυασμό με τις προβλέψεις για μια περαιτέρω μείωση του ρυθμού ανάπτυξης της εγχώριας οικονομίας, δύναται να διακινδυνεύσει τη σταθερότητα του ελληνικού δημόσιου χρέους μεσοπρόθεσμα. Επίσης, αρνητικό παράγοντα για τη βιωσιμότητα του δημοσίου χρέους μακροπρόθεσμα αποτελεί το γεγονός ότι μεγαλύτερο μέρος του, λόγω των δανειακών προγραμμάτων διάσωσης, βρίσκεται στα χέρια των ξένων επενδυτών και διεθνών οργανισμών. Αξίζει, ωστόσο, να σημειωθεί πως σε συνέχεια των προγραμμάτων προσαρμογής, μεγάλο μέρος του υπάρχοντος χρέους έχει υψηλή διάρκεια αποπληρωμής και χαμηλά, σταθερά επιτόκια, σε αντίθεση με τα υψηλά επιτόκια νέου δανεισμού της ελληνικής κυβέρνησης. Επίσης, αν οι ήδη μη ευνοϊκές συνθήκες στις αγορές κεφαλαίου επιδεινωθούν, κρίνεται πιθανή η χρησιμοποίηση μέρους του ταμειακού αποθέματος που έχει διαμορφώσει σταδιακά από το 2018 το ελληνικό δημόσιο, για το ενδεχόμενο δυσκολιών πρόσβασης στις αγορές κεφαλαίων στην περίοδο μετά τα προγράμματα προσαρμογής⁹. Συνεπώς, το ταμειακό απόθεμα ενδέχεται να αξιοποιηθεί σταδιακά για την αναχρηματοδότηση του δημόσιου χρέους, ιδιαίτερα στο σενάριο της μη αναβάθμισης της πιστοληπτικής ικανότητας της Ελλάδας από τους οίκους αξιολόγησης εντός του 2023, η οποία είναι απαραίτητη για την αγορά κρατικών ομολόγων από την ΕΚΤ μέσω του προγράμματος PSPP (Public Sector Purchase Programme).

Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάκαμψης και υλοποίηση «Ελλάδα 2.0»

Στην προσπάθεια εξόδου της από την πανδημική κρίση και τις επιπτώσεις του πολέμου στην Ουκρανία, η ελληνική κυβέρνηση, όπως και οι υπόλοιπες ευρωπαϊκές κυβερνήσεις, απέκτησαν το 2021 ένα ισχυρό χρηματοδοτικό εργαλείο εξαετούς διάρκειας, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ). Συγκεκριμένα, η Ελλάδα θα λάβει €31,16 δισεκ. (€18,43 δισεκ. με τη μορφή επιχορηγήσεων και €12,73 δισεκ με τη μορφή δανείων) έως το 2026, τα οποία θα χρηματοδοτήσουν 107 επενδυτικές προτάσεις με την προϋπόθεση υλοποίησης 68 μεταρρυθμίσεων, και με στόχο τα κεφάλαια αυτά να κινητοποιήσουν €60 δισεκ. συνολικές επενδύσεις στη χώρα στα επόμενα πέντε χρόνια. Μέχρι σήμερα, η αξία των έργων που έχουν υποβληθεί στο σκέλος των επιδοτήσεων του Ταμείου υπερβαίνουν τα €11,0 δισεκ. ενώ στο σκέλος των δανείων διαμορφώνεται στα €3,9 δισεκ. Η πρώτη δόση ύψους €3,56 δισεκ. εκταμιεύτηκε τον περασμένο Απρίλιο, ενώ το Υπουργείο Οικονομικών υπέβαλλε στα τέλη Σεπτεμβρίου την αίτηση για την δεύτερη δόση από το Ταμείο Ανάκαμψης, που αντιστοιχεί σε πόρους ύψους €3,56 δισεκ. Οι προκλήσεις και τα ζητήματα που προαναφέρθηκαν, καθιστούν περισσότερο επιτακτική την έγκαιρη και αποδοτική αξιοποίηση των πόρων του Ταμείου. Η Τράπεζα της Ελλάδας έχει εκτιμήσει πως αν επιταχυνθούν οι μεταρρυθμίσεις σε βασικούς τομείς, π.χ. μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας, στην πρωτοβάθμια υγεία και στην εκπαίδευση, το ΑΕΠ αναμένεται να ενισχυθεί πάνω από 6% μακροπρόθεσμα. Ωστόσο αξίζει να σημειωθεί πως οι μεταρρυθμίσεις το τελευταίο

⁹ Stability Programme 2022, Υπουργείο Οικονομικών, Απρίλιος 2022.

διάστημα παρουσιάζουν κάποια επιβράδυνση και ίσως καθυστερήσουν περαιτέρω σε ένα σενάριο παρατεταμένης προεκλογικής περιόδου το 2023.

Προκλήσεις στον τραπεζικό τομέα

Όσον αφορά τον τραπεζικό τομέα, ενώ η άφθονη ρευστότητα από την ΕΚΤ, η ισχυρή ανοδική τάση στις ιδιωτικές καταθέσεις κατά την πρόσφατη διετία, καθώς και η ενεργοποίηση του δανειακού σκέλους του Ταμείου Ανάκαμψης είχαν ευνοήσει την πιστωτική επέκταση, υπάρχουν σήμερα ορισμένοι παράγοντες που μετριάζουν αυτή τη δυναμική. Συγκεκριμένα, η άνοδος του επιτοκίου δανεισμού από την ΕΚΤ, σε συνδυασμό με την ηπιότερη ενίσχυση των ιδιωτικών καταθέσεων και την αδύναμη κερδοφορία, ενδέχεται να περιορίσουν το παθητικό των τραπεζών. Για το επόμενο έτος είναι πιθανή ακόμα και η αντιστροφή τάσης στις ιδιωτικές καταθέσεις, καθώς ο επίμονος πληθωρισμός και η σταδιακή εξασθένιση των δημοσιονομικών μέτρων στήριξης θα συρρικνώσουν τα διαθέσιμα εισοδήματα και τις αποταμιεύσεις των νοικοκυριών. Μια τέτοια εξέλιξη θα ενισχύσει περαιτέρω την ήδη σημαντική πιστωτική εξάρτηση των ελληνικών τραπεζών από την ΕΚΤ σε ένα περιβάλλον υψηλών επιτοκίων.

Στο ενεργητικό των τραπεζών, η μείωση των ΜΕΔ αναμένεται να συνεχιστεί με μειούμενο ρυθμό εξαιτίας της ανόδου των επιτοκίων και την άρση των μέτρων στήριξης των δανειοληπτών, όπως της σταδιακής παύσης της επιδότησης των επιχειρηματικών δανείων μέσω του προγράμματος Γέφυρα II και της ολοκλήρωσης του προγράμματος τιτλοποιήσεων «Ηρακλής» τον Οκτώβριο του τρέχοντος έτους. Κομβική για τη διαχείριση των ΜΕΔ κρίνεται η επιτυχημένη εφαρμογή μεταρρυθμίσεων σε σχέση με τον πτωχευτικό κώδικα και τον εξωδικαστικό μηχανισμό ρύθμισης οφειλών. Την προσφορά των τραπεζικών πιστώσεων επηρεάζει επίσης αρνητικά ο συνεχιζόμενος εκτεταμένος δανεισμός προς τη Γενική Κυβέρνηση. Σχετικά με τη ζήτηση δανείων, οι προσδοκίες για ενίσχυση του πληθωρισμού και της αβεβαιότητας δρουν ανασταλτικά προς νέες επενδύσεις, ωστόσο αντισταθμίζεται από έργα τα οποία έχουν ήδη προβλεφθεί να ενταχθούν στο Σχέδιο Ανάκαμψης. Συνολικά, ως προς τις νέες πιστώσεις, αναμένεται να συνεχιστεί η πιστωτική συρρίκνωση στα νοικοκυριά, ενώ οι εισροές από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάκαμψης και η σχετική μόχλευση ιδιωτικών επενδύσεων εκτιμάται πως θα ενισχύσουν σημαντικά την πιστωτική επέκταση προς τις επιχειρήσεις (ανάλυση σχετικά με τις εξελίξεις στο χρηματοπιστωτικό σύστημα παρουσιάζεται στην ενότητα 2.2.Γ).

Βραχυρόνιοι δείκτες δραστηριότητας

Ως προς τις πλέον πρόσφατες τάσεις στον τομέα της προσφοράς, το ενεργειακό κόστος και οι διαταραχές στις εφοδιαστικές αλυσίδες επιβράδυναν τις ανοδικές τάσεις στην πλευρά της παραγωγής εγχωρίως. Συγκεκριμένα, στο επτάμηνο του 2022 η βιομηχανική παραγωγή ενισχύθηκε κατά 4,1% (έναντι του 9,5% το 2021), ενώ στην Ευρωζώνη η βιομηχανική παραγωγή μειώθηκε οριακά κατά 0,1% στο επτάμηνο κατά την ίδια περίοδο (αντί αύξησης κατά 13,0% το 2021). Την ίδια περίοδο του 2022, ο δείκτης τιμών παραγωγού στη βιομηχανία αυξήθηκε κατά 39,9% αντί σημαντικά ηπιότερης αύξησης 7,9% την αντίστοιχη περίοδο του 2021 (επισκόπηση των τάσεων σε βασικούς τομείς της παραγωγής περιλαμβάνεται στην ενότητα 3.2).

Επιφυλακτικές προσδοκίες λόγω αβεβαιότητας

Η παρατεταμένη γεωπολιτική αβεβαιότητα εξαιτίας του ρωσο-ουκρανικού πολέμου και των τεταμένων σχέσεων ΗΠΑ-Κίνας, σε συνδυασμό με τις συνεχιζόμενες πληθωριστικές πιέσεις και την επιβράδυνση της ανάκαμψης παγκοσμίως, επιδεινώνουν το διεθνές οικονομικό κλίμα και τις προσδοκίες.

Σύμφωνα με το Δείκτη Οικονομικού Κλίματος του ΟΟΣΑ, η επιχειρηματική εμπιστοσύνη εξασθένησε παγκοσμίως τον Αύγουστο για δέκατο μήνα, ενώ η καταναλωτική εμπιστοσύνη βελτιώθηκε μόνο οριακά. Στην Ευρωζώνη, ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος υποχώρησε κατά 3,7%, στις 93,7 μονάδες. Σύμφωνα με την έρευνα της ΕΚΤ¹⁰ για τις προσδοκίες των καταναλωτών, οι τελευταίοι αναμένουν αύξηση των ονομαστικών δαπανών τους για τους επόμενους 12 μήνες, μεγαλύτερη από την αναμενόμενη αύξηση του εισοδήματός, καθώς και άνοδο του πληθωρισμού, ενώ αναθεώρησαν προς τα κάτω τις προσδοκίες τους σχετικά με την οικονομική ανάπτυξη. Καθώς αυτές οι τάσεις είναι πιθανό να συνεχιστούν τουλάχιστον στο επόμενο τρίμηνο και τις αρχές του επόμενου έτους, όσο ο πόλεμος θα συνεχίζεται και οι κυρώσεις προς τη Ρωσία και από αυτή θα κλιμακώνονται, όλοι οι οικονομικοί αναλυτές παγκοσμίως φαίνεται να συμφωνούν σε μια περαιτέρω καθοδική πορεία των δεικτών οικονομικού κλίματος, με το ΔΝΤ να προβλέπει το Σεπτέμβριο ένα «βαρύ» χειμώνα για τη Ευρώπη που μπορεί να οδηγήσει σε κοινωνικές αναταραχές, οι οποίες είναι δυνατόν να ενισχυθούν περαιτέρω από τις πολιτικές εξελίξεις. Ήδη στην Ιταλία, τα πρόσφατα υψηλά εκλογικά ποσοστά ακραίων πολιτικών δυνάμεων εντείνουν την αβεβαιότητα, με τα spread των Ιταλικών ομολόγων να παρουσιάζουν ανοδική πορεία.

Στην Ελλάδα, παρά την περεταίρω ενίσχυση της αβεβαιότητας λόγω της γεωπολιτικής έντασης σε διμερές επίπεδο με την Τουρκία, ο δείκτης Οικονομικού Κλίματος ενισχύθηκε ελαφρά τον Σεπτέμβριο, ωστόσο διαμορφώθηκε ήπια χαμηλότερα από το αντίστοιχο επίπεδο του προηγούμενου έτους (-4,1 μονάδες του δείκτη σε σχέση με τον Σεπτέμβριο 2021). Βελτίωση σημειώθηκε τις επιχειρηματικές προσδοκίες, σε όλους τους τομείς πλην της Βιομηχανίας, όπως και στη καταναλωτική εμπιστοσύνη, η οποία όμως διαμορφώθηκε αισθητά χαμηλότερα σε σχέση με ένα έτος νωρίτερα (-13,7 μονάδες του δείκτη έναντι του Σεπτεμβρίου 2021). Αξίζει ωστόσο να σημειώσουμε την αισθητή υποχώρηση της αξιοποίησης του εργοστασιακού δυναμικού της βιομηχανίας, χαμηλότερα από το μακροχρόνιο μέσο όρο, για πρώτη φορά μετά από 2 χρόνια (Ιούλιος 2020).

Οι επενδύσεις ως βασική συνιστώσα ανάκαμψης

Το γενικότερα επιβαρυνόμενο οικονομικό κλίμα λειτουργεί ανασταλτικά στην πορεία των επενδύσεων, με τις ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου να παρουσιάζουν ηπιότερη αύξηση, της τάξης του 8,7% ετησίως, κατά το 2^ο τρίμηνο του 2022 (έναντι 13% στο προηγούμενο τρίμηνο) και αρκετά ετερόκλητες τάσεις στις συνιστώσες τους. Επίσης, το μεγαλύτερο ποσοστό των επενδύσεων από τα έκτακτα προγράμματα τόνωσης ρευστότητας για την αντιμετώπιση της πανδημίας (π.χ. συγχρηματοδοτούμενα εγγυοδοτικά προγράμματα) φαίνεται να χρησιμοποιήθηκαν για κεφάλαια κίνησης, ενώ το επενδυτικό κενό σε πάγιο εξοπλισμό των επιχειρήσεων παραμένει σημαντικό.

¹⁰ Έρευνα της ΕΚΤ https://www.ecb.europa.eu/stats/ecb_surveys/consumer_exp_survey/html/index.en.html

Η ισχυρή άνοδος του πληθωρισμού και ο κίνδυνος δημιουργίας μιας «σπείρας» αυξήσεων μεταξύ μισθών και τιμών, σε συνδυασμό με την αύξηση του κόστους νέου δανεισμού, συρρικνώνουν τα κέρδη των επιχειρήσεων και επιβραδύνουν περαιτέρω τις επενδύσεις. Κρίνεται, επομένως, ιδιαίτερα αναγκαία η αποτελεσματική αξιοποίηση των πόρων του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάκαμψης, καθώς οι επενδύσεις αναμένεται να αποτελέσουν βασικό παράγοντα για τη διατήρηση της ανοδικής πορείας του ΑΕΠ, ιδιαίτερα όταν ο τουρισμός που αποτέλεσε το βασικό μοχλό ανάπτυξης κατά το τρέχον έτος, έχει ήδη προσεγγίσει τα επίπεδα-ρεκόρ του 2019. Μέχρι σήμερα, έχουν προεγκριθεί 57 επενδυτικά σχέδια, συνολικού προϋπολογισμού €2,64 δισεκ., εκ των οποίων €1,23 δισεκ. είναι δάνεια του Ταμείου, €797 εκατ. κεφάλαια τραπεζών και €615 εκατ. ίδια κεφάλαια των επενδυτών. Οι πόροι του Ταμείου Ανάκαμψης θα διοχετευθούν σε διαφορετικούς κλάδους της οικονομίας, όπως είναι οι υπηρεσίες, το εμπόριο, η ενέργεια, οι κατασκευές, ο τουρισμός, η μεταποίηση και οι μεταφορές, και αφορούν την ενδυνάμωση της εξωστρέφειας και της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων (€4,8 δισεκ. μέσω επιδοτήσεων και €3,2 δισεκ. (μέσω δανείων), καθώς και την προώθηση των συγχωνεύσεων και των εξαγορών (€0,7 δισεκ. μέσω δανείων).

Σημάδια κόπωσης στη αγορά εργασίας

Στην αγορά εργασίας, σύμφωνα με την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ, το ποσοστό ανεργίας στο 2^ο τρίμηνο του 2022 περιορίστηκε στο 12,4% από 15,8% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2021, μια μείωση που αποτελεί την ισχυρότερη στην Ευρωζώνη. Τη ίδια περίοδο, ο δείκτης μισθολογικού κόστους μειώθηκε οριακά κατά 0,9% συγκριτικά με το ίδιο τρίμηνο του 2021. Η μείωση της ανεργίας προήλθε κυρίως από την αύξηση της απασχόλησης στους κλάδους του Τουρισμού, της Εκπαίδευσης και της Μεταποίησης, ενώ περιορίστηκε και ο οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός (-2,9%).

Κατά τα επόμενα τρίμηνα του έτους, αναμένεται ωστόσο μια εξασθένηση στη δημιουργία θέσεων εργασίας, ιδίως λόγω της ασθενέστερης παραγωγής σε τομείς που επηρεάζονται από το υψηλό κόστος των παραγωγικών συντελεστών καθώς και μιας πιθανής εξασθένηση της ζήτησης μετά το τέλος της τουριστικής περιόδου, κυρίως λόγω πληθωρισμού και υψηλότερου κόστους δανεισμού των νοικοκυριών. Ήδη, σύμφωνα με τα στοιχεία του συστήματος Εργάνη, τον Αύγουστο καταγράφηκε αρνητικό ισοζύγιο 20ετίας στην απασχόληση, με απώλεια 32.966 θέσεων εργασίας σε σχέση με τις 9.875 θέσεις που είχαν χαθεί πέρυσι κατά τον ίδιο μήνα. Επίσης, σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία Ερευνών Συγκυρίας του IOBE, κατά το τρίμηνο Απριλίου -Ιουνίου του 2022 σε σχέση με το 1^ο τρίμηνο του τρέχοντος έτους, καταγράφεται ήπια επιδείνωση ως προς τις προβλέψεις για τις βραχυπρόθεσμες προοπτικές της απασχόλησης σε όλους τους τομείς πλην των Υπηρεσιών που οι προβλέψεις ενισχύθηκαν οριακά. Ωστόσο, οι προγραμματισμένοι διορισμοί στο δημόσιο τομέα, καθώς και η μεγαλύτερη συμβολή του τελευταίου στην επενδυτική δραστηριότητα (διεύρυνση ΠΔΕ, Ταμείο Ανάκαμψης), ίσως αντισταθμίσει όσες θέσεις εργασίας χαθούν στους άλλους κλάδους της παραγωγής. Συνεκτιμώντας τις παραπάνω επιδράσεις στην αγορά εργασίας, το ποσοστό ανεργίας το 2022 αναμένεται να κυμανθεί στην περιοχή του 12,3%. Σε ό,τι αφορά στο 2023, το ποσοστό ανεργίας αναμένεται να διαμορφωθεί στην περιοχή του 11,5% (ανάλυση των τάσεων στην εγχώρια αγορά εργασίας παρουσιάζεται στην ενότητα 3.4).

Επιδείνωση Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών

Παρά τις δυσοίωνες προβλέψεις σχετικά με τη συνέχιση του πολέμου και τις ανοδικές πληθωριστικές πιέσεις, οι εξελίξεις στον εξαγωγικό τομέα της ελληνικής οικονομίας ήταν ιδιαίτερα θετικές κατά το 2^ο τρίμηνο του 2022. Με τη ισχυρή άνοδο της τουριστικής κίνησης οι εξαγωγές υπηρεσιών παρουσίασαν ετήσια αύξηση κατά 42%, με μεγαλύτερο μέρος του τομέα τουρισμού να στρέφεται στην προσφορά υπηρεσιών υψηλής αξίας. Αξίζει επίσης να σημειώσουμε τη συστηματική ενίσχυση της εξωστρέφειας της εγχώριας οικονομίας, με τον λόγο του αθροίσματος των εισαγωγών-εξαγωγών προς το ΑΕΠ να διαμορφώνεται στο ιστορικό υψηλό του 82% το 2ο τρίμηνο του 2022. Ωστόσο, η βελτίωση στα ισοζύγια Υπηρεσιών δεν ήταν αρκετή ώστε να αντισταθμίσει την επιδείνωση του ελλείμματος στο ισοζύγιο Αγαθών, με αποτέλεσμα στο πρώτο επτάμηνο του 2022, το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (ΙΤΣ) να εμφανίσει έλλειμμα €9,7 δισεκ., αυξημένο σε σύγκριση με το 2021 (€6,8 δισεκ.), με τάση να προσεγγίζει το 7% του ΑΕΠ. Η δυναμική των εξαγωγών αναμένεται να μειωθεί τους επόμενους μήνες με το τέλος της τουριστικής περιόδου, ενώ μείωση της δυναμικής αναμένεται και στον τομέα των εισαγωγών, τουλάχιστον κατά το μέρος εκείνο που οφείλεται στην κατανάλωση. Από τη άλλη πλευρά, το μέρος των εισαγωγών που αφορά τα ενδιάμεσα αγαθά της εγχώριας παραγωγής πιθανά να επιβραδυνθεί λιγότερο, με αποτέλεσμα την επιδείνωση του εμπορικού ισοζυγίου και την επανεμφάνιση των υψηλών «διπλών ελλειμμάτων», τα οποία όπως έχει αποδειχθεί και στο παρελθόν είναι ιδιαίτερα επιζήμια για την ελληνική οικονομία (οι τάσεις στο εξωτερικό ισοζύγιο, καθώς και μια ειδική ανάλυση της συνεισφοράς των συνιστωσών στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών περιγράφονται στην ενότητα 3.3).

Πλαίσιο 3.1

Παράγοντες των οποίων οι μεταβολές θα επηρεάσουν τις μακροοικονομικές προβλέψεις

Κίνδυνοι

- Συνέχιση του ρωσο-ουκρανικού πολέμου και κίνδυνος «θερμού» γεωπολιτικού επεισοδίου
- Υψηλός και επίμονος πληθωρισμός
- Σημαντική επιβράδυνση της παγκόσμιας ανάπτυξης και ορατός κίνδυνος ύφεσης στην Ευρωζώνη μεσοπρόθεσμα
- Περιοριστική νομισματική πολιτική και κίνδυνος για νέα έξαρση ληξιπρόθεσμων οφειλών
- Έλλειψη επενδυτικής βαθμίδας για την Ελλάδα
- Προκλήσεις στο τραπεζικό σύστημα
- Σημάδια κόπωσης στην αγορά εργασίας
- Καθυστερήσεις στην εφαρμογή του σχεδίου «Ελλάδα 2.0»
- Αβεβαιότητα: γεωπολιτική ένταση, ενεργειακές τιμές και νέος εκλογικός νόμος

Θετικές προοπτικές

- Συστηματική ενίσχυση της εξωστρέφειας
- Αύξηση των δημοσιονομικών εσόδων και μείωση δημοσίου χρέους
- Η υγειονομική κρίση δεν προκαλεί σημαντική διαταραχή στην οικονομική δραστηριότητα
- Επεκτατική δημοσιονομική πολιτική και μέτρα στήριξης

Αποφυγή περιοριστικών μέτρων κατά Covid-19

Τέλος, στις θετικές οικονομικές εξελίξεις εγχωρίως περιλαμβάνεται η απρόσκοπτη οικονομική δραστηριότητα μετά την άρση των περιοριστικών μέτρων της πανδημίας. Γενικευμένα περιοριστικά μέτρα δεν αναμένεται να ληφθούν ούτε κατά τη διάρκεια του φθινοπώρου-χειμώνα, όπου θα συνεχιστεί και ο εμβολιασμός των πολιτών με τα νέα επικαιροποιημένα εμβόλια για τον Covid-19 που καλύπτουν όλο το φάσμα των μέχρι τώρα γνωστών μεταλλάξεων του υιού.

Μεσοπρόθεσμες προβλέψεις

Στηριζόμενοι στην ανωτέρω ανάλυση του διεθνούς και εγχωρίου οικονομικού κλίματος και των βασικών μακροοικονομικών μεγεθών, καθώς σε κάποιες βασικές υποθέσεις, διαμορφώνουμε τις βραχυχρόνιες προβλέψεις σχετικά με τις συνιστώσες του εγχωρίου ΑΕΠ.

Πλαίσιο 3.2

Υποθέσεις βασικού σεναρίου

- Η πανδημία δεν προκαλεί σημαντική διαταραχή στην οικονομική δραστηριότητα.
- Η γεωπολιτική αστάθεια σε ανατολική Ευρώπη και Μεσόγειο συνεχίζεται σε παρεμφερή ένταση με το τρίτο τρίμηνο του 2022.
- Η οικονομία της Ευρωζώνης ακολουθεί το βασικό σενάριο της ΕΚΤ για ανάπτυξη και πληθωρισμό (3,1% και 8,1% το 2022, 0,9% και 5,5% το 2023), ενεργειακές τιμές και επιτόκια.
- Μικρή καθυστέρηση (1-2 τρίμηνα) στην εφαρμογή του Σχεδίου "Ελλάδα 2.0".
- Ελαφρά υψηλότερες δημόσιες δαπάνες σε σχέση με το Προσχέδιο του ΚΠ.
- Το 2023, τα έσοδα από τουρισμό δεν θα ξεπεράσουν σε πραγματικές τιμές τα αντίστοιχα του 2022.

Σχετικά με την κατανάλωση, ο πιο σημαντικός παράγοντας που αναμένεται να περιορίσει τις καταναλωτικές δαπάνες είναι η άνοδος του πληθωρισμού που συρρικνώνει το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών. Παρά τη σημαντική ανάκαμψη του πραγματικού ΑΕΠ το δεύτερο τρίμηνο του 2022, κατά 7,7% σε ετήσια βάση, ο πλήρης αντίκτυπος του υψηλού πληθωρισμού, και η συνακόλουθη συμπίεση των πραγματικών εισοδημάτων, αναμένεται να ενταθεί στα επόμενα τρίμηνα του έτους. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί πως ο υψηλός πληθωρισμός δύναται να ευνοήσει τους δανειολήπτες, μειώνοντας την πραγματική αξία του χρέους τους, όπως και τα πραγματικά επιτόκια εξυπηρέτησής του αν η επίδραση του πληθωρισμού υπερβεί την άνοδο των ονομαστικών επιτοκίων.

Πλέον του υψηλού πληθωρισμού, μια πιθανή εξασθένηση στη δημιουργία θέσεων εργασίας, ιδίως λόγω της ασθενέστερης παραγωγής σε τομείς που επηρεάζονται από το υψηλό κόστος των παραγωγικών συντελεστών αλλά και το τέλος της τουριστικής περιόδου, θα μειώσουν περαιτέρω τα εισοδήματα των νοικοκυριών. Ωστόσο, οι προγραμματισμένοι διορισμοί στο δημόσιο τομέα, καθώς και η μεγαλύτερη συμβολή του τελευταίου στην επενδυτική δραστηριότητα (διεύρυνση ΠΔΕ, Ταμείο Ανάκαμψης) θα αντισταθμίσει μερικώς απώλειες σε θέσεις εργασίας στους άλλους κλάδους της παραγωγής.

Αρνητικά τόσο στις τρέχουσες όσο και στις μελλοντικές καταναλωτικές δαπάνες αναμένεται να επιδράσει η, μερική έστω, εξάντληση των αποταμιεύσεων που συσσωρεύτηκαν κατά τη διάρκεια της πανδημίας, καθώς και η μειωμένη παροχή πιστώσεων από το τραπεζικό σύστημα, ως αποτέλεσμα της περιοριστικής νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ. Επίσης, πολλά νοικοκυριά περιστέλλουν τις δαπάνες λόγω της ενίσχυσης της αβεβαιότητας και την επιδείνωση του οικονομικού κλίματος.

Ανασταλτικά στην επιβράδυνση της κατανάλωσης αναμένεται να λειτουργήσουν οι επεκτατικές πολιτικές της ελληνικής κυβέρνησης, και ιδιαίτερα η μείωση φορολογικών συντελεστών και οι επιδοτήσεις. Επισημαίνεται πάντως πως, καθώς αυτά τα μέτρα στηρίζουν την εγχώρια ζήτηση, συντηρούν και ένα μέρος του ισχυρού πληθωρισμού. Επίσης, τα χαμηλά πραγματικά επιτόκια αποθαρρύνουν τις αποταμιεύσεις, το ποσοστό των οποίων παραμένει ιδιαίτερα χαμηλό στην Ελλάδα σε σχέση με την Ευρωζώνη, προς όφελος της κατανάλωσης.

Στην πλευρά της δημόσιας κατανάλωσης, η ενίσχυση της απασχόλησης στο δημόσιο τομέα και οι εκτεταμένες παρεμβάσεις στήριξης λόγω του πληθωρισμού, θα συγκρατήσουν την περιστολή των καταναλωτικών δαπανών του δημοσίου κατά το τρέχον έτος. Τις καταναλωτικές δαπάνες του 2023 ενδέχεται να επηρεάσει αυξητικά ο εκλογικός κύκλος.

Για το 2022, η ετήσια μεταβολή της ιδιωτικής και της δημόσιας κατανάλωσης εκτιμάται στο 8,1% και 2,2% αντιστοίχως, με τη συνολική κατανάλωση να διαμορφώνεται στο 6,9%. Ισχυρή επιβράδυνση της κατανάλωσης στο 0,6% το 2023, με την ιδιωτική κατανάλωση να διευρύνεται μόλις κατά 0,8%, ενώ η δημόσια κατανάλωση κατά 0,6%.

Όπως για την κατανάλωση, έτσι και για τις επενδύσεις, η άνοδος του πληθωρισμού και η αβεβαιότητα είναι οι κύριοι παράγοντες που αναμένεται να τη δυναμική τους. Το υψηλό κόστος παραγωγής, λόγω αύξησης της τιμής των ενεργειακών και άλλων ενδιάμεσων αγαθών, συμπιέζει σημαντικά τα κέρδη των επιχειρήσεων μειώνοντας τους διαθέσιμους επενδυτικούς πόρους. Το κόστος παραγωγής ενδέχεται να διευρυνθεί περαιτέρω από μια πιθανή αύξηση των ονομαστικών μισθών για την προστασία των πραγματικών εισοδημάτων των εργαζομένων, ενισχύοντας τις πιθανότητες εξόδου μικρομεσαίων επιχειρήσεων που δε θα μπορούσαν να ανταποκριθούν στις τρέχουσες συνθήκες της αγοράς.

Η περιοριστική νομισματική πολιτική από την ΕΚΤ αυξάνει το κόστος εξυπηρέτησης των επιχειρηματικών και στεγαστικών δανείων με κυμαινόμενο επιτόκιο, ενώ παράλληλα μετριάζει την παροχή νέων δανείων από το τραπεζικό σύστημα, με συνέπεια να επιβραδύνει τις επενδύσεις. Τη χρηματοδότηση των επενδύσεων θα επηρεάσει ιδιαίτερα αρνητικά και μια πιθανή έλλειψη επενδυτικής βαθμίδας για την Ελλάδα από τους οίκους αξιολόγησης, τουλάχιστον κατά το πρώτο εξάμηνο του 2023, όπως και η επιδείνωση του γενικότερου οικονομικού κλίματος και της αβεβαιότητας.

Από την άλλη πλευρά, όπως αναλύθηκε και ανωτέρω, οι ελληνικές επιχειρήσεις έχουν τώρα ένα ισχυρό χρηματοδοτικό εργαλείο, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάκαμψης, οι πόροι του οποίου θα συμβάλλουν στην ευρύτερη ενδυνάμωση της εξωστρέφειας και της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών επιχειρήσεων. Συμπληρωματικά στην τόνωση των επενδύσεων θα λειτουργήσουν και τα εγχώρια δημοσιονομικά μέτρα στήριξης (επιδοτήσεις ρεύματος, μείωση φορολογικών συντελεστών) των επιχειρήσεων.

Οι επενδύσεις αναμένεται να αποτελέσουν το βασικό μοχλό ανάπτυξης για το 2023, αποτελώντας τη μοναδική συνιστώσα του ΑΕΠ που ενδέχεται να υπερβεί την ετήσια επίδοσή τους σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Συγκεκριμένα, η ετήσια μεταβολή τους εκτιμάται στο 10,5% για το 2023 έναντι 6,6% για το τρέχον έτος.

Όσον αφορά τις εξαγωγές, την ισχυρή ανοδική τους πορεία κατά το 2^ο τρίμηνο του 2022, αναμένεται να ανακόψει το τέλος της τουριστικής περιόδου, όπως και μελλοντικά η επιβράδυνση της ανάκαμψης της Ευρωζώνης και κυρίως των βασικών εμπορικών εταιρών της Ελλάδας, όπως Ιταλία, Γερμανία, Τουρκία, Κύπρος, Βουλγαρία. Επίσης, οι εξαγωγές αγαθών, αν και η συνεισφορά τους είναι μικρή στην συνολική αύξηση των εξαγωγών, ενδέχεται να επηρεαστούν αρνητικά από πιθανή μείωση της παραγωγής των εγχώριων επιχειρήσεων λόγω αύξησης του κόστους παραγωγής. Από την άλλη πλευρά, η υποτίμηση του Ευρώ έναντι του Δολαρίου λειτουργεί ενθαρρυντικά για τις εξαγωγές εκτός ΕΕ.

Ο ρυθμός αύξησης των εισαγωγών, όπως και των εξαγωγών, αναμένεται να επιβραδυνθεί σημαντικά λόγω του δυσμενέστερου μακροοικονομικού κλίματος. Ανασταλτικά στη μείωση των εισαγωγών λειτουργεί η εξάρτηση της εγχώριας παραγωγής από ενεργειακά και ενδιάμεσα εισαγόμενα αγαθά όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω.

Λαμβάνοντας υπόψιν τις παραδοχές για το ρυθμό ανάπτυξης της Ευρωζώνης, των τιμών των ενεργειακών και ενδιάμεσων αγαθών και συνεκτιμώντας το γενικό κλίμα αβεβαιότητας, εκτιμούμε πως ο ετήσιος ρυθμός αύξησης των εξαγωγών θα διαμορφωθεί στο 12,5% το 2022 και στο 3,8% το 2023, ενώ ο αντίστοιχος των εισαγωγών θα διαμορφωθεί στο 13,5% το 2022 και στο 4,8% το 2023, με την επιδείνωση του ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών να αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους κινδύνους για την εγχώρια οικονομία κατά το προσεχές έτος.

Ως συνέπεια όλων των ανωτέρω, αναθεωρούμε προς τα πάνω την ανάκαμψη σε 6% για το 2022, με θετική προοπτική, ενώ εκτιμούμε μια σαφώς βραδύτερη ανάπτυξη κατά 1,6% το 2023, με αρνητική προοπτική, λόγω των προαναφερθέντων κινδύνων, με κυριότερους την επιβράδυνση της παγκόσμιας οικονομίας και τη διατήρηση του πληθωρισμού και της αβεβαιότητας.

Πίνακας 3.2

Σύγκριση προβλέψεων για επιλεγμένους Οικονομικούς Δείκτες για τα έτη 2022 – 2023 (σε σταθερές αγοραίες τιμές, ετήσιες % μεταβολές)

	ΥΠΟΙΚ		ΕΕ		ΙΟΒΕ		ΔΝΤ		ΟΟΣΑ	
	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023
ΑΕΠ	5,3%*	2,1%*	4,0%*	2,4%*	6,0%	1,6%	5,2%	1,8%	2,8%	2,5%
Κατανάλωση	:	:	:	:	6,9%	0,6%	:	:	:	:
Ιδιωτική Κατανάλωση	2,4%	:	1,5%	1,7%	8,1%	0,8%	:	:	3,5%	1,4%
Δημόσια Κατανάλωση	-1,9%	:	-1,7%	-4,1%	2,2%	0,6%	:	:	-1,5%	-0,2%
Ακαθ. Επενδ. Παγίου Κεφαλαίου	9,8%	:	14,7%	8,5%	6,6%	10,5%	:	:	9,0%	12,4%
Εξαγωγές	5,6%	:	11,6%	9,5%	12,5%	3,8%	:	:	16,5%	5,8%
Εισαγωγές	16,1%	:	7,9%	5,3%	13,5%	4,8%	:	:	13,2%	5,1%
ΕνΔΤΚ (%)	8,8%*	3%*	8,9%*	3,5%*	9,7%	4,2%	9,2%	3,2%	8,8%	3,4%
Ανεργία (% εργατικού δυναμικού)	12,9%*	:	13,7%	13,1%	12,3%	11,5%	12,6%	12,2%	12,4%	12,6%
Πρωτογενές Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	-1,7%*	0,7%*	-4,3%	-1,0%	:	:	:	:	-4,1%	-1,1%
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	:	:	-8,4%	-6,4%	:	:	-6,7%	-6,3%	-7,7%	-7,6%

Πηγές: Πρόγραμμα Σταθερότητας 2022, Υπουργείο Οικονομικών, Απρίλιος 2022,*Προσχέδιο Κρατικού Προϋπολογισμού, Υπουργείο Οικονομικών, Σεπτέμβριος 2022 - European Economic Forecast, spring 2022, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Απρίλιος 2022, *summer 2022, Ιούλιος 2022 - Η Ελληνική Οικονομία 03/22. ΙΟΒΕ, Οκτώβριος 2022 - IMF World Economic Outlook, ΔΝΤ, Οκτώβριος 2022 - Economic Outlook 111, ΟΟΣΑ, Ιούνιος 2022

3.2 Τάσεις σε βασικούς τομείς

- Εκ νέου ενίσχυση βιομηχανικής παραγωγής κατά 4,1% στο επτάμηνο του 2022. Επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης σε σχέση με το 2021 (9,5%)
- Άνοδος της παραγωγής στις Κατασκευές κατά 23,9% στο πρώτο εξάμηνο του 2022, αντί 6,1% στην ίδια περίοδο του 2021
- Αύξηση 5,1% στον όγκο του Λιανικού Εμπορίου στο επτάμηνο 2022 αντί αύξησης κατά 9,1% το 2021. Μικρή επιδείνωση προσδοκιών στο εννέαμηνο του 2022.
- Βελτίωση στον κύκλο εργασιών σε έξι από τους δεκατρείς υποκλάδους των Υπηρεσιών το πρώτο εξάμηνο του 2022.

Βιομηχανία

Στο επτάμηνο του 2022, συνεχίστηκε η αυξητική πορεία του δείκτη βιομηχανική παραγωγή, ωστόσο με ρυθμό σχεδόν μισό σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2021 (4,1%, αντί 9,5%). Τον Ιούλιο του 2022, μήνας με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία, η βιομηχανική παραγωγή στην Ελλάδα ενισχύθηκε κατά 7,0% σε ετήσια βάση, επίδοση παραπλήσια με τον Ιούλιο του 2021 (8,1%).

Την ίδια περίοδο του 2022, ο δείκτης τιμών παραγωγού στη βιομηχανία αυξήθηκε κατά 39,9% αντί σημαντικά ηπιότερης αύξησης 7,9% την αντίστοιχη περίοδο του 2021. Η άνοδος των τιμών ήταν εντονότερη στα εξαγόμενα προϊόντα (+46,0%, αντί αύξησης 13,8%). Οι τιμές των βιομηχανικών προϊόντων στα εγχώρια αυξήθηκε κατά 37,9% όταν την ίδια περίοδο του 2021 η αύξηση δεν ξεπερνούσε το 6,1%. Η αύξηση στις τιμές αποτελεί και τον βασικό παράγοντα αύξησης του κύκλου εργασιών της βιομηχανίας κατά 40,1% (αντί 20,1% στο επτάμηνο του 2021).

Στην Ευρωζώνη η βιομηχανική παραγωγή μειώθηκε οριακά κατά 0,1% στο επτάμηνο 2022 (αντί αύξησης κατά 13,0% το 2021) ενώ τον Ιούλιο του 2022, η βιομηχανική παραγωγή υποχώρησε κατά 2,2% (αντί αύξησης κατά 9,2% τον Ιούλιο του 2021).

Στους βασικούς τομείς της ελληνικής βιομηχανίας, κατά το επτάμηνο του 2022, η παραγωγή ενισχύθηκε στη Μεταποίηση (+5,1% αντί 8,5%) και στην Παροχή Ηλεκτρικού Ρεύματος (2,8% αντί 16,5%). Ωστόσο και στους δύο παραπάνω τομείς, ο ρυθμός αύξησης περιορίζεται σημαντικά σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο της προηγούμενης χρονιάς. Αντίθετα, σημαντική υποχώρηση καταγράφηκε στα Ορυχεία – Λατομεία (-9,9% αντί αύξησης 7,3% ένα χρόνο νωρίτερα) και στην Παροχή Νερού (-1,0% αντί +0,6%).

Στους επιμέρους κλάδους των Ορυχείων-Λατομείων, η παραγωγή υποχώρησε στις λοιπές δραστηριότητες (-11,6% αντί +17,3% στο επτάμηνο του 2021) και στην εξόρυξη μεταλλευμάτων (-7,5% αντί για -11,4%). Αύξηση της παραγωγής, αλλά με σημαντικά μικρότερο ρυθμό σε σχέση με πέρυσι, καταγράφηκε στην εξόρυξη άνθρακα και λιγνίτη (+13,4% αντί +93,3%).

Στη Μεταποίηση, αύξηση της παραγωγής σημειώθηκε σε 19 από τους 24 κλάδους. Αναλυτικότερα, μεταξύ αυτών με τη μεγαλύτερη σημασία για την ελληνική οικονομία, η παραγωγή Φαρμάκων ενισχύθηκε κατά 12,0% σε συνέχεια παρόμοιας αύξησης κατά 12,3% το 2021. Ακολούθησε η παραγωγή Βασικών Μετάλλων (+5,8% αντί 5,9%) και η παραγωγή Τροφίμων (+5,0% αντί αύξησης κατά 2,5% την αντίστοιχη περίοδο πέρυσι).

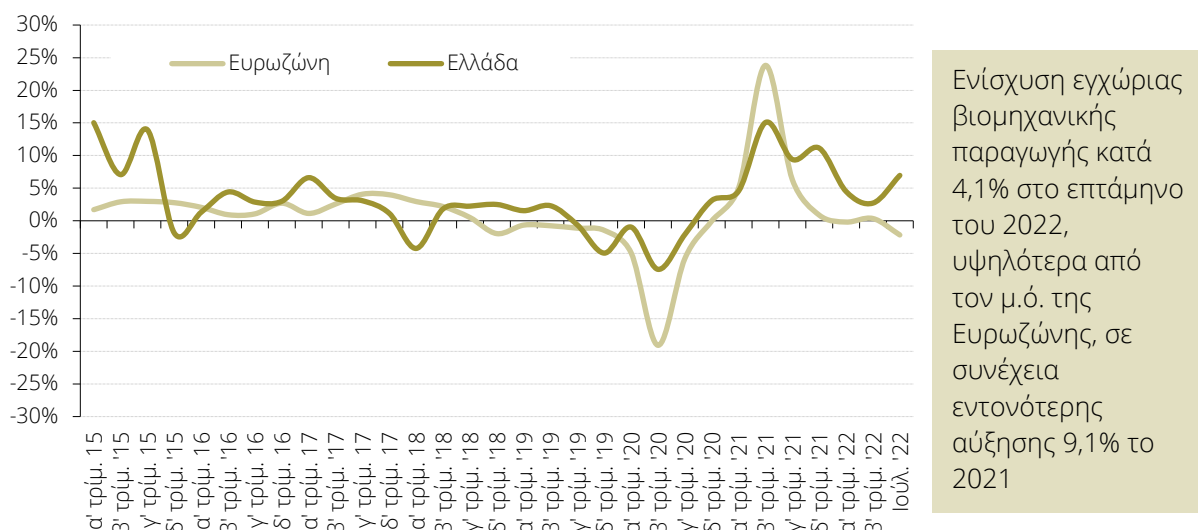

Ανάμεσα στους υπόλοιπους κλάδους της Μεταποίησης, έντονα ανοδικά κινήθηκε η παραγωγή στην κατασκευή Οχημάτων (40,5% αντί 3,8%), στην κατασκευή Επίπλων (21,3% αντί 12,5%) και στην Ένδυση (19,5% αντί 19,2%). Αντίθετα, στους κλάδους που εμφανίζεται μείωση στην παραγωγή συγκαταλέγονται η παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών (-3,2% αντί αύξησης 17,2% το επτάμηνο του 2022), η παραγωγή χημικών προϊόντων (-2,8% αντί +2,2%) και η παραγωγή προϊόντων Καπνού (-1,9% αντί για 12,8%).

Αύξηση καταγράφηκε στο προϊόν όλων των κύριων ομάδων βιομηχανικών προϊόντων. Η μεγαλύτερη ετήσια αύξηση σημειώθηκε στα Διαρκή Καταναλωτικά Αγαθά (20,9% σε συνέχεια αύξησης 15,7% στο επτάμηνο του 2022), ενώ ακολούθησαν τα Μη Διαρκή Καταναλωτικά Αγαθά (6,6% αντί 7,9%), τα Κεφαλαιουχικά (4,5% αντί 15,5%) και τα Ενδιάμεσα Αγαθά (3,7% αντί 9,3%). Τέλος, η παραγωγή Ενέργειας ενισχύθηκε ηπιότερα σε σχέση με το επτάμηνο του 2021 (1,3% αντί 9,4%).

Διάγραμμα 3.4

Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής στην Ελλάδα και στην Ευρωζώνη, Π.Μ. (%) ως προς το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους

Ενίσχυση εγχώριας βιομηχανικής παραγωγής κατά 4,1% στο επτάμηνο του 2022, υψηλότερα από τον μ.ό. της Ευρωζώνης, σε συνέχεια εντονότερης αύξησης 9,1% το 2021

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, Eurostat

Κατασκευές

Στο πρώτο εξάμηνο του 2022, ο δείκτης παραγωγής στον κλάδο Κατασκευών ενισχύθηκε κατά 23,9%, αντί ηπιότερης αύξησης κατά 6,1% στο πρώτο εξάμηνο του 2021. Η αύξηση οφείλεται κυρίως στην αύξηση της δραστηριότητας του δεύτερου τριμήνου, η οποία ξεπέρασε το 30,7%.

Στις επιμέρους κατασκευαστικές δραστηριότητες, κατά το πρώτο εξάμηνο του 2022 η παραγωγή Οικοδομικών έργων ενισχύθηκε κατά 22,2% αντί σαφώς ηπιότερης αύξησης κατά 6,0% την αντίστοιχη περίοδο του 2021, ενώ ο δείκτης έργων Πολιτικού Μηχανικού ενισχύθηκε κατά 25,1% (αντί 6,2% το 2021).

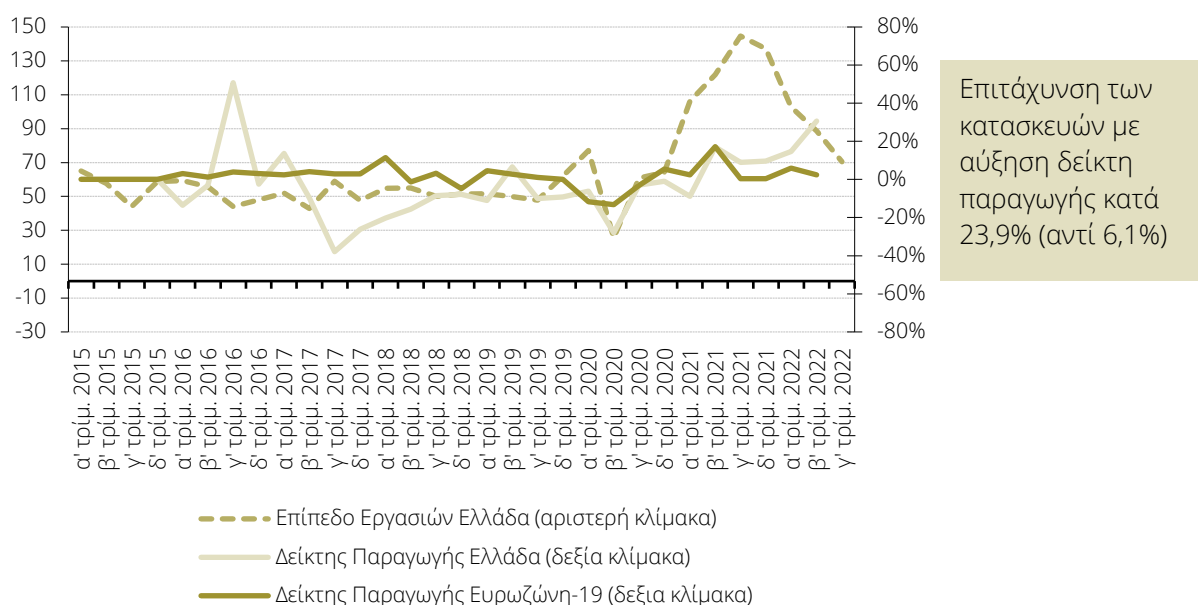

Την ίδια περίοδο στην Ευρωζώνη, ο δείκτης παραγωγής στις Κατασκευές ενισχύθηκε κατά 4,1%, ρυθμός υποδιπλάσιος του πρώτου εξαμήνου του 2021 (9,8%).

Από τα στοιχεία οικοδομικής δραστηριότητας, στο πρώτο εξάμηνο του 2022 προκύπτει αύξηση 1,4% σε όρους αριθμού αδειών, αντί έντονης αύξησης κατά 37,1% στο πρώτο μισό του 2021. Μείωση καταγράφηκε τόσο σε όρους επιφάνειας (-11,4% αντί -60,8%), όπως επίσης και σε όρους όγκου (-1,5% κατόπιν 52,9%).

Διάγραμμα 3.5

Δείκτης Παραγωγής στις Κατασκευές και Δείκτης Επιπέδου Εργασιών

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Λιανικό Εμπόριο

Ο δείκτης όγκου στο Λιανικό εμπόριο στο επτάμηνο του 2022 αυξήθηκε κατά 5,1%, αντί εντονότερης αύξησης κατά 9,1% την ίδια περίοδο του 2021. Ο όγκος εργασιών ενισχύθηκε σε 6 από τους 8 υποκλάδους. Σημειώνεται ωστόσο πως ο ρυθμός αύξησης του όγκου πωλήσεων επιβραδύνεται σε 3 από τους 6 υποκλάδους.

Συγκεκριμένα, η μεγαλύτερη αύξηση σημειώθηκε στα Βιβλία – Χαρτικά (+16,6% αντί +13,4% στο επτάμηνο του 2021), στα Φάρμακα – Καλλυντικά (13,4% αντί 24,7%) και στα Έπιπλα (9,7% αντί 27,9%). Αύξηση κατά 6,0% σημειώθηκε και στον όγκο πωλήσεων των Πολυκαταστημάτων (+6,0% αντί για 5,2%). Ηπιότερη αύξηση σημειώθηκε σε Καύσιμα και Λιπαντικά (3,7% αντί -2,7%) και στην Ένδυση και Υπόδηση (3,4% αντί 20,6%). Αντίθετα, μείωση στον σχετικό δείκτη σημειώνεται στα Μεγάλα Καταστήματα Τροφίμων (-1,9% αντί για +2,8%) και στα Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός (-1,1% αντί για -15,3%).

Οι προσδοκίες στον κλάδο του Λιανικού εμπορίου το πρώτο εννεάμηνο του 2022, έτσι όπως αποτυπώνονται στους πρόδρομους δείκτες των Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας του IOBE,

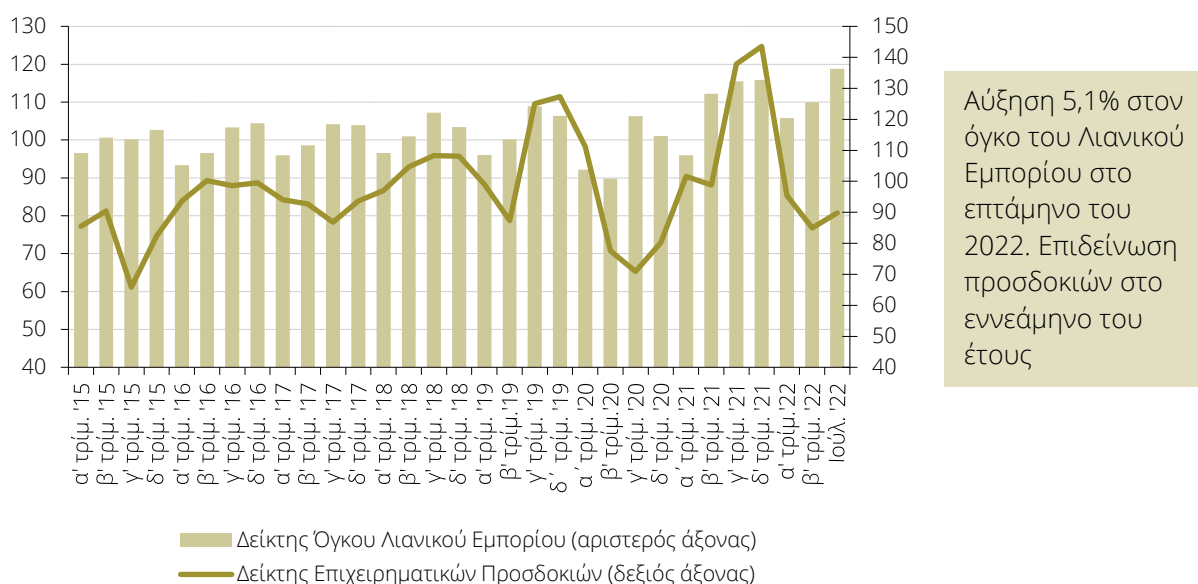
περιορίστηκαν σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο ένα χρόνο νωρίτερα. Ο σχετικός δείκτης μειώθηκε κατά 4,9 μονάδες, όταν στο εννεάμηνο του 2021 ενισχύθηκε κατά 6,8 μονάδες.

Σε επίπεδο δραστηριοτήτων, οι προσδοκίες επιδεινώθηκαν κυρίως στα Τρόφιμα – Ποτά – Καπνός (-8,3 μονάδες σε συνέχεια μείωσης κατά 35,8 μονάδες το 2021) και στα Οχήματα – Ανταλλακτικά (-11,5 αντί αύξησης κατά 30,7 το 2021).

Αντίθετα, ενισχύθηκαν οι προσδοκίες στα Πολυκαταστήματα (+6,6 μονάδες αντί -37,3 πέρσι), στα Υφάσματα – Ένδυση – Υπόδηση (+7,9 αντί 28,9 το 2021) και στα Είδη Οικιακού Εξοπλισμού (+9,2 σε συνέχεια αύξησης κατά 26,7 μονάδες).

Διάγραμμα 3.6

Δείκτης Όγκου Λιανικού Εμπορίου (2010=100) και Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών Λιανικού Εμπορίου (1996-2006=100)

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, IOBE

Ειδικότερα στα Οχήματα – Ανταλλακτικά, το ισοζύγιο των τρεχουσών πωλήσεων επιδεινώθηκε στο τρίτο τρίμηνο του 2020, καθώς διαμορφώθηκε στις -17 μονάδες, έναντι +38 μονάδων το 2021, με τριπλασιασμό του ποσοστού όσων εκτιμούσαν μειωμένες πωλήσεις, ενώ οι επιχειρήσεις που ανέμεναν αύξηση έχει μειωθεί στο 1/3 των περσινών επιπέδων. Στο σκέλος των αποθεμάτων το ισοζύγιο παραμένει αρνητικό με επιπλέον αύξηση όσων εκτιμούν ως μειωμένα τα αποθέματα, καθώς παρά τις μειωμένες εκτιμήσεις πωλήσεων παραμένουν τα προβλήματα στον εφοδιασμό νέων οχημάτων. Το ισοζύγιο των παραγγελιών είναι σε αρνητικό έδαφος και διαμορφώνεται στις -13 μονάδες, έναντι +32 μονάδων το 2021, με σημαντική αύξηση όσων περιμένουν μείωση των παραγγελιών το επόμενο διάστημα. Το ισοζύγιο για τις προσδοκίες πωλήσεων επίσης είναι αρνητικό, στις -15 μονάδες, έναντι +22 μονάδων το 2021, με μεγάλη πτώση του ποσοστού των επιχειρήσεων που θεωρούν ότι οι πωλήσεις θα αυξηθούν το προσεχές χρονικό διάστημα. Στο σκέλος της απασχόλησης το ισοζύγιο πλέον γίνεται σημαντικά αρνητικό, μετά από 3 τρίμηνα, με αύξηση όσων εκτιμούν ότι θα μειωθούν οι θέσεις απασχόλησης. Σε ότι αφορά τις τιμές, το 60% των επιχειρήσεων αναμένει αύξηση το επόμενο διάστημα.

Πίνακας 3.3

Μεταβολές του Δείκτη Όγκου στο Λιανικό Εμπόριο

Κατηγορίες καταστημάτων λιανικού εμπορίου	Δείκτης Όγκου (2010=100)				
	α' εξάμ. 2020	α' εξάμ. 2021	α' εξάμ. 2022	Μεταβολή 2020/2019	Μεταβολή 2021/2020
Γενικός Δείκτης	95,4	104,2	109,5	9,1%	5,1%
Γενικός Δείκτης (εκτός καυσίμων και λιπαντικών αυτοκινήτων)	98,5	108,8	112,5	10,4%	3,4%
Επιμέρους Κατηγορίες Καταστημάτων					
Μεγάλα καταστήματα τροφίμων	109,6	112,7	110,6	2,8%	-1,9%
Πολυκαταστήματα	79,7	83,9	88,9	5,2%	6,0%
Καύσιμα και Λιπαντικά Αυτοκινήτων	82,2	79,9	82,9	-2,7%	3,7%
Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός	73,3	84,5	83,6	15,3%	-1,1%
Φαρμακευτικά-Καλλυντικά	108,6	135,5	153,6	24,7%	13,4%
Ένδυση-Υπόδηση	86,9	104,8	108,4	20,6%	3,4%
Έπιπλα-Ηλεκτρικά Είδη-Οικιακός Εξοπλισμός	107,6	131,2	144,0	21,9%	9,7%
Βιβλία-Χαρτικά-Λοιπά είδη δώρων	112,1	127,1	148,1	13,4%	16,6%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 3.4

Κλαδικοί Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο (1996-2006=100)

	α' ενιάμ. 2020	α' ενιάμ. 2021	α' ενιάμ. 2022	Μεταβ. 2021/2020	Μεταβ. 2022/2021
Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός	106,6	70,8	62,5	-35,8	-8,3
Υφάσματα-Ένδυση-Υπόδηση	61,7	90,6	98,5	28,9	7,9
Είδη Οικιακού Εξοπλισμού	62,0	88,7	97,9	26,7	9,2
Οχήματα-Ανταλλακτικά	80,4	111,1	99,6	30,7	-11,5
Πολυκαταστήματα	103,1	65,8	72,4	-37,3	6,6
Σύνολο Λιανικού Εμπορίου	86,6	93,4	88,5	6,8	-4,9

Πηγή: IOBE

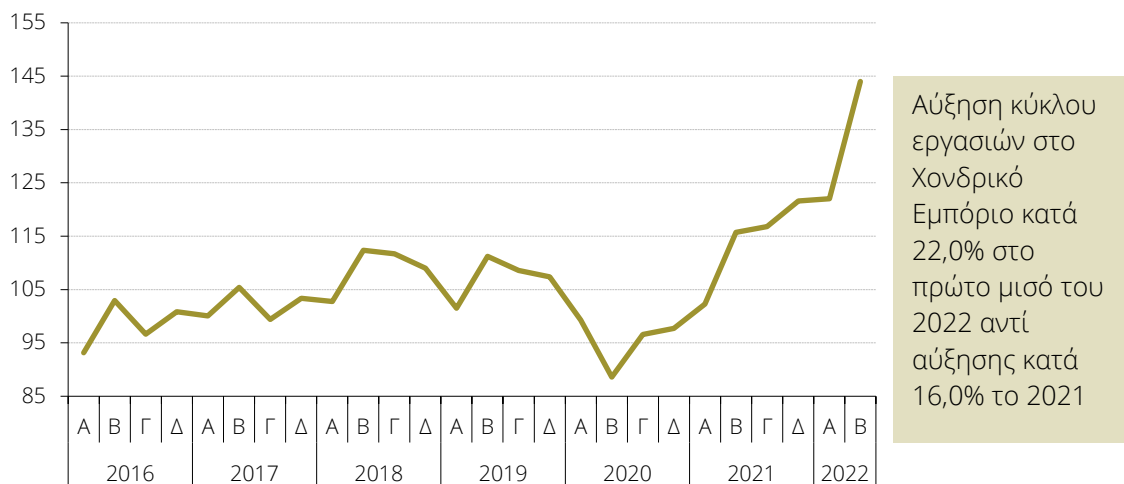

Χονδρικό εμπόριο

Στο πρώτο εξάμηνο του 2022, ο δείκτης κύκλου εργασιών στο Χονδρικό εμπόριο αυξήθηκε κατά 22,0% σε συνέχεια ηπιότερης αύξησης κατά 16,0% στην αντίστοιχη περίοδο του 2021.

Διάγραμμα 3.7

Εξέλιξη του Δείκτη Κύκλου Εργασιών στο Χονδρικό Εμπόριο

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Υπηρεσίες

Στο πρώτο εξάμηνο του 2022, ο κύκλος εργασιών στις υπηρεσίες υποχώρησε σε έξι από τους 13 κλάδους σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2021. Ωστόσο, ανάμεσα στους περισσότερους κλάδους που κινήθηκαν καλύτερα από την προηγούμενη χρονιά, η βελτίωση φαίνεται να επιβραδύνεται.

Η μεγαλύτερη αύξηση σημειώθηκε στον κλάδο Παροχής συμβουλευτικών και λογιστικών υπηρεσιών (+21,3% σε συνέχεια αύξησης 12,8% στο πρώτο εξάμηνο του 2021), στις υπηρεσίες Δραστηριοτήτων Καθαρισμού (+14,5% από +8,4%). Έπονται σε μεγάλη απόσταση οι υπηρεσίες Πληροφορικής (+6,3% από +12,0%), οι υπηρεσίες Επεξεργασίας Δεδομένων και Παροχής Πληροφόρησης (+2,7% αντί +38,4%) καθώς και υπηρεσίες δραστηριοτήτων σχετικών με την Απασχόληση (2,4% αντί +18,9%).

Αντίθετα, μείωση στον κύκλο εργασιών καταγράφεται στις Εκδοτικές δραστηριότητες (-13,4% αντί +24,7%), στις υπηρεσίες Διοικητικών δραστηριοτήτων γραφείου (-12,9% αντί +32,6%) και στις δραστηριότητες Λοιπών Επιστημονικών και Τεχνικών δραστηριοτήτων (-5,9% αντί 13,0%).

Σύμφωνα με τις πρόσφατες τάσεις στους πρόδρομους δείκτες από τις έρευνες οικονομικής συγκυρίας του IOBE, των οποίων οι τιμές αφορούν στο εννέαμηνο του 2022, οι προσδοκίες βελτιώθηκαν στους τρεις από τους τέσσερις εξεταζόμενους κλάδους των Υπηρεσιών. Ακολούθως, ο γενικός δείκτης του τομέα ενισχύθηκε κατά 10,8 μονάδες, αντί μεγαλύτερης αύξησης κατά 19,8 μονάδες στο εννέαμηνο του 2021.

Ο σχετικός κλαδικός δείκτης ενισχύθηκε κυρίως στα Ξενοδοχεία - Εστιατόρια (+27,5 μονάδες αντί +33,5 μονάδες το 2021), στις υπηρεσίες προς τις Επιχειρήσεις (+13,8 μονάδες αντί +27 μονάδες πέρυσι) και στις υπηρεσίες Πληροφορικής (+9,7 μονάδες αντί +5,7 το 2021). Λιγότερο αισιόδοξοι εμφανίζονται οι εκπρόσωποι των Χρηματοπιστωτικών Οργανισμών (-6,9 μονάδες αντί +10,2 μονάδες το 2021).

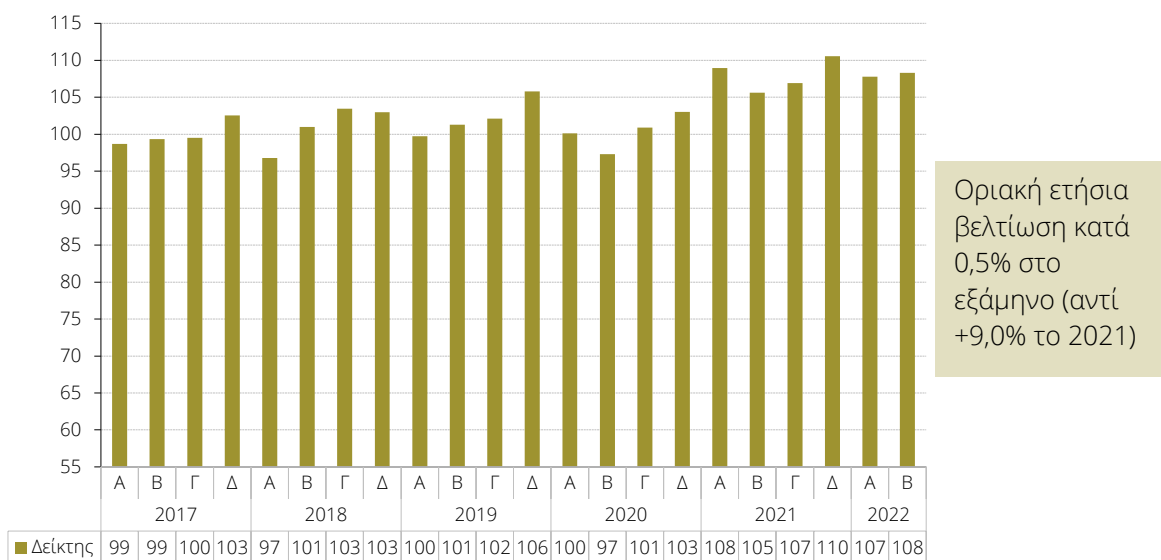
Πίνακας 3.5

Κλαδικοί Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Υπηρεσίες (2000-2010=100)

	α' ενιάμ. 2020	α' ενιάμ. 2021	α' ενιάμ. 2022	Μεταβ. 2021/2020	Μεταβ. 2022/2021
Ξενοδοχεία - Εστιατόρια - Τουριστικά Γραφεία	64,4	97,9	125,4	33,5	27,5
Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί	108,3	118,5	111,6	10,2	-6,9
Διάφορες Υπηρεσίες προς Επιχειρήσεις	73,2	100,2	114	27	13,8
Πληροφορική	83,1	88,8	98,5	5,7	9,7
Σύνολο Υπηρεσιών	78,0	97,8	108,6	19,8	10,8

Διάγραμμα 3.8

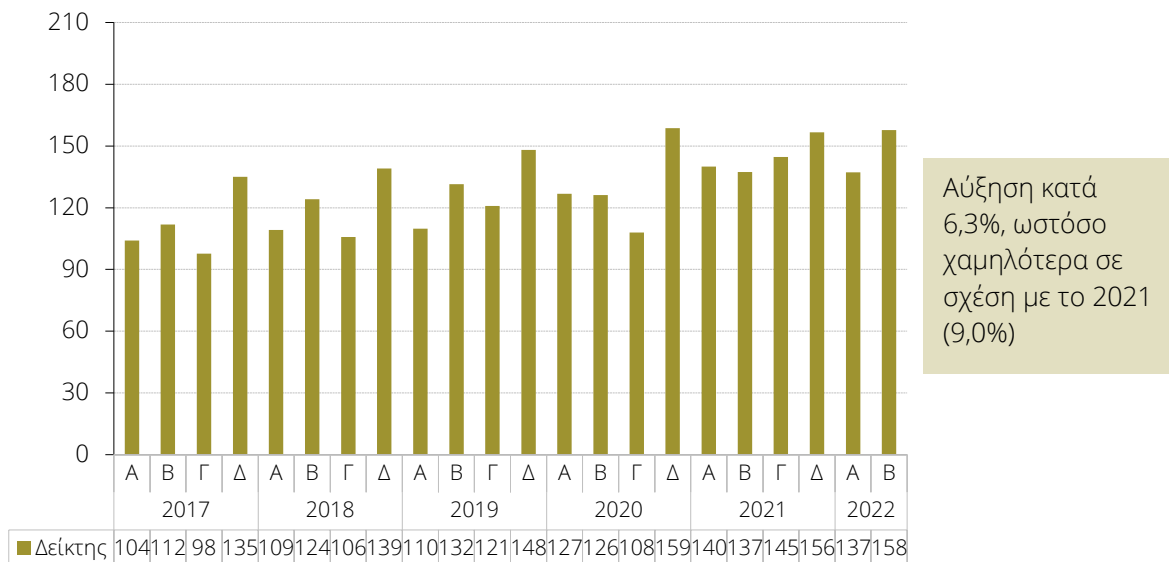
Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον κλάδο Υπηρεσιών Τηλεπικοινωνιών (κλάδος 61)

Διάγραμμα 3.9

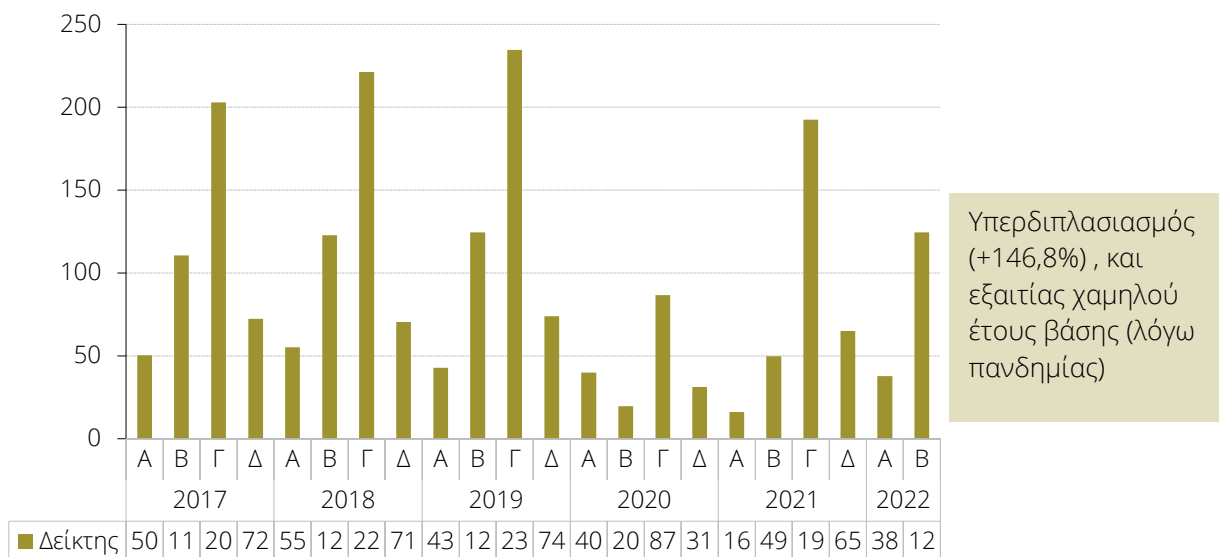
Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Κλάδο Υπηρεσιών Πληροφορικής (κλάδος 62)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.10

Εξέλιξη του δείκτη Κύκλου Εργασιών στον κλάδο Τουρισμού (Δραστηριότητες Υπηρεσιών Παροχής Καταλύματος και Εστίασης) (Κλάδοι 55 & 56)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

3.3 Εξωτερικό Ισοζύγιο

A. Ανάλυση εξαγωγών και εισαγωγών από εθνικούς λογαριασμούς

- Ισχυρή αύξηση εξαγωγών προϊόντων σε ονομαστικούς όρους το επτάμηνο του 2022, με ρυθμό 39,8% και των εισαγωγών με ρυθμό 49,0%. Ηπιότερη, αλλά μεγάλη άνοδος των εξαγωγών εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών (+22,5%).
- Άνοδος σε όλες τις κατηγορίες προϊόντων, με τη μεγαλύτερη αύξηση να σημειώνεται στις εξαγωγές Καυσίμων και στα Βιομηχανικά προϊόντα.
- Διεύρυνση ελλείμματος εμπορικού ισοζυγίου σε σχέση με το 2021 κατά 65,4%, σε €20,7 δισεκ.
- Άνοδος της ζήτησης από τις χώρες της Ευρωζώνης (+32,2% ή +€3,0 δισεκ.), της Μ.Ανατολής & Β.Αφρικής (+40,2% ή €1,2 δισεκ.) και υποχώρηση από τις χώρες της Ασίας (-10,3% ή €168,8 εκατ.).

Οι εξαγωγές αγαθών διαμορφώθηκαν την περίοδο Ιανουαρίου-Ιουλίου 2022 στα €31,0 δισεκ., έναντι €22,2 δισεκ. πριν ένα χρόνο, σημειώνοντας αύξηση 39,8%. Εξαιρουμένων των εξαγωγών πετρελαιοειδών-πλοίων, οι υπόλοιπες εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 22,5%, στα €20,1 δισεκ., από €16,4 δισεκ. πέρυσι. Οι εισαγωγές παρουσίασαν την ίδια περίοδο μεγαλύτερη αύξηση, κατά 49,0%, και διαμορφώθηκαν σε €51,6 δισεκ., από €34,7 δισεκ. ένα χρόνο νωρίτερα. Εξαιρουμένων των εισαγωγών πετρελαιοειδών-πλοίων, οι υπόλοιπες εισαγωγές αυξήθηκαν κατά 29,9%, στα €34,6 δισεκ., από €26,6 δισεκ. πέρυσι. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω τάσεων στις βασικές συνιστώσες του εξωτερικού ισοζυγίου προϊόντων, το εμπορικό έλλειμμα διαμορφώθηκε €8,2 δισεκ. υψηλότερα από ότι το αντίστοιχο διάστημα 2021 (+65,4%), στα €20,7 δισεκ., από €12,5 δισεκ. Ακολούθως, η αξία των εξαγωγών προϊόντων της ελληνικής οικονομίας το επτάμηνο του 2022 αντιστοιχούσε στο 60,0% των εισαγωγών της, ενώ ένα χρόνο νωρίτερα έφθανε το 63,9%.

Αναλυτικά, οι εξαγωγές στα Αγροτικά Προϊόντα ενισχύθηκαν κατά 16,8% την περίοδο Ιανουαρίου – Ιουλίου του 2022, στα €5,2 δισεκ., από €4,4 δισεκ. το 2021. Στις εξαγωγές Καυσίμων σημειώθηκε η μεγαλύτερη αύξηση, κατά 91,0%, με αποτέλεσμα να διαμορφωθούν στα €11,0 δισεκ., από €5,8 δισεκ. πέρυσι. Οι εξαγωγές των δύο συγκεκριμένων κατηγοριών αντιστοιχούν φέτος στο 52,3% των εγχώριων εξαγωγών προϊόντων, από 46,1% ένα χρόνο νωρίτερα. Η άνοδος στα Αγροτικά Προϊόντα προήλθε κυρίως από την αύξηση κατά 6,5% στη ζήτηση για Λάδια-Λίπη Ζωικής ή Φυτικής Προέλευσης, η αξία των οποίων διαμορφώθηκε σε €495,8 εκατ., από €465,6 εκατ. πέρυσι, ενώ το μερίδιό τους στο σύνολο των εξαγωγών διαμορφώθηκε σε 1,6% το 2022 από 2,1% το 2021. Στην κατηγορία Τροφίμων-Ζωντανών Ζώων, η οποία αντιπροσωπεύει περίπου το 78,4% των εξαγωγών Αγροτικών Προϊόντων, οι εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 19,1%, στα €4,1 δισεκ. από €3,4 δισεκ. ένα χρόνο πριν. Στα Ποτά και προϊόντα καπνού, τα οποία αντιπροσωπεύουν το 12,1% των εξαγωγών των Αγροτικών Προϊόντων, η ζήτηση διαμορφώθηκε στο επτάμηνο του 2022 στα €625,9 εκατ., 11,6% υψηλότερη σε σχέση με το ίδιο διάστημα του 2021.

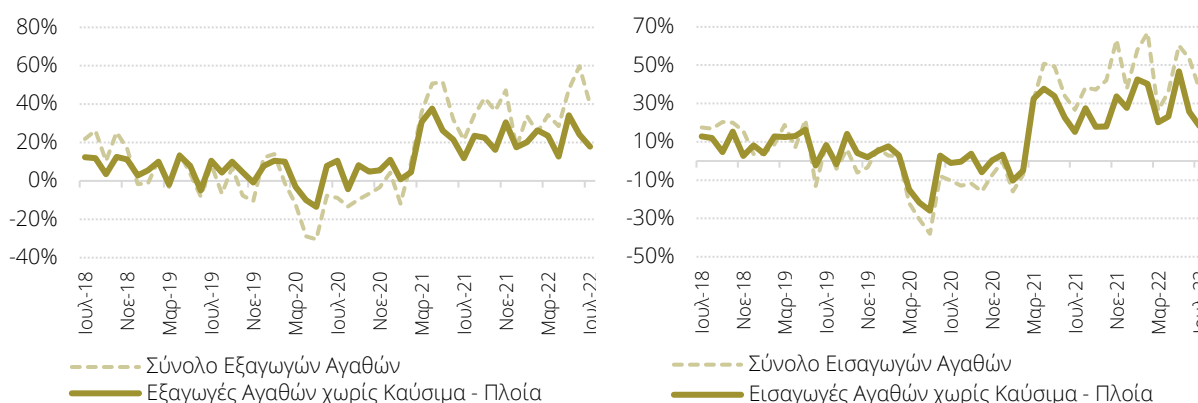
Οι εξαγωγές Βιομηχανικών Προϊόντων ήταν αρκετά ενισχυμένες την περίοδο Ιανουαρίου-Ιουλίου 2022 (+24,3%), με την αξία τους να αγγίζει τα €13,2 δισεκ., από €10,7 δισεκ. το 2021. Αυτή η εξέλιξη προήλθε κυρίως από την άνοδο που σημειώθηκε στις εξαγωγές για Βιομηχανικά Είδη Ταξινομημένα κατά Πρώτη Ύλη, κατά 40,4%, με αποτέλεσμα από €3,5 δισεκ. να φτάσουν τα €4,9

δισεκ. Ενίσχυση της διεθνούς ζήτησης σημειώθηκε και για τα Χημικά προϊόντα και συναφή, κατά 5,4%, με την αξία τους να διαμορφώνεται στα €3,6 δισεκ. Επίσης ισχυρή αύξηση εξαγωγών παρουσίασαν τα Μηχανήματα και Υλικό Μεταφορών, κατά 26,1%, στα €2,7 δισεκ. από €2,2 δισεκ., ενώ παράλληλα, αυξήθηκαν οι εξαγωγές στα Διάφορα Βιομηχανικά Είδη (+27,7%, στα €2,0 δισεκ.).

Διάγραμμα 3.11

Συνολικές εξαγωγές-εισαγωγές προϊόντων και εξαγωγές-εισαγωγές προϊόντων χωρίς καύσιμα-πλοία (τρέχουσες τιμές)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία: IOBE

Οι εξαγωγές εκτός πετρελαιοειδών – πλοίων διαμορφώθηκαν την περίοδο Ιανουαρίου-Ιουλίου 2022 στα €20,1 δισεκ., 22,5% υψηλότερα από το 2021. Οι εισαγωγές εκτός πετρελαιοειδών – πλοίων διαμορφώθηκαν την ίδια περίοδο στα €34,6 δισεκ., 29,9% υψηλότερα από το 2021

Τέλος, ενισχύθηκαν οι εξαγωγές Πρώτων Υλών κατά 10,0%, στα €1,1 εκατ., από €1,0 εκατ. ένα χρόνο νωρίτερα, ενώ αύξηση παρουσίασαν και οι εξαγωγές Ειδών και συναλλαγών μη ταξινομημένων κατά κατηγορίες, κατά 42,0%, από €291,0 εκατ. το 2021 στα €413,1 εκατ. το 2022.

Σε ότι αφορά τις τάσεις των εξαγωγών προϊόντων ανά γεωγραφική περιοχή, διευρύνθηκαν έντονα στο επτάμηνο του 2022 προς τις χώρες της Ευρωζώνης, κατά 32,2%, προσεγγίζοντας τα €12,2 δισεκ., από €9,2 δισεκ. το ίδιο χρονικό διάστημα του 2021. Προς την ΕΕ συνολικά σημειώθηκε αύξηση 37,6% ή €4,6 δισεκ., με τις εξαγωγές προς αυτή την περιφέρεια να φθάνουν τα €16,8 δισεκ., από €12,2 δισεκ. ένα χρόνο νωρίτερα. Μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης που απορροφούν το μεγαλύτερο τμήμα των ελληνικών εξαγωγών, σημειώθηκε σημαντική διεύρυνσή τους προς την Γερμανία, κατά 22,5%, από €1,7 δισεκ. σε €2,1 δισεκ., και μείωση προς την Γαλλία, κατά 18,8%, από τα €1,2 δισεκ. σε €987,5 εκατ. Κατακόρυφη αύξηση παρουσίασαν οι εξαγωγές αγαθών προς το σημαντικότερο προορισμό, την Ιταλία, κατά 44,3%, με αποτέλεσμα να διαμορφωθούν σε €3,2 δισεκ. το 2022 από €2,2 δισεκ. το 2021.

Μεταξύ των υπόλοιπων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προς τις οποίες οι συνολικές εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 53,6% ή €1,6 δισεκ., φθάνοντας τα €4,6 δισεκ., η Βουλγαρία εξακολούθησε να αποτελεί τον κυριότερο εξαγωγικό προορισμό, με αύξηση των εκροών προϊόντων προς αυτή σε σχέση με το 2021 κατά 92,4% ή €943,1 εκατ. Ανοδικές τάσεις σημειώθηκαν προς δύο άλλες χώρες οι οποίες απορροφούν σημαντικό μερίδιο των ελληνικών εξαγωγών, τη Ρουμανία (+30,4% ή €237,8 εκατ. στο €1,0 δισεκ.) και την Πολωνία +37,7% ή €160,5 εκατ., στα €585,9 εκατ. αντίστοιχα.

Πίνακας 3.6

Εξαγωγές κατά μονοψήφια κατηγορία σε τρέχουσες τιμές, Ιανουάριος – Ιούλιος (εκατ. €)*

ΠΡΟΪΟΝ	ΑΞΙΑ		%ΜΕΤΑΒΟΛΗ	% ΣΥΝΘΕΣΗ	
	2022	2021	22/21	2022	2021
ΑΓΡΟΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	5.191,9	4.443,7	16,8%	16,8%	20,0%
Τρόφιμα και Ζώα Ζωντανά	4.070,2	3.417,3	19,1%	13,1%	15,4%
Ποτά και Καπνός	625,9	560,8	11,6%	2,0%	2,5%
Λάδια και Λίπη Ζωικής ή Φυτικής Προέλευσης	495,8	465,6	6,5%	1,6%	2,1%
ΠΡΩΤΕΣ ΎΛΕΣ	1.104,5	1.004,2	10,0%	3,6%	1.104,5
Πρώτες Ύλες μη Εδώδιμες εκτός από Καύσιμα	1.104,5	1.004,2	10,0%	3,6%	1.104,5
ΚΑΥΣΙΜΑ	11.018,3	5.767,4	91,0%	35,6%	11.018,3
Ορυκτά. Καύσιμα. Λιπαντικά κ.λπ.	11.018,3	5.767,4	91,0%	35,6%	11.018,3
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	13.249,3	10.659,4	24,3%	42,8%	13.249,3
Χημικά Προϊόντα και Συναφή (μ.α.κ.)	3.636,9	3.448,9	5,4%	11,7%	3.636,9
Βιομηχανικά Είδη Ταξινομημένα κατά Πρώτη Ύλη	4.864,3	3.464,1	40,4%	15,7%	4.864,3
Μηχανήματα και Υλικό Μεταφορών	2.734,5	2.169,4	26,1%	8,8%	2.734,5
Διάφορα βιομηχανικά είδη	2.013,6	1.577,0	27,7%	6,5%	2.013,6
Άλλα Είδη και Συναλλαγές μη Ταξινομημένα κατά Κατηγορίες	413,1	291,0	42,0%	1,3%	413,1
ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ	30.977,2	22.165,6	39,8%	100,0%	30.977,2

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Eurostat

Ισχυρή ενίσχυση της ζήτησης ελληνικών εξαγωγών σημειώθηκε και προς τις υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης, κατά 64,4%, από €3,6 δισεκ. το επτάμηνο του 2021 σε €5,9 δισεκ. ένα χρόνο μετά. Αυτή εκδηλώθηκε πρωτίστως από την Τουρκία, προς την οποία οι εξαγωγές διευρύνθηκαν κατά 33,3%, από €969,3 εκατ. σε €1,3 δισεκ., και δευτερευόντως από το Ηνωμένο Βασίλειο, με αύξηση κατά 93,0%, από τα €664,0 εκατ. πέρυσι στα €1,3 δισεκ. ένα χρόνο μετά.

Οι εξαγωγές προς τις χώρες της Βόρειας Αμερικής κινήθηκαν έντονα ανοδικά, κατά 44,5%, από €1,1 δισεκ. το 2021 σε €1,6 εκατ. το 2022, κυρίως λόγω της αύξησης των εξαγωγών προς τις ΗΠΑ κατά 48,1%, από €907,1 εκατ. το 2021 σε €1,3 δισεκ. φέτος, και προς τον Καναδά, κατά 43,9% ή 45,7 εκατ. Άνοδο παρουσίασαν οι εξαγωγές και προς το Μεξικό (+3,3% ή €2,5 εκατ.).

Αύξηση κατά 48,7% εμφάνισαν την περίοδο Ιανουαρίου-Ιουλίου 2022 οι εξαγωγές προς τις αγορές των χωρών της Κεντρικής-Λατινικής Αμερικής, με την αξία τους να διαμορφώνεται στα €239,4 εκατ. από €161,0 εκατ. την ίδια περίοδο το 2021. Η αύξηση των εξαγωγών προς τις χώρες της συγκεκριμένης περιοχής οφείλεται κυρίως στην άνοδο της ζήτησης ελληνικών προϊόντων από τον Παναμά, κατά 58,1%, που διαμόρφωσε την αξία τους στα €122,8 εκατ. από €77,6 εκατ. ένα χρόνο νωρίτερα. Υποχώρηση για τις εξαγωγές προς την Βραζιλία (-17,6% ή -€6,2 εκατ.).

Οι εξαγωγές προς τις χώρες της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής επίσης παρουσίασαν έντονη άνοδο, κατά 40,2%, στα €4,0 δισεκ. από €2,9 δισεκ., κυρίως λόγω της αύξησης των εξαγωγών προς την Λιβύη (+78,8%), όπου οι εξαγωγές διαμορφώθηκαν την περίοδο Ιανουαρίου – Ιουλίου 2022 στα €938 εκατ., έναντι €524,7 εκατ. ένα χρόνο νωρίτερα, αλλά και προς τον Λίβανο (+45,4%), όπου ενισχύθηκαν κατά €291,0 εκατ. το 2022 σε σχέση με το 2021. Προς δύο επίσης σημαντικούς εξαγωγικούς προορισμούς στη Μέση Ανατολή, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα οι εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 26,2%, στα €205,2 εκατ., ενώ προς τη Σαουδική Αραβία οι εξαγωγές παρουσίασαν άνοδο κατά 44,0%, στα €365,7 εκατ.

Αντιθέτως, εξασθένιση της ζήτησης των ελληνικών αγαθών σημειώθηκε προς τις χώρες της Ασίας, προς τις οποίες οι εξαγωγές μειώθηκαν το επτάμηνο του 2022 κατά 10,3%, στα €1,5 δισεκ. από €1,6 δισεκ. το 2021. Αυτή η εξέλιξη οφείλεται κυρίως στην πτώση των εξαγωγών κατά 26,9% προς την Νότια Κορέα, από €495,4 εκατ. το 2021 στα €362,0 εκατ. φέτος. Ομοίως, σημειώθηκε έντονη κάμψη της ζήτησης από την Κίνα (-52,4%, στα €215,6 εκατ. από €453,1 εκατ. το 2021).

Αυξημένη, κατά 12,6%, ήταν η ροή των εξαγωγών ελληνικών προϊόντων και προς την Ωκεανία, με την αξία τους στο επτάμηνο του 2022 να διαμορφώνεται στα €164,4 εκατ. από €146,0 εκατ. ένα χρόνο νωρίτερα. Η άνοδος προήλθε από την παρόμοια σε κατεύθυνση τάση προς την Αυστραλία, προς την οποία οι εξαγωγές αυξήθηκαν με ρυθμό 12,2% και διαμορφώθηκαν στα €143,5 εκατ. από €128,0 εκατ. το προηγούμενο έτος. Ομοίως, αύξηση σημειώθηκε και προς την Νέα Ζηλανδία (+15,3% ή €2,8 εκατ.).

Ανακεφαλαιώνοντας, η έντονη ενίσχυση των εξαγωγών προϊόντων της Ελλάδας το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου-Ιουλίου 2022 κατά 39,8%, προήλθε από την αύξηση σε όλες τις κατηγορίες αγαθών και κυρίως των πετρελαιοειδών (+91,0%) και των βιομηχανικών προϊόντων (+24,3%). Οι πέντε πρώτες χώρες με την μεγαλύτερη ζήτηση των ελληνικών προϊόντων είναι η Ιταλία, η Γερμανία, η Βουλγαρία, η Κύπρος και οι Η.Π.Α. εν μέσω έντονης αβεβαιότητας για την πορεία της παγκόσμιας οικονομία. Οι επιπτώσεις του πολέμου στην Ουκρανία, η ενεργειακή κρίση και ο υψηλός πληθωρισμός αποτελούν έναν συνδυασμό που ενισχύει τον προβληματισμό, την αβεβαιότητα και την ανησυχία για τυχόν ανατροπές που μπορεί να φέρουν στην παγκόσμια εφοδιαστική αλυσίδα και στις διεθνείς αγορές. Η άνοδος του πληθωρισμού στις ευρωπαϊκές αγορές, οι υψηλές τιμές της ενέργειας αλλά και η διολίσθηση του ευρώ έναντι του δολαρίου, συνθέτουν ένα συνδυασμό ο οποίος δημιουργεί νέες προκλήσεις για την ελληνική επιχειρηματικότητα και την εξαγωγική δραστηριότητα.

Πίνακας 3.7

Εξαγωγές ανά προορισμό, Ιανουάριος-Ιούλιος 2022 (εκατ. €)*

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΝΩΣΕΙΣ-ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΕΞΑΓΩΓΕΣ		% ΜΕΤΑΒΟΛΗ
	2022	2021	22/21
Ε.Ε. (27)	16.817,4	12.223,5	37,6%
Ευρωζώνη	12.175,2	9.206,6	32,2%
G7	5.999,3	4.771,9	25,7%
Βόρεια Αμερική	1.572,6	1.088,5	44,5%
Χώρες BRICS	564,1	708,8	-20,4%
Μ.Ανατολή & Β.Αφρική	4.030,4	2.875,3	40,2%
Ωκεανία	164,4	146,0	12,6%
Κεντρική-Λατινική Αμερική	239,4	161,0	48,7%
Ασία	1.473,3	1.642,1	-10,3%

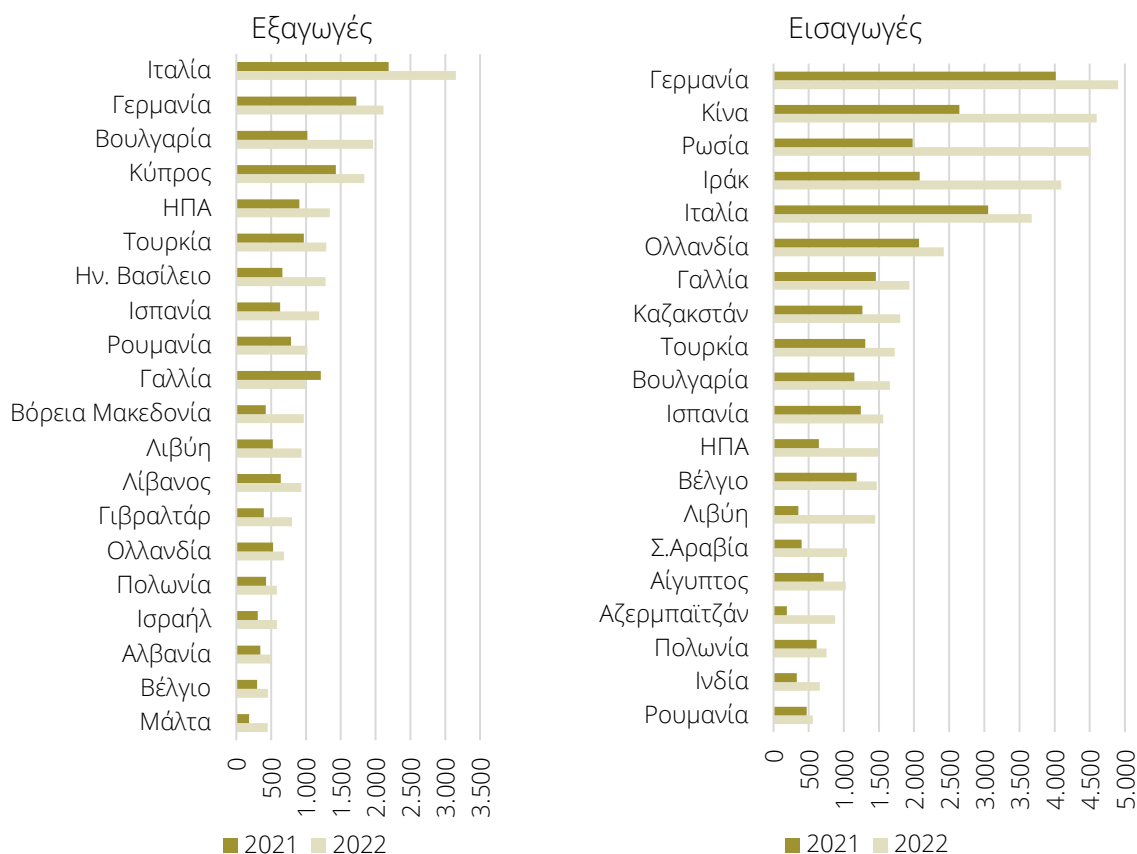
* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 3.12

Χώρες με το μεγαλύτερο μερίδιο στις εξαγωγές -εισαγωγές ελληνικών προϊόντων, Ιανουάριος – Ιούλιος 2022 (εκατ. €)

Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία: IOBE

Μεγαλύτερη αύξηση εξαγωγών προϊόντων το επτάμηνο του 2022 σε απόλυτους όρους προς την Ιταλία (+€968,7 εκατ.). Μεγαλύτερη πτώση προς την Κίνα (-€237,5 εκατ.). Το μερίδιο της Ιταλίας στις εξαγωγές παραμένει το μεγαλύτερο. Μεγαλύτερη αύξηση εισαγωγών το 2022 σε απόλυτους όρους από την Ρωσία (+€2,5 δισεκ.), μεγαλύτερη μείωση από την Ιρλανδία (-€596,4 εκατ.).

B. Ισοζύγιο πληρωμών

- Σημαντική αύξηση του ελλείμματος στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών στο πρώτο επτάμηνο του 2022, στα €9,7 δισεκ., έναντι €6,8 δισεκ. το 2021.
- Επιδείνωση στα ισοζύγια Αγαθών και Πρωτογενών Εισοδημάτων, η οποία αντισταθμίστηκε εν μέρει από τη βελτίωση στα ισοζύγια Υπηρεσιών -λόγω τουρισμού και μεταφορών- και Δευτερογενών Εισοδημάτων.

Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών

Ιανουάριος – Ιούλιος 2022

Στο πρώτο επτάμηνο του 2022, το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (ΙΤΣ) εμφάνισε έλλειμμα €9,7 δισεκ. (περί το 6,9% του ΑΕΠ), αυξημένο σε σύγκριση με το 2021 (€6,8 δισεκ.). Το έλλειμμα επιδεινώθηκε λόγω της μεγάλης αύξησης του ελλείμματος στο Ισοζύγιο Αγαθών και της μικρής σχετικά επιδείνωσης στα Πρωτογενή εισοδήματα, με μερική αντιστάθμιση από τη βελτίωση στα ισοζύγια Υπηρεσιών και Δευτερογενών εισοδημάτων. Η συνεισφορά των βασικών συνιστωσών του ΙΤΣ στην πρόσφατη εξέλιξη του συνοψίζεται στο Ειδικό Πλαίσιο 3.3.

Αναλυτικά, το έλλειμμα του Ισοζυγίου Αγαθών διαμορφώθηκε την περίοδο Ιανουαρίου-Ιουλίου στα €21,0 δισεκ., αυξημένο κατά €7,9 δισεκ. σε σύγκριση με το 2021, λόγω της διπλάσιας αύξησης των εισαγωγών έναντι των εξαγωγών. Οι εξαγωγές αυξήθηκαν στα €30,3 δισεκ., (€8,6 δισεκ.)¹¹, με τις εξαγωγές καυσίμων και λοιπών αγαθών να διευρύνονται κατά €4,3 δισεκ. αμφότερες. Οι εισαγωγές αγαθών αυξήθηκαν στα €51,3 δισεκ. (€16,5 δισεκ.), ενώ οι εισαγωγές καυσίμων ενισχύθηκαν κατά €8,2 δισεκ. και οι εισαγωγές εκτός καυσίμων και πλοίων κατά €8,3 δισεκ. Σημειώνεται ότι ένα μεγάλο μέρος των αυξήσεων οφείλεται στην άνοδο των τιμών, τόσο των καυσίμων όσο και των λοιπών αγαθών. Τα καύσιμα καλύπτουν το 50% των αυξήσεων σε εξαγωγές και εισαγωγές, έναντι 37% το 2021 για τις εξαγωγές και 27% για τις εισαγωγές. Το έλλειμμα του Ισοζυγίου Αγαθών χωρίς καύσιμα και πλοία διαμορφώθηκε το 2022 στα €14,7 δισεκ., διευρυμένο κατά €4,0 δισεκ.

Το Ισοζύγιο Υπηρεσιών διευρύνθηκε σημαντικά στο πρώτο επτάμηνο του 2022, και λόγω τουρισμού, με αποτέλεσμα να προσεγγίζει σε πολύ μεγάλο βαθμό (94%) το επίπεδο του 2019. Συγκεκριμένα, το πλεόνασμα έφτασε τα €10,1 δισεκ., αυξημένο κατά €5,4 δισεκ. το 2021. Οι συνολικές εισπράξεις από Υπηρεσίες διαμορφώθηκαν στα €25,7 δισεκ., αυξημένες κατά 58% σε σύγκριση με το 2021, ενώ οι πληρωμές ήταν στα €15,5 δισεκ., με αύξηση κατά 34%. Οι εισπράξεις από ταξιδιωτικές υπηρεσίες προσέγγισαν τα €8,8 δισεκ., με αύξηση 154% από πέρυσι και βρίσκονται στο 97% των επιπέδων του 2019, ενώ οι μεταφορικές υπηρεσίες είναι στα €13,3 δισεκ., με αύξηση κατά 39% και βρίσκονται στο υψηλότερο καταγεγραμμένο επίπεδο. Τέλος, οι εισπράξεις από λοιπές υπηρεσίες έφτασαν τα €3,5 δισεκ., με αύξηση κατά 8%. Οι πληρωμές για ταξιδιωτικές υπηρεσίες αυξήθηκαν κατά 151%, στα €1,1 δισεκ., οι πληρωμές για μεταφορικές υπηρεσίες ενισχύθηκαν 41%, στα €10,8 δισεκ, ενώ οι πληρωμές Λοιπών Υπηρεσιών έφτασαν τα €3,6 δισεκ., με αύξηση κατά 4%.

¹¹ Τα ποσά σε παρένθεση εκφράζουν την απόλυτη μεταβολή σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του προηγούμενου έτους, εκτός αν αναφέρεται διαφορετικά.

Το πλεόνασμα στο Ισοζύγιο Πρωτογενών Εισοδημάτων μειώθηκε στα €708 εκατ. το 2022, έναντι €1,3 δισεκ. πέρυσι. Οι εισπράξεις μειώθηκαν κατά €445 εκατ., στα €4,3 δισεκ., ενώ οι πληρωμές αυξήθηκαν στα €3,6 δισεκ.

Το Ισοζύγιο Δευτερογενών Εισοδημάτων κατέγραψε αυξημένο πλεόνασμα €413 εκατ., έναντι €297 εκατ. το 2021, με τις εισπράξεις να αυξάνονται στα €3,3 δισεκ., λόγω της καταβολής στο Ελληνικό Δημόσιο των αποδόσεων από τη διακράτηση ομολόγων (ANFA/SMP) τον Ιούλιο, ενώ και οι πληρωμές ενισχύθηκαν στα €2,9 δισεκ.

Ισοζύγιο Κεφαλαίων

Το πλεόνασμα του Ισοζυγίου Κεφαλαίων¹² αυξήθηκε στα €2,0 δισεκ. στο πρώτο επτάμηνο, έναντι €666 εκατ. το 2021, με αύξηση εισπράξεων στα €2,4 δισεκ., και μείωση πληρωμών στα €460 εκατ.

Τέλος, το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών και Κεφαλαίων, που αντανακλά τη σχέση δανειστή ή δανειζόμενου μιας οικονομίας με το εξωτερικό, ήταν ελλειμματικό, στα €7,8 δισεκ., έναντι €6,1 δισεκ. το 2021.

Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών

Το Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών ήταν ελλειμματικό στο πρώτο επτάμηνο, κατά €6,4 δισεκ., έναντι €4,9 δισεκ. το 2021.

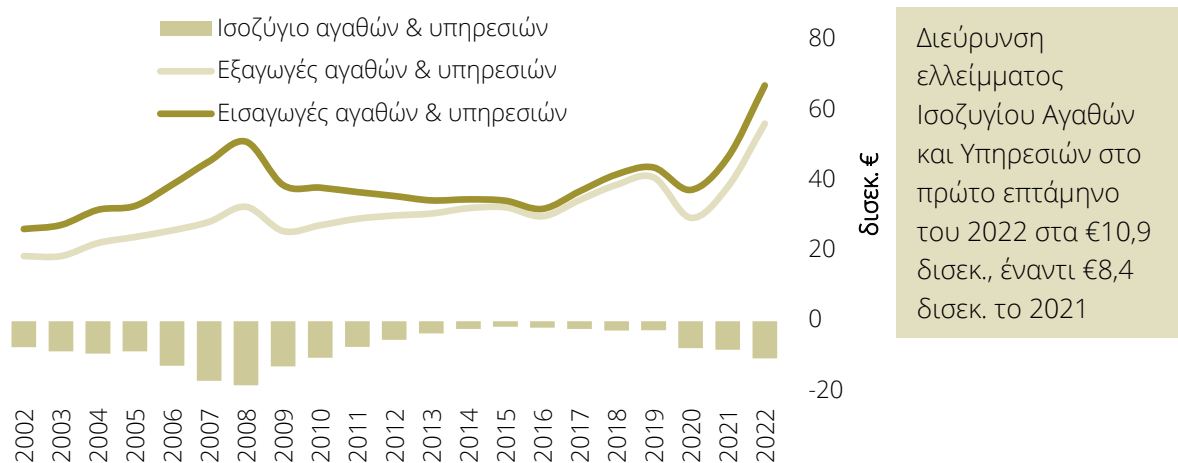
Στους επιμέρους λογαριασμούς, οι καθαρές απαιτήσεις των κατοίκων από άμεσες επενδύσεις από το εξωτερικό αυξήθηκαν κατά €1,1 δισεκ., ενώ οι καθαρές υποχρεώσεις σε μη κατοίκους (επενδύσεις μη κατοίκων στη χώρα) ενισχύθηκαν κατά €4,1 δισεκ. Στην κατηγορία των επενδύσεων χαρτοφυλακίου, οι απαιτήσεις των κατοίκων έναντι του εξωτερικού αυξήθηκαν κατά €10,5 δισεκ., και οι υποχρεώσεις σε μη κατοίκους ενισχύθηκαν κατά €2,3 δισεκ. Στην κατηγορία των λοιπών επενδύσεων, οι απαιτήσεις από κατοίκους έναντι του εξωτερικού μειώθηκαν κατά €1,4 δισεκ., και οι υποχρεώσεις αυξήθηκαν κατά €7,8 δισεκ. Τέλος, τα συναλλαγματικά διαθέσιμα της χώρας διαμορφώθηκαν στα τέλη Ιουλίου του 2022 στα €11 δισεκ.

¹² Το ισοζύγιο κεφαλαίων απεικονίζει τις μεταβιβάσεις κεφαλαίου, δηλαδή τις μονομερείς εισπράξεις και πληρωμές μεταξύ κατοίκων και μη κατοίκων που συνδέονται με επενδύσεις παγίου κεφαλαίου. Οι μεταβιβάσεις κεφαλαίου περιλαμβάνουν κυρίως ένα μέρος των μεταβιβάσεων (εισπράξεων) από τον κοινωτικό προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Γενική Κυβέρνηση (απολήψεις από τα διαρθρωτικά ταμεία – πλην του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου – και το Ταμείο Συνοχής βάσει των ΚΠΣ).

Διάγραμμα 3.13

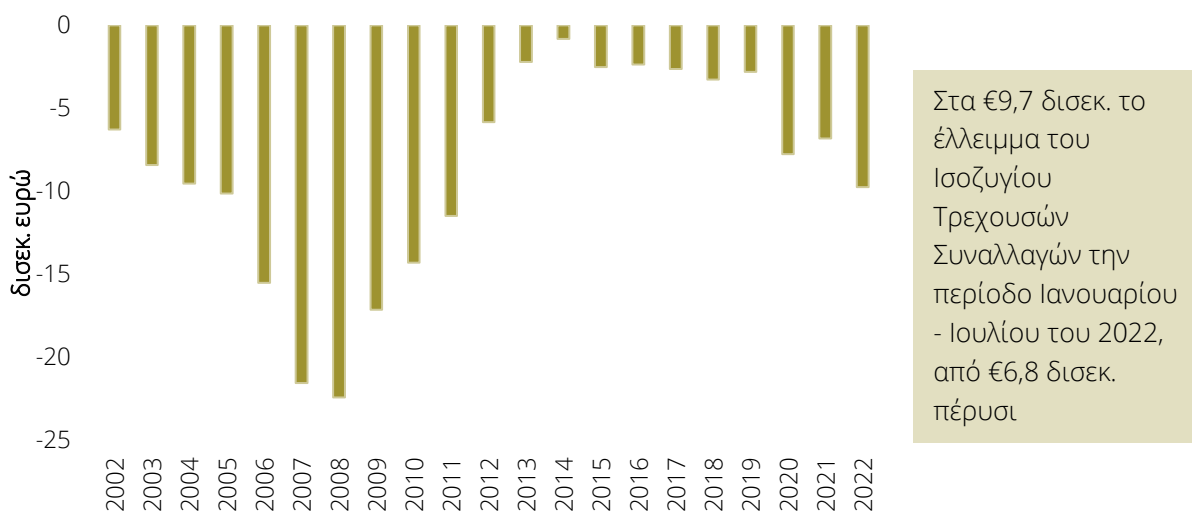
Εισαγωγές-Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών (Ιανουάριος – Ιούλιος) 2002-2022

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος - Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Διάγραμμα 3.14

Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (Ιανουάριος – Ιούλιος) 2002-2022

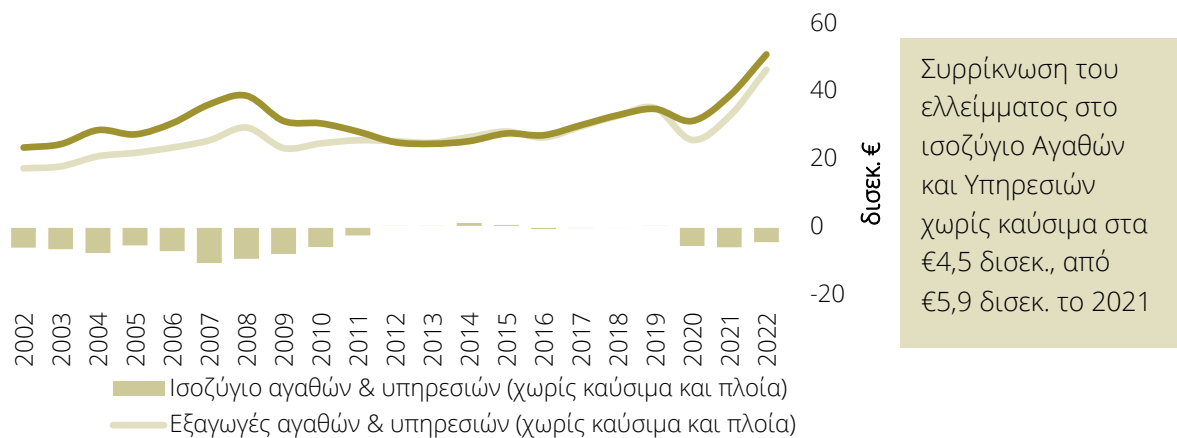

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος - Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Διάγραμμα 3.15

Εισαγωγές-Εξαγωγές αγαθών & υπηρεσιών χωρίς καύσιμα και πλοία (Ιανουάριος – Ιούλιος) 2002-2022

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Πίνακας 3.8 Ισοζύγιο Πληρωμών (εκατ. €)

	Ιανουάριος – Ιούλιος				Ιούλιος		
	2020	2021	2020	2021	2020	2021	
I	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΓΩΝ (I.A + I.B + I.Γ + I.Δ)	-7.753,4	-6.813,3	-9.741,6	-782,4	570,3	1.104,2
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (I.A + I.B)	-7.936,7	-8.387,9	-10.862,6	-703,7	250,8	838,4
I.A	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ (I.A.1 – I.A.2)	-11.002,7	-13.103,8	-20.997,4	-1.595,7	-2.234,2	-3.099,2
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ καυσίμων	-2.277,3	-2.383,4	-6.254,2	-251,6	-672,6	-1.161,0
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ χωρίς καύσιμα	-8.725,4	-10.720,4	-14.743,1	-1.344,2	-1.561,6	-1.938,3
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ πλοίων	-64,8	-31,3	-80,0	1,6	-1,1	-21,6
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ χωρίς πλοία	-10.938,0	-13.072,5	-20.917,4	-1.597,3	-2.233,1	-3.077,6
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ χωρίς καύσιμα και πλοία	-8.660,6	-10.689,1	-14.663,2	-1.345,8	-1.560,5	-1.916,6
I.A.1	Εξαγωγές αγαθών	16.693,1	21.630,5	30.268,9	2.651,9	3.467,0	4.876,6
	Καύσιμα	3.468,2	5.270,7	9.554,8	552,9	803,7	1.631,0
	Πλοία (πωλήσεις)	48,6	63,7	72,6	19,8	9,9	11,6
	Αγαθά χωρίς καύσιμα και πλοία	13.176,3	16.296,1	20.641,6	2.079,2	2.653,5	3.234,1
I.A.2	Εισαγωγές αγαθών	27.695,8	34.734,3	51.266,3	4.247,6	5.701,3	7.975,9
	Καύσιμα	5.745,6	7.654,0	15.809,0	804,5	1.476,3	2.791,9
	Πλοία (αγορές)	113,3	95,0	152,5	18,2	11,0	33,2
	Αγαθά χωρίς καύσιμα και πλοία	21.836,9	26.985,2	35.304,8	3.424,9	4.214,0	5.150,7
I.B	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (I.B.1 – I.B.2)	3.066,1	4.715,9	10.134,7	892,1	2.485,0	3.937,7
I.B.1	Εισπράξεις	12.454,3	16.291,1	25.675,8	2.227,2	4.632,6	6.356,7
	Ταξιδιωτικό	1.411,7	3.481,9	8.849,4	677,9	2.288,0	3.723,1
	Μεταφορές	8.555,8	9.568,7	13.340,4	1.192,9	1.691,1	2.011,7
	Λοιπές υπηρεσίες	2.486,9	3.240,5	3.486,0	356,4	653,6	621,9
I.B.2	Πληρωμές	9.388,3	11.575,3	15.541,1	1.335,1	2.147,6	2.419,0
	Ταξιδιωτικό	545,1	454,5	1.139,3	67,7	129,1	204,9
	Μεταφορές	6.067,7	7.666,8	10.802,8	873,0	1.471,1	1.619,4
	Λοιπές υπηρεσίες	2.775,4	3.454,0	3.599,0	394,4	547,4	594,7
I.Γ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΡΩΤΟΓΕΝΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ (I.Γ.1 – I.Γ.2)	-141,0	1.277,4	708,1	-531,0	-349,8	-302,4
I.Γ.1	Εισπράξεις	4.110,4	4.785,2	4.339,9	391,8	509,7	437,3
	Από εργασία (αμοιβές, μισθοί)	122,6	113,6	132,0	18,3	16,5	19,5
	Από επενδύσεις (τόκοι, μερίσματα, κέρδη)	1.677,2	2.049,1	1.886,2	237,8	351,9	289,2
	Λοιπά πρωτογενή εισοδήματα	2.310,6	2.622,5	2.321,7	135,8	141,3	128,5
I.Γ.2	Πληρωμές	4.251,3	3.507,9	3.631,8	922,8	859,5	739,7
	Από εργασία (αμοιβές, μισθοί)	827,3	727,2	872,1	117,3	108,0	129,9
	Από επενδύσεις (τόκοι, μερίσματα, κέρδη)	3.131,3	2.447,4	2.288,0	786,3	731,7	576,1
	Λοιπά πρωτογενή εισοδήματα	292,7	333,2	471,7	19,2	19,9	33,7
I.Δ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ (I.Δ.1 – I.Δ.2)	324,3	297,2	413,0	452,3	669,3	568,2
I.Δ.1	Εισπράξεις	2.465,2	2.486,2	3.297,9	892,0	915,5	914,8
	Γενική κυβέρνηση	1.518,2	1.621,9	2.258,9	793,3	794,8	790,5
	Λοιποί τομείς	947,0	864,3	1.039,0	98,7	120,7	124,3
I.Δ.2	Πληρωμές	2.140,9	2.188,9	2.884,9	439,7	246,2	346,6
	Γενική κυβέρνηση	1.166,5	1.372,0	1.988,3	108,8	112,6	190,9
	Λοιποί τομείς	974,4	817,0	896,6	330,9	133,6	155,7
II	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ (II.1 – II.2)	569,8	665,9	1.962,6	-23,9	-48,4	475,7
II.1	Εισπράξεις	770,2	1.309,0	2.422,1	5,9	28,8	490,8
	Γενική κυβέρνηση	655,6	1.045,3	1.897,0	0,6	19,9	382,0
	Λοιποί τομείς	114,6	263,6	525,1	5,4	8,9	108,8
II.2	Πληρωμές	200,4	643,0	459,5	29,8	77,2	15,1
	Γενική κυβέρνηση	2,7	2,6	4,2	0,4	0,4	0,6
	Λοιποί τομείς	197,8	640,4	455,3	29,4	76,8	14,5
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΓΩΝ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ (I + II)	-7.183,6	-6.147,4	-7.779,0	-806,2	521,9	1.579,9
III	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ (III.A+III.B+III.Γ+III.Δ)	-7.260,9	-4.920,7	-6.440,1	-504,1	568,3	1.451,4
III.A	ΑΜΕΣΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ *	-1.580,7	-2.468,8	-2.986,9	-321,7	-476,1	1.029,9
	Απαιτήσεις	352,1	647,6	1.090,7	45,9	-61,1	772,2
	Υποχρεώσεις	-1.932,8	-3.116,3	-4.077,6	-367,6	-415,0	-257,7
III.B	ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟΥ *	37.335,3	11.905,1	8.207,8	8.870,9	2.024,7	1.640,9
	Απαιτήσεις	28.231,3	14.801,4	10.472,9	8.064,9	1.654,7	397,9
	Υποχρεώσεις	-9.104,1	2.896,3	2.265,2	-806,0	-370,1	-1.243,0
III.Γ	ΛΟΙΠΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ *	-43.687,9	-13.968,3	-9.188,9	-9.207,3	-1.040,3	-1.170,2
	Απαιτήσεις	1.202,3	2.450,2	-1.393,8	-1.149,5	680,8	-48,3
	Υποχρεώσεις	-44.890,2	-16.418,5	-7.795,1	-8.057,8	-1.721,1	-1.121,9
	(Δάνεια γενικής κυβέρνησης)	-210,0	-1.423,1	-1.615,6	46,8	-152,3	-153,8
III.Δ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ **	672,3	-388,8	-2.472,1	154,0	60,0	-49,3
IV	ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΤΕΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ (I + II – III + IV=0)	-77,3	1.226,6	1.338,9	302,1	46,4	-128,5
	ΥΨΟΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ ***				9.385	9.393	10.962

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

* (+) αύξηση (-) μείωση – Σύμφωνα με τη νέα μεθοδολογία κατάρτισης του ισοζυγίου πληρωμών BPM6, η αύξηση των απαιτήσεων παρουσιάζεται με θετικό πρόσημο, ενώ η μείωση των απαιτήσεων με αρνητικό πρόσημο. Αντιστοίχα, η αύξηση των υποχρεώσεων εμφανίζεται με θετικό πρόσημο, ενώ η μείωση των υποχρεώσεων με αρνητικό πρόσημο.

** (+) αύξηση (-) μείωση – Σύμφωνα με τη νέα μεθοδολογία κατάρτισης του ισοζυγίου πληρωμών BPM6, η αύξηση των συναλλαγματικών διαθεσίμων παρουσιάζεται πλέον με θετικό πρόσημο, ενώ η μείωση των συναλλαγματικών διαθεσίμων με αρνητικό πρόσημο.

*** Τα συναλλαγματικά διαθέσιμα, σύμφωνα με τον ορισμό της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, περιλαμβάνουν μόνο το νομισματικό χρυσό, τη "συναλλαγματική θέση" στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, τα "ειδικά τραβηκτικά δικαιώματα" και τις απαιτήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος σε ξένο νόμισμα έναντι κατοίκων χωρών εκτός της ζώνης του ευρώ. Αντίθετα, δεν περιλαμβάνουν τις απαιτήσεις σε ευρώ έναντι κατοίκων χωρών εκτός της ζώνης του ευρώ, τις απαιτήσεις σε συναλλάγμα και σε ευρώ έναντι κατοίκων χωρών της ζώνης του ευρώ και τη συμμετοχή της Τράπεζας της Ελλάδος στο κεφάλαιο και στα συναλλαγματικά διαθέσιμα της ΕΚΤ.

Ειδικό Πλαίσιο 3.3

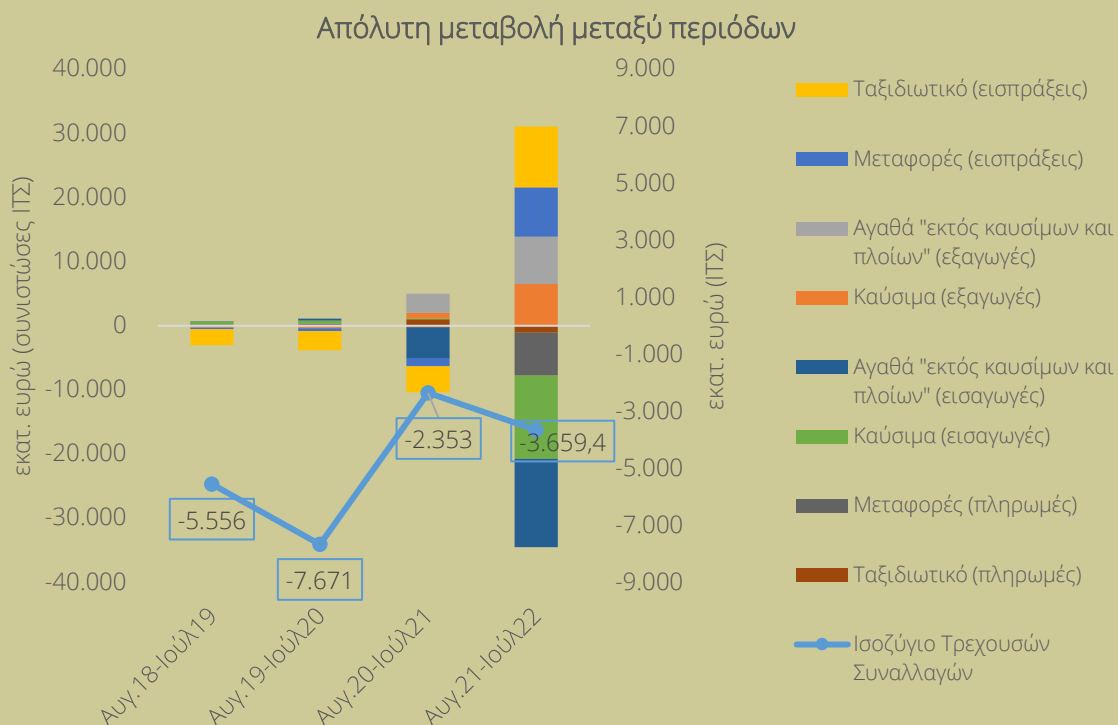
Η συμβολή επιλεγμένων συνιστωσών στην εξέλιξη του ΙΤΣ μετά το ξέσπασμα της κρίσης ενέργειας

Η ενεργειακή κρίση η οποία ξεκίνησε από τα μέσα περίπου του 2021 αλλά κλιμακώθηκε από τις αρχές του 2022, με την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία και το ακολουθούμενο εμπάργκο στα καύσιμα, έχει προκαλέσει σημαντικές επιπτώσεις στο διεθνές εμπόριο, ενώ είναι πλέον εμφανής η επίδραση των αυξημένων τιμών σε εισαγωγές και εξαγωγές. Το εμπόριο μεταξύ χωρών διεξάγεται σε ένα νέο πλαίσιο αυξημένων τιμών, και λόγω της ενεργειακής κρίσης αλλά και των προβλημάτων που κληροδότησε η πανδημία στις εφοδιαστικές αλυσίδες, με ελλείψεις προϊόντων και καθυστερήσεις στη διανομή.

Το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών στην Ελλάδα διαμορφώθηκε στα €13,7 δισεκ. έλλειμμα στο 12μηνο Αυγούστου 2021-Ιουλίου 2022 (περί το 6,9% του ΑΕΠ), με επιδείνωση κατά €3,7 δισεκ. σε σύγκριση με το αντίστοιχο προηγούμενο 12μηνο (Αύγουστος 2020 – Ιούλιος 2021). Η διόγκωση του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών στο τελευταίο 12μηνο εξετάζεται αναλύοντας τις βασικές συνιστώσες του, δηλαδή τις εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών αλλά των υποκατηγοριών τους. Έτσι, απεικονίζεται η μεταβολή που σημειώθηκε στις εξαγωγές και εισαγωγές καυσίμων και λοιπών αγαθών, αλλά και των εισπράξεων και πληρωμών για ταξιδιωτικές και μεταφορικές υπηρεσίες.

Διάγραμμα 3.16.

Απόλυτη μεταβολή συνιστωσών Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών ανά χρονική περίοδο

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος. Οι εξαγωγές και οι εισπράξεις παρουσιάζονται αρχικά με θετικό πρόσημο, ενώ οι εισαγωγές και οι πληρωμές με αρνητικό. Μια επιδείνωση των εξαγωγών παρουσιάζεται αρνητικά, ενώ μια μείωση των εισαγωγών εμφανίζεται με θετικό πρόσημο. Στα αγαθά περιλαμβάνονται τα λοιπά αγαθά, χωρίς καύσιμα και πλοία.

Εκτός από τη σημαντική ανάκαμψη του τουρισμού στο εξεταζόμενο διάστημα αλλά και τη σταδιακή επαναφορά της οικονομίας, έπειτα από την πτώση της πανδημίας, οι μεταβολές μετά τον Αύγουστο του 2021 ενσωματώνουν και την επίδραση των αυξημένων τιμών. Σε πρώτο στάδιο οι αυξημένες τιμές αποτυπώνονται στα καύσιμα αλλά κατόπιν και στα υπόλοιπα αγαθά, μέσω διάχυσης του αυξημένου ενεργειακού κόστους στις αλυσίδες αξίες παραγωγής και διάθεσης των προϊόντων.

Οι μεταφορικές εισπράξεις αυξήθηκαν στο τελευταίο 12μηνο κατά €7,7 δισεκ., με αποτέλεσμα να συνεισφέρουν στη βελτίωση του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών, ενώ αντίστοιχα θετική επίδραση σημειώθηκε από τις εξαγωγές αγαθών (πλην καυσίμων) με ενίσχυσή τους κατά €7,4 δισεκ. στο ίδιο διάστημα. Η σημαντικότερη όμως ώθηση δόθηκε από τις ταξιδιωτικές εισπράξεις, καθώς αυξήθηκαν κατά €9,5 δισεκ. έναντι πτώσης στα αντίστοιχα προηγούμενα διαστήματα, αντανakλώντας το 30% των αυξημένων εξαγωγών και εισπράξεων σε αγαθά και υπηρεσίες το τελευταίο 12μηνο. Οι εξαγωγές καυσίμων, που έχουν ιδιαίτερο ρόλο στην οικονομία αλλά και στο ισοζύγιο, είναι αυξημένες κατά €6,5 δισεκ. Οι εξαγωγές αγαθών και καυσίμων μαζί αυξήθηκαν στο ίδιο διάστημα κατά 41,3%, ενώ με βάση την εξέλιξη των τιμών στις κατηγορίες αυτές (Αποπληθωριστής εξαγωγών αγαθών, 2021Q3-2022Q2), το μεγαλύτερο μέρος της αύξησης προέρχεται από τις τιμές, οι οποίες αυξήθηκαν κατά 31%. Οι συνολικές εισπράξεις τουρισμού και μεταφορών αυξήθηκαν κατά 81%, ενώ αντίστοιχα οι τιμές ενισχύθηκαν κατά 20% περίπου στο ίδιο διάστημα.

Αντίστοιχα όμως με τις εξαγωγές, και σχεδόν για τους ίδιους λόγους, ενισχύθηκαν και οι εισαγωγές, καθώς η ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας διογκώνει έως ένα βαθμό και τις εισαγωγές. Οι εισαγωγές αγαθών είναι ενισχυμένες κατά €13,8 δισεκ., καθώς εκτός από τις αυξημένες ροές αγαθών αυξήθηκαν και οι τιμές. Στα καύσιμα η αξία των εισαγωγών υπερδιπλασιάστηκε, με αύξηση κατά €13 δισεκ. στο ίδιο διάστημα. Έτσι, οι εισαγωγές αγαθών και καυσίμων ενισχύθηκαν κατά €26,8 δισεκ. ή κατά 49% σε σύγκριση με το αντίστοιχο προηγούμενο διάστημα. Ωστόσο, με βάση τον αποπληθωριστή εισαγωγών αγαθών (2021Q3-2022Q2) οι τιμές εισαγόμενων προϊόντων αυξήθηκαν κατά 24%, συνεπώς το ήμισυ της αύξησης της αξίας οφείλεται στην άνοδο των τιμών. Οι ταξιδιωτικές και μεταφορικές πληρωμές είναι αυξημένες κατά €7,8 δισεκ. ή 64%, ενώ η επίδραση των τιμών είναι επίσης σημαντική, με αύξησή τους κατά 20%.

Εν κατακλείδι, οι εξαγωγές και οι εισαγωγές εμφανίζονται σημαντικά αυξημένες στο τελευταίο 12μηνο, αντανakλώντας αύξηση της εξωστρέφειας της οικονομίας (άθροισμα εξαγωγών και εισαγωγών) σε ιστορικά υψηλό επίπεδο, ξεπερνώντας σε ονομαστικά μεγέθη το 100% του ΑΕΠ. Ένα σχετικά μεγάλο μέρος των αυξήσεων αυτών προέρχεται από την αύξηση των τιμών, όπου σε όλες τις κατηγορίες που εξετάζονται υπερβαίνει το 20%.

3.4 Αγορά εργασίας

- Μείωση του ποσοστού ανεργίας το β' τρίμ. 2022 στο 12,4% από 15,8% το β' τρίμ. 2021. Η ισχυρότερη ετήσια πτώση του, τουλάχιστον από το 1999.
- Οριακή αύξηση, όμως, του εποχικά μη προσαρμοσμένου ποσοστού ανεργίας τον Αύγουστο του 2022 (11,6%) σε σχέση με τον Ιούλιο του 2022 (11,5%).
- Μεγαλύτερη άνοδος της απασχόλησης σε Τουρισμό (+84,4 χιλ. απασχολούμενοι), Εκπαίδευση (+30,4 χιλ. απασχολούμενοι) και Μεταποίηση (+27,9 χιλ. απασχολούμενοι).
- Ισχυρότερη πτώση της απασχόλησης στη Δημόσια διοίκηση (-20,9 χιλ. άτομα).
- Ετήσια μείωση του εποχικά διορθωμένου δείκτη μισθολογικού κόστους το β' τρίμ. του 2022 κατά 0,9% συγκριτικά με το ίδιο τρίμηνο του 2021.

Σύμφωνα με την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ, το ποσοστό ανεργίας το β' τρίμ. του τρέχοντος έτους περιορίστηκε στο 12,4% από 15,8% το β' τρίμ. του προηγούμενου έτους, δηλαδή κατά 3,4 ποσοστιαίες μονάδες, και αποτελεί την ισχυρότερη πτώση του ποσοστού ανεργίας τουλάχιστον από το 1999. Ισχυρή ήταν και η μείωση του αριθμού των ανέργων, κατά 19,2% ή κατά 140,9 χιλ. άτομα από τους 732,5 χιλ. στους 591,6 χιλ., δηλαδή στα επίπεδα του α' τρίμ. του 2010. Την ίδια περίοδο η απασχόληση ενισχύθηκε κατά 6,4%, με αποτέλεσμα ο αριθμός των απασχολούμενων να ανέλθει στα 4.167,2 χιλ. άτομα από τα 3.915,3 χιλ. (+251,9 χιλ.), ενώ ο μη ενεργός πληθυσμός περιορίστηκε κατά 2,9% ή κατά 126,2 χιλ. άτομα (στα 4.293,1 χιλ. από τα 4.419,3 χιλ.). Σε επίπεδο α' εξαμήνου 2022, το ποσοστό ανεργίας (13,1%) περιορίστηκε κατά 3,4 ποσοστιαίες μονάδες συγκριτικά με το α' εξάμ. 2021 (16,5%). Παράλληλα, το εποχικά μη προσαρμοσμένο ποσοστό ανεργίας τον Αύγουστο του 2022 παρουσίασε μείωση κατά 1,8 ποσοστιαίες μονάδες συγκριτικά με τον Αύγουστο του 2021 και διαμορφώθηκε στο 11,6% από 13,4%, εμφανίζοντας τη χαμηλότερη μείωση εντός του τρέχοντος έτους. Παράλληλα, παρουσίασε οριακή αύξηση κατά 0,1 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το ποσοστό ανεργίας του Ιουλίου 2022 (11,5%).

Σε ότι αφορά την εξέλιξη της ανεργίας στην Ευρωζώνη το β' τρίμ. του 2022, σε όλα τα κράτη-μέλη το ποσοστό ανεργίας περιορίστηκε, με την ισχυρότερη μείωσή του να παρουσιάζεται στην Ελλάδα (-3,4 ποσοστιαίες μονάδες), την οποία ακολουθούν οι Ισπανία και Ιρλανδία με ίδιο μέγεθος μείωσης (-2,8 ποσοστιαίες μονάδες). Στην Ισπανία - που μαζί με τη Ελλάδα παρουσιάζει το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας στην Ευρωζώνη - η ανεργία διαμορφώθηκε στο 12,5% το β' τρίμ. φέτος από 15,3% ένα έτος νωρίτερα, ενώ στην Ιρλανδία περιορίστηκε από το 7,3% στο 4,5%. Τα χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας εντοπίζονται στις Μάλτα και Γερμανία. Στην πρώτη κατήλθε στο 2,9% από το 3,4%, δηλαδή παρουσίασε μείωση κατά 0,5 ποσοστιαίες μονάδες που ήταν η ηπιότερη στην Ευρωζώνη το β' τρίμ. φέτος. Στη δεύτερη το ποσοστό ανεργίας περιορίστηκε από το 3,7% στο 3,0% (-0,7 ποσοστιαίες μονάδες). Στις άλλες μεγάλες οικονομίες της Ευρωζώνης στην Γαλλία και την Ιταλία το ποσοστό ανεργίας περιορίστηκε κατά 0,5 και 1,6 ποσοστιαίες μονάδες αντίστοιχα. Στην Γαλλία από το 7,6% στο 7,1% και στην Ιταλία από το 9,6% το β' τρίμ. 2021 στο 8,0% το β' τρίμ. 2022. Τέλος, στο σύνολο της Ευρωζώνης η ανεργία περιορίζεται για τέταρτο συνεχόμενο τρίμηνο και το β' τρίμ. φέτος κατήλθε στο 6,6% από το 7,9% ένα έτος νωρίτερα (-1,3 ποσοστιαίες μονάδες).

Αναφορικά με την εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας με βάση το φύλο στην Ελλάδα, η μείωση του ήταν παρόμοια. Στους άνδρες – που διαχρονικά εμφανίζουν χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας από τις γυναίκες – περιορίστηκε κατά 3,2 ποσοστιαίες μονάδες και διαμορφώθηκε στο 9,2% το β' τρίμ. του 2022 από το 12,4% το β' τρίμ. του 2021. Στις γυναίκες κατήλθε στο 16,6% από το 19,9% παρουσιάζοντας μείωση κατά 3,3 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ η διαφορά του συγκριτικά με το ποσοστό ανεργίας των ανδρών περιορίστηκε οριακά στις 7,4 ποσοστιαίες μονάδες από τις 7,5 το προηγούμενο τρίμηνο. Στο σύνολο της Ευρωζώνης το ποσοστό ανεργίας των ανδρών κατήλθε στο 6,2% από το 7,5% (-1,3 ποσοστιαίες μονάδες), ενώ το ποσοστό ανεργίας των γυναικών ήταν κατά 0,8 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερο από αυτό των ανδρών και κατήλθε το β' τρίμ. του 2022 στο 7,0% από το 8,4% το β' τρίμ. του 2021 (-1,4 ποσοστιαίες μονάδες).

Σχετικά με την εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας με βάση την ηλικία, όπως κατ' επανάληψη έχει αναφερθεί, μειώνεται όσο η ηλικία αυξάνεται. Το β' τρίμ. φέτος σε όλες τις ηλικιακές κατηγορίες πλην αυτής των ατόμων ηλικίας 15-19 μειώνεται. Η ισχυρότερη μείωση παρουσιάστηκε στα άτομα ηλικίας 20-24 και 25-29 ετών. Στην πρώτη κατηγορία το ποσοστό ανεργίας υποχώρησε κατά 7,6 ποσοστιαίες μονάδες, δηλαδή στο 29,0% από το 36,6% (-7,6 ποσοστιαίες μονάδες) ενώ στη δεύτερη κατά 7,2 ποσοστιαίες μονάδες, δηλαδή από το 26,7% στο 19,5%. Το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας παρουσιάστηκε στα άτομα ηλικίας 15-19 ετών όπου ανήλθε στο 54,3% το β' τρίμ. του 2022 από το 51,8% το β' τρίμ. του 2021 (+2,5 ποσοστιαίες μονάδες). Τέλος, το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας εντοπίζεται στην ηλικιακή κατηγορία που παρουσίασε και την ηπιότερη μείωσή (κατά 0,8 ποσοστιαίες μονάδες), δηλαδή τα άτομα ηλικίας άνω των 65 ετών. Σε αυτά η ανεργία κατήλθε στο 8,4% το β' τρίμ. φέτος από το 9,2% ένα έτος νωρίτερα.

Ως προς τη διάρκεια της ανεργίας, το ποσοστό των μακροχρόνια ανέργων στο σύνολο των ανέργων το β' τρίμ. του 2022 ανήλθε για δεύτερο συνεχόμενο τρίμηνο και έφτασε το 62,6% από 61,0% ένα έτος νωρίτερα (-1,6 ποσοστιαίες μονάδες). Αντίθετα ο αριθμός των μακροχρόνια ανέργων περιορίστηκε κατά 18,3% ή κατά 82,7 χιλ., από τους 453,1 χιλ. στους 370,4 χιλ., δηλαδή διαμορφώθηκε στα επίπεδα του α' τρίμ. του 2011.

Σε σχέση με την εξέλιξη της ανεργίας με βάση το επίπεδο εκπαίδευσης, μειώνεται καθώς το επίπεδο εκπαίδευσης αυξάνει. Το β' τρίμ. του 2022 σε όλες τις κατηγορίες εκπαίδευσης το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε συγκριτικά με το ίδιο τρίμηνο του 2021. Το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας αλλά και η ισχυρότερη μείωσή του παρουσιάστηκε στα άτομα που παρακολούθησαν μερικές τάξεις Δημοτικού ή δεν πήγαν καθόλου σχολείο, καθώς αυτό μειώθηκε από το 46,7% στο 36,9% (-9,8 ποσοστιαίες μονάδες). Στα άτομα με απολυτήριο μέσης εκπαίδευσης εντοπίζεται η δεύτερη ισχυρότερη μείωση του ποσοστού ανεργίας, καθώς αυτό μειώθηκε στο 14,4% από το 18,3% (-3,9 ποσοστιαίες μονάδες). Από την άλλη πλευρά το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας αλλά και η ηπιότερη μείωσή του εντοπίζεται στα άτομα με διδακτορικό ή μεταπτυχιακό τίτλο, όπου περιορίστηκε στο 4,7% από το 6,4% (-1,7 ποσοστιαίες μονάδες). Έπεται το ποσοστό ανεργίας στα άτομα με πτυχίο ανωτάτων σχολών όπου περιορίστηκε στο 9,2% από 12,2% (-3,0 ποσοστιαίες μονάδες), ενώ ακολουθούν τα άτομα με πτυχίο ανώτερης τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, όπου η ανεργία κατήλθε στο 12,4% το β' τρίμ. φέτος από το 16,0% ένα έτος νωρίτερα (-3,6 ποσοστιαίες μονάδες).

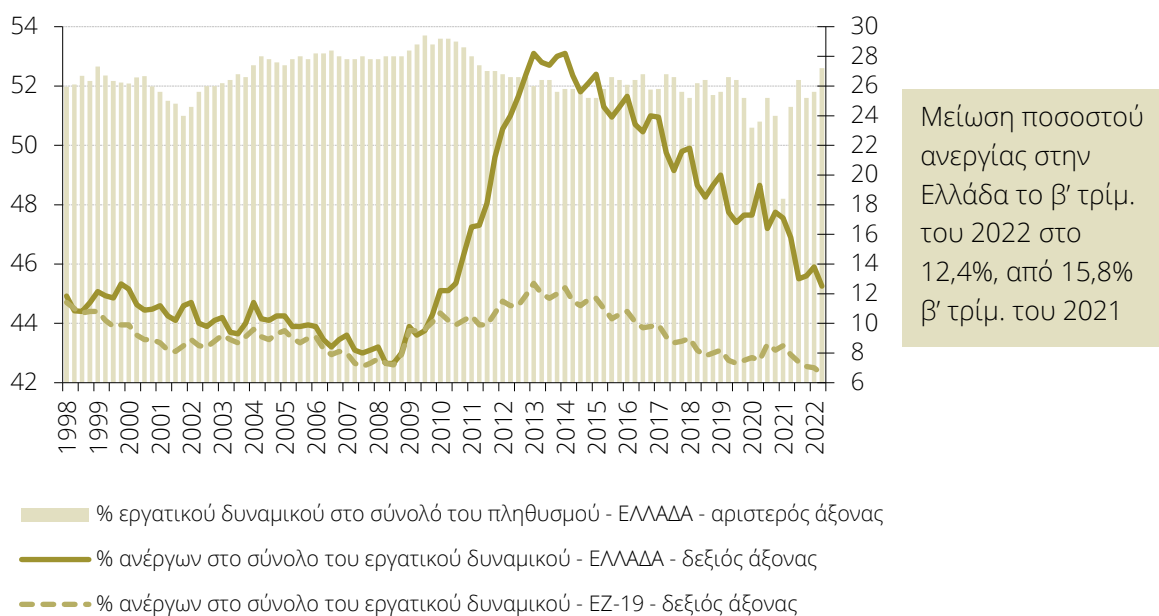
Ως προς τις τάσεις στην περιφερειακή διάσταση της ανεργίας, σε όλες τις περιφέρειες της χώρας το ποσοστό ανεργίας περιορίστηκε. Το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας το β' τρίμ. του 2022 καταγράφηκε στη Δυτική Μακεδονία όπου διαμορφώθηκε στο 19,7% από 21,6% ένα έτος νωρίτερα

(-1,9 ποσοστιαίες μονάδες). Έπεται το ποσοστό ανεργίας στη Θεσσαλία όπου κατήλθε στο 17,2% από 17,5% παρουσιάζοντας μείωση κατά 0,3 ποσοστιαίες μονάδες. Από την άλλη πλευρά, τα χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας εντοπίζονται στις περιφέρειες Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης. Στην Κρήτη η ανεργία κατήλθε κατά 6,9 ποσοστιαίες μονάδες (η δεύτερη ισχυρότερη μείωση του ποσοστού ανεργίας) και διαμορφώθηκε στο 9,3% από 16,2%. Η περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, όμως, παρουσίασε πολύ ισχυρή πτώση του ποσοστού ανεργίας που διαμορφώθηκε σε 19,1 ποσοστιαίες μονάδες, με αποτέλεσμα να κατέλθει στο 7,5% το β' τρίμ. του 2022 από 26,6% το β' τρίμ. του 2021. Η ηπιότερη μείωση του ποσοστού ανεργίας παρουσιάστηκε στην Πελοπόννησο όπου διαμορφώθηκε σε 0,4 ποσοστιαίες μονάδες με αποτέλεσμα να κατέλθει στο 12,8% από 13,2%, ενώ, τέλος, στην Αττική η ανεργία κατήλθε στο 9,9% από το 12,8 % (-2,9 ποσοστιαίες μονάδες).

Διάγραμμα 3.17

Εξέλιξη ποσοστού (%) εργατικού δυναμικού στον πληθυσμό και ποσοστού ανέργων στο εργατικό δυναμικό

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ – Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat

Σχετικά με την εξέλιξη της απασχόλησης με βάση τη θέση στο επάγγελμα, σε δύο κατηγορίες σημειώθηκε άνοδος της απασχόλησης και σε μία πτώση. Η ισχυρότερη άνοδος το β' τρίμ. του 2022 σημειώθηκε στην πολυπληθέστερη κατηγορία απασχολουμένων, τους μισθωτούς, όπου η απασχόληση ανήλθε κατά 257,1 χιλ. άτομα ή κατά 9,7%, φτάνοντας τα 2.913,6 χιλ. από τα 2.656,5 χιλ. το β' τρίμηνο του 2021. Στους βοηθούς στην οικογενειακή επιχείρηση ο αριθμός των απασχολουμένων αυξήθηκε στους 136,2 χιλ. από τους 119,6 χιλ. (+13,9 ή +16,6 χιλ.), ενώ στους αυτοαπασχολούμενους περιορίστηκε κατά 1,9% ή κατά 21,7 χιλ. άτομα, στα 1.117,4 χιλ. από τα 1.139,1 χιλ.

Ως προς την εξέλιξη της απασχόλησης με βάση το επάγγελμα, σε όλα τα επαγγέλματα παρουσίασε αύξηση το β' τρίμ. του 2022 συγκριτικά με ένα χρόνο πριν, εκτός από τους τεχνολόγους-Τεχνικούς βοηθούς (-6,6%, από τους 311,6 χιλ. στους 291,1 χιλ.) και στα Πρόσωπα μη δυνάμενα να καταταγούν (-0,2%, από τους 66,2 χιλ. στους 66,1 χιλ.). Σε απόλυτα μεγέθη, η ισχυρότερη άνοδος της απασχόλησης το β' τρίμ. του 2022 εντοπίζεται στα Πρόσωπα που ασκούν επιστημονικά,

καλλιτεχνικά και συναφή επαγγέλματα, όπου έφτασε τους 80,2 χιλ. απασχολούμενους (+9,7%) με αποτέλεσμα να ανέλθουν στους 910,0 χιλ. από τους 829,8 χιλ. το β' τρίμ. του 2021. Έπονται σε απόλυτη άνοδο οι Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές σε καταστήματα και υπαίθριες αγορές, όπου ο αριθμός τους αυξήθηκε κατά 72,4 χιλ. άτομα, δηλαδή στους 927,9 χιλ. από τους 855,5 χιλ. (+8,5%). Τέλος, στους Ειδικευμένους τεχνίτες και ασκούντες συναφή τεχνικά επαγγέλματα η απασχόληση ενισχύθηκε κατά 9,0% ή κατά 32,1 χιλ. άτομα, και διαμορφώθηκε στους 388,9 χιλ. από τους 356,8 χιλ.

Με βάση το καθεστώς απασχόλησης, τόσο η πλήρης όσο και η μερική παρουσίασαν άνοδο, αλλά σε απόλυτους αριθμούς η άνοδος ήταν ισχυρότερη στην πρώτη κατηγορία. Πιο αναλυτικά, η πλήρης απασχόληση το β' τρίμ. του τρέχοντος έτους ενισχύθηκε κατά 220,9 χιλ. άτομα ή κατά 6,1%, και διαμορφώθηκε στα 3.816,8 χιλ. άτομα από τα 3.595,9 χιλ. το ίδιο τρίμηνο πέρυσι. Η μερική απασχόληση ενισχύθηκε κατά 31,1 χιλ. άτομα ή κατά 9,7% και διαμορφώθηκε στα 350,4 χιλ. από τα 319,3 χιλ.

Σε ότι αφορά την τάση της απασχόλησης σε επίπεδο βασικών τομέων, σε όλους σημειώθηκε άνοδος της το β' τρίμ. του 2022 συγκριτικά με το ίδιο τρίμηνο πέρυσι. Συγκεκριμένα, στον Πρωτογενή τομέα η απασχόληση ενισχύθηκε κατά 13,0 χιλ. άτομα ή κατά 2,9%, στους 457,4 χιλ. απασχολούμενους από τους 444,4 χιλ.. Στο Δευτερογενή τομέα η απασχόληση ενισχύθηκε κατά 56,6 χιλ. άτομα ή κατά 9,7%, φθάνοντας τους 638,0 χιλ. απασχολούμενους από τους 581,4 χιλ., ενώ στον Τριτογενή τομέα που παρουσίασε την υψηλότερη άνοδο σε απόλυτες τιμές μεταξύ των βασικών τομέων της οικονομίας, η απασχόληση ενισχύθηκε κατά 178,5 χιλ. άτομα (ή 6,2%) με αποτέλεσμα να ανέλθει στους 3.068,0 χιλ. απασχολούμενους από τους 2.889,5 χιλ.

Σε επίπεδο κλάδων οικονομικής δραστηριότητας, σε 16 σημειώθηκε άνοδος της απασχόλησης και στους υπόλοιπους πέντε πτώση της. Σε απόλυτους αριθμούς, η ισχυρότερη άνοδος παρουσιάστηκε στον κλάδο Δραστηριοτήτων υπηρεσιών καταλύματος και εστίασης, όπου η απασχόληση ενισχύθηκε κατά 84,4 χιλ. άτομα ή κατά 26,6% (στους 401,3 χιλ. το β' τρίμ. 2022 από τους 316,96 χιλ. το β' τρίμ. 2021) και ακολουθεί σε απόσταση η άνοδος της απασχόλησης στον κλάδο Εκπαίδευσης όπου διαμορφώθηκε σε 30,4 άτομα ή 9,5% (από τους 320,5 χιλ. στους 350,9 χιλ.). Χαμηλότερη ήταν η άνοδος της απασχόλησης στη Μεταποίηση όπου έφτασε τα 27,9 χιλ. άτομα ή 7,4% (από τα 379,4 χιλ. στα 407,3 χιλ.). Η ηπιότερη άνοδος της απασχόλησης εντοπίζεται στους κλάδους Δραστηριοτήτων ετερόδικων οργανισμών και φορέων (+1,3 χιλ., στους 3,7 χιλ. απασχολούμενους από τους 2,4 χιλ.), Ορυχείων-Λατομείων (+2,4 χιλ., από τους 9,9 χιλ. στους 12,3 χιλ.) και Διαχείρισης ακίνητης περιουσίας (+4,0 χιλ., από τους 7,4 χιλ. στους 11,4 χιλ.). Από την άλλη πλευρά η ισχυρότερη μείωση της απασχόλησης το β' τρίμ. του 2022 παρουσιάστηκε στον κλάδο Δημόσιας διοίκησης όπου η απασχόληση περιορίστηκε κατά 20,9 χιλ. άτομα ή κατά 5,4% (από τους 388,8 χιλ. απασχολούμενους στους 367,9 χιλ.). Έπεται σε απόσταση η μείωση της απασχόλησης στους κλάδους Παροχής ηλεκτρικού ρεύματος-Φυσικού αερίου-Ατμού-Κλιματισμού και Μεταφοράς-Αποθήκευσης. Στον πρώτο η απασχόληση περιορίστηκε κατά 5,2 χιλ. άτομα ή 13,9% (στους 32,1 χιλ. απασχολούμενους από τους 37,3 χιλ.) και στο δεύτερο κατά 5,1 χιλ. άτομα ή 2,4% (από τα 211,7 χιλ. στα 206,6 χιλ.).

Συμπερασματικά, από τα στοιχεία απασχόλησης σε κλαδικό επίπεδο, προκύπτει ότι η άνοδος της απασχόλησης το β' τρίμ. του 2022 συγκριτικά με ένα χρόνο πριν προήλθε κυρίως από την άνοδο της στους εξής κλάδους:

- Δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και εστίασης (+84,4 χιλ. απασχολούμενοι), σε συνάφεια με την άνοδο των διεθνών αφίξεων στα κυριότερα αεροδρόμια της χώρας το δεύτερο τρίμηνο του 2022 κατά 4,4 φορές ή κατά 5,08 εκατ. άτομα (από τα 1,48 εκατ. στα 6,56 εκατ.), και την άνοδο του δείκτη κύκλου εργασιών στον τουρισμό κατά 2,5 φορές (από τις 49,7 μονάδες στις 124,6),
- Εκπαίδευση (+30,4 χιλ. απασχολούμενοι),
- Μεταποίηση (+27,9 χιλ. απασχολούμενοι), σε συνάφεια με την άνοδο του εποχικά διορθωμένου δείκτη βιομηχανικής την περίοδο β' τρίμ. 2021-β' τρίμ. 2022 κατά 2,3% (από τις 115,0 στις 117,6 μονάδες),

παρά την πτώση της απασχόλησης στον κλάδο Δημόσια διοίκησης κατά 20,9 χιλ. άτομα.

Ως προς την τάση του εποχικά διορθωμένου δείκτη μισθολογικού κόστους στο σύνολο της ελληνικής οικονομίας, παρουσίασε πτώση για τρίτο συνεχόμενο τρίμηνο, και το β' τρίμ. φέτος μειώθηκε κατά 0,9%, συγκριτικά με το β' τρίμ. του 2021, στις 111,7 μονάδες από τις 112,7.

Διάγραμμα 3.18

Εξέλιξη εποχικά διορθωμένου δείκτη μισθολογικού κόστους και ποσοστιαίας μεταβολής αυτού

Ετήσια μείωση του εποχικά διορθωμένου δείκτη μισθολογικού κόστους το β' τρίμ. του 2022 κατά 0,9% συγκριτικά με το ίδιο τρίμηνο του 2021

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 3.9

Πληθυσμός ηλικίας 15 ετών και άνω, κατά κατάσταση απασχόλησης (σε χιλ.)

Περίοδος αναφοράς	Γενικό Σύνολο	Ποσοστό (%) του πληθυσμού	Απασχολούμενοι	Ποσοστό (%) του εργατικού δυναμικού	Άνεργοι	Ποσοστό (%) του εργατικού δυναμικού
2015	9.246,6	52,0	3.610,7	75,1	1.197,0	24,9
2016	9.212,8	52,1	3.673,6	76,5	1.130,9	23,5
2017	9.176,9	52,1	3.752,7	78,6	1.027,1	21,5
2018	9.140,2	51,9	3.828,0	80,7	915,0	19,3
2019	9.103,5	52,0	3.911,0	82,7	818,9	17,3
α' τρίμ. 2020	9.083,8	50,6	3.852,6	83,8	745,1	16,2
β' τρίμ. 2020	9.080,5	50,8	3.844,0	83,3	768,3	16,7
γ' τρίμ. 2020	9.077,3	51,6	3.926,8	83,8	756,4	16,2
δ' τρίμ. 2020	9.074,2	51,0	3.878,5	83,8	750,1	16,2
2020	9.079,0	51,0	3.878,5	83,7	755,0	16,3
α' τρίμ. 2021	9.070,8	48,2	3.625,1	82,9	745,4	17,1
β' τρίμ. 2021	9.067,1	51,3	3.915,3	84,2	732,5	15,8
γ' τρίμ. 2021	9.063,5	52,2	4.118,3	87,0	615,4	13,0
δ' τρίμ. 2021	9.060,0	51,6	4.053,3	86,8	617,4	13,2
2021	9.065,4	50,8	3.928,0	85,2	677,7	14,7
α' τρίμ. 2022	9.055,8	51,8	4.044,0	86,2	647,2	13,8
β' τρίμ. 2022	9.051,9	52,6	4.167,2	87,6	591,6	12,4

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

Μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις

Οι εξελίξεις στο διεθνές κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον το εννεάμηνο του 2022 χαρακτηρίζονται, καταρχάς, από τον πόλεμο στην Ουκρανία με τις επακόλουθες αρνητικές συνέπειες στο ενεργειακό κόστος και στον πληθωρισμό. Παράλληλα, παρά την εξάπλωση του κορωνοϊού, τόσο ο αριθμός των διασωληνωμένων όσο και ο αριθμός των νεκρών έχουν περιοριστεί σημαντικά, ενώ ο εμβολιασμός με τα νέα επικαιροποιημένα εμβόλια για τις παραλλαγές του έχει ξεκινήσει.

Στο βασικό σενάριο, οι ανωτέρω παράγοντες δεν προβλέπεται να διαφοροποιηθούν σημαντικά στο υπόλοιπο του τρέχοντος έτους. Κατά συνέπεια, αναμένεται συνέχιση του πολέμου στην Ουκρανία ο οποίος είναι πιθανό να συνεχιστεί και το 2023. Το ενεργειακό κόστος αναμένεται να παραμείνει σε πολύ υψηλά επίπεδα, διατηρώντας έντονες τις πληθωριστικές πιέσεις. Ωστόσο, για την ελάφρυνση του ενεργειακού κόστους η κυβέρνηση εξήγγειλε πρόσφατα επιπλέον μέτρα στήριξης νοικοκυριών και επιχειρήσεων ύψους €5,5 δισεκ. Διεθνώς, για την ανάσχεση του πληθωρισμού, αναμένεται αύξηση των επιτοκίων από τις μεγάλες κεντρικές τράπεζες. Ήδη στις αρχές Σεπτεμβρίου η ΕΚΤ ανακοίνωσε αύξηση του βασικού επιτοκίου από το 0,5% στο 1,25%, ενώ αναμένεται νέα αύξηση του εντός του επόμενου χρονικού διαστήματος. Η άνοδος των επιτοκίων θα οδηγήσει σε αύξηση του κόστους δανεισμού επιχειρήσεων και νοικοκυριών, αποθαρρύνοντας την ανάληψη επενδυτικού ρίσκου και επιβαρύνοντας την εξυπηρέτηση υφιστάμενου δανεισμού τους που εκτοκίζεται με βάση κυμαινόμενο επιτόκιο.

Αναφορικά με τον κορωνοϊό, παρά το υψηλό ημερήσιο επίπεδο του αριθμού των κρουσμάτων (τετραψήφιος αριθμός), οι νέες παραλλαγές του είναι ηπιότερες ενώ έχει ξεκινήσει και ο

εμβολιασμός – κυρίως των ευπαθών ομάδων – με τα επικαιροποιημένα εμβόλια. Κατά συνέπεια δεν αναμένεται να επιδεινωθεί έντονα η υγειονομική κατάσταση και επομένως, δεν προβλέπεται η εκ νέου επιβολή lockdown, αλλά – εφόσον χρειαστεί – είναι πιθανό να επανέλθουν ήπια μέτρα προστασίας.

Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω στο υπόλοιπο του 2022, η τάση στην εγχώρια απασχόληση θα καθοριστεί σε μεγάλο βαθμό από την πορεία του Τουρισμού, των εξαγωγών προϊόντων, της κατανάλωσης των νοικοκυριών υπό την επίδραση του ισχυρού πληθωρισμού και των επενδύσεων.

Σχετικά με τον Τουρισμό, η άνοδος της διεθνούς κίνησης στο πρώτο επτάμηνο ήταν πολύ ισχυρή συγκριτικά με την ίδια περίοδο πέρυσι, καθώς η εισερχόμενη ταξιδιωτική κίνηση ήταν αυξημένη κατά 8,7 εκατ. άτομα ή κατά 2,9 φορές, από 4,6 εκατ. το επτάμηνο 2021 σε 13,3 εκατ. ένα χρόνο μετά. Την ίδια περίοδο οι ταξιδιωτικές εισπράξεις (σε τρέχουσες τιμές) παρουσιάζουν αντίστοιχη εικόνα καθώς αυξήθηκαν κατά 2,5 φορές ή κατά €5,37 δισεκ., στα €8,85 δισεκ. από τα 3,48 δισεκ. Η έντονα ανοδική δυναμική στον τομέα του Τουρισμού που προκύπτει από αυτά τα στοιχεία, αναμένεται να έχει αντίστοιχο θετικό αντίκτυπο στην απασχόληση του κλάδου και στο μεγαλύτερο μέρος του τρίτου τριμήνου. Στη συνέχεια, όμως, η σταδιακή λήξη της τουριστικής σεζόν και το υψηλό ενεργειακό κόστος αναμένεται να ασκήσουν αρνητικές επιδράσεις στην απασχόληση του κλάδου, κυρίως το τελευταίο τρίμηνο του έτους.

Ανοδικά θα κινηθούν και οι εξαγωγές προϊόντων το 2022, αλλά ηπιότερα από ότι τα προηγούμενα έτη, καθώς η ανάκαμψη της Ευρωζώνης, κύριου εξαγωγικού προορισμού, θα συνεχιστεί με χαμηλότερο ρυθμό, δηλαδή 2,6% σύμφωνα με τις τελευταίες προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Summer 2022), έναντι προηγούμενων προβλέψεων της για ανάπτυξη 2,7% (Spring 2022) και 4,0% (Winter 2022), αντίστοιχα. Έτσι, θα συνεχιστεί η στήριξη της απασχόλησης σε εξωστρεφείς τομείς της Μεταποίησης, καθώς και στους κλάδους των Μεταφορών και της Αποθήκευσης. Ωστόσο, η αύξηση στην απασχόληση των συγκεκριμένων κλάδων αναμένεται σταδιακά να εξασθενήσει ως αποτέλεσμα της διακοπής από αρχές Οκτωβρίου της οριζόντιας επιδότησης της τιμής του πετρελαίου κίνησης η οποία θα επιβαρύνει το κόστος μεταφοράς προϊόντων, αύξηση η οποία θα αντισταθμιστεί σε κάποιο βαθμό από την επιδότηση της κατανάλωσης ρεύματος και φυσικού αερίου σε μη οικιακούς καταναλωτές. Σημειώνεται ότι με στοιχεία επταμήνου, οι εξαγωγές (σε τρέχουσες τιμές) παρουσιάζονται αυξημένες κατά 39,9% (ή + €8,64 δισεκ. στα €30,27 δισεκ. από τα €21,63 δισεκ.).

Σε σχέση με τις επενδύσεις, θετική επίδραση στην απασχόληση των αντίστοιχων κλάδων αναμένεται να έχουν αυτές που υλοποιούνται σε εξαγωγικούς κλάδους της βιομηχανίας και στον Τουρισμό ενώ θετική επίδραση θα προκύψει και από την εκκίνηση και ωρίμανση επενδύσεων σε σημαντικές αποκρατικοποιήσεις (π.χ. Ελληνικό). Η αξιοποίηση των πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης, επίσης συμβάλει θετικά στην πορεία των επενδύσεων. Με στοιχεία Σεπτεμβρίου 2022, το τρέχον έτος έχουν ενταχθεί στο Ταμείο Ανάκαμψης έργα ύψους €10,73 δισεκ. και συνολικά από την έναρξη του σχεδίου €13,49 δισεκ. Ωστόσο, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, η πρόσφατη άνοδος του βασικού επιτοκίου από την ΕΚΤ αλλά και η αναμενόμενη νέα αύξηση του εντός των επόμενων λίγων εβδομάδων θα οδηγήσει σε αύξηση του κόστους δανεισμού επιχειρήσεων και νοικοκυριών, αποθαρρύνοντας την ανάληψη επενδυτικού ρίσκου, επιδρώντας ανασχετικά και στην απασχόληση του κλάδου. Αρνητικές επιδράσεις στις επενδύσεις, κυρίως

μέσω του Κατασκευαστικού κλάδου, θα ασκηθούν από την άνοδο των τιμών των υλικών που χρησιμοποιούνται, εξαιτίας της ανόδου του πληθωρισμού.

Η άνοδος του κόστους εξυπηρέτησης δανεισμού νοικοκυριών και επιχειρήσεων λόγω ανόδου του βασικού επιτοκίου της ΕΚΤ και η άνοδος του πληθωρισμού ασκούν αρνητικές επιδράσεις στην αγοραστική δύναμη. Αρνητικές επιδράσεις σε αυτή θα προκύψουν το τελευταίο τρίμηνο του έτους και από το κόστος θέρμανσης. Ωστόσο, οι εκτεταμένες παρεμβάσεις έναντι της ενεργειακής κρίσης, σε συνδυασμό με τη χρησιμοποίηση μέρους της συσσωρευμένης αποταμίευσης στη διάρκεια της πανδημίας, θα στηρίξουν σε κάποιο βαθμό την καταναλωτική ζήτηση και κατά συνέπεια την απασχόληση στους σχετικούς κλάδους (Λιανικό εμπόριο, Τουρισμός, Εστίαση, Ψυχαγωγία-Διασκέδαση).

Σχετικά με την πορεία της απασχόλησης το επόμενο έτος, το 2023 αποτελεί έτος διενέργειας βουλευτικών εκλογών. Ωστόσο, ο εν ισχύ εκλογικός νόμος προβλέπει την εφαρμογή της απλής αναλογικής και κατά συνέπεια είναι υψηλές οι πιθανότητες διενέργειας επαναληπτικών εκλογών, με αντίστοιχες επιπτώσεις στη λειτουργία της οικονομίας και κατά συνέπεια και στην απασχόληση.

Επιπρόσθετα, η πορεία της απασχόλησης θα επηρεαστεί σημαντικά από την πορεία του τουρισμού. Αυτή αναμένεται να κινηθεί σε χαμηλότερα επίπεδα από το 2022, κυρίως ως αποτέλεσμα του περιορισμού της ανάπτυξης στις χώρες από τις οποίες προέρχονται οι περισσότεροι τουρίστες που επισκέπτονται την Ελλάδα, ως συνέπεια του υψηλού ενεργειακού κόστους και των συνεπαγόμενων πληθωριστικών πιέσεων, που αναμένεται πάντως να είναι ηπιότερες (πληθωρισμός 4,6% το 2023 στην Ε.Ε. από 8,3% το 2022 σύμφωνα με τις προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής).

Η κατανάλωση αναμένεται να επηρεαστεί αρνητικά από τον υψηλό πληθωρισμό, ο οποίος πάντως προβλέπεται να κυμανθεί σε χαμηλότερα επίπεδα συγκριτικά με το 2022 (στο 4,2% το 2023 από 9,7% το 2022, όπως αναλύεται στην ενότητα 3.5). Παράλληλα, το διαθέσιμο εισόδημα νοικοκυριών και επιχειρήσεων θα περιοριστεί λόγω και της αύξησης του κόστους εξυπηρέτησης δανεισμού (υφιστάμενου και νέου) εξαιτίας της αναμενόμενης περεταίρω ανόδου των επιτοκίων της ΕΚΤ. Ωστόσο, οι συγκεκριμένες αρνητικές επιδράσεις θα αντισταθμιστούν σε κάποιο βαθμό από τα μέτρα στήριξης νοικοκυριών και επιχειρήσεων έναντι της ενεργειακής κρίσης.

Η θετική επίδραση των επενδύσεων στην απασχόληση αναμένεται να είναι ηπιότερη. Από τη μία πλευρά οι πόροι του Ταμείου Ανάκαμψης και η ωρίμανση μεγάλων έργων υποδομής (Ελληνικό, μετρό, σιδηροδρομικές υποδομές, αυτοκινητόδρομοι, ψηφιακές υποδομές) θα επιδράσουν θετικά σε αυτή, αλλά από την άλλη πλευρά ο (χαμηλότερος σε σχέση με το 2022) πληθωρισμός και η αύξηση των επιτοκίων από την ΕΚΤ επενεργήσει ανασχετικά στην ανάληψη επενδυτικού ρίσκου.

Ως προς τη συμβολή του δημόσιου τομέα στην απασχόληση, τα μέχρι σήμερα στοιχεία δείχνουν ότι αυτή θα προέλθει από τις προσλήψεις τακτικού (17.942 μόνιμες προσλήψεις) και έκτακτου προσωπικού (22.344 θέσεις ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου) στο δημόσιο. Σε σχέση με την κοινωφελή εργασία πέραν του προγράμματος «Πρώθηση της απασχόλησης μέσω Προγραμμάτων Κοινωνικού Χαρακτήρα σε Υπηρεσίες του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας και του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου (Υπηρεσίες Υποδοχής και Ταυτοποίησης -ΥΠΥΤ)» που αφορά μόνο 2.260 θέσεις, το οποίο αναμένεται να ξεκινήσει στα τέλη

του 2022, δεν υπάρχουν πληροφορίες για τα προγράμματα που θα προκηρυχθούν εντός του 2023.

Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω επιδράσεις στην αγορά εργασίας, το ποσοστό ανεργίας το 2022 αναμένεται να κυμανθεί στην περιοχή του 12,3%. Σε ότι αφορά στο 2023, το ποσοστό ανεργίας αναμένεται να διαμορφωθεί στην περιοχή του 11,5%.

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία Ερευνών Συγκυρίας του IOBE, κατά το τρίμηνο Ιουλίου-Σεπτεμβρίου του 2022 σε σχέση με το β' τρίμηνο του τρέχοντος έτους, καταγράφεται σημαντική επιδείνωση ως προς τις προβλέψεις για τις βραχυπρόθεσμες προοπτικές της απασχόλησης σε όλους τους τομείς πλην της Βιομηχανίας που οι προβλέψεις διατηρήθηκαν αμετάβλητες. Σε σχέση με την ίδια περίοδο του 2021, σημειώθηκε ήπια υποχώρηση στις Υπηρεσίες, τη Βιομηχανία, και το Λιανικό εμπόριο, ενώ έντονη ήταν η επιδείνωση στον τομέα των Κατασκευών. Αναλυτικότερα:

Στη Βιομηχανία, το μέσο ισοζύγιο του γ' τριμήνου του έτους διατηρήθηκε αμετάβλητο σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο στις +1 μονάδες. Σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή επίδοση, ο μέσος τριμηνιαίος δείκτης είναι χαμηλότερος κατά 8 μονάδες περίπου. Το εξεταζόμενο τρίμηνο, το ποσοστό των βιομηχανικών επιχειρήσεων που προβλέπει πτώση της απασχόλησής του το προσεχές χρονικό διάστημα υποχωρεί ελαφρά στο 12%, από 14% το προηγούμενο τρίμηνο, ενώ παράλληλα εξασθενεί στο 13% (από 16%) το ποσοστό εκείνων που αναμένουν αύξηση στον αριθμό των θέσεων εργασίας τους. Ωστόσο, η μεγάλη πλειονότητα των επιχειρήσεων του τομέα (75%) προβλέπει σταθερότητα σε όρους απασχόλησης.

Στις Κατασκευές, οι σχετικές προβλέψεις υποδηλώνουν σημαντική επιδείνωση στο ισοζύγιο της απασχόλησης του τομέα, το οποίο υποχώρησε έντονα και από τις +16 μονάδες διαμορφώθηκε στις -8 μονάδες, σε έντονα χαμηλότερο επίπεδο σε σύγκριση με το ίδιο χρονικό διάστημα του 2021 (+32 μονάδες). Στο εξεταζόμενο τρίμηνο, το 38% (από 17%) των επιχειρήσεων του τομέα προβλέπουν λιγότερες θέσεις εργασίας, ενώ υποχωρεί ελαφρά στο 30% (από 33%) το ποσοστό των ερωτηθέντων που αναμένουν άνοδο της απασχόλησης. Σε επίπεδο επιμέρους κλάδων, παρατηρείται σημαντική υποχώρηση του σχετικού δείκτη στις Ιδιωτικές Κατασκευές (-35 από +18 μον.) σε αντίθεση με τον δείκτη στα Δημόσια Έργα (+24 από +14 μον.) που το σχετικό ισοζύγιο ενισχύεται.

Ο δείκτης των προβλέψεων για την απασχόληση στο Λιανικό Εμπόριο εξασθένησε σημαντικά κατά το γ' τρίμηνο του τρέχοντος έτους σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, στις +1 μονάδες (από +11), επίδοση αισθητά χαμηλότερη σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή (+12). Το 9% των επιχειρήσεων του τομέα αναμένει μείωση των θέσεων εργασίας από μόλις 3% το προηγούμενο τρίμηνο, ενώ το 11% (από 14%) προβλέπει άνοδο της απασχόλησης, με όσους αναμένουν σταθερότητα να κινούνται στο 80% (από 84%) του συνόλου. Στους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους σημειώνεται σημαντική βελτίωση του σχετικού ισοζυγίου στον κλάδο των Τροφίμων - Ποτών και στα Είδη οικιακού εξοπλισμού, οριακή είναι η ενίσχυση στα Πολυκαταστήματα, ενώ αντίθετα σημαντική υποχώρηση παρατηρείται στα Υφάσματα-Ένδυση -Υπόδηση και στα Οχήματα-Ανταλλακτικά.

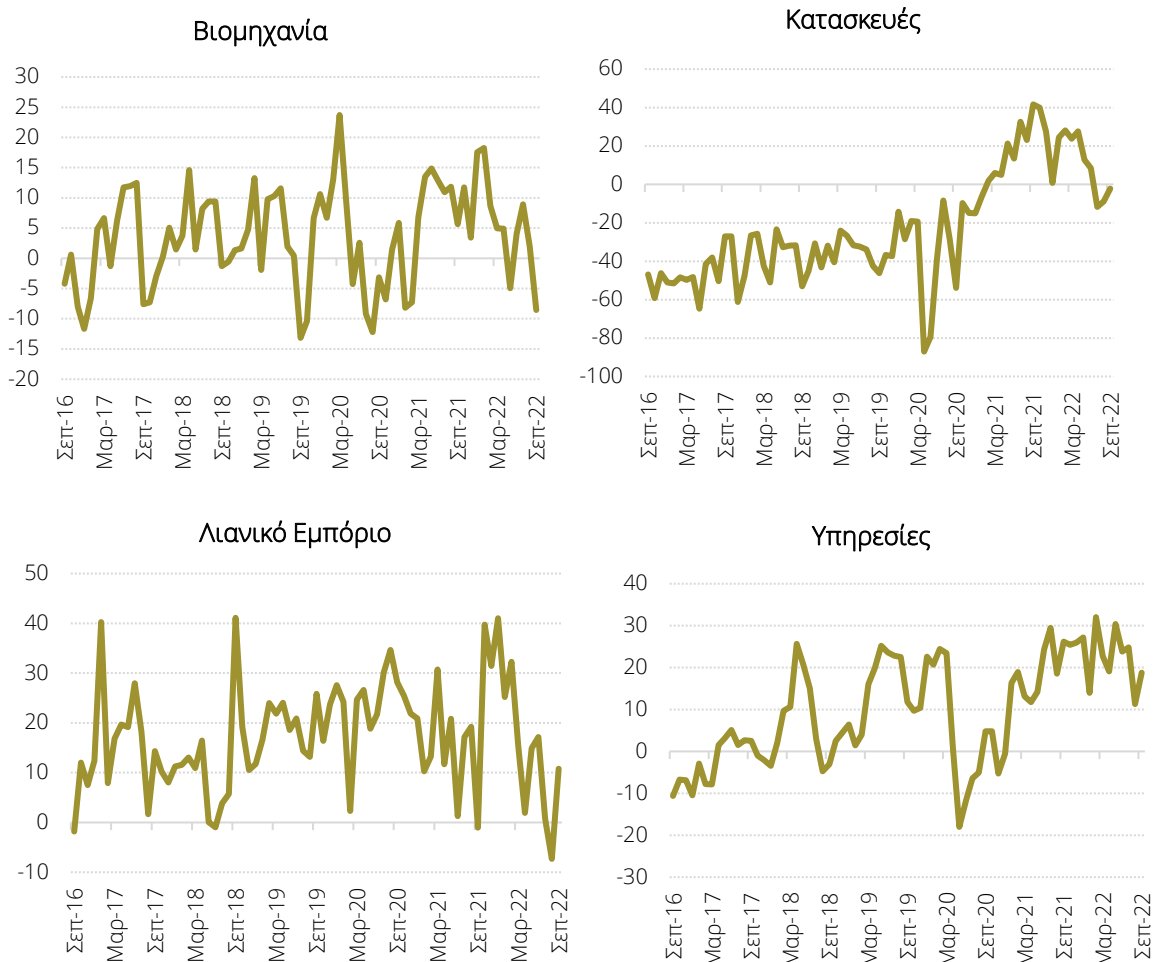
Στις Υπηρεσίες οι σχετικές προβλέψεις το εξεταζόμενο τρίμηνο υποδηλώνουν ήπια εξασθένηση σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, και ελαφρώς μεγαλύτερη σε σχέση με το αντίστοιχο περυσινό χρονικό διάστημα. Έτσι, το σχετικό ισοζύγιο του γ' τριμήνου 2022, υποχώρησε κατά 6

μονάδες στις +18 μονάδες το εξεταζόμενο τρίμηνο, ενώ σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2021 υποχώρησε κατά 7 μονάδες. Από τις επιχειρήσεις του τομέα, το 4% (από 5% το προηγούμενο τρίμηνο) αναμένει μείωση της απασχόλησης, με το ποσοστό εκείνων που προβλέπουν αύξηση να διαμορφώνεται στο 23% (από 29%). Σε κλαδικό επίπεδο, η τάση είναι έντονα πτωτική στα Ξενοδοχεία-Εστιατόρια και ηπιότερη στον κλάδο των Χερσαίων μεταφορών, ενώ έντονα ανοδικές είναι οι προσδοκίες στις Διάφορες επιχειρηματικές δραστηριότητες και στην Πληροφορική και ηπιότερη στον κλάδο Ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών.

Διάγραμμα 3.19

Προβλέψεις για την απασχόληση (ισοζύγιο απαντήσεων διαφορά θετικών - αρνητικών απαντήσεων)

Πηγή: IOBE

Κατά το γ' τρίμηνο 2022, σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο καταγράφεται σημαντική επιδείνωση ως προς τις προβλέψεις για τις βραχυπρόθεσμες προοπτικές της απασχόλησης σε όλους τους τομείς πλην της Βιομηχανίας όπου οι προβλέψεις διατηρήθηκαν αμετάβλητες

3.5 Τιμές καταναλωτή και παραγωγού

- Άνοδος του ΓΔΤΚ το α' εννεάμηνο του 2022, στο 10,1% έναντι πληθωρισμού 0,2% ένα χρόνο πριν. Ενίσχυση τιμών κυρίως από την αυξητική επίδραση στις τιμές των ενεργειακών αγαθών.
- Ρυθμός μεταβολής ΕνΔΤΚ με σταθερούς φόρους και χωρίς την ενέργεια, στο 5,1% το οκτάμηνο του 2022, από υποχώρηση 0,7% ένα χρόνο πριν.
- Για το 2022, προβλέπεται πως ο Γενικός Δείκτης Τιμών Καταναλωτή θα σημειώσει ενίσχυση στην περιοχή του 9,7%, λόγω κυρίως της έντονης ανόδου των τιμών στα ενεργειακά προϊόντα, αλλά και της καταναλωτικής ζήτησης.
- Για το 2023, προβλέπεται πως ο Γενικός Δείκτης Τιμών Καταναλωτή θα ενισχυθεί με ρυθμό στην περιοχή του 4,2%. Βασικές υποθέσεις:
 - ο η τιμή του πετρελαίου Brent θα μειωθεί περίπου κατά 7%
 - ο η καταναλωτική ζήτηση θα καταγράψει ήπια άνοδο
 - ο η προσφορά θα πληγεί από δευτερογενείς επιδράσεις της ανόδου των τιμών ενέργειας

Πρόσφατες εξελίξεις

Στο χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου του 2022 καταγράφηκε ιδιαίτερα ισχυρή άνοδος των τιμών σε σχέση με ένα έτος πριν, με το μέσο ρυθμό μεταβολής του Εθνικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ) να διαμορφώνεται στο 10,1%, από οριακή ενίσχυση 0,2% πριν ένα χρόνο. Έντονη άνοδο, κατά 9,5%, σημείωσε ο Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ) το α' εννεάμηνο φέτος, από υποχώρηση 0,5% πέρυσι.

Ως προς τις επιδράσεις των συνιστωσών του ΕνΔΤΚ στην τάση του το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου- Αυγούστου φέτος, όπου υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, η έντονη άνοδος του εναρμονισμένου δείκτη, κατά 9,2%, (από οριακή υποχώρηση 0,1% ένα χρόνο πριν) οφείλεται κυρίως, αλλά όχι αποκλειστικά, στην αυξητική άμεση επίδραση των ενεργειακών αγαθών, καθώς η ποσοστιαία μεταβολή του δείκτη με σταθερούς φόρους και χωρίς τα ενεργειακά αγαθά ήταν 5,1%, Συνεπώς, και η εγχώρια ζήτηση επενέργησε θετικά στη μεταβολή των τιμών. Η έμμεση φορολογία ουσιαστικά δεν άσκησε επίδραση στις τιμές α' οκτάμηνο του τρέχοντος έτους, (-0,1 ποσοστιαίες μονάδες του ΕνΔΤΚ), από -0,6 ποσοστιαίες μονάδες ένα χρόνο πριν.

Σχετικά με τις εξελίξεις στις τιμές των ενεργειακών αγαθών και την επίδρασή τους στον ΕνΔΤΚ, η μέση διεθνής τιμή του πετρελαίου το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Αυγούστου του τρέχοντος έτους κατέγραψε ισχυρή άνοδο έναντι της ίδιας περιόδου πέρυσι. Συγκεκριμένα, η μέση τιμή του πετρελαίου Brent διαμορφώθηκε στο α' οκτάμηνο φέτος στα \$106,9/βαρέλι, από \$67/βαρέλι πέρυσι, σημειώνοντας αύξηση 59,6%¹³. Η μείωση της μέσης ισοτιμίας του ευρώ έναντι του δολαρίου την ίδια περίοδο, κατά 10,7%, στο 1,07 έναντι 1,19, ενίσχυσε περαιτέρω την άνοδο της τιμής του πετρελαίου σε ευρώ, με τη μέση τιμή του να διαμορφώνεται στα €99,8/βαρέλι, 78,8% υψηλότερα από ότι την αντίστοιχη περίοδο του περασμένου έτους. Στην άνοδο της τιμής του πετρελαίου, που αποτελεί βασική συνιστώσα του ενεργειακού κόστους, οφείλεται η μέση

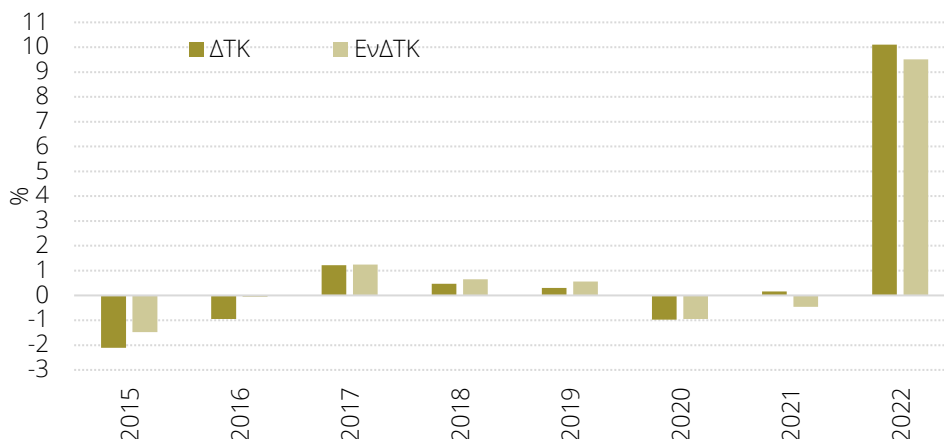
¹³ Μέσες τιμές περιόδου με βάση τη Europe Brent Spot Price. Πηγή: EIA, US Energy Information Administration https://www.eia.gov/dnav/pet/pet_pri_spt_s1_d.htm

αυξητική επίδραση των τιμών των ενεργειακών αγαθών στο ρυθμό μεταβολής του ΕνΔΤΚ εγχωρίς ύψους 4,0 ποσοστιαίων μονάδων κατά το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου – Αυγούστου του 2022, έναντι ηπιότερης θετικής επίδρασης 0,5% το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2021.

Διάγραμμα 3.20

Ετήσια μεταβολή εγχώριου ΔΤΚ και Εναρμονισμένου ΔΤΚ στην Ελλάδα (περίοδος Ιανουαρίου- Σεπτεμβρίου)

Μέση ενίσχυση 10,1% του ΔΤΚ το α' εννιάμηνο του 2022 σε σχέση με ένα χρόνο πριν, από πληθωρισμό 0,2% το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2021

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία ΙΟΒΕ

Διάγραμμα 3.21

Μηνιαία εξέλιξη ΔΤΚ στην Ελλάδα (ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

Ιδιαίτερα ισχυρή άνοδος του εγχώριου ΔΤΚ τον Σεπτέμβριο (12%), έναντι ηπιότερης ανόδου 2,2% τον αντίστοιχο μήνα του 2021

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία ΙΟΒΕ

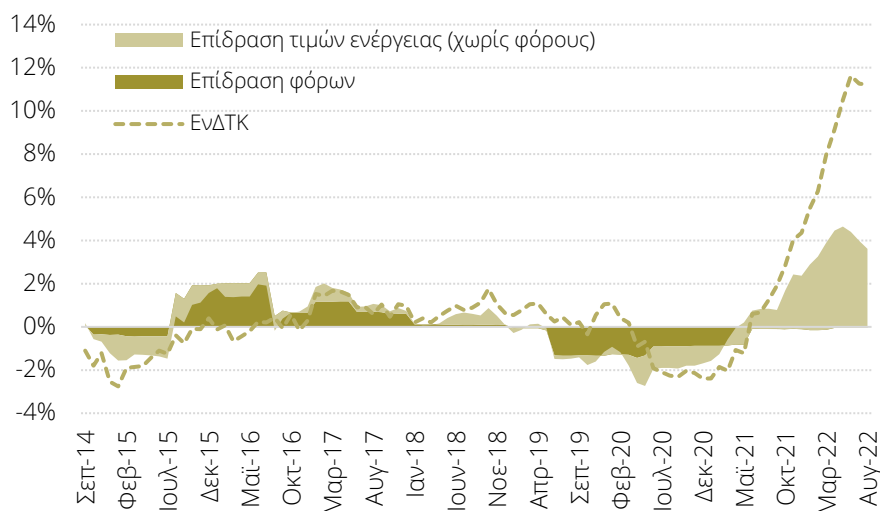
Η μεγάλη άνοδος του ΕνΔΤΚ στην Ελλάδα στο χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Αυγούστου του τρέχοντος έτους, κατά 9,2%, φέρνει τη χώρα περίπου στη μέση της κατάταξης μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης ως προς το ρυθμό μεταβολής, αλλά υψηλότερα του σταθμισμένου μέσου όρου. Ο μέσος όρος μεταβολής του ΕνΔΤΚ στην Ευρωζώνη διαμορφώθηκε την ίδια περίοδο στο 7,6%, από

1,7% ένα χρόνο πριν. Η ανθεκτική εγχώρια ζήτηση και οι έμμεσες επιδράσεις της κρίσης ενέργειας στην προσφορά φαίνεται ότι αποτέλεσαν τον κυριότερο παράγοντα ανόδου των τιμών στην Ευρωζώνη, καθώς ο δείκτης τιμών με σταθερούς φόρους και χωρίς τα ενεργειακά αγαθά ενισχύθηκε κατά 4,2% στο α' οκτάμηνο φέτος, σε σύγκριση με την ίδια περίοδο του 2021, όταν αυξανόταν κατά 1,0%. Το Ειδικό Πλαίσιο 3.4 παρουσιάζει την εξέλιξη του ρυθμού πληθωρισμού πλην ενέργειας, το α' οκτάμηνο του 2022, συγκριτικά στις χώρες μέλη της Ευρωζώνης.

Διάγραμμα 3.22

Ετήσιος ρυθμός μεταβολής ΕνΔΤΚ στην Ελλάδα και επίδραση τιμών ενεργειακών προϊόντων και αλλαγών στη φορολογία

Σχεδόν η μισή αύξηση του ΕνΔΤΚ την περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου του 2022 οφείλεται στις τιμές ενέργειας, ενώ αμελητέα είναι η επίδραση των φόρων

Πηγή: Eurostat, επεξεργασία IOBE

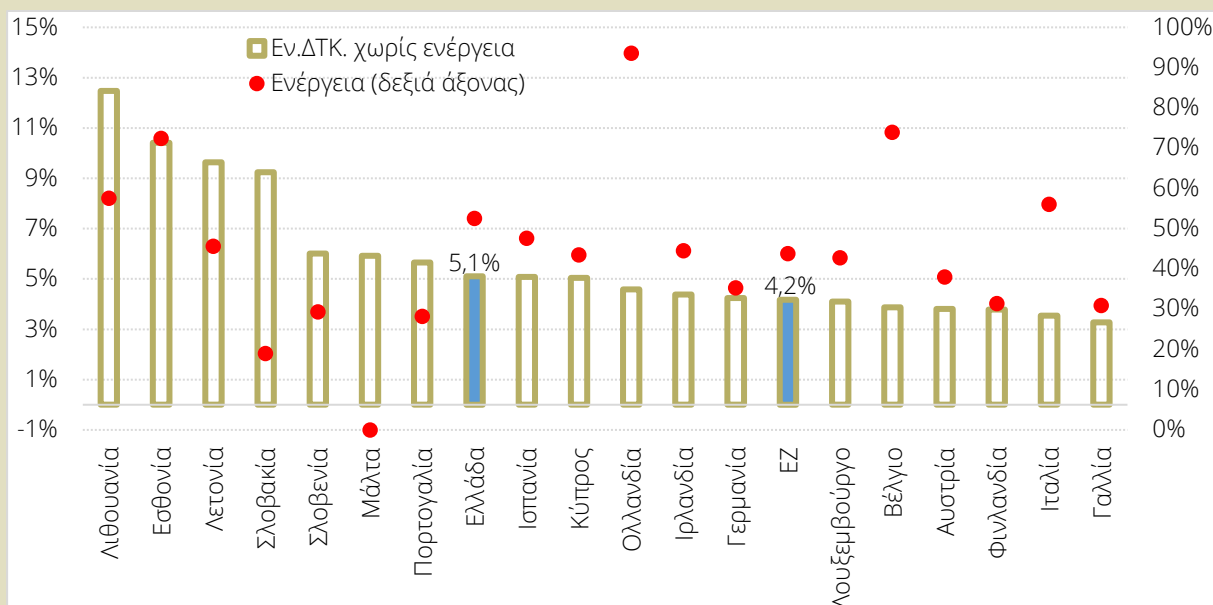
Ειδικό Πλαίσιο 3.4

Πληθωριστικές πιέσεις ανά χώρα της Ευρωζώνης στο πρώτο 8μηνο του 2022

Στην περίοδο Ιανουαρίου - Αυγούστου του 2022 σημειώθηκε άνοδος των τιμών σε σχέση με ένα έτος πριν, με το μέσο ρυθμό μεταβολής του εγχώριου Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (Εν.ΔΤΚ.) χωρίς φόρους και ενέργεια να ανέρχεται στο 5,1%, εξέλιξη που κατατάσσει τη χώρα πάνω από το μέσο όρο των χωρών στην Ευρωζώνη (4,2%, Διάγραμμα 3.23). Αναλυτικά, και εντός των χωρών της Ευρωζώνης, σε χαμηλότερα επίπεδα εντοπίστηκε η Ισπανία και η Κύπρος, με 5,1% και 5,0%, αντίστοιχα, ενώ ακολούθησε η Ολλανδία, με 4,6%. Ο ρυθμός μεταβολής του Εν.ΔΤΚ. χωρίς φόρους και ενέργεια για την Ιρλανδία και την Γερμανία διαμορφώθηκε στο 4,4% και 4,2%, αντίστοιχα. Ηπιότερη η μεταβολή του Εν.ΔΤΚ. χωρίς φόρους και ενέργεια από το μέσο όρο της Ευρωζώνης στο Λουξεμβούργο (4,1%) και το Βέλγιο (3,9%), ενώ έπονται η Αυστρία και η Φινλανδία (3,8%, αμφοτέρω). Τελευταίες στην κατάταξη ως προς την αύξηση του σχετικού δείκτη εντοπίστηκαν η Ιταλία και η Γαλλία, με άνοδο 3,5% και 3,3%, αντίστοιχα. Συνεπώς, από τα στοιχεία προκύπτει ότι η ενίσχυση των τιμών δεν οφείλεται αποκλειστικά στην άνοδο των τιμών των ενεργειακών αγαθών, αλλά σε παράγοντες που σχετίζονται με τα χαρακτηριστικά της εκάστοτε αγοράς, όπως υψηλή ζήτηση, χαμηλή ανταγωνιστικότητα. Το γεγονός ότι ο εγχώριος Εν.ΔΤΚ. χωρίς φόρους και ενέργεια ενισχύεται εντονότερα σε σχέση με το μέσο όρο της Ευρωζώνης, αποτυπώνει επιδείνωση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων και υπηρεσιών εντός της νομισματικής ένωσης. Με σταθερή τη ζήτηση, ο υψηλός δομικός πληθωρισμός σε ένα βαθμό αναδεικνύει στρεβλώσεις στην λειτουργία του ανταγωνισμού στις εγχώριες αγορές προϊόντων και υπηρεσιών, συγκριτικά με την Ευρωζώνη.

Διάγραμμα 3.23

Ετήσιος ρυθμός μεταβολής ΕνΔΤΚ χωρίς ενέργεια και φόρους και τιμών Ενέργειας χωρίς φόρους

Πηγή: Eurostat, επεξεργασία IOBE

Ως προς τις μεταβολές των ενεργειακών αγαθών εγχωρίως, ο σχετικός δείκτης χωρίς φόρους ενισχύθηκε κατά 52,6% στο χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Αυγούστου φέτος σε σχέση με ένα

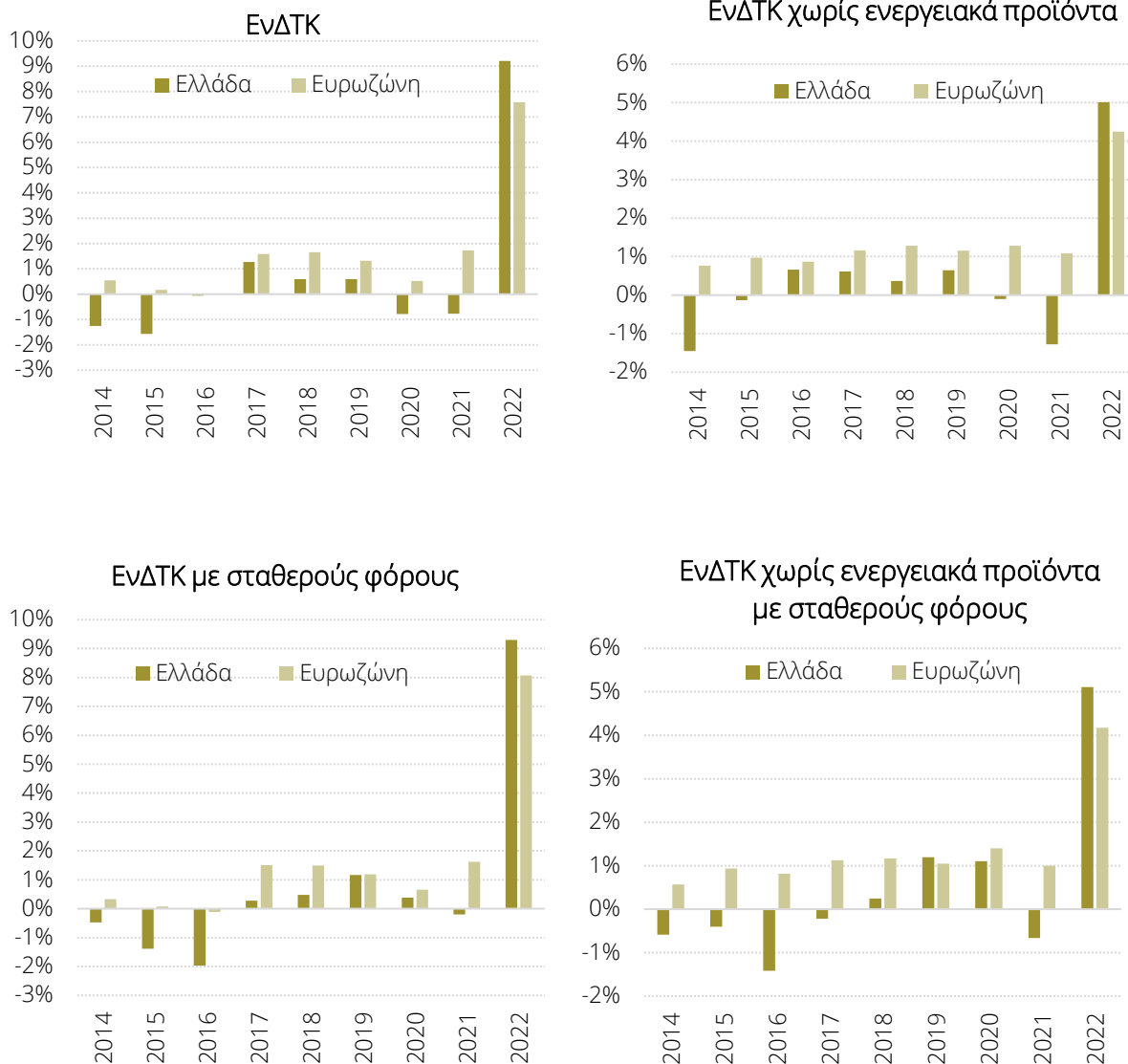
χρόνο πριν, όταν στην Ευρωζώνη ενισχυόταν κατά 43,8% την ίδια περίοδο. Αυτή η εξέλιξη φέρνει τη χώρα στην έκτη θέση της κατάταξης μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης ως προς την άνοδο των τιμών ενέργειας, αντανakλώντας την σχετικά υψηλή επιβάρυνση της ελληνικής οικονομίας από τις ανατιμήσεις στην διεθνή αγορά ενέργεια, με την Ιταλία (56%) και τη Λιθουανία (57,6%) να προηγούνται. Η υψηλότερη άνοδος των τιμών ενέργειας στο εξεταζόμενο χρονικό διάστημα καταγράφηκε στην Ολλανδία (93,6%), ενώ ακολούθησαν το Βέλγιο και η Εσθονία, με άνοδο 73,9% και 72,4%, αντίστοιχα. Η ισχυρή άνοδος των τιμών των ενεργειακών αγαθών, λόγω της ενεργειακής κρίσης που έχει φέρει ο πόλεμος της Ρωσίας στην Ουκρανία, επιδρά έντονα ενισχυτικά στις τιμές στο σύνολο της οικονομίας, τόσο άμεσα όσο και έμμεσα. Αναλυτικά, ο ρυθμός μεταβολής του Εν.ΔΤΚ. στις χώρες της Ευρωζώνης παρουσιάζεται σε σχετικό γράφημα στο Παράρτημα της τρέχουσας Έκθεσης.

Όσο αφορά στις τάσεις στις κατηγορίες προϊόντων και υπηρεσιών οι οποίες περιλαμβάνονται στον εγχώριο Γενικό Δείκτη Τιμών, η μεγαλύτερη άνοδος στο χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Αυγούστου του 2022 καταγράφηκε στη Στέγαση και τις Μεταφορές, λόγω κυρίως της έντονης ενίσχυσης των τιμών των ενεργειακών αγαθών. Η άνοδος των τιμών στην κατηγορία της Στέγασης ανήλθε στο 30,2%, από ηπιότερη αύξηση 1,6% ένα χρόνο πριν, ενώ στην κατηγορία των Μεταφορών οι τιμές ενισχύθηκαν κατά 16,8%, από άνοδο 1,9% το αντίστοιχο χρονικό διάστημα πέρυσι. Ηπιότερη, ήταν η μεταβολή στη Διατροφή, όπου σημειώθηκε αύξηση 10,3% από +0,3% ένα χρόνο πριν, ενώ έπονται τα Διάρκη αγαθά με 5,5%, από υποχώρηση 1,3% πέρυσι. Ενίσχυση τιμών καταγράφηκε και στην Ένδυση και τα Ξενοδοχεία, κατά 4,6% και 4,3%, αντίστοιχα, από μείωση 3,8% και 0,6% ένα χρόνο πριν. Η αύξηση των τιμών στα Άλλα αγαθά ήταν μικρή στο εξεταζόμενο χρονικό διάστημα φέτος (1,2%), από υποχώρηση 1,8% ένα χρόνο πριν, ενώ χαμηλότερη ήταν η άνοδος των τιμών στην Αναψυχή (1,0%) και στην Εκπαίδευση (0,9%), από εξασθένιση 0,7% και σταθερότητα, αντίστοιχα το ίδιο χρονικό διάστημα πέρυσι. Στα Αλκοολούχα ποτά και την Υγεία οι τιμές ήταν ελαφρώς ενισχυμένες το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Αυγούστου φέτος σε σχέση με ένα χρόνο πριν (+0,6% και +0,5%, αντίστοιχα), έναντι μείωσης τους (-0,2% και -1,0%) ένα χρόνο πριν. Αντιθέτως, μείωση κατέγραψαν οι τιμές στην κατηγορία των Επικοινωνιών, κατά 2,6%, αντανakλώντας σε ένα βαθμό τη μείωση του τέλους συνδρομητών κινητής τηλεφωνίας, σε συνέχεια πτώσης 1,9% ένα χρόνο πριν.

Διάγραμμα 3.24

Ετήσια μεταβολή ΕνΔΤΚ σε Ελλάδα και Ευρωζώνη (περίοδος Ιανουαρίου- Αυγούστου)

Πηγή: Eurostat, επεξεργασία IOBE

Ιδιαίτερα ισχυρή αύξηση τιμών εγχωρίως στο οκτάμηνο του 2022, κυρίως λόγω της αυξητικής επίδρασης των ενεργειακών αγαθών (4,0 ποσοστιαίες μονάδες)

Ως προς τις τάσεις των τιμών στην πλευρά της παραγωγής το αρχικό οκτάμηνο του 2022, ο Γενικός Δείκτης Τιμών Παραγωγού (ΓΔΤΠ), εγχώριας και εξωτερικής αγοράς συνολικά, κατέγραψε ισχυρή άνοδο σε σύγκριση με το ίδιο χρονικό διάστημα του 2021 (+39,8%). Αναλυτικά, ο ΓΔΤΠ χωρίς την ενέργεια ενισχύθηκε στο χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Αυγούστου φέτος κατά 8,7%, έναντι ηπιότερης ενίσχυσης ένα χρόνο πριν (2,4%). Αναφορικά με τις τάσεις στις τιμές των βιομηχανικών προϊόντων, τη μεγαλύτερη άνοδο κατέγραψαν τα Προϊόντα διύλισης πετρελαίου και το Ηλεκτρικό ρεύμα-φυσικό αέριο, κατά 94,3% και 64,3%, έναντι ενίσχυσης 35,8% και 3,4% αντίστοιχα ένα χρόνο πριν. Έντονη ενίσχυση τιμών παραγωγού σημειώθηκε και στο Αργό

πετρέλαιο και φυσικό αέριο, κατά 35,4%, σε συνέχεια ανόδου 53,8% στο αρχικό οκτάμηνο πέρυσι. Με χαμηλότερο, ωστόσο ιδιαίτερα υψηλό επίπεδο θετικής μεταβολής ακολούθησαν τα Βασικά μέταλλα, με 22,8%, έναντι ηπιότερης ανόδου 8,7% ένα χρόνο νωρίτερα, αλλά και τα Προϊόντα ξύλου, με 17,7%, σε συνέχεια ηπιότερης αύξησης 3,0% ένα χρόνο πριν. Σημαντική άνοδος τιμών παραγωγού καταγράφηκε στα Μεταλλικά προϊόντα (14,3%), έναντι ανόδου πέρυσι (4,8%). Άνοδος των τιμών παραγωγού σημειώθηκε το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Αυγούστου του 2022 και στα Πλαστικά προϊόντα, κατά 14,3% έναντι ανόδου 2,8% ένα χρόνο πριν. Σε χαμηλότερα επίπεδα η αύξηση στα Προϊόντα χαρτιού και τα Μεταλλεύματα, κατά 12%, σε αμφότερα σε συνέχεια ανόδου 5,2% και 0,2%, αντίστοιχα ένα χρόνο πριν. Στον αντίποδα, η τάση στις τιμές παραγωγού στην Παραγωγή Άνθρακα-Λιγνίτη και τα Φαρμακευτικά προϊόντα ήταν πτωτική, κατά 18,3% και 0,7%, αντίστοιχα, σε συνέχεια ανόδου 42,7% και μείωσης 1,1%, αντίστοιχα πριν ένα έτος.

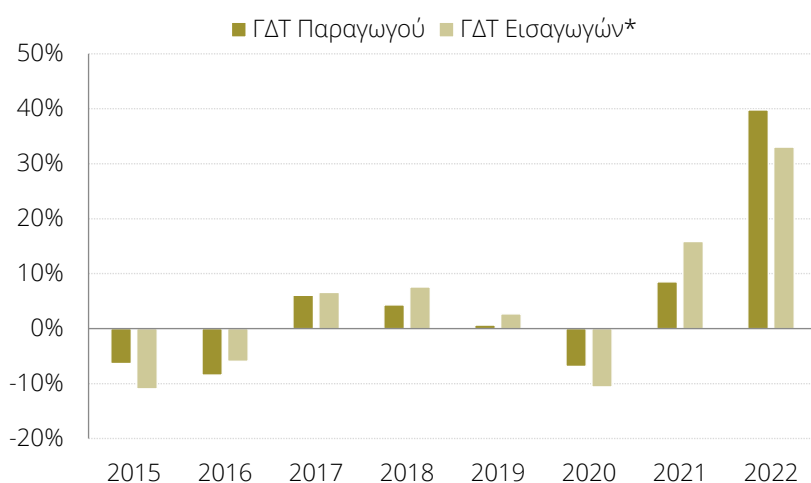
Σχετικά με την εξέλιξη του Γενικού Δείκτη Τιμών Εισαγωγών (ΓΔΤΕ) το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Ιουλίου του τρέχοντος έτους, όπου υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, καταγράφηκε ισχυρή ετήσια άνοδος, κατά 33,0%, έναντι μικρότερης ανόδου, κατά 16,2% ένα χρόνο πριν. Σε ελαφρώς χαμηλότερο επίπεδο από τον εγχώριο δείκτη διαμορφώθηκε η ενίσχυση του ίδιου δείκτη στην Ευρωζώνη, κατά +28,7%, έναντι ενίσχυσης 7,0% το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2021. Η έντονη ενίσχυση των τιμών εισαγωγών εγχωρίως κατατάσσει την Ελλάδα στη δεύτερη θέση μετά την Εσθονία (35,1%) ως προς την αύξησή τους μεταξύ δέκα χωρών της Ευρωζώνης για τις οποίες υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία στη συγκεκριμένη περίοδο. Σε ελαφρώς χαμηλότερα επίπεδα έπεται η Ολλανδία με 32,9%. Επισημαίνεται ότι σε όλες τις χώρες της Ευρωζώνης για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, καταγράφηκε έντονη ενίσχυση των τιμών εισαγωγών στο επτάμηνο του 2022 σε σύγκριση με ένα χρόνο πριν, τάση η οποία ως επί το πλείστον αντανακλά τη θετική επίδραση της ισχυρής ανόδου των τιμών των ενεργειακών αγαθών.

Μεταξύ των επιμέρους κατηγοριών εισαγόμενων προϊόντων, η μεγαλύτερη άνοδος στο αρχικό επτάμηνο του 2022 καταγράφηκε στις τιμές της Παροχής ηλεκτρικού ρεύματος, κατά 98,8%, λόγω της θετικής επίδρασης των τιμών των ενεργειακών αγαθών, έναντι ενίσχυσης 14,4% την αντίστοιχη περίοδο του 2021. Ελαφρώς ηπιότερη ήταν η άνοδος στα Προϊόντα διύλισης πετρελαίου, 87,7% και στην Άντληση αργού πετρελαίου, 68,4%, έναντι ηπιότερης αλλά έντονης ανόδου αντίστοιχα το α' επτάμηνο του 2021 (41,9% και 57,4%). Ισχυρές ανοδικές τάσεις στις τιμές σημείωσαν και τα Βασικά μέταλλα, κατά 28,7%, και τα Μεταλλεύματα, κατά 15,7%, από ηπιότερη αύξηση 13,2% και 5,2% ένα χρόνο πριν. Αντίθετα, εξασθένηση τιμών καταγράφηκε το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Ιουλίου του 2022 στην Ποτοποιία, κατά 1,2%, και στα Δερμάτινα είδη, κατά 1,8%, σε συνέχεια ανόδου 1,1% και σταθερότητας αντίστοιχα ένα χρόνο νωρίτερα.

Διάγραμμα 3.25

Ετήσια μεταβολή ΓΔΤΠ και ΓΔΤΕ στην Ελλάδα (Ιανουάριος - Αύγουστος)

Ενίσχυση τιμών εισαγωγών (33 %) το α' επτάμηνο του 2022, κυρίως λόγω θετικής επίδρασης των τιμών των ενεργειακών αγαθών. Έντονη αύξηση και στις τιμές παραγωγού το α' οκτάμηνο του 2022 (39,8%).

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία IOBE

* Οι τιμές εισαγωγών αφορούν στο χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Ιουλίου.

Μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις

Από την εξέταση των τάσεων στις βασικές συνιστώσες του εγχώριου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή κατά το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου-Αυγούστου του τρέχοντος έτους, προέκυψε ότι η ιδιαίτερα έντονη άνοδος του οφείλεται κυρίως στην θετική επίδραση των τιμών των ενεργειακών αγαθών. Η ισχυρή άνοδος των τιμών των ενεργειακών αγαθών αποτελεί απόρροια του πολέμου της Ρωσίας στην Ουκρανία, χώρες οι οποίες έχουν σημαντικό ρόλο στην παραγωγή ενεργειακών προϊόντων (πετρέλαιο, φυσικό αέριο) και πρώτων υλών, και των εκτεταμένων κυρώσεων που επέβαλαν σταδιακά οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Ευρωπαϊκή Ένωση και το Ηνωμένο Βασίλειο στη Ρωσία.

Υπό τις παραπάνω εξελίξεις, στο τρίτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους η διεθνής τιμή του πετρελαίου Brent εκτινάχθηκε πάνω από τα \$100,7 ανά βαρέλι, καταγράφοντας αύξηση της τάξης του 37% σε σχέση με ένα χρόνο πριν. Η ισοτιμία ευρώ/δολαρίου το γ' τρίμηνο του 2022 κατά μέσο όρο διαμορφώθηκε στο 1,0, χαμηλότερα κατά 14,6% από ότι την αντίστοιχη περίοδο πέρυσι. Ακολουθώντας, η μέση τιμή του πετρελαίου σε ευρώ έφτασε στην περίοδο Ιουλίου -Σεπτεμβρίου τα €100/βαρέλι, καταγράφοντας ιδιαίτερα μεγάλη αύξηση σε σχέση με ένα χρόνο πριν, κατά 60,4%.

Επίδραση ζήτησης

Αναφορικά με τις αναμενόμενες τάσεις στην καταναλωτική ζήτηση και τις επιδράσεις της στις τιμές ο νέος σχεδιασμός του ΕΝΦΙΑ αναμένεται να επιφέρει μικρή ενίσχυση του εισοδήματος, καθώς πλέον περιλαμβάνει περισσότερα κλιμάκια και συντελεστές, προκειμένου να αποτραπούν μεγάλες επιβαρύνσεις στα νοικοκυριά.¹⁴ Το διαθέσιμο εισόδημα θα τονωθεί και από τα μέτρα στήριξης του εισοδήματος «ευάλωτων» κοινωνικών ομάδων (χαμηλοσυνταξιούχοι, ΑΜΕΑ, δικαιούχοι ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος κ.ά.) και τη νέα αύξηση του κατώτατου μισθού που έχει ανακοινωθεί ότι αναμένεται από το νέο έτος.

¹⁴ Νόμος 4916/2022

Ως προς τις εξελίξεις γύρω την υγειονομική κρίση, τα περιοριστικά μέτρα για την αντιμετώπιση της εγχωρίως άρθηκαν από την αρχή του Μαΐου, εξέλιξη που ευνοεί την καταναλωτική ζήτηση, και ακολούθως συμβάλλει στην αύξηση των τιμών.

Επιπλέον, τα νέα μέτρα στήριξης νοικοκυριών και επιχειρήσεων για την αντιμετώπιση του ενεργειακού κόστους εγχωρίως που ανακοινώθηκαν τον Σεπτέμβριο, σε συνέχεια προηγούμενων δεσμών, συντηρούν ένα σημαντικό τμήμα της ζήτησης για ενεργειακά προϊόντα, αποτρέποντας μια σημαντική υποχώρηση των τιμών τους.

Συνεπώς, εκτιμάται ότι η καταναλωτική ζήτηση θα παραμείνει σε υψηλά επίπεδα για το υπόλοιπο του έτους, ενώ αναμένεται να ενισχυθεί ήπια το 2023, συντηρώντας σε ένα βαθμό τις υψηλές τιμές.

Επίδραση φόρων

Ως προς στις αναμενόμενες επιδράσεις των παρεμβάσεων έμμεσης φορολογίας, η μείωση του ΦΠΑ λιπασμάτων και ζωοτροφών από 13% σε 6%, και η επιστροφή του ΕΦΚ πετρελαίου κίνησης των αγροτών, αναμένεται να επιδράσουν ήπια ανασχετικά στην ισχυρή άνοδο των τιμών των προϊόντων Διατροφής για το υπόλοιπο του τρέχοντος έτους.

Επίδραση ενεργειακών αγαθών

Αναφορικά με τις πρόσφατες εξελίξεις στα ενεργειακά αγαθά, η διεθνής τιμή του πετρελαίου Brent διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο τον Σεπτέμβριο στα \$89,7 ανά βαρέλι, σημειώνοντας αύξηση 20,5% σε σχέση με ένα χρόνο πριν, υπό την επίδραση της αβεβαιότητας για την εξέλιξη του πολέμου και των νέων κυρώσεων στις εξαγωγές ενέργειας της Ρωσίας. Η ισοτιμία ευρώ/δολαρίου τον Σεπτέμβριο του 2022 διαμορφώθηκε στο 0,99, χαμηλότερα κατά 15,9% από ότι τον αντίστοιχο μήνα του 2021. Ακολούθως, η μέση τιμή του πετρελαίου σε ευρώ διαμορφώθηκε σε €90,66/βαρέλι, καταγράφοντας ενίσχυση της τάξης του 43,2% σε σχέση με ένα χρόνο πριν.

Για την ανάσχεση των αυξήσεων τιμών στην ενέργεια εγχωρίως ανακοινώθηκε τον Σεπτέμβριο νέα δέσμη μέτρων, σε συνέχεια προηγούμενων δεσμών. Σημειώνεται ότι τα μέτρα αντιμετώπισης του υψηλού ενεργειακού κόστους μετριάζουν σε ένα βαθμό τις επιδράσεις των τιμών των ενεργειακών αγαθών στον πληθωρισμό, καθώς οι τιμές της ενέργειας που λαμβάνονται υπόψη στο ΔTK ενσωματώνουν τις επιδοτήσεις.

Αναφορικά με την προσφορά πετρελαίου, κατά την τελευταία συνεδρίασή του, τον Οκτώβριο, ο OPEC+, συμπεριλαμβανομένου και της Ρωσίας αποφάσισε μείωση της ημερήσιας παραγωγής πετρελαίου έως και 2 εκατ. βαρέλια, ως αντίδραση στη μείωση των τιμών του πετρελαίου και στην αβεβαιότητα για παγκόσμια ύφεση. Πρόκειται για την πρώτη απόφαση μείωσης της παραγωγής εδώ και περίπου έναν χρόνο, μετά τις δραστικές περικοπές στη διάρκεια της πανδημίας Covid-19. Από την άλλη μεριά, οι ΗΠΑ ασκούν πιέσεις στις χώρες του OPEC+ να μην προχωρήσουν σε περικοπές της ημερήσιας παραγωγής πετρελαίου. Συνοψίζοντας, οι κύριοι μοχλοί της αύξησης της προσφοράς για το 2022 αναμένεται να είναι οι ΗΠΑ, ο Καναδάς, η Κίνα, η Βραζιλία, ενώ περιορισμοί στην παραγωγή, εκτός από τον OPEC+, αναμένονται από την Λιβύη, λόγω της πολιτικής αστάθειας και των διαταραχών στο εσωτερικό της.

Ως προς την τιμή του φυσικού αερίου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξετάζει την επιβολή πλαφόν στις τιμές εισαγωγής φυσικού αερίου κάθε προέλευσης και για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης. Σημειώνεται, ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναγνωρίζει ότι το TTF δεν αποτελεί πλέον αντιπροσωπευτικό δείκτη τιμών για το εισαγόμενο φυσικό αέριο και θα πρέπει να αντικατασταθεί

από έναν νέο ευρωπαϊκό δείκτη, ο οποίος θα αποτυπώνει καλύτερα τα επίπεδα προσφοράς και ζήτησης αερίου.

Τέλος, τα κράτη μέλη της ΕΕ κατέληξαν σε μια προκαταρκτική συμφωνία για ένα νέο πακέτο κυρώσεων που περιλαμβάνει ανώτατο όριο τιμών στο ρωσικό πετρέλαιο, μετά την ανακοίνωση για προσάρτηση ουκρανικών εδαφών.

Παγκόσμια ζήτηση

Ως προς τους παράγοντες που επηρεάζουν τη ζήτηση πετρελαίου, οι προοπτικές ανάκαμψης της παγκόσμιας ζήτησης το τρέχον έτος και το επόμενο φαίνεται να επιδεινώνονται σύμφωνα με τις μακροοικονομικές προβλέψεις διεθνών οργανισμών. Συγκεκριμένα, η αύξηση του παγκόσμιου ΑΕΠ αναμένεται να επιβραδυνθεί το 2022, σε περίπου 3%, χαμηλότερα από το ρυθμό που προβλεπόταν τον περασμένο Ιούνιο (3,8%)¹⁵. Η ανάπτυξη αναμένεται σε ασθενέστερα επίπεδα από ό,τι αρχικά είχε προβλεφθεί σε όλες σχεδόν τις οικονομίες, καθώς αυτές πλήττονται από την ραγδαία αύξηση των τιμών σε βασικά εμπορευμάτων και ενεργειακά αγαθά. Αυτές οι εξελίξεις ενισχύουν τις πληθωριστικές πιέσεις και περιορίζουν τα πραγματικά εισοδήματα και τις δαπάνες, επιβραδύνοντας περαιτέρω την ανάκαμψη. Η παγκόσμια ανάκαμψη, αν και ηπιότερη της αρχικά αναμενόμενης-, καθώς και το γεγονός πλέον ότι οι πάροχοι ηλεκτρικής ενέργειας, ιδίως στην Ευρώπη, ενδέχεται να στραφούν σε καύσιμα παραγωγής με βάση το πετρέλαιο, επιδρούν αυξητικά στη ζήτηση πετρελαίου. Η αύξηση της ζήτησης, σε συνδυασμό με τους περιορισμούς στην παραγωγή και τις κυρώσεις στη Ρωσία, επιδρούν ανασχετικά στην υποχώρηση των τιμών του πετρελαίου την τρέχουσα περίοδο.

Σε αυτό το πλαίσιο εξελίξεων εκτιμάται ότι η μέση τιμή του πετρελαίου το 2022 θα διαμορφωθεί στα \$104,2/βαρέλι από \$70,8/βαρέλι το 2021 (+47,1%)¹⁶. Η ισοτιμία ευρώ/δολαρίου το τρέχον έτος αναμένεται κατά μέσο όρο να διαμορφωθεί στο 1,05, χαμηλότερα κατά 11,3% από ότι το 2021¹⁷. Ακολούθως, η μέση τιμή του πετρελαίου σε ευρώ θα διαμορφωθεί το 2022 τα €99,2/βαρέλι, καταγράφοντας ενίσχυση της τάξης του 65,9% σε σύγκριση με το περασμένο έτος. Για το 2023, προβλέπεται υποχώρηση της διεθνούς τιμής του πετρελαίου στην περιοχή του 7%¹⁸, κυρίως λόγω της επιβράδυνσης της παγκόσμιας ανάπτυξης.

Συνεκτιμώντας τις παραπάνω τάσεις και εξελίξεις στους κυριότερους παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν τις τιμές καταναλωτή προβλέπεται πως ο Γενικός Δείκτης Τιμών Καταναλωτή θα ενισχυθεί έντονα φέτος, με ρυθμό στην περιοχή του 9,7%, λόγω κυρίως της έντονης ανόδου των τιμών στα ενεργειακά αγαθά, και της καταναλωτικής ζήτησης. Για το 2023, με βασική υπόθεση ότι η τιμή του πετρελαίου Brent θα μειωθεί περίπου στην περιοχή του 7%, και η καταναλωτική ζήτηση θα καταγράψει ήπια άνοδο περίπου στην περιοχή του 1,0-1,5%, προβλέπεται πως ο Γενικός Δείκτης Τιμών Καταναλωτή θα ενισχυθεί με ρυθμό στην περιοχή του 4,2%.

Σημαντική πληροφόρηση για την εξέλιξη των τιμών το επόμενο χρονικό διάστημα παρέχουν και τα αποτελέσματα των μηνιαίων ερευνών οικονομικής συγκυρίας του IOBE, τα οποία συνιστούν πρόδρομες ενδείξεις για την εξέλιξή τους από την πλευρά της προσφοράς.

Οι τάσεις στις προβλέψεις μεταβολών των τιμών είναι πτωτικές κατά το γ' τρίμηνο του 2022 έναντι του β' τριμήνου του τρέχοντος έτους, με το Λιανικό εμπόριο και τις Υπηρεσίες να

¹⁵ OECD Economic Outlook, Interim Report September 2022: Paying the Price of War

¹⁶ Energy International Agency, Short-Term Energy Outlook, Σεπτέμβριος 2022

¹⁷ Macroeconomic projections, EKT, Σεπτέμβριος 2022

¹⁸ Energy International Agency, Short-Term Energy Outlook, Σεπτέμβριος 2022

υποχωρούν ήπια και το σχετικό ισοζύγιο στη Βιομηχανία και τις Ιδιωτικές Κατασκευές να εξασθενεί εντονότερα. Ως προς την αντίστοιχη περυσινή τριμηνιαία περίοδο, οι προσδοκίες για την εξέλιξη των τιμών κατέγραψαν έντονα θετική μεταβολή σε όλους τους τομείς πλην της Βιομηχανίας όπου οι τιμές παρέμειναν αμετάβλητες. Αναλυτικότερα:

Στη Βιομηχανία, οι προβλέψεις της πορείας των τιμών το γ' τρίμηνο του έτους διαμορφώθηκαν σε έντονα χαμηλότερο επίπεδο σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο. Συγκεκριμένα, ο δείκτης υποχώρησε κατά 22 μονάδες το υπό εξέταση τρίμηνο και διαμορφώθηκε στις +27 μονάδες, ενώ διατηρήθηκε στα ίδια επίπεδα με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2021. Από τις επιχειρήσεις του τομέα, το 7% αναμένει πτώση τιμών βραχυπρόθεσμα, ενώ υποχωρεί στο 34% (από 54%) το ποσοστό όσων προβλέπουν άνοδό τους, με το υπόλοιπο 59% να αναμένει σταθερότητα.

Στο Λιανικό Εμπόριο, το ισοζύγιο των +67 μονάδων στις τιμές των επιχειρήσεων του τομέα κατά το προηγούμενο τρίμηνο εξασθένησε κατά 6 μονάδες, ενώ παράλληλα βρέθηκε 24 μονάδες υψηλότερα σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2021. Από τις επιχειρήσεις του τομέα, μόλις 3% δεν αναμένει πτώση τιμών βραχυπρόθεσμα, ενώ υποχωρεί στο 64% το ποσοστό όσων προβλέπουν άνοδό τους, με το υπόλοιπο 34% (από 29%) να αναμένει σταθερότητα. Στους επιμέρους κλάδους του Λιανικού Εμπορίου, οι μεταβολές στις προβλέψεις των τιμών το γ' τρίμηνο του 2022 σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο ήταν πτωτικές σε όλους τους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους με εξαίρεση το ισοζύγιο στα Τρόφιμα-Ποτά το οποίο κινείται έντονα ανοδικά.

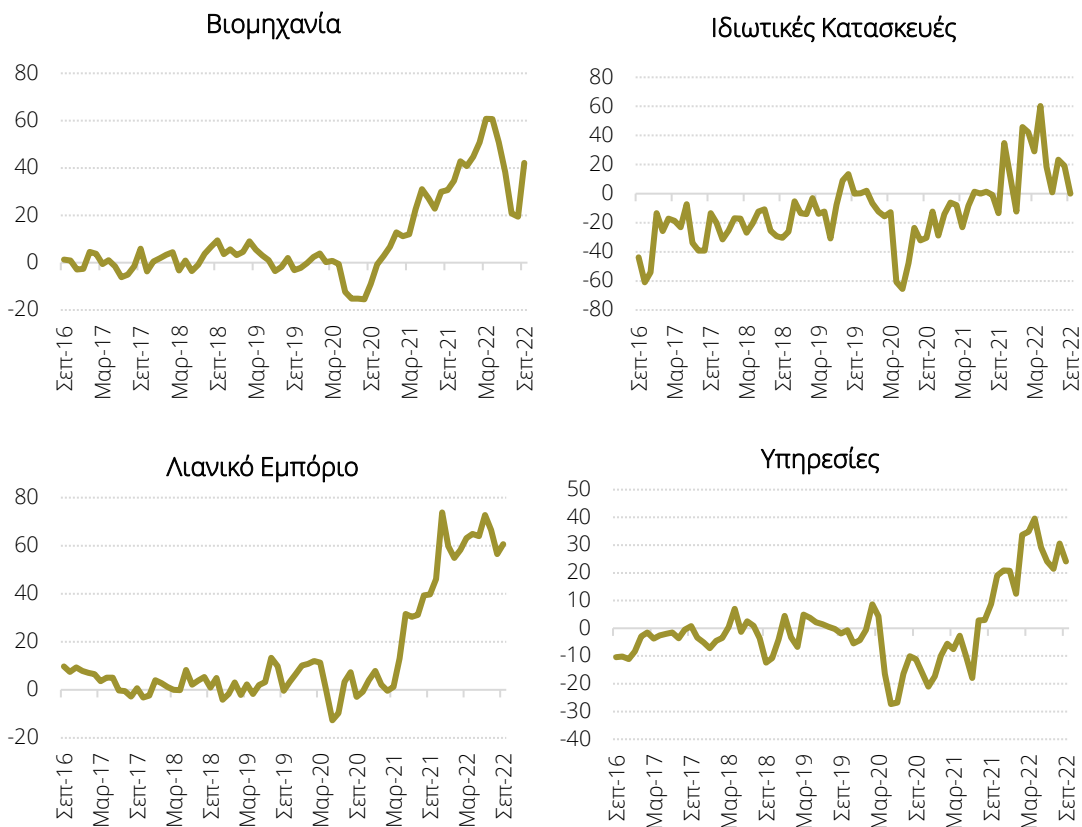
Ο μέσος δείκτης πρόβλεψης της μεταβολής των τιμών στις Υπηρεσίες το εξεταζόμενο τρίμηνο υποχώρησε ήπια σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο και διαμορφώθηκε στις +25 (από +31) μονάδες, ενώ παράλληλα κινήθηκε σε έντονα υψηλότερο επίπεδο σε σχέση με την αντίστοιχη μέση επίδοση του γ' τρίμ. 2021 (+20 μον.). Το τρέχον τρίμηνο, το 4% των επιχειρήσεων του κλάδου αναμένει εκ νέου μείωση τιμών και το 30% (από 35%) άνοδο. Στους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους, ο σχετικός δείκτης υποχώρησε αισθητά στους περισσότερους, με εξαίρεση τους ενδιάμεσους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς και τις διάφορες επιχειρηματικές δραστηριότητες που ενισχύθηκε σημαντικά.

Τέλος, στον τομέα των Ιδιωτικών Κατασκευών, το έντονα θετικό ισοζύγιο των +26 μονάδων του προηγούμενου τριμήνου υποχώρησε αισθητά, στις +14 μονάδες, έχοντας παράλληλα μεταβληθεί έντονα ανοδικά σε σύγκριση με το αντίστοιχο επίπεδο του 2021 (+18 μον.). Επιπλέον, το 4% (από 8%) των επιχειρήσεων του τομέα προβλέπει υποχώρηση των τιμών του κλάδου, ενώ το ποσοστό εκείνων που αναμένουν άνοδο κυμαίνεται στο 18% (από 34%), με το 78% (από 58%) να προβλέπει σταθερότητα τιμών.

Διάγραμμα 3.26

Προβλέψεις για εξέλιξη τιμών στο επόμενο τρίμηνο (ισοζύγιο απαντήσεων = διαφορά θετικών – αρνητικών απαντήσεων)

Πηγή: IOBE

Οι τάσεις στις προβλέψεις μεταβολών των τιμών είναι πτωτικές κατά το γ' τρίμηνο του 2022 έναντι του β' τριμήνου του τρέχοντος έτους, με το Λιανικό εμπόριο και τις Υπηρεσίες να υποχωρούν ήπια και το σχετικό ισοζύγιο στη Βιομηχανία και τις Ιδιωτικές Κατασκευές να εξασθενεί εντονότερα

4 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ: ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ¹⁹

- Καταγράφονται οι δημογραφικές τάσεις και προβολές για την Ελλάδα μεσο-μακροπρόθεσμα.
- Παρουσιάζονται αναλυτικά οι διάφορες επιπτώσεις και προκλήσεις της γήρανσης σε βασικούς τομείς της ελληνικής οικονομίας.
- Διατυπώνονται προτάσεις πολιτικής με στόχο την προσαρμογή στη νέα πραγματικότητα, την αντιμετώπιση των προκλήσεων που αναδύονται και, εν τέλει, την αντιμετώπιση του προβλήματος.
- Αναδεικνύεται ο επείγον χαρακτήρας και η σοβαρότητα του δημογραφικού προβλήματος για τη χώρα μας.

Εισαγωγή

Το δημογραφικό πρόβλημα συνίσταται στην αλλαγή της ηλικιακής σύνθεσης του πληθυσμού μιας χώρας εξαιτίας της γήρανσής του. Η ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού μιας χώρας εξαρτάται από το φυσικό ισοζύγιο θανάτων και γεννήσεων, καθώς και από τη διαφορά μεταξύ μεταναστευτικών εκροών και εισροών. Σημαντική επίδραση στην εξέλιξη του φυσικού ισοζυγίου έχουν η υπογεννητικότητα και το διαρκώς αυξανόμενο μέσο προσδόκιμο επιβίωσης.

Η μείωση των ποσοστών γονιμότητας στις οικονομικά ανεπτυγμένες χώρες αποδίδεται κυρίως σε κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες. Κοινωνικές και οικονομικές αλλαγές που έλαβαν χώρα την τελευταία 50ετία είχαν αντίκτυπο στις ατομικές αποφάσεις σχετικά με τη δημιουργία οικογένειας, με αποτέλεσμα τη μείωση του ποσοστού των γυναικών που γίνονται μητέρες, ιδιαίτερα σε νεαρές ηλικίες, και τη μετατόπιση της μέσης ηλικίας τεκνοποίησης τόσο για τους άντρες όσο και για τις γυναίκες. Από την άλλη πλευρά, η αύξηση του προσδόκιμου επιβίωσης αντικατοπτρίζει κατά κύριο λόγο την πρόοδο στην ιατρική επιστήμη και τη βελτίωση της ποιότητας της καθημερινής διαβίωσης, κυρίως λόγω επιστημονικών και τεχνολογικών εξελίξεων.

¹⁹ Το κεφάλαιο βασίζεται σε πρόσφατη μελέτη του IOBE με την υποστήριξη της Eurobank. Το πλήρες κείμενο καθώς και η παρουσίαση της μελέτης είναι διαθέσιμα στο σύνδεσμο: http://iobe.gr/research_dtl.asp?RID=267

Οι προκλήσεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι κοινωνίες καθώς ο πληθυσμός τους γηράσκει αφορούν μια σειρά από τομείς του οικονομικού και κοινωνικού βίου. Η βασική πρόκληση σε οικονομικούς όρους είναι ότι μειώνεται το ποσοστό του οικονομικά ενεργού πληθυσμού ενώ αυξάνεται το ποσοστό του οικονομικά ανενεργού πληθυσμού αλλά και η «εξάρτηση» του δεύτερου από τον πρώτο. Ως αποτέλεσμα της συρρίκνωσης των νεότερων ηλικιακών ομάδων (λόγω υπογεννητικότητας), τα δημοσιονομικά έσοδα από φόρους και εισφορές αναμένεται να βαίνουν μειούμενα. Παράλληλα, οι κοινωνικές δαπάνες (όπως για υγειονομική περίθαλψη, μακροχρόνια φροντίδα και συνταξιοδοτικές παροχές) θα παρουσιάζουν ολοένα και εντονότερες αυξητικές τάσεις καθώς ο αριθμός των ηλικιωμένων σε σχέση με τον υπόλοιπο πληθυσμό θα μεγαλώνει και η ζήτηση για τις συγκεκριμένες υπηρεσίες θα αυξάνεται.

Πολύ σημαντικές είναι και οι κοινωνικές προκλήσεις που προκύπτουν από τη γήρανση του πληθυσμού μιας χώρας. Οι σαρωτικές αλλαγές στη δομή των οικογενειών και των νοικοκυριών από τη μείωση της γεννητικότητας και της γαμηλιότητας σημαίνουν ότι στο μέλλον θα υπάρχουν πολλοί περισσότεροι άνθρωποι που θα ζουν εντελώς μόνοι τους σε μεγαλύτερη ηλικία έχοντας ανάγκη από ουσιαστική βοήθεια και στήριξη. Επίσης, η επικράτηση των χρόνιων νόσων έχει άμεσες επιπτώσεις σε όρους ποιότητας ζωής όχι μόνο για τους ηλικιωμένους αλλά και για τα οικεία τους πρόσωπα (συγγενικό και φιλικό περιβάλλον) και, εν γένει, τους φροντιστές τους. Η κοινωνία θα πρέπει να είναι προετοιμασμένη σε πολλαπλά επίπεδα (όπως σε νοσοτροπία και υποδομές) για να ανταπεξέλθει στις αναδυόμενες ανάγκες και προκλήσεις της δημογραφικής γήρανσης.

Δημογραφικές μεταβολές και προβλέψεις

Ο πληθυσμός της χώρας μειώθηκε κατά 441 χιλ. (-4,0%) την περίοδο 2011-2021. Σε αυτή την εξέλιξη συνεισέφερε η σημαντική άνοδος των μεταναστευτικών εκροών κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης, ωστόσο οι γεννήσεις στην Ελλάδα υποχωρούν ήδη από το 1980. Ειδικότερα, ο συντελεστής γονιμότητας έχει υποχωρήσει σε κάτω από 1,5 μονάδες (επίπεδο που δεν αρκεί για την αναπλήρωση του πληθυσμού) ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του 1980, από 2,1-2,5 μονάδες τις δεκαετίες των 1960 και 1970.

Η μείωση και η γήρανση του πληθυσμού της χώρας προβλέπεται να συνεχιστούν τις επόμενες δεκαετίες. Στο σενάριο βάσης των δημογραφικών προβολών, ο πληθυσμός της Ελλάδας προβλέπεται να υποχωρήσει στα 8,1 εκατ. έως το 2100 - μια μείωση του πληθυσμού κατά 2,5 εκατ. άτομα ή 24% σε σχέση με το 2021.

Οι προβλεπόμενες δημογραφικές εξελίξεις στην Ελλάδα είναι πολύ πιο ραγδαίες σε σχέση με το σύνολο της Ευρωζώνης, στην οποία ο πληθυσμός αναμένεται να μειωθεί κατά μόλις 4,2% έως το 2100. Με βάση την έκταση της αναμενόμενης μείωσης του πληθυσμού έως το 2100, η Ελλάδα κατατάσσεται στην τρίτη χειρότερη θέση στην Ευρωζώνη, μετά τη Λετονία και τη Λιθουανία.

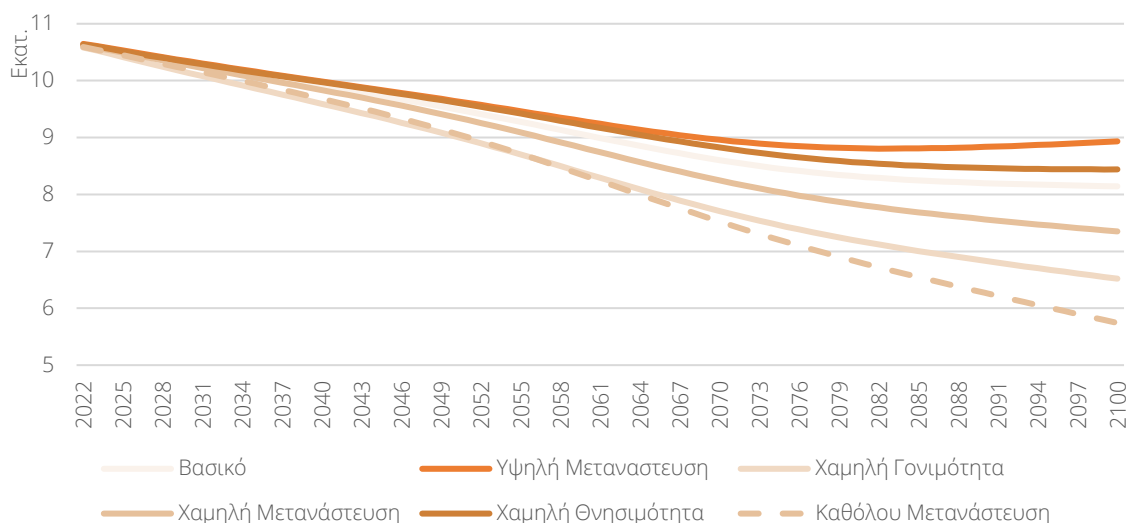
Μέχρι το 2050, οι προβολές του πληθυσμού δεν διαφοροποιούνται σημαντικά μεταξύ των σεναρίων της ανάλυσης (Διάγραμμα 4.1), καθώς οι μεταβολές στις βασικούς παραμέτρους του δημογραφικού ισοζυγίου αποτυπώνονται στα συνολικά μεγέθη του πληθυσμού με σημαντική υστέρηση σε βάθος δεκαετιών. Αντίθετα, μετά το 2050 ο πληθυσμός παρουσιάζει ιδιαίτερα μεγάλες αποκλίσεις μεταξύ των σεναρίων των προβολών. Στο πιο αισιόδοξο σενάριο (υψηλής μετανάστευσης), ο πληθυσμός θα μειωθεί μεταξύ του 2022 και του 2100 κατά 16% σε 8,9 εκατ., ενώ η συρρίκνωση του πληθυσμού αναμένεται να είναι της τάξεως του 45% σε περίπτωση

μηδενικών μεταναστευτικών ροών (σε 5,7 εκατ. το 2100). Τα διαφορετικά προβλεπόμενα επίπεδα γονιμότητας και θνησιμότητας επίσης διαφοροποιούν την πληθυσμιακή εξέλιξη αλλά σε μικρότερο βαθμό, δίνοντας κατεύθυνση για χάραξη πολιτικών σε όλους τους τομείς πληθυσμιακής επιρροής, με ιδιαίτερη έμφαση στις μεταναστευτικές πολιτικές.

Διάγραμμα 4.1

Πληθυσμιακή εξέλιξη κατά σενάριο προβολών της Eurostat 2022 - 2100

Πηγή: Eurostat – EUROPOP 2019 Data

Σημαντική εξέλιξη από τη σκοπιά των επιδράσεων σε τομείς κοινωνικής πολιτικής αποτελεί και η αλλαγή στη διάρθρωση του πληθυσμού. Οι πληθυσμιακές τάσεις διαφέρουν μεταξύ των περιφερειών της χώρας και οι τάσεις υπερβολικής συγκέντρωσης στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας αναμένεται να συνεχιστούν. Ως προς την ηλικιακή διάρθρωση, ο δείκτης εξάρτησης ηλικιωμένων (old-age dependency ratio)²⁰ προβλέπεται να υπερβεί τις 0,60 μονάδες μετά το 2050, από 0,35 μονάδες το 2020 και 0,29 μονάδες το 2010. Προβλέπεται επίσης να αυξάνεται σταδιακά και ο αριθμός των μονοπρόσωπων νοικοκυριών που αποτελούνται από άτομα μεγάλης ηλικίας χωρίς οικογενειακό δίκτυο υποστήριξης.

Η ανάλυση των δημογραφικών τάσεων και προβολών αναδεικνύει την ανάγκη για την εφαρμογή δημογραφικών πολιτικών για ενίσχυση της γονιμότητας και βελτίωση του μεταναστευτικού ισοζυγίου, με σκοπό τον μετριασμό της γήρανσης του πληθυσμού. Καθώς όμως οι θετικές επιδράσεις από αυτά τα μέτρα δεν αναμένεται να αποτυπωθούν σύντομα στους δημογραφικούς δείκτες, οι αναμενόμενες δημογραφικές μεταβολές αναπόφευκτα θα δημιουργήσουν πολύ σοβαρές προκλήσεις για μια σειρά από τομείς κοινωνικής πολιτικής. Επομένως, απαιτείται η άμεση λήψη μέτρων πολιτικής, τόσο στην κατεύθυνση μετριασμού των δημογραφικών μεταβολών μακροπρόθεσμα, όσο για την προσαρμογή των βασικών τομέων πολιτικής σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα.

²⁰ Ορίζεται εδώ ως ο λόγος του αριθμού των ατόμων ηλικίας 65 ετών και άνω προς τον αριθμό των ατόμων σε ηλικία 15-64 ετών

Συνταξιοδοτικό σύστημα

Στο συνταξιοδοτικό σύστημα, η αναμενόμενη περαιτέρω επιδείνωση στον δημογραφικό δείκτη εξάρτησης ηλικιωμένων του ελληνικού πληθυσμού εγείρει σημαντικές προκλήσεις σε σχέση με την επιδίωξη των αρχών της βιωσιμότητας και επάρκειας των συντάξεων. Αφενός η δημόσια δαπάνη για συντάξεις θα εξακολουθεί να απορροφά σημαντικούς οικονομικούς πόρους, σε διψήφιο ποσοστό του ΑΕΠ έως και το 2070. Αφετέρου, το ακαθάριστο ποσοστό αναπλήρωσης για την σύνταξη γήρατος αναμένεται να μειωθεί περαιτέρω, έως και περί το 55% το 2060 (Διάγραμμα 4.2).²¹

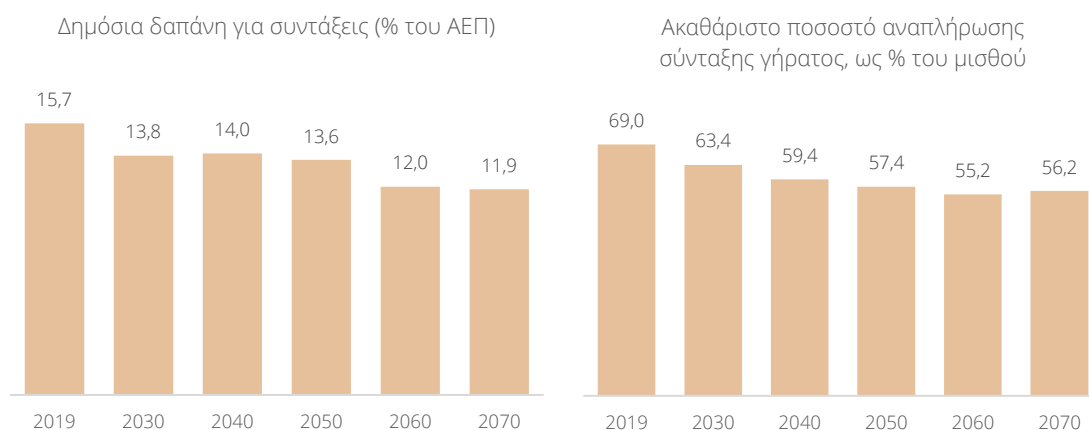
Με σκοπό την καλύτερη προσαρμογή του συνταξιοδοτικού συστήματος στις δημογραφικές εξελίξεις, απαιτούνται παρεμβάσεις για ενίσχυση του κεφαλαιοποιητικού άξονα του συστήματος, βελτίωση παραμέτρων του διανεμητικού άξονα, επιμήκυνση του επίσημου εργασιακού βίου, ενίσχυση της διακρατικής φορητότητας και θεσμική θωράκιση των πρόσφατων συνταξιοδοτικών μεταρρυθμίσεων.

Αγορά εργασίας και δημογραφικές εξελίξεις

Στην αγορά εργασίας, οι αναμενόμενες δημογραφικές εξελίξεις οδηγούν σε μικρότερο εργατικό δυναμικό, με υψηλότερη μέση ηλικία και χαμηλότερη παραγωγικότητα. Ενώ η άνοδος της ηλικίας συνοδεύεται συνήθως από αυξημένη εργασιακή εμπειρία, που μπορεί να επιδρά θετικά στην παραγωγικότητα, εν τούτοις μπορεί να έχει και αρνητικές επιπτώσεις στην παραγωγικότητα, καθώς τα άτομα που γνωρίζουν ότι δεν έχουν μεγάλο εργασιακό χρονικό ορίζοντα μπροστά τους δεν προσπαθούν να βελτιώσουν τις δεξιότητές τους και έχουν χαμηλότερη ροπή προς καινοτομία, ενώ απουσιάζουν και συχνότερα από την εργασία τους λόγω προβλημάτων υγείας. Στην ελληνική αγορά εργασίας, το μερίδιο των εργαζομένων είναι υψηλότερο σε επαγγέλματα στα οποία η παραγωγικότητα μειώνεται παρά αυξάνεται με την ηλικία (Διάγραμμα 4.3).

Διάγραμμα 4.2

Αναμενόμενη εξέλιξη της βιωσιμότητας και της επάρκειας των συντάξεων, 2019 - 2070

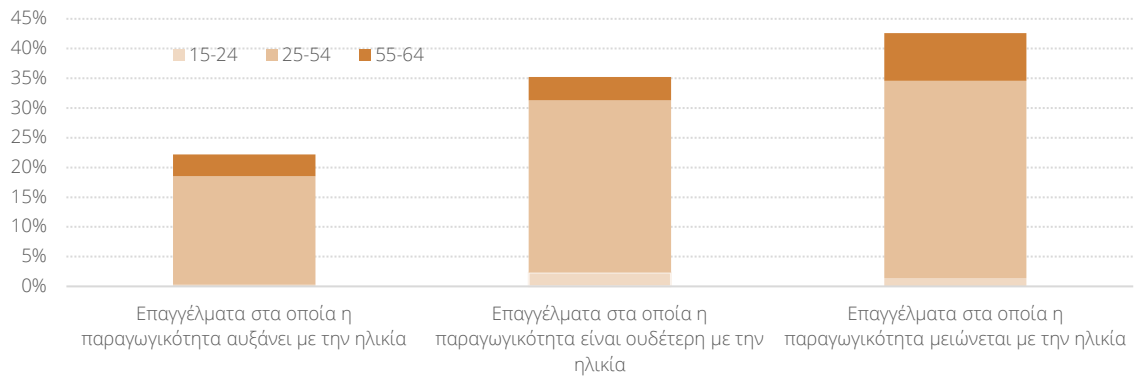
Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ιστορικά στοιχεία και προβολές σεναρίου βάσης, Ageing Working Group Report 2021.

²¹ European Commission. (2021). The 2021 Ageing Report, Economic and Budgetary Projections for the EU Member States (2019-2070).

Διάγραμμα 4.3

Κατανομή των απασχολούμενων ανά επαγγελματική ομάδα και ηλικία

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Β΄ τρίμηνο 2019 και εκτιμήσεις της ερευνητικής ομάδας.

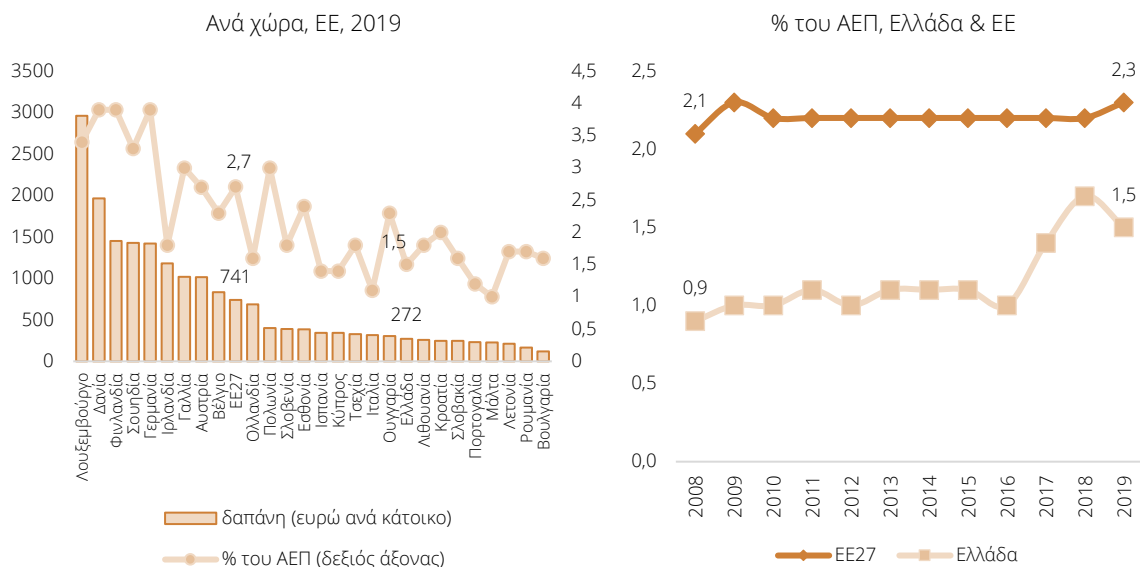
Οι χρόνιες αδυναμίες της εγχώριας αγοράς εργασίας, όπως το σχετικά χαμηλό ποσοστό απασχόλησης, ειδικά στις γυναίκες όλων των ηλικιακών ομάδων και στους άνδρες στις ηλικίες κάτω των 29 ετών και άνω των 60 ετών, δημιουργούν περιθώρια για μερική αναχαίτιση των αρνητικών συνεπειών των δημογραφικών εξελίξεων. Απαιτείται ωστόσο η θέσπιση κατάλληλων πολιτικών για αύξηση της προσφοράς και της παραγωγικότητας της εργασίας.

Οικογενειακές πολιτικές και ισότητα των φύλων

Πολύ σημαντική επίδραση για τη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας έχουν οι πολιτικές για την οικογένεια και την ισότητα των φύλων. Οι δαπάνες για οικογενειακές πολιτικές στην Ελλάδα βρίσκονται σε πολύ χαμηλότερα επίπεδα από τον μέσο όρο της ΕΕ, τόσο ως ποσοστό του ΑΕΠ όσο και σε κατά κεφαλήν όρους (Διάγραμμα 4.4).

Διάγραμμα 4.4.

Δημόσιες δαπάνες για οικογενειακές πολιτικές

Πηγή: Eurostat, ESSPROS.

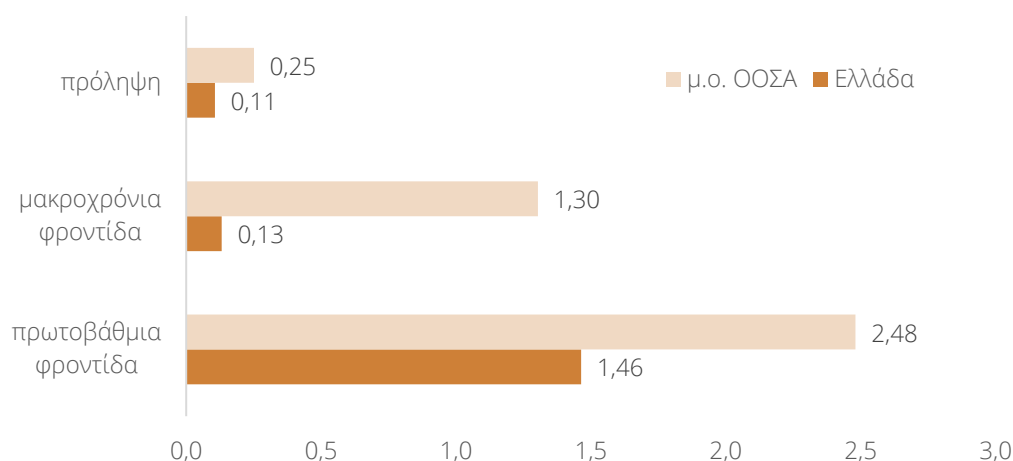
Ενώ διάφορα εφάπαξ οικογενειακά επιδόματα βρίσκονται σε σχετικά υψηλό επίπεδο, σε χαμηλότερα επίπεδα σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ βρίσκεται η Ελλάδα όσον αφορά τα περιοδικά επιδόματα σε χρήμα για την οικογένεια και το παιδί, καθώς και σε κατά κεφαλήν δαπάνες για τις παροχές σε είδος. Στο θέμα της ισότητας των φύλων η Ελλάδα επίσης υστερεί σημαντικά - κατατάσσεται στην τελευταία θέση στην ΕΕ με βάση τον Δείκτη Ισότητας των Φύλων του EIGE για το 2021. Το πλαίσιο των γονικών αδειών είναι σε γενικές γραμμές συγκρίσιμο με τα ευρωπαϊκά δεδομένα, ωστόσο παρατηρούνται σημαντικές διαφορές μεταξύ του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα. Επομένως, υπάρχουν σημαντικά περιθώρια για βελτίωση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας στην Ελλάδα μέσα από τη θέσπιση κατάλληλων παρεμβάσεων πολιτικής.

Υγεία και υγειονομική περίθαλψη

Η υγεία και η υγειονομική περίθαλψη είναι δύο τομείς στους οποίους η πληθυσμιακή γήρανση επιδρά άμεσα και σημαντικά. Η γήρανση σε επίπεδο πληθυσμού οφείλεται εν μέρει στην επιμήκυνση του προσδόκιμου επιβίωσης. Η τελευταία, αν και επιθυμητή, συνοδεύεται από ποικίλες δυσκολίες και προκλήσεις για την ποιότητα ζωής των ατόμων, καθώς αυτά μεγαλώνουν και το επίπεδο σωματικής και πνευματικής τους υγείας χειροτερεύει. Επίσης, η πληθυσμιακή γήρανση συσχετίζεται και με σημαντικές επιδημιολογικές αλλαγές, κυρίως ως προς τις επικρατούσες ασθένειες και τις κύριες αιτίες θανάτου. Ο τομέας υγειονομικής περίθαλψης καλείται να ανταποκριθεί στις σημαντικές αυτές προκλήσεις που αυξάνουν τη ζήτηση για υπηρεσίες υγείας και μακροχρόνιας φροντίδας, καθώς οι ανάγκες των ηλικιωμένων αυξάνονται ποσοτικά και ποιοτικά, οι παραδοσιακές οικογενειακές δομές μεταβάλλονται ριζικά και οι διαθέσιμοι πόροι χρηματοδότησης του συστήματος υγείας συρρικνώνονται λόγω της μείωσης του οικονομικά ενεργού πληθυσμού.

Διάγραμμα 4.5.

Κατηγορίες συνολικής δαπάνης υγείας ως % του ΑΕΠ, 2019

Πηγή: ΟΟΣΑ (System of Health Accounts).

Αυτές οι εξελίξεις δημιουργούν σοβαρές προκλήσεις για το εγχώριο σύστημα υγείας, το οποίο πάσχει από χρόνιες αδυναμίες. Στην Ελλάδα, ιδιαίτερα υψηλό είναι το επίπεδο των άμεσων ιδιωτικών δαπανών για την υγεία (out-of-pocket payments) καθώς και η φαρμακευτική και νοσοκομειακή δαπάνη, ενώ πολύ χαμηλές σε σύγκριση με άλλες χώρες του ΟΟΣΑ είναι οι

πληρωμές για μακροχρόνια φροντίδα, πρόληψη και πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας (Διάγραμμα 4.5). Επομένως, οι δημογραφικές εξελίξεις οξύνουν περαιτέρω την ανάγκη για τη θέσπιση πολιτικών με στόχο τη βελτίωση της επάρκειας και της ετοιμότητας του συστήματος υγείας ως προς τις δημογραφικές και επιδημιολογικές αλλαγές, τη θωράκισή του απέναντι σε μελλοντικές χρηματοδοτικές πιέσεις και την προαγωγή ενός υψηλότερου επιπέδου υγείας και διαβίωσης για όλους.

Εκπαίδευση

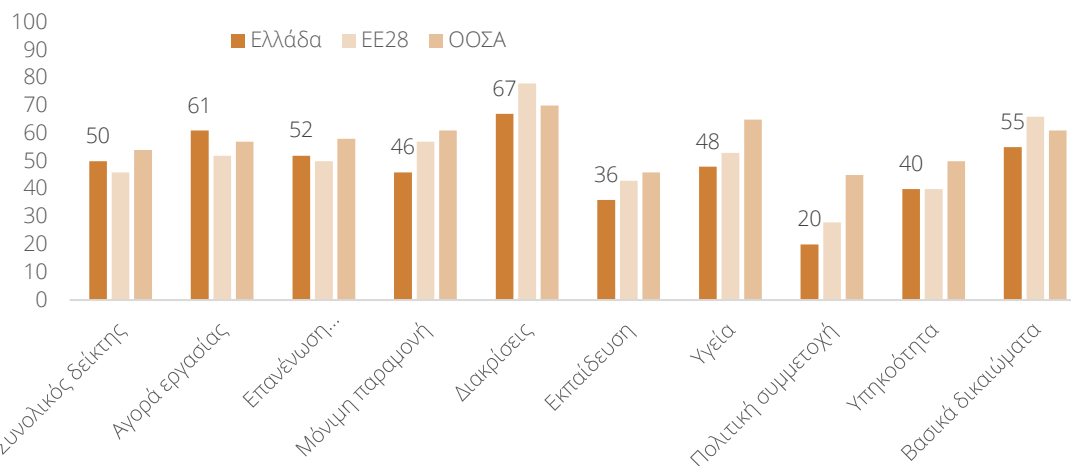
Οι δημογραφικές εξελίξεις της τελευταίας δεκαετίας καταγράφονται πλέον και στα μεγέθη του εγχώριου εκπαιδευτικού συστήματος. Ήδη, ο αριθμός των μαθητών της πρώτης τάξης του δημοτικού σχολείου σημείωσε πτώση κατά 16,5% την πενταετία 2014-2019. Έως το τέλος των δημογραφικών προβολών το 2100, ο αριθμός των μαθητών των πρώτων δυο βαθμίδων εκπαίδευσης αναμένεται να μειωθεί κατά 32,1% (413 χιλ. λιγότεροι μαθητές). Χωρίς παρεμβάσεις πολιτικών, αυτή η εξέλιξη μπορεί να επιδεινώσει περαιτέρω την αναποτελεσματικότητα της χρήσης των εκπαιδευτικών πόρων στην Ελλάδα - η Ελλάδα έχει τον χαμηλότερο αριθμό μαθητών ανά διδάσκοντα στα κράτη μέλη του ΟΟΣΑ στις περισσότερες βαθμίδες εκπαίδευσης, ενώ χαμηλότερος από τον μέσο όρο του ΟΟΣΑ είναι ο δείκτης ακόμα και στις πιο πυκνοκατοικημένες διοικητικές περιφέρειες της χώρας, χωρίς αυτό να καταγράφεται σε καλές μαθησιακές επιδόσεις σε διεθνείς μετρήσεις όπως το πρόγραμμα PISA του ΟΟΣΑ. Ωστόσο, η αναμενόμενη σημαντική μείωση του πληθυσμού μαθητών δημιουργεί ευκαιρίες για αναδιάρθρωση των εκπαιδευτικών δαπανών με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας του εκπαιδευτικού έργου, ειδικά ως προς παιδιά που προέρχονται από ευάλωτες κοινωνικές ομάδες.

Μεταναστευτική πολιτική

Στην Ελλάδα, η ενσωμάτωση των μεταναστών στην οικονομική και κοινωνική ζωή της χώρας αποτελεί σημαντική πρόκληση. Η Ελλάδα υστερεί σε σχέση με τον μέσο όρο της ΕΕ και του ΟΟΣΑ στον Δείκτη Πολιτικών Ενσωμάτωσης Μεταναστών (MIPEX, 2020) σε μια σειρά από τομείς, όπως η εκπαίδευση, η πολιτική συμμετοχή, η μόνιμη παραμονή, η απόδοση υπηκοότητας, τα βασικά δικαιώματα και οι διακρίσεις (Διάγραμμα 4.6).

Διάγραμμα 4.6

Δείκτες ενσωμάτωσης μεταναστών (βαθμολογία χωρών με άριστα το 100) ανά τομέα πολιτικής, 2019

Πηγή: Migrant Integration Policy Index (MIPEX).

Σχετικά χαμηλή καταγράφεται και η αποδοχή των μεταναστών από τους Έλληνες σε έρευνες κοινής γνώμης. Στην προσπάθεια προσέλκυσης εργαζομένων υψηλής κατάρτισης, φοιτητών και ερευνητών από τρίτες χώρες, η Ελλάδα καταγράφει πολύ χαμηλές επιδόσεις σε σύγκριση με τα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ, με βάση τον αριθμό νέων αδειών που εκδόθηκαν πριν την έναρξη της πανδημίας το 2019. Οι μεταναστευτικές εκροές Ελλήνων προς το εξωτερικό παραμένουν σε σχετικά υψηλά επίπεδα, ενώ τα πρώτα δείγματα από τα μέτρα επαναπατριsmού που θεσπίστηκαν πρόσφατα είναι ενθαρρυντικά. Απαιτείται η ανάπτυξη ενός συνεκτικού πλαισίου μεταναστευτικής πολιτικής με στόχο την καλύτερη ενσωμάτωση των μεταναστών στην οικονομική και κοινωνική ζωή της Ελλάδας, την προσέλκυση περισσότερων αλλοδαπών υψηλής κατάρτισης και την εξασφάλιση των κατάλληλων συνθηκών για ανακοπή των μεταναστευτικών εκροών και τον επαναπατριsmό των Ελλήνων του εξωτερικού.

Οικονομικές επιδράσεις

Το δημογραφικό ζήτημα επηρεάζει σημαντικά την οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Η μείωση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού επιδρά αρνητικά στην προσφορά εργασίας και τις δυνατότητες οικονομικής μεγέθυνσης, ο αυξανόμενος δείκτης εξάρτησης θέτει προκλήσεις στη δημοσιονομική βιωσιμότητα, ενώ η γήρανση του πληθυσμού επιβαρύνει την παραγωγικότητα της εργασίας. Η αδράνεια απέναντι στις δημογραφικές τάσεις, λόγω απουσίας πολιτικών που θα δώσουν προτεραιότητα τόσο στην καλύτερη προσαρμογή της οικονομίας όσο και στην άμβλυση του δημογραφικού προβλήματος εκτιμάται ότι θα κοστίσουν μακροχρόνια πολύ ακριβά σε όρους ΑΕΠ, απασχόλησης, δημοσιονομικών πόρων, αλλά και κατά κεφαλήν ευημερίας.

Σε ένα βασικό σενάριο, όπου οι δημογραφικές τάσεις στην Ελλάδα συγκλίνουν μόνο ελαφρά με την υπόλοιπη Ευρώπη, αλλά η γήρανση και η πτωτική τάση του πληθυσμού παραμένουν, μέσα από μακροοικονομικές προσομοιώσεις εκτιμάται ότι το πραγματικό ΑΕΠ το 2100 θα είναι χαμηλότερο κατά €58 δισεκ. (ή 31%) σε σχέση με το 2019, η απασχόληση κατά 2,1 εκατομμύρια άτομα (ή 48%), τα δημοσιονομικά έσοδα κατά €14 δισεκ. (ή 19%) και το κατά κεφαλήν ΑΕΠ κατά περίπου €1.740 (ή 10%), σε σταθερές τιμές του 2019. Η γονιμότητα και οι μεταναστευτικές ροές αναδεικνύονται ως παράμετροι-κλειδιά για την εξομάλυνση των δημογραφικών τάσεων, καθώς εκτιμάται ότι μέτρα πολιτικής τόνωσης της γονιμότητας αλλά και παρεμβάσεις στην μεταναστευτική πολιτική δύνανται να περιορίσουν σημαντικά τις απώλειες στο ΑΕΠ. Ειδικότερα, η σύγκριση μεταξύ των οικονομικών επιδράσεων στα σενάρια ευαισθησίας αναδεικνύει ότι η υψηλότερη γονιμότητα μπορεί να περιορίσει τις απώλειες στο ΑΕΠ έως το 2100 κατά 10 ποσοστιαίες μονάδες (π.μ.) σε σύγκριση με ένα σενάριο χαμηλής γονιμότητας, ενώ η αντίστοιχη θετική επίδραση της υψηλότερης μετανάστευσης υπολογίζεται σε 7 π.μ. του ΑΕΠ στο τέλος της περιόδου.

Προτάσεις πολιτικής

Το δημογραφικό είναι ένα πολυδιάστατο πρόβλημα που απαιτεί τον συντονισμό υπηρεσιών από πολλούς κοινωνικούς τομείς και θεσμική θωράκιση, ώστε οι πολιτικές που θεσπίζονται να μην ανατρέπονται μέσα από τον εκλογικό κύκλο. Για τον ίδιο λόγο, πολύ σημαντικό ρόλο στη χάραξη και υλοποίηση των σχετικών πολιτικών έχει και η συμμετοχή της ευρύτερης κοινωνίας.

Η συγκρότηση διακομματικής κοινοβουλευτικής επιτροπής για το δημογραφικό το 2017 ήταν ένα σημαντικό πρώτο βήμα στην κατεύθυνση αναγνώρισης της σημασίας του δημογραφικού προβλήματος και στον προσδιορισμό πολιτικών για την επίλυσή του που χαίρουν ευρείας πολιτικής συναίνεσης. Ωστόσο, η υλοποίηση αυτών των πολιτικών απαιτεί μεγαλύτερη συνέχεια

και επιπλέον θεσμούς, με σκοπό τη διευκόλυνση του συντονισμού, της στοχοθεσίας, της υλοποίησης, της αξιολόγησης και της περαιτέρω βελτίωσης των σχετικών πολιτικών.

Προς αυτή την κατεύθυνση, προτείνεται η θέσπιση Εθνικού Συντονιστή για τον Μετριασμό και την Προσαρμογή στις Δημογραφικές Εξελίξεις. Ο σκοπός του συντονιστή θα είναι ο συντονισμός της κατάρτισης Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την υλοποίηση πολιτικών με στόχο τον μετριασμό και την προσαρμογή στις δημογραφικές εξελίξεις. Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης θα καταγράφει υφιστάμενα και υπό σχεδίαση μέτρα πολιτικής, με σχετικούς ποσοτικούς και ποιοτικούς στόχους, ορόσημα, πηγές χρηματοδότησης και χρονοδιαγράμματα. Για ουσιαστική και τακτική διαβούλευση και επικοινωνία του Εθνικού Σχεδίου Δράσης με την ευρύτερη κοινωνία προτείνεται η σύσταση Εθνικής Διακομματικής Επιτροπής για το Δημογραφικό Πρόβλημα, με τη συμμετοχή εκπροσώπων δημόσιων φορέων, τοπικής αυτοδιοίκησης, κοινωνικών εταίρων, οργανισμών της κοινωνίας των πολιτών, και μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας. Με σκοπό τη διευκόλυνση της συλλογής διοικητικών δεδομένων και πληροφοριών για τον σχεδιασμό και υλοποίηση σχετικών μέτρων από τα αρμόδια υπουργεία προτείνεται η σύσταση Διυπουργικής Επιτροπής για το Δημογραφικό Πρόβλημα. Τέλος, προτείνεται η σύσταση ανεξάρτητου Παρατηρητήριου Υλοποίησης Δημογραφικών Πολιτικών, με αντικείμενο την ανάλυση και αξιολόγηση της πορείας υλοποίησης του Εθνικού Σχεδίου Δράσης.

Μέσα από τη λειτουργία των παραπάνω θεσμών, οι πολιτικές παρεμβάσεις μπορούν να έχουν την απαιτούμενη συνοχή και διαχρονική συνέπεια. Ορισμένες παρεμβάσεις οι οποίες μπορούν να ενταχθούν σε ένα εθνικό σχέδιο δράσεις συνοψίζονται στον Πίνακα 4.1. Μέσα από τη λειτουργία των παραπάνω θεσμών, θα προσδιοριστούν πιο συγκεκριμένα οι παράμετροι των προτεινόμενων μέτρων, η προτεραιοποίησή τους, οι στόχοι που θα πρέπει να επιτευχθούν, το δημοσιονομικό τους κόστος, το αναμενόμενο όφελος και το χρονοδιάγραμμα εκτέλεσής τους.

Πίνακας 4.1

Σύνοψη των προτεινομένων παρεμβάσεων πολιτικής

Τομέας παρέμβασης	Προτεινόμενες παρεμβάσεις
Οικογενειακές πολιτικές και ισότητα φύλων	Εναρμόνιση κανόνων και δικαιωμάτων για τις γονικές άδειες ανάμεσα στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα αλλά και για τους αυτοαπασχολούμενους
	Εισαγωγή θεσμού μη μεταβιβάσιμης άδειας για τον πατέρα με υψηλό ποσοστό αναπλήρωσης εισοδήματος
	Ελάφρυνση των εργοδοτών από το κόστος κάλυψης του μέρους των αποδοχών που καταβάλλονται κατά την περίοδο χρήσης των γονικών αδειών
	Επανασχεδιασμός και ενίσχυση των υπηρεσιών προσχολικής αγωγής και φροντίδας
	Επιμορφωτικές δράσεις και κίνητρα στον ιδιωτικό τομέα για τη διευκόλυνση της εναρμόνισης μεταξύ οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής και στήριξης των επιχειρήσεων στους νέους γονείς
	Επανασχεδιασμός του συστήματος κοινωνικών επιδομάτων
	Εφαρμογή πολιτικών θετικής δράσης και ποσοστώςσεων στα πανεπιστήμια και σε δημόσιους οργανισμούς
	Στοχευμένες δράσεις στους τομείς της εκπαίδευσης και της υγείας
Ενσωμάτωση των μεταναστών στην κοινωνική και οικονομική ζωή της χώρας	Επιτάχυνση των διαδικασιών απόκτησης νομιμοποιητικών εγγράφων
	Απλοποίηση των διαδικασιών παροχής άδειας αορίστου χρόνου
	Επίσπευση των διαδικασιών οικογενειακής επανένωσης
	Συντόμευση και απλοποίηση της διαδικασίας πολιτογράφησης νέων μεταναστών
	Βελτίωση της πρόσβασης σε δημόσιες υπηρεσίες (όπως υγεία και εκπαίδευση), ειδικά για τα παιδιά των μεταναστών
	Άλλες δράσεις με σκοπό την προστασία από διακρίσεις στην εργασία, στην εκπαίδευση, στις δημόσιες υπηρεσίες και στον δημόσιο χώρο
Προσέλκυση αλλοδαπών υψηλού ανθρώπινου κεφαλαίου	Βελτίωση της προσέλκυσης εργαζομένων υψηλής ειδίκευσης μέσω του προγράμματος της μπλε κάρτας στην Ελλάδα
	Εξέταση των δυνατοτήτων εισαγωγής προγράμματος μοριοδότησης των υποψηφίων και κατάργηση της απαίτησης να υπάρχει προσφορά εργασίας
	Περαιτέρω μείωση του γραφειοκρατικού φόρτου και δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών για τη διευκόλυνση τόσο της ίδρυσης όσο και της βιώσιμης λειτουργίας επιχειρήσεων από αλλοδαπούς επιχειρηματίες
	Προσφορά περισσότερων προγραμμάτων σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (σε όλα τα επίπεδα: προπτυχιακό, μεταπτυχιακό, διδακτορικό) στην Αγγλική γλώσσα
	Αναγνώριση τίτλων σπουδών από ιδιωτικά ιδρύματα σε συνδυασμό με αξιολόγηση της ποιότητας των παρεχόμενων σπουδών τους από ανεξάρτητη ελληνική εκπαιδευτική αρχή
	Απλοποίηση των γραφειοκρατικών διαδικασιών στις οποίες υποβάλλονται οι ξένοι φοιτητές
	Περαιτέρω απλοποίηση των διαδικασιών αναγνώρισης πτυχίων και μείωση του χρόνου διεκπεραίωσης της αίτησης
	Ενίσχυση των δράσεων για βελτίωση των προοπτικών απασχόλησης στην Ελλάδα
Αναχαίτηση των μεταναστευτικών εκροών και επαναπατρισμό Ελλήνων του εξωτερικού	Εξέταση της αποτελεσματικότητας των οικονομικών κινήτρων για τον επαναπατρισμό Ελλήνων και ενδεχόμενη ενδυνάμωσή τους
	Ενημέρωση των Ελλήνων του εξωτερικού για ειδικότητες με ελλείψεις εξειδικευμένου προσωπικού στην Ελλάδα
Αύξηση της απασχόλησης και της παραγωγικότητας	Επιδότηση του κόστους εργασίας απασχολούμενων που καλύπτουν άτομα που βρίσκονται σε άδειες
	Κίνητρα για έρευνα και καινοτομία στις επιχειρήσεις και κίνητρα για προγράμματα ενδοεπιχειρησιακής κατάρτισης
	Κίνητρα για επενδύσεις εκσυγχρονισμού επιχειρήσεων που βρίσκονται εκτός αστικών κέντρων ειδικά αν οι επιχειρήσεις αυτές είναι εξωστρεφείς
	Οικονομικά κίνητρα για άτομα που παρακολουθούν προγράμματα κατάρτισης και δια βίου μάθησης σε μεγάλη ηλικία
Αύξηση της προσφοράς εργασίας γυναικών, νέων και μεγαλύτερων σε ηλικία ατόμων	Θέσπιση κινήτρων σε ομάδες επιχειρήσεων για τη δημιουργία, λειτουργία και διαχείριση σταθμών ποιοτικής παιδικής φροντίδας
	Επιδότηση του κόστους ανατροφής των παιδιών για γονείς εφόσον εργάζονται
	Βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης παιδικής φροντίδας από τους δημόσιους και ιδιωτικούς σταθμούς (πρόγραμμα "Κυψέλη")

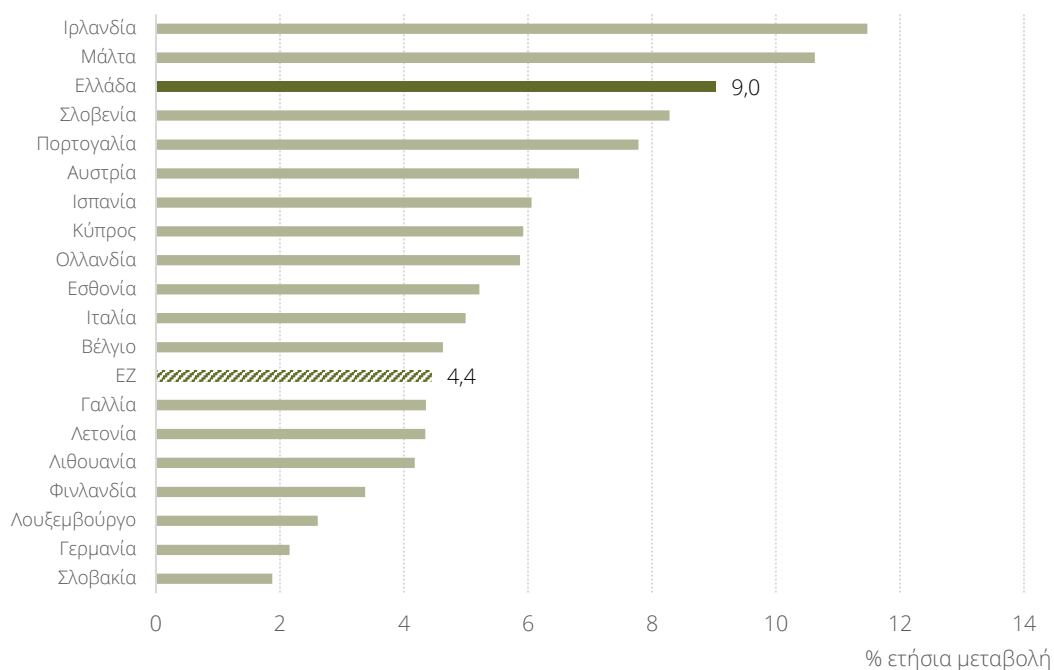

	Επέκταση της χρήσης της τηλεργασίας που θα οδηγήσει σε μείωση του κόστους μετακινήσεων από και προς την εργασία
	Θέσπιση περαιτέρω κινήτρων για την παραμονή στην εργασία όσων βρίσκονται κοντά στα ελάχιστα όρια συνταξιοδότησης
	Υποβοήθηση αλλαγής των κοινωνικών προτύπων για τον ρόλο της γυναίκας
Ενίσχυση του κεφαλαιοποιητικού άξονα του συνταξιοδοτικού συστήματος	Εφαρμογή της πρόσφατης μεταρρύθμισης της νέας επικουρικής κεφαλαιοποιητικής ασφάλισης απρόσκοπτα στη βάση πολιτικής συναίνεσης και καλών διεθνών πρακτικών
	Ενίσχυση της επαγγελματικής ασφάλισης
	Επαναφορά και ενίσχυση φορολογικών κινήτρων για νοικοκυριά σε σχέση με συνταξιοδοτικά προϊόντα της ιδιωτικής ασφάλισης
	Εισαγωγή στοχευμένων φορολογικών κινήτρων ώστε μέρος των συνταξιοδοτικών αποταμιεύσεων να κατευθύνεται και να επενδύεται εγχώρια σε αρμονία και με το Ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο
	Προαγωγή του χρηματοοικονομικού αλφαριθμητισμού
Βελτίωση της δημόσιας διανεμητικής ασφάλισης	Μείωση του πλαφόν ως προς το ασφαλιστέο εισόδημα που υπόκειται σε υποχρεωτικές εισφορές
	Μείωση του ποσοστού υποχρεωτικών εισφορών για το τμήμα των μεικτών αποδοχών κάθε εργαζόμενου έως το ύψος του κατώτατου μισθού
	Παρακολούθηση και έγκαιρη διαχρονικά αναθεώρηση των ηλικιακών ορίων συνταξιοδότησης σε συνδυασμό με τα ελάχιστα έτη ασφάλισης
	Δυνατότητα λήψης εθνικής σύνταξης με λιγότερα από 15 έτη ασφάλισης, μειωμένης αναλογικά
Λοιπές παρεμβάσεις στο συνταξιοδοτικό σύστημα	Σύσταση εθνικής, υπερκομματικής Επιτροπής Εμπειρογνομόνων για την παρακολούθηση των τάσεων σε σχέση με το συνταξιοδοτικό σύστημα
	Διακρατικές συμφωνίες για την αναγνώριση συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων
	Εναρμονισμός στη δομή χρηματοδότησης των συνταξιοδοτικών συστημάτων εντός της ΕΕ
	Μείωση του γραφειοκρατικού βάρους εφαρμογής της φορητότητας μέσα από ψηφιακό διαμοιρασμό δεδομένων μεταξύ των ασφαλιστικών αρχών
	Διευκόλυνση εξάπλωσης πολύ-εργοδοτικών επαγγελματικών ταμείων με διεθνή παρουσία
	Παροχή υψηλού βαθμού ευελιξίας για δυνατότητες παράλληλης απασχόλησης των συνταξιούχων
	Ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης για την τόνωση της απασχόλησης μεγαλύτερων σε ηλικία εργαζομένων
	Προγράμματα ένταξης ατόμων με αναπηρία στην αγορά εργασίας
Βελτίωση του συστήματος υγείας	Ανακατανομή της χρηματοδότησης και ανασχεδιασμός του συστήματος υγείας
	Στροφή στη φροντίδα με κέντρο τον ασθενή (patient-centered care)
	Ενίσχυση της γηριατρικής εκπαίδευσης του ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού
	Υποστηρικτικά περιβάλλοντα και υπηρεσίες για ηλικιωμένους
Προσαρμογή του εκπαιδευτικού συστήματος	Καθορισμός ελάχιστου ορίου μαθητών ανά τμήμα, με καθορισμό συγκεκριμένων και στοχευμένων εξαιρέσεων για ειδικές κοινωνικές ή γεωγραφικές συνθήκες
	Καθορισμός ελάχιστου ορίου μαθητών και τμημάτων ανά σχολική μονάδα, ιδιαίτερα στις αστικές και ημιαστικές περιοχές
	Αποκέντρωση της διαχείρισης του εκπαιδευτικού συστήματος
	Αυτονομία και ευελιξία των σχολικών μονάδων στην προσαρμογή μέρους του σχολικού προγράμματος στις τοπικές συνθήκες
	Ανακατανομή της δημόσιας δαπάνης
	Ανασχεδιασμός της λειτουργίας των παιδαγωγικών τμημάτων
	Προσαρμογή του αριθμού εισακτέων στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα (ΑΕΙ), με βάση τις δημογραφικές μεταβολές
	Αναπροσανατολισμός των προγραμμάτων των ΑΕΙ με στόχο βελτίωση της ποιότητας του εκπαιδευτικού έργου, μείωση της αναντιστοιχίας προσόντων στο εργατικό δυναμικό και προσέλκυση αλλοδαπών φοιτητών

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Διάγραμμα 1

Ρυθμός Μεταβολής ετήσιου πραγματικού ΑΕΠ, β' τρίμ. 2022 (*)

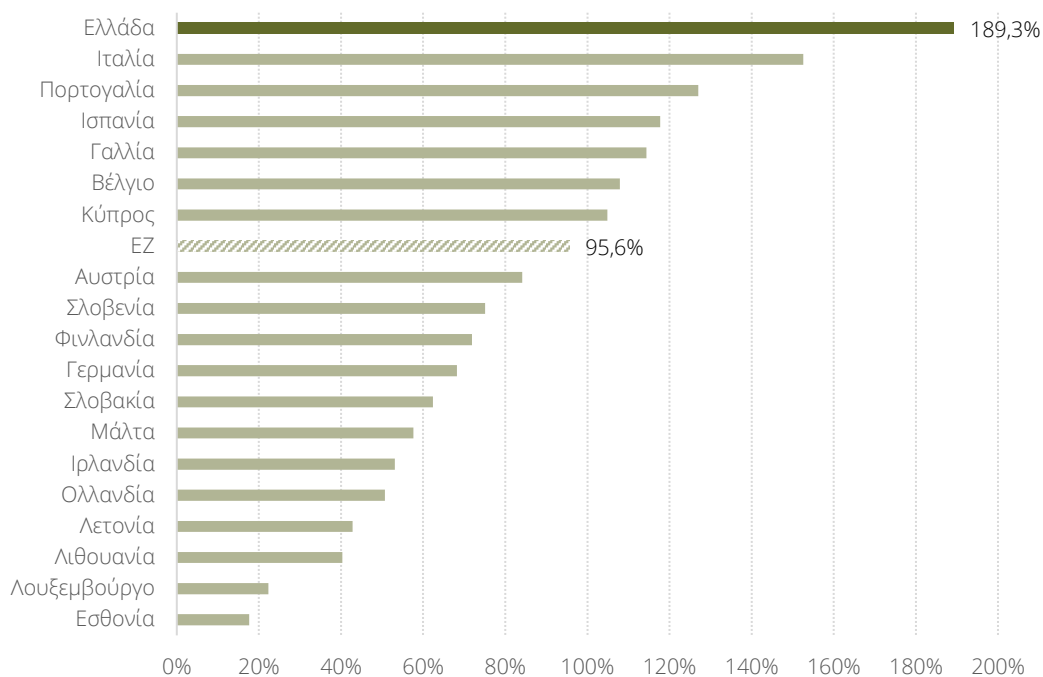

(*) Ετησιοποιημένα στοιχεία ΑΕΠ (κινητός μέσος όρος 4 τριμήνων, έως και το β' τρίμ. 2022)

Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 2

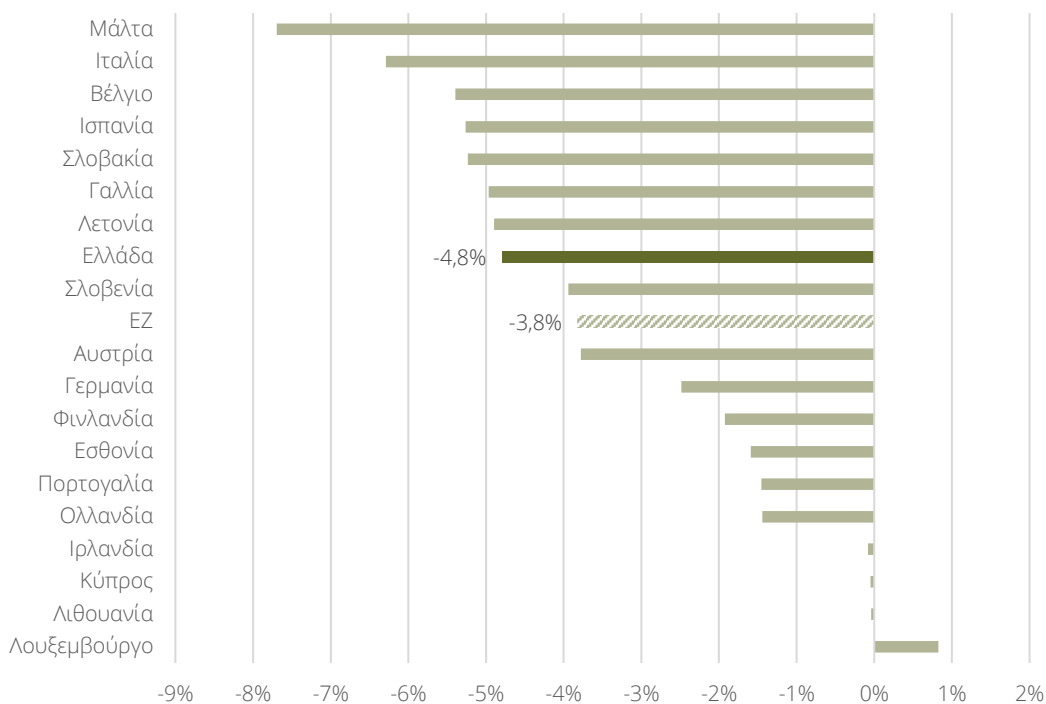
Χρέος Γενικής Κυβέρνησης ως % του ΑΕΠ, α' τρίμ. 2022

Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 3

Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης ως % του ΑΕΠ, α' τρίμ. 2022 (*)

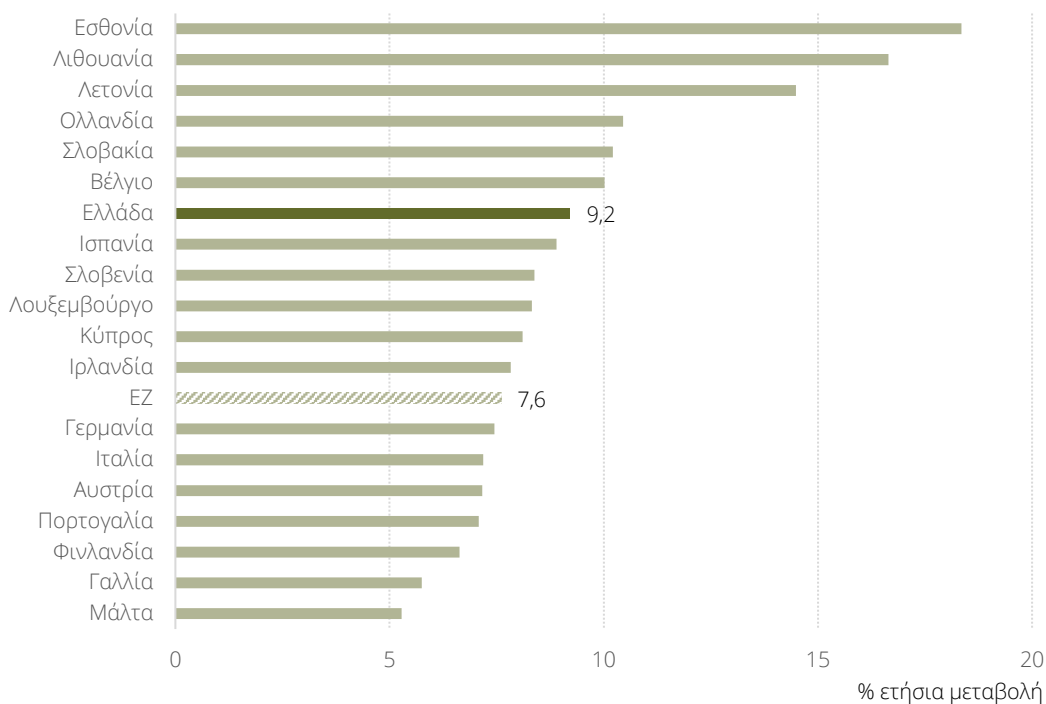

(*) Ετησιοποιημένα στοιχεία (κινητός μέσος όρος 4 τριμήνων, έως και α' τρίμ. 2022)

Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 4

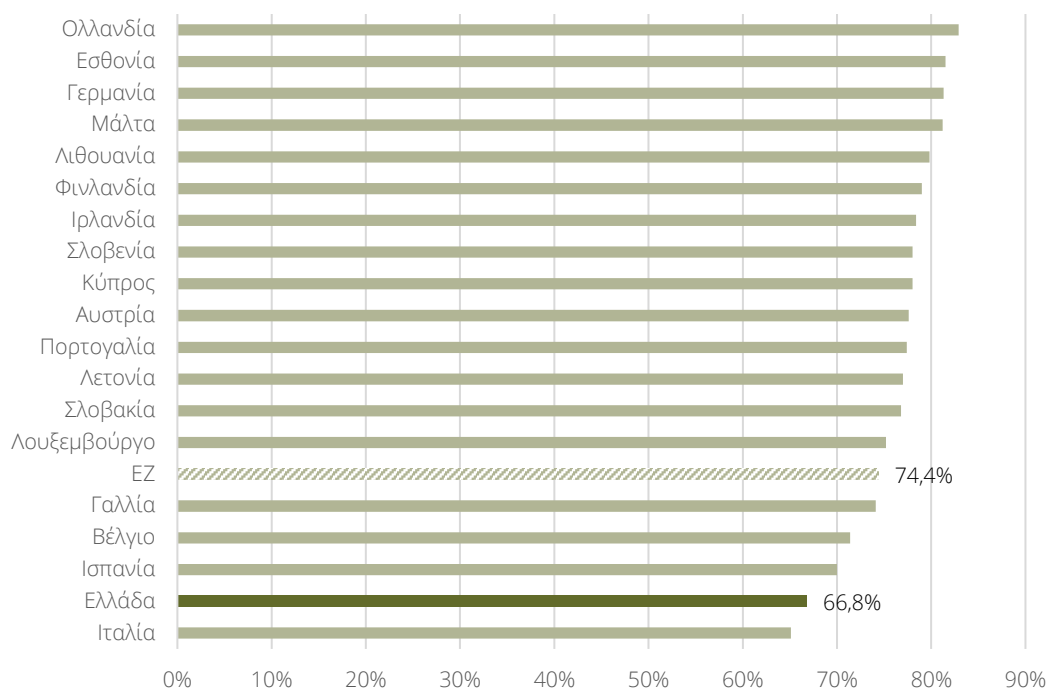
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή, Ιανουάριος – Αύγουστος 2022

Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 5

Απασχόληση, β' τρίμ. 2022 (*)

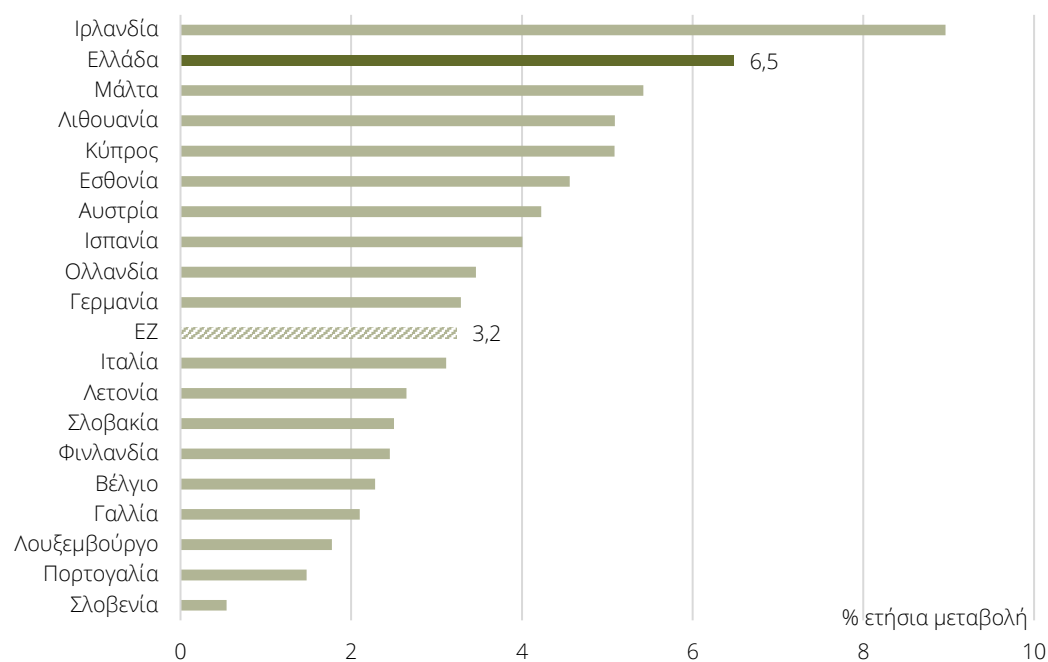

(*) % απασχολούμενων ηλικίας 20-64 ετών στο σύνολο του αντίστοιχου πληθυσμού

Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 6

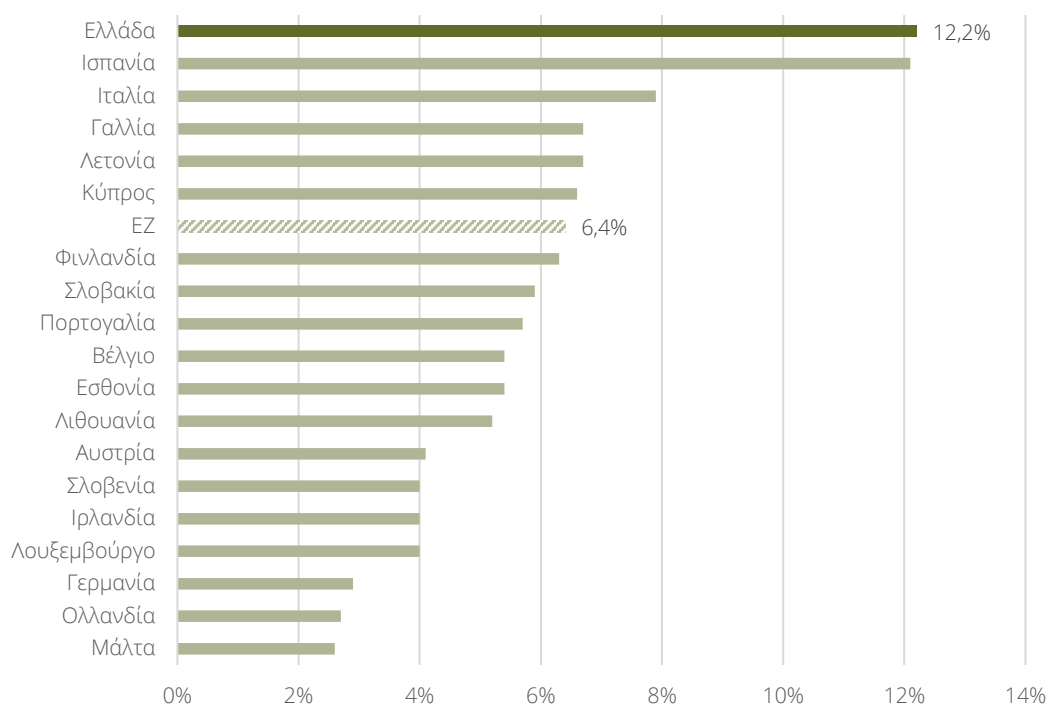
Μεταβολή απασχόλησης, β' τρίμ. 2022 (*)

(*) αφορά απασχολούμενους ηλικίας 20-64 ετών

Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 7
Ανεργία, β' τρίμ. 2022 (*)

(*) % ανέργων ηλικίας 20-64 ετών στο σύνολο του αντίστοιχου ενεργού πληθυσμού, εποχικά διορθωμένα στοιχεία

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat